

EESTI
RAHVA-
LAILUD

SISUKORD

Saateks	7
I. LÜROEPIILISED LAULUD	9
A. Müütilise sisuga laulud	13
*B. Kosjafantaasiad, laulud naisetõmbamisest, kosimisest, abi- elust	29
C. Laulud igapäevasest elust ja tööst	66
D. Legendid	91
II. LAULUD LAULUST JA LAULIKUST	95
A. Laula, suukene	99
B. Kust laulud saadud	107
C. Laulu võim	112
D. Palju sõnu	119
E. Hea ja halb hää	122
F. Üksi ja koos laulmas	128
G. Mis mina laulan	138
H. Laulik ja laul	142
I. Murelik laulik	160
J. Laulu lõpetus	164
III. LAULUD LOODUSEST JA LOOMADEST	169
A. Päev, päike, kuu	174
B. Vihm, vesi, udu	180
C. Tuul	188
D. Külma, talv, lumi	192
E. Kevad ja suvi	198
F. Mets, puud	200
G. Linnud	214
H. Putukad	232
I. Loomad	235
J. Talupoja loomad	251
K. Mõistatuslaulud	275

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
KEELE JA KIRJANDUSE INSTITUUT

EESTI
RAHVA-
LALLUD
ANTOLOOGIA

TOIMETAJUD VILO TEDRE
EESTI RAAMAT
1 9 6 9

EESTI NSV TEADUSTE AKADEEMIA
KEELE JA KIRJANDUSE INSTITUUT

EESTI
RAHVA-
LAULUD
ANTOLOGIA

TOIMETANUD ÜLO TEDRE
EESTI RAAMAT"
"1 9 6 9

E
E20

R. S. III -2233²

A-29820

EESTI RAHVALAULUD

ANTOLOOGIA

I KÕIDE • 1. VIHK

KIRJASTUS «EESTI RAAMAT» * TALLINN 1969

E F
F 20

Kunstiliselt kujundanud E. PARIS

AK
TRÜ
eriala-
raamatukogu
84-684

TARTU ÜLIRAJA-
RAAMATUKOGU

SAATEKS

Ammu on tuntud tarvidust regivärsiliste rahvalaulude esindusliku kogumiku järele. Tõsi küll, eelkõige on ihaldatud kaunimaid ja kõnekamaid laulutekste, niisiis valikkogu regilaulude paremikut. Seesugust valimikku soovis F. Tuglas juba sajandi algul. A. Annist ürgas selle koostamist kolmekümnendail aastail.

Paraku jääks valik paremate teisendite otsimisel juhuslikuks vähemalt seni, kuni puudub ülevaade regilaulust tervikuna nii liigiti kui ka tüübiti. Käesolev antoloogia «Eesti rahvalaulud» ongi katseks anda regivärsi repertuaarist terviklik läbilõige. Esitatud 7054 lauluteksti 3286 pealkirja all taotlevad tutvustada kõiki laululiike ja -tüüpe. Mitmel põhjusel on käsikirja koostamisel tulnud teha piiramisi. Nii pole arvestatud Setu lauluala, osalt seepärast, et Setust kogutud rikkaliku lauluainese läbitöötamine nõudnuks koostajailt rohkem aega, kui seda kasutada oli; osalt seepärast, et J. Hurda kapitaalne «Setukeste laulud» annab juba setu laulubarra sissevaate, mida vaevalt saaks täiendada traditsiooniliste laulutüüpide osas. Kõrvale on jäetud regivärsist kaugemal seisvad loodushäälendid. Pedagoogilistel kaalutlustel jäid antoloogiast välja *carmina obscoena*. Põhjalikkust pole saadud taotleda ka lastelaulude ning loitsude osas.

Antoloogia teiseks peamiseks ülesandeks on laulutüüpide esialgne piiritlemine ning nende omavahelisele seosele osutamine. Muidugi ei saa esitatud tüpoloogilisi lahendusi ning määratlusi lõplikuks lugeda. Kuivõrd regivärsi tüpoloogia uurimist alustati alles ligemas minevikus, on antoloogiaski vaieldavusi ja provisoorsust.

Põhiliselt on antoloogia koostatud Hurda, Eiseni ja EÜS-i käsikirjaliste kogude põhjal. Teisi rahvaluulekogusid ning trükiallikaid on kasutatud juhuslikult.

Nagu see tekstikogu puhul paratamatu, on antoloogia varustatud mitmesuguste selgitavate lisadega. Neist tekstide mõistmiseks olulisem on tüübike kommentaar. Kommentaarides on peaarõhk asetatud laulu leviku ja populaarsuse ning redaktsioonide ja liitumiste märkimisele; vähemal määral ka laulu sisust tingitud etnograafiliste, usundi- või kombelooliste faktide ning laulu esitamiskoha ja -aja esiletoomisele. Vähetuntud murdelisi või arhailisi sõnu seletab lisatud sõnastik.

Loetavuse kergendamiseks on tekstid esitatud redigeeritud kujul, mitte toortrükina. Redigeerimisel on olnud üldiseks põhimõtteks tekstide kirjaviisi ühtlustamine ja võimalik lähendamine kirjakeelele. Nii on säilitatud või taastatud sõna-alguline *h*, vana kirjaviisi on asendatud uuega, mõne korrespondendi foneetilisust taotleb kirjpilt kaotatud. Sealjuures on püütud maksimaalselt säilitada murdelisi erijooni. Vaieldavate või kahtlaste küsimuste korral on eelistatud originaali kirjaviisi. Parandatud ei ole ka kõiki ebajärjekindlusi ja kõikumisi arhailiste ja murdevormide kasutamisel. Interpunktsioon on redigeerija oma.

Väljajätet tekstist on tähistatud (sõna puhul) kolme punktiga või (värsi, resp. värsside puhul) punktide reaga. Välja on jäetud kas korrespondendi poolt kogemata lisatud tarbetu (resp. mõttetu) sõna või juhuslikust kontaminatsioonist tingitud täiesti teise valdkonda kuuluv motiiv (resp. motiivirühm).

Igale tekstile on lisatud järgmised andmed: üleskirjutamise koht (kihelkond, resp. linn või maakond), viide kas käsikirjalisele kogule traditsionaalsetes lühen-

dites (kogu, seeria, köide, lehekülj, pala number) või trükiallikale, kust laul on võetud, ja teksti üleskirjutamise (*resp.* kogusse saatmise) aeg.

Ülevaatlikkuse ja kasutamise hõlbustamiseks on niihästi laulutüübid kui ka teisendid jooksvalt nummerdatud. Tüübinumber asub pealkirja ees, teisendinumber aga lehekülje välisserval. Sageli on tulnud esitada ühest laulutüübist mitu teisendit. Neid tähistab number teksti ees. Laulutüübi alaredaktsioone märgivad tähed A, B, C jne. (mõnel juhul järgneb ka redaktsiooni nimi). Kui ka redaktsioonist on esitatud mitu teisendit, siis on needki omakorda nummerdatud (number järgneb redaktsiooni märkivale tähele).

Teosel on oma eellugu. Aastail 1947–1951 koostati Eesti NSV Teaduste Akadeemia Keele ja Kirjanduse Instituudi rahvaluulesektoris dots. E. Laugaste juhendamisel rahvalaulude valimik, mis oli mõeldud seeria «Eesti kirjanduse põhivara» avakõiteks. Valimikus oli 1009 teksti (938 pealkirja all) peamiselt Põhja-Eesti laulualalt. Ent «Eesti kirjanduse põhivara» koostamisest loobuti. Olemasolev valimik võeti aga aluseks kõiki laulutüüpe sisaldava antoloogia koostamisel.

Antoloogia «Eesti rahvalaulud» valmis a-il 1956–1960 allakirjutanu juhendamisel. Koostajad on: A. Koemets (II peatükk ja koos Ü. Tedrega I peatükk), R. Mirov (alarühm «Mängulaulud» IV peatükis ja koos Ü. Tedrega peatükid X ning XII), U. Mägi (XI peatükk koos R. Mirovi ja Ü. Tedrega), V. Pino (peatükid VII ja VIII ning alaosa «Mõistatuslaulud» III peatükis; «Kerjus», «Vargus», «Kasvatus asjata», «Mure» ja «Surm» VI peatükis), Ü. Tedre (muud osad). Vastava laulupeatüki koostajad on kirjutanud ka peatüki sissejuhatuse ja tüübikehite. Peamise tehnilise töö (kollatsioneerimine, osalt kopeerimine, registri koostamine jne.) on teinud R. Mirov ja Ü. Tedre. Sõnastiku koostasid V. Pino ja Ü. Tedre. Mitmel viisil on antoloogia valmimisele kaasa aidanud H. Kihno ja A. Schmuul.

Valminud käsikiri arutati läbi Eesti NSV Teaduste Akadeemia Fr. R. Kreutzwaldi nimelise Kirjandusmuuseumi folkloristide prof. H. Tampere ja filoloogiakandidaadi O. Kõiva osavõtul, kelle rohked nõuanded töö valmimist edendasid. Laulutekstide redigeerimisel on põhilise töö teinud dots. J. Peegel.

Oluliseks täienduseks kommenteerivatele osadele on dots. E. Laugaste ülevaade «Regivärsilise rahvalaulu poetikast» ja dots. J. Peegli artikkel «Regivärsilise rahvalaulu keelest». Sõnastiku koostamisel olid teretulnud abiaks filoloogiakandidaatide M. Musta, E. Nurme ja A. Univere ning

S. Tanningu asjatundlikud näpunäited.

Olgu siin tänatud kõik, kelle kaastöö, nõuannete ja kriitiliste märkuste abil see teos on valminud.

Antoloogia ilmub üheksas vihus, mis koonduvad nelja köitesse (esimene ja teine vihk moodustavad esimese köite; kolmas ja neljas vihik teise; viies, kuues ja seitsmes vihik kolmanda ning kaheksas ja üheksas vihik neljanda köite). Esimesed kolm köidet sisaldavad laule, viimasesse köitesse koonduvad kommenteerivad lisad. Iga vihik on sisuline tervik, hõlmates laulupeatüki (*resp.* peatükid).

Toimetaja

I. LÜROEEPILISED LAULUD

Lüroepilised (ehk jutustavad) rahvalaulud moodustavad Eesti rahvalisest rahvalaulust olulise osa oma hulga ja ka huvitavama ning kõitvama osa oma sisult.

Lüroepilised rahvalaulud on tavaliselt põlunud kindla, nimelise tegelase — kangelase ümber, kirjeldades tema seiklusi ja juhtumusi. Eesti lüroepika eripäraks on aga sageli nimelise tegelase puudumine. Laulu kangelaseks on tihti mina-tegelane ning kirjeldus suundub lüriksle meeleolutsemisele. Pole harva, kui lüroepilistes lauludes kohalame muinasjutule omaseid ülesehitusvõtteid: gradatsioon ja sellega seotud kordamist («Mia mees merest tõuseb», «Laevapuri», «Lõõnaine» jne.). Iseloomulik on rohke dialoogi kasutamine. Erilise lüroepilise laulurühma moodustavad nn. korduslaulud (ka «muttes kojus laulud»), kus laulu põhisisu esitatakse kaks korda — esmalt südamuse, siis viimase jutustus kangelase poolt.

Eesti lüroepika alveala on lai. Selle iseloomuks on aga valitsev naiselik temaatika. Erandiks on uuemad eepiliseks paletatud teepoistelaulud (vt. «Kõla ja mõis») ja nekrutilaulud. Vanemas lüroepikas aga leiduvad näiteks Karjalale ning Soomele omased kangelaslaulud võitlustest, sõja- ja tasurekedest. Neile kõige lähemad on meie perekonnalaadid. Üldiselt domineerivad kosjateemad, kosjafantasiad — väga peidetud, ent pildirikkad unistused tulevasest kaasest, igapäevase elu ja töö kirjutamine. Ainukeseks eepilise laadiga sõjalaulugi («Venna sõjalugu», vt. «Sõjalaulud») peamiseks ainsaks on sõjaaj tagasipöördunud sõjamehe vastuvõtt koduste poolt, kellest ainult ära (s. o. mõrja) jääb naasja.

On ka mõningaid mütoloogilise sisuga laule, milles ilmnevad muistad uskumused. Sageli on aga nende põhisisu aegade jooksul tuhmunud ja laulu peaarök siirdunud mujale, enamasti kosjafantasiaks.

Enamik lüroepilisi laule on väga vana päritolu. Nende vanust ühendab ühelt poolt samade laulude esinemine teiste läänemere-soome rahvaste juures (karjalastel, soomlastel, ingerlastel). Need laulud on

Lüroepilised (ehk jutustavad) rahvalaulud moodustavad eesti regivärsilisest rahvalaulust niihästi olulise osa oma hulgalt kui ka huvitava ja köitvama osa oma sisult.

Lüroepilised rahvalaulud on tavaliselt põimunud kindla, nimelise tegelase — kangelase ümber, kirjeldades tema seiklusi ja juhtumusi. Eesti lüroepika eripäraks on aga sageli nimelise tegelase puudumine. Laulu kangelaseks on tihti mina-tegelane ning kirjeldus suundub lüüri- lisele meeleolutsemisele. Pole harva, kui lüroepilistes lauludes koh- tame muinasjutule omaseid ülesehitusvõtteid: gradatsioon ja sellega seotud kordamist («Mis mees merest tõuseb», «Laevapuri», «Loo- mine» jne.). Iseloomulik on rohke dialoogi kasutamine. Erilise lüro- eepilise laulurühma moodustavad nn. korduslaulud (ka «nuttes koju» laulud), kus laulu põhisisu esitatakse kaks korda — esmalt sündmus, siis sündmuse jutustus kangelase poolt.

Eesti lüroepika aineala on lai. Selle iseärasuseks on aga valitsev naiselik temaatika. Erandiks on uuemad eepiliseks paisutatud teopoiis- laulud (vt. «Küla ja mõis») ja nekrutilaulud. Vanemas lüroepikas aga puuduvad näiteks Karjalale ning Soomele omased kangelaslaulud võit- lustest, sõja- ja tasuretkedest. Neile kõige ligemad on meie perekonna- ballaadid. Üldiselt domineerivad kosjateemad, kosjafantaasiad — väga peidetud, ent pildirikkad unistused tulevasest kaasast, igapäevase elu ja töö kujutamine. Ainukese eepilise laadiga sõjalaulugi («Venna sõja- lugu», vt. «Sõjalaulud») peamiseks sisuks on sõjast tagasipöördunud sõjamehe vastuvõtt koduste poolt, kelledest ainult õde (s. o. mõrsja) tunneb naasja.

On ka mõningaid mütoloogilise sisuga laule, milles ilmnevad muist- sed uskumused. Sageli on aga nende põhisisu aegade jooksul tuhmunud ja laulu pearõhk siirdunud mujale, enamasti kosjafantaasiale.

Enamik lüroepilisi laule on väga vana päritoluga. Nende vanust tõendab ühelt poolt samade laulude esinemine teiste läänemere-soome rahvaste juures (karjalastel, soomlastel, ingerlastel). Need laulud on

seega tekkinud ajal, millal hõimude vahel valitsesid veel tihedad side-
med ja sagedased kokkupuuted. K. Krohn ongi enamiku «Kalevala»-
ainelistest lauludest taandanud oma päritolult ja tekkelt Eestisse. Sellest
varasemast (1910. a.) seisukohast ta küll hiljem loobus laulude iseseisva
ning eraldi tekkimise teooria kasuks, ometigi salgamata kokkupuute-
punkte ja geneetilisi seoseid.

Teisel poolt ilmneb lüroepiliste laulude vanus nende sisus, kus
kajastuvad väga vanad tõekspidamised ja tavad. Eepikas on juttu naise-
tõmbamisest («Kaevul kosija» jt.), ülikute vägivallast tütarlaste kallal
(«Suisa suud»), veretasust, tütarde hukkamisest ja paljust muust selli-
sest, mis ulatub tagasi sugukondliku korra aega ja varajasse feodalismi;
aega enne saksa rüütlite tungimist Baltikumi.

Huvitava rühma moodustavad legendid, milles ristiusu elemendid
saavad uue tõlgenduse. Sellised on näiteks «Ori taevas», kus orjal las-
takse saada taevasse, peremehel põrgusse; ja mitmed laulud Jeesusest.
Need laulud tunnistavad mõningate kristliku mütoloogia elementide
vastuvõtmist rahva poolt. Kuid ka sellistes lauludes domineerib ani-
mistlik maailmatunnetus kristliku üle. Märkimisväärt on ka neis Jeesuse
kujutamine rõhutatud klassi esindajana.

Lüroepilist rahvalaulu on üles tähendatud küll igal pool, ent on
siiski alasid, kus eepilist laadi laule on rohkem, kus domineerib eepiline
laad. Üheks lüroepiliste laulude poolt rikkamaks kohaks on Setumaa.
Märkimisväärt on ka Lääne-Eesti, kus mitmeid mujal lüürilisi laule
on eepiliselt arendatud, sageli just korduslauludeks kujundatud. Nime-
tada võib veel põhjarannikut (Kuusalu, Haljala) ja Mulgimaad, kus
eepilise laulu traditsioon näikse olevat vana.

Lüroepiliste rahvalaulude funktsiooni kohta on meil vähe andmeid.
On teada, et Põhja-Eestis lauldi lüroepilisi laule kiigeplatsil ja mängu-
väljakul. Ka on lüroepikat lauldud teedel — mõisast töölt tulles ja
tööle minnes; ühiseil käsitöö-öhtuil. Kihnust on teada, et seal on lauldud
lüroepilisi laule pulmasõidul. Ka mängude vahel on esitatud lüro-
eepilisi laule.

Siinkohal tuleb paratamatult märkida raskust lüürilise ja lüro-
eepilise laulu piiritlemisel. On rohkesti laule, mis esinevad mõnes maa-
nurgas lüürilistena, teisel eepilistena («Pea piiramine», «Arg kosilane»,
«Neid pole püssil püüetav» jt.). Mõnikord on eepilise laadiga laul n.-ö.
kulunud lüüriliseks, teinekord taas on mitme lüürilise laulu liitmisest
saadud eepilisi arendusi. Sellest tingitult on siin peatükis esitatud sisse-
juhatava valikuna kõige iseloomulikumat, n.-ö. «tüüpilisemad» lüro-
eepilised rahvalaulud, kuna muud on paigutatud laiali mööda temaatilisi
peatükke. Peatükk on koostatud peamiselt Hurda käsikirjalise rahva-
luulekogu ja trükitud lauluvalimike põhjal.

A. MÜÜTILISE SISUGA LAULUD

1. LOOMINE.

1.

Üks on õunapuu mäella,
üks on oksa õunapuussa,
üks on õile oksa päälla,
üks on õuna õile päälla.

5 Sie õuna mõnesugene:
kuu puolt kumerikene,
päävä puolt on punasikene,
Riia puolt on ristiline,
Narva puolt on naastuline,
10 Harju puolt on aukuline.
Tuli üksi suuri tuuli,
sai üksi sadune ilma,
vieretas õuna vedeje,
ajas õuna allikaie.

15 Mis sest õunast sündinekse?
Sinikirja linnukene,
sinikirja, siibakirja.
Luogelekse linnukene,
luogelekse, lendelekse,
20 lendas meie lepikuie,
kukkus meie koppelie,
arvas meie haavikuie,
määras meie männikuie.

Meie koplis kolme põesast:

1

25 üks oli sinine põesas,
teine on punane põesas,
kolmas kullakarvaline.

Sinikirja linnukene,
ära puoe sinise põesa,
30 ära puoe punase põesa,
puoe kullakarvasesse!

Võttas kuldase omaksi,
hõbedaise arma'aksi.

Sinisiiiba linnuke
35 hakkas siis pesa tegema.

Sai siis pesa valmi'eksi,
hakkas siis mune munema.
Sai siis munad munetud,
hakkas puoeigi haudumaie.

40 Said pojad verisulije,
hakkas puoeigi pillutama:
ühe pani kuuks Kuuramaale,
teised pani täheks taeva'aie,
kolmas päevaks pääle ilma.

Haljala. Kalevalan toisinnot II. Hel-
sinki 1875, nr. 215.

Vrd. Veske kad., 28.

Üle lendsi, linnukene,
 üle lendsi ilma kõige,
 üle ilma suure järve,
 üle ilmatse keriku.
 5 Ötsis maad munetessanna,
 aset hautellessanna.
 Ei saand maad munetessanna,
 aset hautellessanna.

Üle lendsi, linnukene,
 10 üle lendsi ilma kõige,
 lendsi üle sinise põesa —
 põlge'es sinise põesa,
 lendsi üle punase põesa —
 põlge'es punase põesa,
 15 lendsi üle kollakarva —
 võttis kõlla kõlvusasta:
 siie pean pesa tegema,
 siie pean munad munema,
 siie poegi haudumaie.

20 Haudus kuu, haudus kaks,
 haudus pooli kolmatagi,
 natukeise neljatagi,
 hakkas alle katsumaie:
 leis pojad verisulesta.
 25 Hakkas poegija jagama:
 üks sai maale marijasta,
 tõine põllula kivesta,
 kolmas kuusta taiva'aie,
 neljas päivast pääle ilma.
 30 Mis sai maale marijasta,
 säält nie marid mainitasse;
 mis sai põllula kivesta,
 säält nie õlled tehtanesse;
 mis sai päivast pääle ilma,
 35 säält nie ajad arvetasse;
 mis sai kuusta taiva'aie,
 säält nie tunnid tunnetasse.

Jõhvi. H II 1, 328/9 (487). 1888.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mis sääl meie õue all?

Mina mõista, miks ei mõista:
 5 meri meie õue all.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mis sääl mere keske'el?

Mina mõista, miks ei mõista:
 10 saar sääl mere keske'el.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mis sääl saare keske'el?

Mina mõista, miks ei mõista:
 15 õunapuu saare keske'el.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mitu oksa õunerpuul?

Mina mõista, miks ei mõista:
 20 kuus on oksa õunerpuul.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mitu õita õunerpuul?

Mina mõista, miks ei mõista:
 25 kuus o õita õunerpuul.

Mõistke, mehed, mõistke, naesed,
 ütolge üles, tüdrukud:
 mitu õita õunalagi?

Mina mõista, miks ei mõista:
 30 üks oli õita õunalagi —
 siegi mitmekarvaline:
 põhja poolt põsed punased,
 lõuna poolt o liedikarva,
 koidu poolt o kuuruline,
 35 vesikaare küljed viirulised.

Tuli aga tuul ja tõstis tormi,

hakkas õuna õõtsutama —
õõtsutas õuna meresse.

Merest aga tõusis kirju lindu,
40 lindas meie kopelisse,
meie kopli, kuuse otsa —
hakkas pesa tegema
riegudest ja raagudest,
45 maamurusta, puupurusta,
meie metsa lehtedest.

Tegi kuu ja tegi kaks,
paari päivi kolmat kuud —
siis hakkas mune munema.
Munes kuu ja munes kaks,
50 paari päivi kolmat kuud —
siis hakkas poegi hauduma.

Pääsukeine, päevalindu —
tei ta pesa söödu pääle.
Munne kolmi muna sisse:
üits sai aoss alla ilma,

Haudus kuu ja haudus kaks,
paari päivi kolmat kuud —
siis hakkas poegi jägama,
55 jägas kuu ja jägas kaks,
paari päivi kolmat kuud.

Ühe andis armus alla ilma,
teise pilves peale pääva,
kolmas Koidutähesse,
60 nel'las Põhanaelasse,
viies Vankris vaatama,
kuies Kuuss kumama,
seitsmes Sõelas seisema —
sest me ajad arvame
65 ja omad tunnid tunneme.

Karuse. H II 2, 200/2 (307). 1889.

4.

5 teine päevas pääle ilma,
kolmas sai kuusse taevasse.

Halliste. H I 2, 129 (3). 1889.

4

2. HARJA OTSIMINE.

1.

Veere, veere, päevakene,
veere, päeva, vete tõttu,
kuningate kulla tõttu,
rikaste rahade tõttu,
5 meie vaese vaeva tõttu!

Ei ole aega päeval veerda:
pae soeb sulaste päida,
kammib karjalaste päida,
piirab pika neiu lakka.

10 Hari sulpsatas meresse,
pea-aga-lauda laenessagi,
kuldakammi kaldassagi.

Läksin Peetri palve'eksa:
«Kulla Peeter, hüva Andres,

15 mine, too hari meresta,
pea-aga-lauda laenestagi!»

Ei kuulnud Peeter palvestagi,
Andres mu hüva sõnustagi.

Läksin ise hiljukesti,
20 mööda teeda tillukesti,
mööda rohtu, roosikene,
mööda kallast, kannikene,
mööda maad, madalukene;
läksin, tõin harja meresta,
25 pealaua laine'esta,
kuldakammi kalda'asta.

Koeru. EÜS VI 1396 (50). 1909.

5

Veere looja, päevakene,
veere looja vetta mööda,
lase kaselatva mööda;
veere otseti ojasse,
5 lippi-lappi laene'esse,
kilpi-kalpi kalda'asse!

Ei olnd aega päeval veerda:
pae soeb sulaste päida,
kammib karjalaste päida,
10 otsib peada orjadelle,
hari kuldane käessa,
höbedane peadelauda.

Hari kukkus tal meresse,
peadelauda laene'esse.

15 Pae läks Peetri palvielle:
«Kulla Peeter, hella Peeter,
tule, too hari meresta,
peadelauda laene'esta!»

Ei olnd aega Peetril tulla:

20 Peeter tegi penkisida,
Andres aluslaudasida.

Läksin ise, hil'lukene,
mööda maada, madalukene,
mööda kallast, kaunikene.

25 Mis mul jalgu puutunesse?
Mõeka jalgu puutunesse.
Viisin mõega mõisa'asse,
panin härra laua peale,
kilksatelles, kõlksatelles.

30 Härra ärgas voodiasta,
proua roosipatjadesta:
«Kust see mõeka seje saanud?»

Mina mõistsin, vasta kostsin:
«See mõeka meresta tulnud,
35 kaunikene kalda'asta.»

Viljandi. H III 14, 848 (19). 1893.

3. MÕÖK MEREST.

Ollin enne härrä poissi,
kandsin härrä kannusida,
vanahärrä vammusida.

Sain sis sundija sulaseks.
5 Sundijal ollid suured ruunad,
suured ruunad, kõrged kõrvid —
need tahtsid suil sugida,
raudaharjala harida,
kuldakammila kasida.

10 Ei mina suutnud, ei mina jõudnud,
sain mina vaene mees valama:
jooksin vahel aida möödä,
möödä küläkoppelt möödä,
jooksin jaluli meresse,
15 põlvini kalakudesse.

Mis seal põlvi puutunessa?

Mõeku põlvi puutunessa.

Vötsin ma mõega meresta,
viisin mõega mõisaesse,
20 pannin mõega laua peala.

Tullid härrad vaatemaie,
isandad imeldemaie:
«Kust see mõeku siia saanud?»

Mina aga mõistsin, vasta kostsin,
25 teatasin targaste kõnelda:
«See mõeku meresta toudud.
Mereliiv on haljaks teinud,
merevesi puhastanud —
ihumata heedab hinga,
30 kõhutamata lõikab kõri.»

Suure-Jaani. H II 26, 545 (7). 1891.

1.

Hiad olid härjad, suured sarved,
 tuhat sülda turja laia,
 sada sülda sarved pikad,
 süld oli silmade vaheta;
 5 pääsuke sai pääva lenda,
 aasta ratsul jo ajada,
 kurg sai lenda kuude kaua
 selle härja selga müöda.

10 Otsin härja tappajaid,
 sinisorga sirvijaid.
 Toin mina tapja Turgimaalta,
 toise tapja Tatramaalta:
 ei saand härja tapetust,
 ei sinisorka sirvitust.

15 Tuli minul veike vennakene,
 olekorre oigukene,
 pilliruo peenikene,
 sormesuurne raasukene:
 20 rusikal tema tappas härja,
 peigalal ta pistis kurku.

Verd sai venegi täie,
 rasva suure laeva täie,
 savast sai sajukübara,
 sääreluist sai sängisambad,
 25 reieluist sai rihvelpüssi.

Viru-Nigula. H II 34, 126 (140). 1892.

2.

Uidu-tuidu, toodi härja,
 toodi härja Türgimaalta.
 Tuhat süli turja laia,
 sada süli sarved pikad.

5 Mina jäin meesi mõtlemaie,
 kust saan härja tapajuid,
 sinisorka surmajuid?

Kui läin hella heinamaale,
 leidsin mehe pisukese,

10 piitsavarre pitkukese,
 olekorre oigukese.

Kämmelil ta käänas härja,
 rusikal ta rutjus härja,
 peigalal ta peksis härja.

15 Sealt sain, vaene vennukene,
 sealt sain härja tappajuid,
 sinisorka surmajuid.

Vaivara. H II 1, 1 (2). 1888.

3.

Aituma, hüväni herra,
 aituma, hüväni proua,
 hõbepitsi preilikene,
 kuldanuppi noored herrad!

5 Seda tegi, mis töötas:
 töötas tõrre õluta,
 vaadi viina vihada,
 ankur heada ädikaida.

10 Ära tappis selle härja,
 mis pole põlvel põldu künnud,
 kümnel aastal maada künnud

ega ilmas ikke kannud;
 mis mullu murul värises,
 tuna ammus akennasta.

15 Tuhat sülda turja pitka,
 sada sülda sarved laiad.
 Öö jooksis oravikene
 härja seljaroodu mööda,
 päeva lendas pääsokene
 20 härja sarvede vahelta.

Viljandi. E 25443/4 (6). 1896.

9

10

Oli üks noori naine,
läksi karja saatemaie.
Leidis kana vainiulta,
viis see kana kojoje.

Kanast kasvis inimene,
sula Salme neitsikene.

Siis sel tulid kolmed kosjad:
üks oli Kuu, teine Pääva,
kolmas Tähte poisikene.

Tuli Kuu poisikene
viiekümnenel hobosel,
kuuekümnenel kutsarilla.

Salme hüüdis aidastana,
kõneles kivikojasta:

«Ei mina Kuule lähe,
Kuul on kolmi ametida:
korra tõuseb koidikul,
vahel päävaveerangul,
korra päävatõusangul.»

Tuli Pääva poisikene
viiekümnenel hobosel,
kuuekümnenel kutsarilla.

Salme hüüdis kaugelt vasta:

«Ei mina Päävale lähe,
Pääval palju viisisida:
palavaste paistab pääva,
heledaste heidab ilma.
Kui on hele heinaaega,
siis ta vihmada vihistab;
kui on kallid kaerakülvi,
siis ta poudada põristab,
kaera külvi kauda,
odrad põllule põletab,
linad liitis liivakule,
herned vao vahele,
tatterad toa tahaje,
läätsed käänas kända'aie.»

Tuli Tähte poisikene,
viiekümnenel hobosel,
kuuekümnenel kutsarilla.

Salme hüüdis aidastana:

«Talli viige Tähe hobone,
Tähe lauko latterie,
andke ette heinosida,
kandke ette kaerosida,
peitke peenije linoje,
katke laia kanga alla,
silmad siidije magama,
kabjad kaeraje lebama!

Ise Tähte istutage
ette see ihutud lauda,
taha see tahatud seinä,
alla pinki pihlakane,
ette need road rohisid,
peale pipparad paremad!»

Toodi siis Tähte tubaje:
«Söö, Tähte, joo, Tähte,
ela, Tähte, rõemusaste!»

Tähte mõekada täristab,
kuldahelkoda helistab,
kannus-karrada käristab:
«Ei taha süüa, ei taha juua!
Tooge mo oma tubaje,
saatke Salme põrmandale!»

Salme hüüdis aidastana,
üle oue hoone'essa:
«Peiokene, poisikene,
annid aega kasvadessa,
anna aega ehtidessa!

Kaua ehib see isata,
kaua ehib see emata,
kaua vaene vöödeleksi:
ei ole eite ehtimassa,
vanemad valmistamassa;
küladeid ehitavad,
vanad naised valmistavad:
küla annab külma nõu,
rahvas raudese südame!»

Kadrina. KM KO F. 63, M. 3 : 1, 234/6
(161). Fr. R. Kreutzwald < ÕES
EK 62, 2/5 (1). A. F. Knüpffer. 1818.

Kadri oli kallis, nimi armas,
Kadri läks linna leeri peale,
Kuressaare kooli peale,
istus hõbenööri peale,
5 kudus kuldavardasida,
sidus siidirätikumi.

Ilus oli isandal näha,
ilus oli emandal näha,
kallis oli karjapoistel näha.

10 Kadri läks karja saatelema,
leidis kuke kullateelta,
leidis kana karjateelta.

Pani kuke kuue sisse,
kana uue põlle sisse.

15 Siis viis koju kasvamaie,
pani vaka alla vanumaie,
kaane alla kasvalema.

Kanast kasvis inimene,
sula Salme neitsikene.

20 Kanal käisid kolmed kosilased:
üks oli Kuu ja teine Päev,
kolmas Tähte poisikene.

Siis tuli Kuu poisikene,
viiekümnemal hobusel,
25 kuuekümnemal kutsaril.

Salme mõistis, vastu kostis:
«Kuidas võin Kuule minna?»

Kuu on kaksiti kavala:
vahel ta vara äratav,
30 vahel ta koidul kohutav,
vahel ta magab valge'eni.»

Siis tuli Päeva poisikene,
viiekümnemal hobusel,
kuuekümnemal kutsaril.

35 Salme mõistis, vastu kostis:
«Kuidas võin Päevale minna?»

Päev on päisiti palava:
odrad ta põllul põletab,
läätsed liisub liiva alla,
40 herved paneb parma'assa.»

Siis tuli Tähte poisikene,
viiekümnemal hobusel,
kuuekümnemal kutsaril.

Salme hüüdis aitadesta,
45 üle õue hoone'esta:

«Talli viige Tähe hobune,
Tähe lauki latterissa,
heitke ette heinasida,
kandke ette kaerasida!

50 Viige ta ise tubaje,
pange patjusi magama,
alla liigade linade,
peale pehmede padjade!»

Muhu. E 47913 (1). 1911.

6. ILMATÜTAR.

1.

13

Esä poiga ihasi,
imä meelits miniät —
neiu saie sündinüs.

Vello üteli: «Viska vette!»,
5 sõsar üteli: «Sõku mutta!»,
sugu üteli: «Vea suuhõ!»,
võsu: «Vea võrengohõ!».

Imä nakas vette viimä,
kaevandohõ kandema'e.

10 Iste maale imetämä,
kivi pääle kinnütemä,
iste mäta pääl märgimä'e,
esi mähe, esi märje,
esi imet, esi ikki.

15 Haari hanilta mõtlema:
enne kivi kilta mingo,
kui ma vere vette viska,
oma karva kaevandohõ.

Ega imä vette vii es,
20 kanna es neit kaevandohõ.
Imä panni kabu kasuma'e,
virvi üles vinnümä'e,
kaarasalve kasuma'e,
viljasalve vinnümä'e.

25 Sai sis kabu kasunus,
virvi üles vinnünüs,
sai timä illus ilmatütär,
ala sai taiva tarka latsi.
Iste iks ilma veere pääl,
30 kuu kulla poole pääl,
paiste esä paja ala,
välke vello värehille.

Keä tul'l kodu kutsuma'e,
neit maale manitsema?
35 Esä tul'l kodu kutsuma'e,
esä maale manitsema:
«Tule kodo, tütereni,
kaldu kodo, kanaseni,
tule sa riihtä pesmä'e,
40 kaldu olgi kandma'e!»
Neiu lausi meelestäni:
«Veege mo rist rihe pääle,
kulda koodivarre pääle —
küll mo risti riihtä pessä,
45 kulda kooti koputelles.»

Neiu ist' ilma veere pääl,
kuu kulla poole pääl,
paiste esä paja ala,
välke vello värehille.

50 Keä tul'l kodu kutsuma'e,
keä majja manitsema?
Imä tul'l kodo kutsuma'e,
imä majja manitsema:
«Tule kodo, tütereni,
55 kaldu kodo, mo kanane,
tule lehmi nüssemä'e,
kaldu karja saatema'e!»

Neiu lausi meelestäni:
«Vii mo linik lehmä pääle,
60 kaputa mo karja pääle,
küll mo linik lehmi nüsse,
kaputa mo karja saatva!»

Neiu tähes taiva'õn,
iste ilma veere pääl,
65 paiste esä paja ala,
välke vello värehille.
Keä tul'l kodo kutsuma'e,
keä majja manitsema?
Vello tul'l kodo kutsuma,
70 vello majja manitsema:
«Tule iks, sõsar, sõõrdu rookma,
lindu, leppi laasima,
kulla, kütist tegema!»
Neiu lausi meelestäni:
75 «Vii iks sõlg mo sõõru pääle,
vii mo lehe leppä pääle,
küll mo sõlge sõõru roogi,
küll mo lehe leppä laase!»

Neiu tähes taiva'õn,
80 iste ilma veere pääl,
kuu kulla poole pääl,
paiste esä paja ala,
välke vello värehille.
Keä läts kodu kutsuma'e,
85 keä majja manitsema?
Vellonaine läts kodo kutsuma,
kodomajja manitsema:
«Tule iks põldu põimema'e,
lakja väljä laapima'e!»
90 Neiu lausi meelestäni:
«Vii mo põlle põllu pääle,
pane mo vöö viho pääle,
küllap põlle põldu põim,
vöö viho veeretelles!»

95 Neiu tähes taiva'õn,
iste ilma veere pääl,
kuu kulla poole pääl,
sealt ta paiste palju maada,
poole ilma ta ilusti.
100 Keä tul'l kodu kutsuma'e,
keä maale manitsema?
Olli üts vello, värrev küpär,
imä latsi, illus hiusse —
see tul'li, vello, sealta mäeltä,
105 kos too sõda sõlmetie,
sõdavägi värmätie.

Sõdavello, verrev küpär,
kutse maale Marja neu
kuu kulla poole päältä,
110 ala ilma veere päältä!

Isto ilma veere pääle,
kulla kuu poole pääle;
säält ma ilma ilostõlli,
poole valda valastõlli.

5 Kes tuli kodo kutsumaie?
Esa tuli kodo kutsumaie:
«Tule kodo, tütereni!
kallu kodo, ema kana!»
«Mia annat mulle, esakene?

7. KULDNAINE.

Iluseppa poisikene,
iluseppa, ilmatarka,
iluseppa, maa kavala,
kuhu panni isade kulla,
5 kuhu panni emade kulla,
kokku kulla kuie venna,
hõbe seitseme õesse,
vase viie vaeselapse?

Siis tegi kullast naise nuore,
10 hõbedasta teisepoole.
Hilju ta istus, hilju astus,
hilju istus istemille,
hilju astus oete'ese;
kartis kulla kohkuvada,
15 hõbe üles ärkavada.

Siis läks kullaga magama,
hõbedaga voodi'ese.
Mis olli külge vastu kulda,
see olli külge külma külge;

Neiu sai võõra omatses,
oma kodo kosti paika!

Vastseliina. H II 62, 694/5 (58). 1872.
= J. H u r t, Setukeste laulud I. Hel-
singi 1904, 688/9 (91).

2.

14

10 Mulle kari kalduhõlle,
mulle anna oma aita,
siis ma kodo kalduhõlle,
veerü vele värehtille,
siiski ei lää töödehelle:
15 parem parrel peesütella,
hirre pääl hää heidüskella!»

Põlva. E 8394 (4). 1893.

1.

15

20 mis olli külge vasta vaipa,
see olli külge sooja külge.

Hakkas üles tõusemaie,
kulda üles hüüdemaie.

Ei see kuld ei kuulnud tõusta,
25 hõbedane ärgatagi.

Siis tõi Riias ristikuke
peaotsa laulemaie,
kulda üles hüüdemaie.

Ei see kuld ei kuulnud tõusta,
30 hõbedane ärgatagi.

Siis tõi Saarest suure sõnni
peaotsa ammumaie,
kulda üles hüüdemaie.

Ei see kuld ei kuulnud tõusta,
35 hõbe padjusta paota.

Siis tõi Pärnust suure pätsu
peaotsa hirnumaie,
kulda üles hüüdemaie.

Ei see kuld ei kuulnud tõusta,
40 hõbedane ärgatagi.

Siis võttis kulla kaineluse,
hõbe hõlmade vahele,
viis kulla küla vahele:
«Külatüdrikud, õessed,
45 külapoisid, pooled-vennad,
vaadake, naised vanamad,
silmake, poisid siledad,
mis sel kullal puudunesse?»

Vastu kostsid vanad naised:
50 «Kuut või kullal puudunesse:
kielta suhu, mielta pähe,

16

Vennakene, hella venna,
töotsid naeseta elada,
abikaasata ajada,
tüdrukuta tehä tööda.

5 Elasis ühe aasta,
piäle mõne päeväkese,
võtsid haava armastada,
kasepuuda kallistada,
lepapuuda lepitada,
10 marapuuda maalutada.

Siis läksid sepa palvi'ille:
«Tee mulle tinane naene,
vala vaskine emanda,
pane puna palge'esse,
15 pane hõbe hammastesse,
kulda silmile siluta!»

Sai siis naene valminesse,
viisin siis kulla koduje,
läksin kullaga magama.

17

Kokku ma pani eide kulla,
eide kulla, taadi kulla,
kokku kolme õe hõbeda,
nelja-viie venna kulla.

5 Siis läks Lähtru sepale:
«Tere, seppa, tere, selli,

otsa oidu ümmargusta,
südant alla rinnavitsa,
sisse silmanägemista,
55 pähe kõrvakuulemista.»

Siis pani kärbse keeleks suhu,
mesilase meeleks pähe,
sease sisse süame'eksi,
pori otsa oidudeksi.

60 Seda ärgu tehku teine miesi,
kis tieb kullast naise nuori,
hõbedasta teisepoole.

Muhu. H II 54, 471/2 (170). 1896.

2.

20 Mis sel kullal puudunesse?
Suhu kiilta, pähä miilta,
alla rinnu tal südäntä.
Ei sii kuldane kõnelend,
hõbedane teinud hiältä.

25 Püürsin kül'le — leidsin külmä,
püürsin sel'lä — leidsin seina;
kõik ollid külmäd kül'lelauad,
härmätanud äärelauad,
jahedad jalutsilauad.

30 Kobistan vana kasukast:
«Tere, mu vana kasukas,
sooga piän mina olema,
sooga piän mina elämä!»

35 Võtsin kirbuga elädä,
lutikaga lüüa lõõri.

Kolga-Jaani. E 51424b (6). 1919.

3.

tere, paras prandike!
Tie mul kuldane kaasake,
hõbedane teinepooli!»

10 Sepp tegi mulle kuldse kaasa,
hõbedase teisepoole.
Ma võtsi kulla kainelusse,

kikerdasi hõbe õlale.
 Siis tõin kulla ju kojusse,
 15 tõtsi kulla kammerisse,
 säädsi kulla sāngi sisse,
 pani padjusse magama.
 Magasi õõ ja magasi kaksi,
 hakkasi kolmat magama:
 20 kulla kül'led külmetasid,
 hõbedad jalad jälitsed.
 Läksi külaeide juure,
 küla vana taadi juure:
 «Külaeided, eidekesed,
 25 külataadid, taadikesed,
 aidake nõu pidada!
 Kokku ma pani eide kulla,
 eide kulla, taadi kulla,
 kokku kolme õe hõbedad,
 30 nelja-viie venna kulla,
 siis läksi Lāhtru sepale:
 «Tere, seppa, tere, selli,
 tere, paras prandike!
 Tie mul kuldane kaasake,
 35 hõbedane teinepooli!»
 Sepp tegi mulle kuldse kaasa,

Mardikene poisikene,
 lubasid naeseta elada,
 abikaasata kaduda!
 Võttis puusta naista teha,
 5 hammepakusta tahuda,
 haavapuusta Annekesta,
 maarjapuusta Marikesta,
 kasepuusta Kaiekesta.
 Sai aga naene valmis saanud —
 10 ei see kullake kõnelnud,
 hõbedane ei teinud healta.
 Siis läks Rootsist rohtu tooma,
 kellega naista suitsetada.

hõbedase teisepoole.
 Ma võtsi kulla kainelusse,
 kikerdasi hõbe õlale.
 40 Siis tõin kulla ju kojusse,
 tõtsi kulla kammerisse,
 säädsi kulla sāngi sisse,
 pani padjusse magama.
 Magasi õõ ja magasi kaksi,
 45 hakkasi kolmat magama:
 kulla kül'led külmetasid,
 hõbedad jalad jälitsed!»
 Külaeided kostelikud,
 külataadid tapelikud:
 50 «Oh sa nolves, noori meesi,
 läbemata Lāāne poissi!
 Võtnud naene neidudesta,
 ostand hobu varsudesta,
 kasvata koer kutsikane.
 55 Kui lähed õhta sa kojugi:
 naene naerab neidudesta,
 hobu sul hirnub varsudesta,
 koer sul haugub kutsikane.»
 Karuse. H II 2, 290/1 (419). 1889.

4.

Suitsetasin ühe korra,
 15 suur ju varvas liigutelli;
 suitsetasin teista korda,
 kõik ta keha kergatelli;
 suitsetasin kolmat korda,
 20 juba see kullake kõneles,
 hõbedane ju tegi healta.
 Heitis naesega magama:
 kõik õõ õled kõhasid,
 nõrkusid nõrgad sāngilauad,
 paukusid sulised padjad.
 Laiuse. H I 2, 407 (20). 1888.

Mul oli kolmi vennikesta,
kolmi oa-ivada,
kaks kui hernekaunakesta.
Ühe mina saadin marjamaale,
5 teise saadin karjamaale,
kolmanda kala järele.

Vend tuli koju marjamaalta,
teine venda karjamaalta,
ei tuld koju kala järelda.

10 Ottin sole rinna'asta,
lehe laia kaendelasta,
panin sole soudemaie,
lehe laia lendamaie:

«Soua, solge, lenna, lehte!»

15 Solgi soudis tükki teeda,
tükki teeda, palju maada.
Tuli vasta kuukene.

Teretelin kuukesta:

«Tere, kuu, sa kume kübar!

20 Nägid minu vennikesta
joe päällä joudemasta,
mere päällä soudemasta,
ligi linna laskemasta
luise lootsiku seessa,
25 puise purje keske'ella,
aeru kuldane käässa,
hobedane piidalauda?»

Kuu see moistis, kohe kostis:

30 «Ei mina näinud, tütar vaene,
ei mina näinud vennikesta
joe päällä joudemasta,
mere päällä soudemasta,
ligi linna laskemasta.»

Läksin kodu kurva meeli,
35 kurva meeli, leina keeli,
ei old venda koduna,
ei old oues oa-ivada.

Ottin sole rinna'asta,
lehe laia kaindelasta,
40 panin sole soudemaie:

lehe laia lendamaie:

«Soua, solge, lenna, lehte!»

Solge soudis tükki teeda,
tükki teeda, palju maada,
45 tuli vastu päävakene.

Teretelin päävakesta:

«Tere, päike kuldapärga!

Nägid minu vennikesta
joe päällä joudemasta,
50 mere päällä soudemasta,
ligi linna laskemasta
luise lootsiku seessa,
puise purju keske'ella,
aeru kuldane käässa,
55 hobedane piidalauda?»

Pääv see moistis, kohe kostis:

«Ei mina näinud, tütar vaene,
ei mina näinud vennikesta
joe päällä joudemasta,
60 mere päällä soudemasta,
linna ligi laskemasta.»
Läksin kodu kurva meeli,
kurva meeli, leina keeli,
ei old venda koduna,
65 ei old oues oa-ivada.

Ottin sole rinna'asta,
lehe laia kaindelasta,
panin sole soudemaie,
lehe laia lendamaie:

70 «Soua, solge, lenna, lehte!»

Solge soudis tükki teeda,
tükki teeda, palju maada,
tuli vastu tähekene.

Teretelin tähekesta:

75 «Tere, tähte täisi meesi!
Nägid minu vennikesta
joe päällä joudemasta,
mere päällä soudemasta,
linna ligi laskemasta?»

80 Täht see moistis, kohe kostis:

«Küll mina nägin, tütar vaene,
 küll mina nägin vennikesta:
 vesi voit'is, kallas kautis,
 vesi voit'is vennikesta,
 85 meri hullu uputeles;
 kübar keerlend küla alla,
 pärg on tousnud pääle vetta.
 Kaju mene kurva meeli,
 kurva meeli, leina keeli,
 90 soida siis randade rajale,
 seel sa leiad vennikesta
 rannapaasi raiumasta,
 merekivi viskamasta,
 rannapaasi raipemaida,
 95 merekivi kindlamaida.»

Oli mul kolmi hella velle:
 üte saadi karjamaale,
 teise velle marjamaale,
 kolmanda velle kalale.
 5 Kodu tuli veli karjamaalta,
 kodu tuli veli marjamaalta,
 tule ei velle kalalta.

«Emakene, ennekene,
 tee mul päevas pätsikene,
 10 kuuss kates kakukene:
 ma lää velle otsimaie,
 nõrgakesta nõudemaie!»

Lätsi ära tüki teeda,
 tüki teeda, marja maada,
 15 ligi liivasta mägeda,
 ligi lipu kandaete.

Meid oli kodus kolmi venda,
 üks meist viiti Virumaale,
 teine anti Harjumaale,
 kolmas viiti Emajõeale.
 5 Tuli kodu marjamaalta,

Läksin kodu nuttadessa,
 haladessa alla oue.
 Küsiteles hella eite,
 küsiteles tarka taati:
 100 «Mis sa nutad, noori neidu?»
 «Miks ei nutta, eidekene,
 miks ei nutta, taadikene,
 vesi voit'is vennikesta,
 vesi voit'is, kallas kautes,
 105 meri hullu uputeles.»
 Siis ma nutsin, et ma norksin,
 kuu ma nutsin venna kuube,
 pääva nutsin venna pärga,
 eluaja vennikesta.

Haljala. H I 5, 29 (51). 1892—94.

A 2.

Mis mul vastu või tulesse?
 Tulli kümme kündijeta,
 üheksa äestajeta,
 20 sada saadurookijad,
 tuhat tukikorjajad.
 Vöti kündijega kõnelda,
 äestajaga tetta hääalta:
 «Kas sa näied neiu velle
 25 mere pääle püindavette
 uisa lootsikite sean,
 puise purju keske'ella?»
 «Neiukeise noorekeise!
 Ei ma es näe, ei ma kõnele,
 30 venelane tapab velle,
 purlak joob velle punada.»

Valga. E 22673 (1). 1896.

A 3.

tuli kodu karjamaalta,
 es tule Emajõealta.
 Läksin venda otsimaie,
 sõksin soo ja lampsin laane,
 10 kuksin kullasta muruda.

20

21

Mis mul vasta tullanessi?

Tuli kuu kuldameesi.

«Tere, kuu kuldameesi!

15 Kas nägid meie venda
mere peale minnevada,
järve peale jäädavada?»

«Et ma nägin, ei kõnele!»

Läksin jälle tüki teeda,

tüki teeda, marga maada.

20 Mis mul vastu tullanessi?

Tuli agu haljas meesi.

«Tere, agu haljas meesi!

Kas sa nägid meie venda

soo ääres suikuvada,

25 laane ääres lampivada?»

«Et ma nägin, ei kõnele.»

Läksin jälle tüki teeda,

tüki teeda, marga maada.

Mis mul vastu tullanessi?

30 Tuli päeva pealta vaatja.

«Tere, päeva pealta vaatja!

Kas sa nägid meie venda

mere peale minnevada,

järve peale jäädavada,

35 soo ääres suikuvada,

laane ääres lampivada.»

22

Muud läksid kiigale kiikumaie,

minä läksin vendä etsimaie;

etsin iäst, etsin lännest,

etsin poigidi pohisest,

6 risti-rästi Riiä linnäst.

Löüsin vennä Riiä linnäst,

pue iestä istumasta,

hobehelmi ostemasta,

kuldakiedi kuulamasta,

10 tinäsidä tingimästä,

vaskisi vahedamasta.

Minä vennältä küsümä:

«Vennäkäne, vennikäne,

kelles sa hobejad ostad,

15 kelles sa tinäsed tingid,

«Mäände teie veli oli?»

«Küll oli sirge rannaroogu —

veel oli sirgem meie venda;

40 küll oli valge merevahtu —

veel oli valgem meie venda;

küll oli uhke oaõitse —

veel oli uhkem meie venda;

Poolamaa puu punatse —

45 punatsem oli meie venda;

Harjumaa haava ilusa —

ilusam oli meie venda;

Saksamaa saare sileda —

siledam oli meie venda.

50 Käed tal lõivad, käsilisi,

peud tal puhksid pillipuida,

sõrmed tal läiksid sõrmuksinna,

sõrmekondid kuljuksinna.»

Päeva mõistis, kostis vastu,

55 teadis targaste kõnelda:

«Veli küll istub taeva'ella,

istub kuu kül'le peale,

kuldakannel tal käessa.

Seal ta laulab laulusida,

60 veerevaida viisisida.»

Saarde. H II 22, 975/7 (5). 1889.

B 1.

kelles sa vased vahedad,
kelles kuulad kuldakiedi?»

«Sulle'p, sulle'p, uekane!

Sulle'p ma hobejad ostan,

20 sulle'p ma tinäsed tingin,

sulle'p ma vased vahedan,

emäle kuulan kuldakiedi!»

«Ei sa mulle hobe ei osta,

ei't mulle tinäsi tingi,

25 ei't mulle vaski vaheda,

emäle ei't kuula kuldakiedi.

Uelal sa hobejad ostad,

tigijäl tinäsed tingid,

vaſjule vased vahedad,

30 kurjale kuulad kuldakiedi.»

Kuusalu. H II 3, 9/10 (1). 1890.

Muud läksid kiike kiikumaie,
õunapuusse õetsumaie,
tamme latva laulemaie.

Ma läen venda otsimaie.
5 Otsin mered, otsin metsad,
otsin rannad, otsin linnad.
Leidsin linnast venna noore,
poe eesta istumasta,
hõbedaida ostemasta,
10 kuldeseid lunastamasta,
vaskiseid vahetamasta.

Mina vennalta küsima:
«Oh mu veike vennakene,
kellele ostad hõbedad,

15 kellele kuldased lunastad,
kellele vaskised vahetad?»

Venda kuulis, kostis vasta:
«Õele ostan hõbedad,
õele kuldased lunastan,
20 õele vaskised vahetan!»

Mina kohe vasta kostsin:
«Oh mu veikene vennakene,
ole vait valetamast,
pia suu petemasta.

25 Ei sina minule osta!
Pruudile ostad hõbedad,
kaasale kuldased lunastad,
vahetad neid vaskisida!»

Harju-Jaani. H II 15, 598 (106). 1889.

C 1.

24

Kuulsin kiigel kiikumaie,
aluslauul lauletama.
Mina aga otsin vennikesta:
otsin mered, otsin metsad,
5 otsin otsani kirikud,
kabelite keske'elta.

Uuest ütlen ümber jälle,
taas laulan tagasi jälle,

uuest uusile salmle,
10 paremale lauludelle:
ei saand merest, ei saand metsast,
ei saand otsani kirikust,
kabelite keske'elta.

Haljala. E 14787 (14). 1895.

C 2.

25

Peiu ja neiu lähevad kõndima ja neiu juhtub ära eksima. Peiu läheb teda
otsima ja laulab sellest:

Läksin mina tüki teeda,
tüki teeda, marga maada,
lipu liivasta mägeda.

Kuu tuli vasta kuldarinda.
5 «Tere, kuu kuldarinda,
kas sa nägid neiukesta,
neiukesta noorekesta?»

«Näime, näime, es kõnele.»
Agu tuli vasta hallirinda.
10 «Tere, agu hallirinda,
kas sa nägid neiukesta?»

«Näime, näime, es kõnele.»
Päe tuli vasta Pärnumaalta.

«Tere, päe Pärnumaalta,
15 kas ka nägid neiukesta?»

«Näime, näime, es kõnele.»
Vastu tuli vanameesi.

«Tere, tere, vanameesi,
kas te näide neiukesta?»
20 «Näime, näime ja kõneles.

Sel'läs olli siidisärki,
poekördi, linnaleidi.»

Noormees astus virgaste, jõudis neiuale järele ja tantsis teda:

«Oma ostetu hammesta,
oma kingit kengadest.»

25 Neiu aga tundis, kostis vasta:
«Oh minu armas noori meesi!»
Hakkas hale neil tulema,
silmist vesi viiremaile.

Läksid jälle tüki teeda,
30 tüki teeda, marga maada.
Kuu tuli vasta kuldarinda,
agu tuli vasta hallirinda,
päev tuli vasta Pärnumaalta.

Kuu, agu ja päe küsivad:

«Kas te näide oma neiu?»

«Näime, näime ja kõneles.»

Päale selle avaldavad kõik oma rõõmu, et neiu ja peiu end jälle leidnud ja kokku saanud.

Saarde. H II 24, 791/2 (17). 1889.

B. KOSJAFANTAASIAD, LAULUD NAISETÕMBAMISEST, KOSIMISEST, ABIELUST

9. MIS MEES MEREST TÕUSEB?

1.

26

Lähme merda pühkimaie,
mere äärda äigamaie!

Pühime pühke'ed meresse,
äigame laastud lainetesse.

5 Mis meesi meresta tõuseb?

Kuldamees meresta tõuseb,
kuldakäed ja kuldajalad,
kuldahobu temallagi,
kuldapiitsuke pihussa,

10 kuldakansik kaindelassa,
kuldavestu vöö vahella.

Lähme merda pühkimaie,
mere äärda äigamaie!

Pühime pühke'ed meresse,
15 äigame laastud lainetesse.

Mis meesi meresta tõuseb?

Hõbemees meresta tõuseb.

Hõbekäed ja hõbejalad,

hõbehobu temallagi,

20 hõbepiitsuke pihussa,

hõbekansik kaindelassa.

Lähme merda pühkimaie,

mere äärda äigamaie!

Pühime pühke'ed meresse,

25 äigame laastud lainetesse!

Mis meesi meresta tõuseb?

Vaskimees meresta tõuseb.

Vaskikäed ja vaskijalad,

vaskihobu temallagi,

30 vaskipiitsuke pihussa,

vaskikansik kaindelassa,

vaskivestu vöö vahella.

M. Veske, Eesti rahvalaulud II.

Tartu 1883, lk. 34/5 (26).

2.

27

Lähme, lähme, sössekeine,

lähme kodunt kolmekesta,

läbi niidi neljakesta,

üle välja viiekesta;

5 lähme seda merda pühkimaie,

mere ääri äigamaie!

Vat mis mees sealt merest tõuseb:

kuldamees, kuldahobune,

kuldalakki tal peasa,

10 kuldalaigud laki peala,

kuldakindad tal käesa,

kuldakirjad kinda'esa,

kuldapiitsa tal peosa,
kuldapiisad piitsa peala.

15 Lähme, lähme, sössekeine,
lähme kodunt kolmekesta,
läbi niidi neljakesta,
üle välja viiekesta;
lähme seda merda pühkimaie,
20 mere ääri äigimaie!

Vat mis mees sealt merest tõuseb:
hõbemees, hõbehobune,
hõbelakki tal peasa,
hõbelaigud laki eesa,
25 hõbekindad tal käesa,
hõbekirjad kinda'esa,
hõbepiitsa tal peosa,
hõbepiisad piitsa peala.

Lähme, lähme, sössekeine,
30 lähme kodunt kolmekesta,
läbi niidi neljakesta,
üle välja viiekesta;
lähme seda merda pühkimaie,
mere ääri äigimaie!

35 Vat mis mees sealt merest tõuseb:
vaskemees, vaskehobune,
vaskelakki tal peasa,
vaskelaigud laki eesa,
vaskekindad tal käesa,
40 vaskekirjad kinda'esa,
vaskepiitsa tal peosa,
vaskepiisad piitsa peala.

Jaani. H II 35, 657/9 (15). 1892.

28

Lähme meie merda mööda,
käime kullast mööda!

Mis meesi meresta tõuseb?

Kuldamees meresta tõuseb,
5 tahtis minda vaestlasta:
ei minu veri vedanud,
ei minu puna pugenud,
ei minu armud annud ühte.

Lähme meie merda mööda,
10 käime kullast kallast mööda!

Mis meesi meresta tõuseb?

Hõbemees meresta tõuseb,
tahtis minda vaestlasta:
ei minu veri vedanud,
15 ei minu puna pugenud,
ei minu armud annud ühte.

3.

Lähme meie merda mööda,
käime kullast kallast mööda!

Mis meesi meresta tõuseb?

20 Vaskimees meresta tõuseb,
tahtis minda vaestlasta:
ei minu veri vedanud,
ei minu puna pugenud,
ei minu armud annud ühte.

25 Lähme meie merda mööda,
käime kullast kallast mööda!

Mis meesi meresta tõuseb?

Ölgemees meresta tõuseb,
tahtis minda vaestlasta:
30 sellele veri vedanud,
sellele puna pugenud,
sellele armud andsid ühte.

Koeru. H IV 1, 302/3 (2). 1889.

Magasi mia, magasi,
magasi Mari mäele,
sinelillede siana,
kullerkupude kuhale,
5 valge lillede vahele.
Unda näi ma magadenna,
tõista üles tõuste'enna.

Külanaised nännikeised,
mõistke see uni minulta:
10 «Tamm kasvi Tarvastu mäele,
kask kasvi Riiä karjamaale,
oksa neil ütte hoiave,
ladva ütte langeve,
jõgi neil jooksi alta juurte,
15 oja oksade vahelta.
Mis sääl jõen jooskeneia?
Jõen joossi havi halli,
havi halli, laiguline,
särgi suuri, soomusselgä.
20 Lätsi kodu kurval meelel,
kurval meelel, leinakelel.»
«Oh veli, hella vellekene,
võta selgä siidivõrku,
kaala pane kalakotti,
25 mine sa kohe kalale.»
Veli läits kohe kalale,
tõi ta kala koduje.
Veli võtt kala lõhki aia,
lõhks ta kala päada päältä.

30 Mis tal päästa paistunessa?
Päästa paist pärg punane.
Lõhks ta kala kaala päältä.
Mis tal kaalast paistunessa?
Kaalast paist helmed eredad.
35 Lõhks ta kala rinna päältä.
Mis tal rinnast paistunessa?
Rinnast paisti suure sõlge.
Lõhks ta kala keske'elta.
Mis tal keskelt paistunessa?
40 Keskelt paisti kirju ööke.
Lõhks ta kala sel'lä päältä.
Mis tal sel'läst paistunessa?
Sel'läst paisti siidikleiti.
Lõhks ta kala põlve päältä.
45 Mis tal põlvest paistunessa?
Põlvest paist põlle punane.
Lõhks ta kala jala päältä.
Mis tal jalast paistunessa?
Jalast paisti sulgisukka,
50 sulgisukka, kuldakengä.
Kala võtt keelil kõnelde:
«Veli, hella vellekene,
ma jole tullu tooressa
egä võien värskesse;
55 ma tule maale näidissa,
ilmale ilu pidäma.»

Halliste. H II 22, 200/3 (89). 1889.

Pikä puu, kõre varigu,
jõgi joosi alta juure,
oja joosi alta oksa,
kala kulditse jõena,
5 vähja vägeva merena.
Lätsi velle pallelema:
«Veli, hellä vellekene!
Too mul tinane mõrda,

vala vaski västerita.
10 Ma lää kala püüdämaie,
vähju vällä võttämaie!»
Sai ma üte suure kala,
mi ei ole arvade havissegi,
ega kitta kiisassegi
15 ega lutsusse lugede
ega söödä sär'essegi.

Lätsi velle pallelema:
«Veli, hellä vellekene,
tule mul kala raiuma!»
20 Raius kalal päästegi.
Mis säält pääst paistunessa?
Pääst päistus pär'ekene.

Säält sai näiul pääpär'e.
Ragus kalal kaalastegi.
25 Mis säält kaalast paistunesse?
Kaalast paistus kaalakirja.
Säält sai näiul kaalakirja.

Karksi. H II 42, 484/5 (6). 1891.

11. NUTTEV TAMM.

31

Läksin metsa kõndimaie
uduselle hommikulle,
varaselle valge'elle,
karedalle kaste'elle.
5 Mis ma leitsin metsastagi?
Leitsin tamme nuttemasta,
pika puu igatsemasta.

Mina tammelta küsima:
«Mis sa nutad, tammekene,
10 igatsed sa, pikka puuda?»
«Mis mina nutan, neitsikene?
Muida puida rajutasse,
minda jälle jäetasse
suure tuule tuigutada,
15 lumeranga raputada,
vihmahoo vintsutada!»

32

Läksin metsa kõndimaie,
pühapäävä hommikulla.

Mis ma metsast eesta löüdsi?
Löüdsi tamme istumasta,
5 istumasta, ikkemasta.

Mina tammelta küsima:
«Mis sa istud, mis sa iked,
norgus, tugev tammepuu?»
Tamm küll mõistis, kostis vastu:
10 «Muida puida raiutakse,
metsa nurgalt nopitakse;

1.

«Ära nuts, tammekene!
Mul jäi kodu kolmi venda,
kõik jäid kirvid ihkumaie;
20 tulevad tamme rajumaie.»
Mis sest tammest tehtanesse?
Tüvest tehti tünderida,
otsast tehti hoonesida,
keskelt sai kena kiriku,
25 okstest sai hobustetalli,
ladvast laste laululauda.
Mis jäi üle laastukene,
sest sai neiul kihlakirstu,
kihlakirstu, veimevakka.

Kolga-Jaani. H, Kolga-Jaani 2, 8.
(Vrd. VK II, nr. 447A). 1876.

2.

ei mind tunta, tugev tamme,
ei mind rai'da, rauda tamme!»

«Oot-oot, oot-oot, tammekene!

15 Mul on kodus viisi venda,
igal vennal viisi kirvest,
igal kirvel kirjud varred.
Need küll tundvad tugev tamme,
need küll raidvad rauda tamme!»

20 Tüvi lääb merde tünsati,
ladu lääb maale laksati.
Tüvest teen mina tünderida,

ladvast laevaankurida,
südamest teen söögilaevad,
25 pinnast teen ma piimapüti,
koorest teen ma koorekirnu,
lehtedest teen lehmälauda.

Mis säält üle jääbunessa,
jääbunessa, tiibunessa,
30 sest teen õel kirju kirstu,
kirju kirstu, vaali vaka,
kiidsub kinni panne'essa,
laksub lahti võtte'essa.

Kui sõs õel saajad saavad,
35 külä sõs astub aia pääle,
vanad mehed värävasse,
noorik tua nurga pääle,
poisid puuriite otsa,

lapsed laastukuhja otsa.
40 Mõtlevad sõda sõitavat,
Rootsi koerad roidavata.

Mina küll mõistan, kosten vasta:
«Alanegi aia päältä,
vajunege värävasta,
45 noorik tua nurga päältä,
poisid puuriite otsast,
lapsed laastuhunikusta!
See põle sõa sõidu hääli,
Rootsi koerte roidu hääli.
50 Siit viiakš möödä kirju kirstu,
kirju kirstu, vaali vakka,
kiidsub kinni panne'essa,
laksub lahti võtte'essa.»

Saarde. H II 22, 758/61 (1). 1888.

12. SUUR TAMM.

1.

Lähme merda pühkimaie,
mere ääri äigamaie,
pühime pühked meresse.
laseme laastud lainetesse!

5 Mis sealt merest üles tõusis?
Tõusis kulla tammekene.
Istutasin isa ilus —
tamm ei kasnud, tamm ei jõudnud;
istutasin ema ilus —
10 tamm ei kasnud, tamm ei tõusnud;
istutasin venna ilus —
tamm ei kasnud, tamm ei tõusnud;
istutasin õe ilus —
tamm ei kasnud, tamm ei tõusnud;
15 istutasin enese ilus —
tamm aga kasvis, tamm aga jõudis.

Tamm aga kasvis taeva'esse,
pidi pilve ju pugema,
tahtis taevast laotada,
20 pidi pillved pillutama,

kuu pidi lööma kuies tükis,
pääva lööma viies tükis.

Mina aga joostes ju külasse,
noorte meeste palve'elle:
25 «Tulgem, tulgem, noored mehed,
tulgem nüüd tamme raiumaie!»
Viru aga külast viisi kirvest,
teista viisi noorta meesta;
Kura aga külast kuusi kirvest,
30 teista kuusi noorta meesta;
oma külast kümme kirvest,
teista kümme noorta meesta
tulid tamme raiumaie.

Mis sest tammest väl'la jäi?
35 Tüikast jäi tünderida,
keskelt jäi kena kiriku,
otsast jäi orja iste,
ladvast laste koolituba.

Lihula. H II 2, 414/5 (546). 1889.

Istuti tamme, istuti,
 istuti esä nimele:
 kasva ei esä nimele.
 Istuti tamme, istuti,
 5 istuti ema nimele:
 kasva ei ema nimele.
 Istuti tamme, istuti,
 istuti velle nimele:
 kasva ei velle nimele.
 10 Istuti tamme, istuti,
 istuti endä nimele:
 tamm kasvi minu nimele.

Tamm küll kasvi taeve'esse,
 oksa pikä pilvessegi.

15 Tamm taht' taevasta laote,
 oksa pildu pilvesida.

Lätsi velle palleleme:

«Veli, hella vellekene,
 ihu kirves, kirjuvarsi,
 20 taprul tii tera tasane,
 tule tamme raiumaie!
 Tamm küll kasvi taeve'esse,
 oksa pikä pilvessegi,
 tamm taht' taevasta laote,
 25 oksa pildu pilvesida.
 Raiu maha rauda tamme,
 kaote ära kurja tamme!»

Veli läts tamme raiumaie,
 kurja tamme kopsimaie,
 30 rais ta ära jala alta,
 jala alta, pää päältä,
 käe katsi kõrvastagi.
 Veli tuli kodu kurva meeli,
 kurva meeli, leinäkeeli:
 35 «O mu sirgepää sösare,
 vahapäine sõtsikene!
 Ait mu tamme raiumaie,
 kurja tamme kopsimaie,
 ärap nüüd raisi jala alta,
 40 jala alta, pää päältä,
 käe katsi kõrvastagi.

O mu sirgepää sösare,
 vahapäine sõtsikene!
 Kui ma johu koolemaie,
 45 hellä henge heitemaie,
 ära mu viia ratastege,
 ratastege, regedege,
 vii mu viiele sõrmele,
 kanna katele käele,
 50 vii mu Viru kirikus,
 kanna Harju kalme'esse:
 sääl om ilus hingate,
 sääl om mahe magade.»

Halliste. H II 5, 13/15 (8). 1883.

Ai-tai, tai-tai, tammekene,
 tai-tai tamme öksakene,
 tamm õli kasnud taeva'ene,
 öksad pilveje pugenud —

5 need on pilve pillutajad,
 juured jooksvad mööda maada —
 need on ilma eksitajad.

Palamuse. H II 27, 296 (6b). 1889.

13. HIIE NOORMEES.

1.

36

Lääme hiilut, näiu noore,
lääme hiilut hiite kaudu,
sala me Salatsi kaudu,
kui ei kuule egä näe,
5 kui ei kuule hiide koera
egä ei näe hiide näiu,
kuule hiide noorimeesi,
haugu hiide halli raka.

Sai ma hiide kotte'elle —
10 tiltsu võts saani tinane,
loksi võtiv kuldalooga,
helki võtiv hõbehelme.
Joba kuuliv hiide koera,
joba näive hiide näiu,
15 hauksiv hiide halli raka,
kuuliv hiide noorimeesi.

Võtiv huiku, võtiv hõiku,
võtiv huiku usse suile,
võtiv hõiku õue pääle,
20 karju kammerte lävele
üle seitsme seinapalgi,
üle kat'sme karjalauda,
ütsme hobeste hoovi:
«Tulge sisse, näiu noore!
25 Tulge sisse ööse'essa,
minge hommen hommukulla.
Hommukult udsu madala,
õhtult kaste kasina,
siis ei niistu ega kasta,
30 siis ei niistu niitesukka
ega ei kastu kaalipõlle,
niiste jää's niistesuka pääle!»

Karksi. E 45971/2 (4). 1889.

2.

37

Õekesed hellakesed,
kus me lähme vasta ööda,
vasta ööda, vasta kuuda,
vasta pilgesta pimedat?

5 Meie upume uduje,
meie kaume kaste'esse!

Lähme homme hommikulla,
et ei kuule hiie kuked
ega näe hiie neiud.

10 Kuulis hiie noorem poega,
see hüüdis üle värava,

üle kahe-kolme oja:
«Tule seie, neitsikene,
siin ju siidi müüdaneksi,
15 kalevit siin kaubeldakse!»
Siidi müüdi süllakaupa,
kalevit ju vaksakaupa,
mõdu ilma mõetemata,
saia ilma sallardita.

Väike-Maarja. EÜS VII 1900 (92).
1910.

14. SUIA SUUD.

38

Läksin metsast luuda tooma:
hobeluuda oue alta,
kuldaluuda koppelista,

vaskiluuda vainiulta,
5 tinaluuda teerajulta.
Sain sinna Sulevimääle,

Sulevi-Kalevimääle.

Seel seisis Sulevipoega,
Sulevi-Kalevipoega.

10 Kūsis multa suisa suuda,
suisa suuda, kiuste kättä.

Ei mina annud suisa suuda,
suisa suuda, kiuste kättä.

15 Mina kiuste kiljatasin,
suisa suuda maigutasin.

Mul oli nuga terävä,
alla helma hingerauda.
Suisa lõin Sulevipoega,
kiuste lõin Kalevipoega:

20 läbi ta ihu ilusa,
läbi ta pale punase,
läbi ta ruugete juuste,
läbi uue halli kuue,
läbi peene peiusärgi.

25 Siis läksin kooje joose'ssa,
joose'ssa, nutte'ssa.

Vastas eite, vastas taati,
vastas nee vanad molemad.

Küsiteles eidekene,
30 küsiteles taadikene:

«Midä's sina nutad, tütar noori,
midä's itked, ilusakane?»

Minä moistsin, vasta kostsin:

35 «Miks ei nuta, eidekene,
miks ei nuta, taadikene!

Läksin metsäst luuda tooma:
hobeluuda oue päältä,

kuldaluuda koppelista,
vaskiluuda vainiulta,
40 tinaluuda teerajulta.

Sain sinna Sulevimääle,
Sulevi-Kalevimääle.
Seel seisis Sulevipoega,
Sulevi-Kalevipoega.

45 Kūsis multa suisa suuda,
suisa suuda, kiuste kättä.

Ei mina annud suisa suuda,
suisa suuda, kiuste kättä.
Mina kiuste kiljatasin,
50 soota suuda maigutasin.

Mul oli nuga terävä,
alla helma haljas mõeka —
suisa lõin Sulevipoega,
kiuste lõin Kalevipoega:

55 läbi ta ihu ilusa,
läbi ta pale punase,
läbi ta ruugete juuste,
läbi uue halli kuue,
läbi peene peiusärgi!»

60 «Ole terve, tütar noori,
teeröövli tappemasta,
suurta koera surmamasta,
oma au hoidemasta!

Küll au aseme leiab,
tervis saadab teise poole.
Au sul maksab halli ruuna,
tervis teise mehe hobuse!»

Kuusalu. E 43992/4. 1903.

15. NÖMME NOORMEES.

39

Lätsi ma õitsi otsimaie,
õidsitulda tundamaie.

Mis mul vastu või tulesse,
mis mul vastu veerenesse?

5 Vastu tul'l varigo poiga,
vastu noore nõmme poiga,

1.

hulk olli hurte tal ihena,
pesä pine tal peräna,
peo olli täüsi, käe olli täüsi,
10 peo olli täüsi pillipuida,
käte olli täüsi käsiliisi,
sõrme hõbesõrmussida.

· Pak's ta peost pillipuida,
pak's ta käest käsilisi,
15 sõrmest hõbesõrmussida,
pak's ta mulle suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta.

Ei ma's võta suise suuda,
suise suuda, kiuse kätta.

Karksi. H II 5, 256 (44). 1883.

2.

40

Lääme, lääme, käime, käime!
Mis meil vastu tullesse
või meil vastu veerenesse?
Vastu tuli varveke,
5 kenä mõtsa keeruke,
vastu tuli nugis noorimeesi,
vastu tuli ilves hella velle.

Peo olliv täisi, käe olliv täisi,
peo olliv täisi pillipuida,
10 käe olliv täisi käsilisi,
sõrme hõbesõrmussida.

Pak's ta peost, pak's ta käest,
pak's ta peost pillipuida,
pak's ta käest käsilisi,
15 sõrmest hõbesõrmussida.
«Kuule, ilves hella velle,
taha ei peost pillipuida,
taha ei käest käsilisi,
sõrmest ei hõbesõrmussida!»

Karksi. H III 5, 857/8 (6). 1889.

16. ROOST ROBIN.

1.

41

Kuuli mina roosta robina,
kuuli mina paeosta pagina,
haavikusta astumise,
kõivikusta kõndimise.
5 Mõtli soe tuleveta,
karu vai kaala kargaveta.

Tulli hil'lu noori meesi,
vaie sõrmuksid vaheta:
sünni es ta tõisest sõrmest,
10 kolmas kulda päidelista.

Tarvastu. H II 25, 783/4 (99). 1890.

2.

42

Istin roo veere pääle,
kasteheinä kaari pääle,
Koolin roon ma robine,
kasteheinän ma kabine.
5 Mõtlin ma soe tuleved,
pikähännä pilduved,
laiakäpa laskeved.
Tulli enda hella velle,
tulli nugis noori meesi.

10 Pakkus mulle suise suuda,
suise suuda, käise kätta,
palus panti võttamaie,
kihla kinni hoidamaie.

Veli, hella vellekeine,
15 mul om kodun kolme panti,
kiltre kihla kirstunagi,
kubja panti paperenna.

Halliste. H II 22, 209 (95). 1889.

43

Läksin karja saatemaie
pühapäevä hommõkulla,
varasella valgehella,
karedalla kaste'ella.

⁵ Kes mo vasta või tuleksi?
Tul'li vasta valge poissi,
vasta valge naese poega.
Küssis multa peädä piirda,
linajuussi'id lühendä.

¹⁰ Mina mõistsin, kohe kostsin:
«Peäd ei anta poeste piirda,
juust ei joosiku lühendä!
Ma viin peä ju memme piirda,
juusse'ed õe lühendä!»

¹⁵ Kui ep memme piira peädä,
lühendä õde madala —
küläp siis piirab päevä poega,

44

Ema, hella memmekene;
piira mo linajuust,
lahuta mo kuldalakka!

Kui ei piira eidekene,
⁵ küll siis piirab toadikene;
kui ei piira toadikene,
küläp siis piirab hella venna;
kui ei piira hella venna,
küläp siis piirab õde noori;
¹⁰ kui ei piira õde noori,

1.

lühendäb kuu sulane;
kui ep piira päevä poega,
²⁰ lühendä kuu sulane —
küläp siis piirab pikkä metsä,
alandab haavik ilusa,
sallendab salu saleda.

²⁵ Kui ei piira pikkä metsä,
alanda haavik ilusa,
sallenda salu saleda —
lasen tuka maani tulla,
juusse'ed kannuni kasuda:
hoiab õla, katab kaela,
³⁰ sattab vihma — siis nõretab,
paestab päevä, siis läegätäb.

Kolga-Jaani. J. Hurt, Vana kan-
nel II. Tartu 1886, lk. 35 (nr. 184 A).

2.

küll siis piirab peiu noori;
kui ei piira peiu noori,
küll siis piirab pääva poega,
lühendab kuu sulane,
¹⁵ käärid kuldesed käesse,
hõbedased leigurauad.

Leikab jutud juuste'esta,
pahad jutud patsidesta.

Koeru. H II 13, 42/3 (13). 1888.

18. MARETA LAPS.

45

Minu hella eidekene!
Seitse tütarta sinula,
keik said naaseks naidetudki;
üks jäi naaseks naitemata:

1.

⁵ Mareta, kõreta neidu,
see jäi naaseks naitemata.

See läks mängides mäele,
lehte lüües lepikuile.

Annus, Saare saksa poega,
10 see läks Mareta järele;
pistis penningid pihuje,
kuldanaastud alla kurgu,
hõbenaastud alla hõlma,
vaskinaastud alla vammusse.

15 Hakkas siis magatamaie,
magatas salu seessa,
salu keeru keske'ella,
meie metsade vahele.

Mareta, kõreta neidu,
20 see tundis tusad tulema,
hädapäävad peäle käima;
pani poja poesa'aie,
lapse laudiste vahele.

See Madli, madala vaimu,
25 see läks karja saatemaie
pühapäila päavadella;
leidis poja poesa'asta,
lapse laudiste vahelta.

Võttis see lapse süleje,
30 mähkis lapse mähki'eie,
linase louendie;
viis siis neidude segaje,
pärgapeade keske'elle,
küsitelles, kannatelles:

35 «Neitsikesed, neiukesed!
Kelle see oma olekse,
kelle see poega päralta?
Kelle süüks te tegite,
kelle patuks te panite?»

40 Üks jo vandus, teine vandus;
Mareta, kõreta neidu,
see vandus väga kõvaste:
pea ta vandus jo padaje,
keha keeva kattelaie,
45 käed külmie vesije.

See Madli, madala vaimu,
võttis see lapse süleje,
viis siis peigude segaje,
kaabupeade keske'elle,
50 küsitelles, kannatelles:
«Peiukesed, poisikesed!

Kelle see oma olekse,
kelle see poega päralta?»

Üks jo vandus, teine vandus;
55 Annus, Saare saksa poega,
see vandus väga kõvaste:
pea ta vandus padaje,
keha keeva kattelaie,
käed külmie vesije.

60 See Madli, madala vaimu,
võttis see lapse süleje,
pidi viskama tulesse.

Mis seal tule eessa?
Mareta punane põlle.

65 See Madli, madala vaimu,
võttis see lapse süleje,
pidi viskama vedeje.

Mis seal vee eessa?
Annukse sinine kuube.

70 Jumal lõi siis lapsel keele,
lapsel keele, lapsel meele;
hakkas lapsi rääkimaie:

«Kes jääneb minu emaksi?
Mareta, kõreta neidu,
75 see jääneb minu emaksi.
Kes jääneb minu isaksi?
Annus, Saare saksa poega,
see jääneb minu isaksi.»

Mareta, kõreta neidu,
80 hakkas Annust vandumaie:

«Kui sina minu magatid,
magatid salu seessa,
salu keeru keske'elle,
meie metsade vahella —
85 pistid penningid pihuje,
kuldanaastud alla kuue,
hõbenaastud alla hõlma,
töötid tõeste võtta,

viinad vissiste vedada,
90 kihlad kõvast kinnitada.
Ma olin hullu uskumaie,
nõdra nõu võttemaie!
Ma tunnin tusad tulema,
hädapäävad peäle käima,

95 panin poja poesa'aie,
lapse laitade vahele.»
Annus, Saare saksa poega,
see lõi rusika rinduje
100 kui see tammise kurika,
hõbedase pärjelauda:
«Anna andeks, Jeasukene,

lase lahjaksi, jumala!
Minu töö, minu tegeva!
Minu see poega päralta,
105 minu see oma olekse.»

Kadrina. ÕES, EK 62, 61/66 (7).
1843.

46

Elias, emanda tütar —
see läks mäele mängimaie,
kivile kibardamaie.
Pani pauad kaelajani,
5 hõbedad üle õlade.

Annus, Saare saksa poega,
võttis hallila ajada,
kimmelilla kihutada.

Andis suud ja andis muud,
10 pistis penningid pihusse,
põlle tal pudurahada.
Ise siis veel õpetelles:
«Elias, emanda tütar,
kui tunned tusad tulema,
15 hädapäevad peale jõudma —
mine pikka pihlakasse,
koledasse kuusikusse,
haledasse haavikusse;
viska poega põesa'asse,
20 lapse lattide vahele,
soosammalde siseje!»

Elias, emanda tütar,
viskas poja põesasse,
lapse laia lattidesse.

25 Tuli vallast vana naene,
läks aga metsa hulkumaie,

2.

leidis poja põesa'asta,
lapse lattide vahelta.

«Kelle see oma oleksi,
30 kelle see poega päralta?
Elias, emanda tütar,
see sinu oma oleksi!»

Elias, emanda tütar,
vandus ihu, vandus hinge,
35 kuradille kinkis kopsud,
pea pergeli pihuje,
keha keeva katelasse.

Jumal lõi lapse rääkimaie,
kolmise kõnelemaie.

40 Siis veel ütles vana naene:
«Kelle sa oma oleksid,
kelle sa poega päralta?»

Laps aga kohe ütelesi:
«Elias, emanda tütar, —
45 see minu ema oleksi,
Annus, Saare saksa poega, —
see minu isa oleksi.»

Elias, emanda tütar,
võttis lapse armast vastu.

Väike-Maarja. EÜS VII 2064/6 (299).
1910.

47

19. RISTITUD METS.

Kudres, Kadres, kuu sulane,
Midres, Madres, maa sulane,
Pille tütarde pidaja,
Anne laste armastaja,

5 Kaie laste kaelastaja,
Maie tütarde magaja;
magasid salu siessa,
meie metsa keske'ella.

Siis hakkas salu häbima,
10 meie metsa kuivamaie.

Otsitie ristijaida,
ristijaida, kastejaida,
salu pika piirajaida,
lehe laia leikajaida.

15 Toodi papid Paide'esta,
kösterid üle kiriku.

Ristitie meie metsa,
ristitie, kastetie
ühiksella oinastella,
20 ühe lamba poegadella.

Ei saand salu sinama,
meie metsa lehtendama,
rohi ei maasta tõusemaie,
käud ei sisse kukkumaie.

25 Ristitie meie metsa,

ristitie, kastetie
ühiksella sõnnidella,
ühe lehma poegadella.

Ei saand salu sinama,
30 meie metsa lehtendama,
rohi ei maasta tõusemaie,
käud ei sisse kukkumaie.

Ristitie meie metsa,
ristitie, kastetie
35 ühiksella poissidella,
ühe naise poegadella.

Siis saadi salu sinama,
meie metsa lehtendama,
rohi maasta tõusemaie,
40 käud sisse kukkumaie.

Haljala. H II 38, 131 (6). 1892.

20. LUNASTATAV NEIU.

1.

48

Ann läks merest vetta tooma —
Anne laeva tõmmatie.

Vene hakkas veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
5 saksa laevad laskemaie,
Anne noori nuttemaie,
ilvene iherdamaie:
«Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske'elle
10 sõjaleibu sõtkumaie,
vainukakku kaitsemaie!»

Ann läks Vene palve'elle:
«Oota, Vene, vaata, Vene,
seisa, armas Harju saksa,
15 pea, pooli Pohlakane!
Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
enese lunastajada.»

«Isakene, taadikene,
20 lunasta minda sõjasta,
venelaste alta vildi,

kuralase alta kuue,
käsiammude käesta!»

Isa mõistab, kostab vastu:
25 «Miskaga mina lunastan?»

Anne mõistab, kostab vastu:
«Isakene, taadikene!
Kolm sul aita õuessagi:
üks on rukkissa rujutud,
30 teine nõtkub nisudessa,
kolmas aita linnaksessa.
Pane see paras minusta!»

Isa mõistab, kostab vastu:
«Enne ma annan Annekese,
35 kui ma annan aidakese.
Aita mul mõne ajaksi,
Anne täna-hommeneksi.»

Vene hakkab veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
40 saksa laevad laskemaie,
Anne noori nuttemaie,
ilvene iherdamaie:

«Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske'elle
45 sõjaleibu sõtkumaie,
vainukakku kaitsemaie.»

Ann läks Vene palve'elle:
«Oota, Vene, vaata, Vene,
seisa, armas Harju saksa,
50 pea, pooli Pohlakane!
Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
enese lunastajada.»

«Emakene hellakene,
55 lunasta minda sõjasta,
venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
käsiammude käesta!»

Ema mõistab, kostab vastu:
60 «Miskaga mina lunastan?»

Anne mõistab, kostab vastu:
«Emakene, hellakene!
Sul on kolmi heada põlle:
üks sul põlle kuldatoime,
65 teine põlle hõbetoime,
kolmas valmis vasketoime.
Pane see paras minusta!»

Ema mõistab, kostab vastu:
«Enne ma annan Annekese,
70 kui ma annan põllekese.
Põllega lähen ma kiriku,
astun aldari edele,
pööran ma pühakodades.
Anne täna-hommeneksi.»

75 Vene hakkab veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
saksa laevad laskemaie,
Anne noori nuttumaie,
ilvene iherdamaie:

80 «Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske'elle
sõjaleibu sõtkumaie,
vainukakku kaitsemaie.»

Ann läks Vene palve'elle:
85 «Oota, Vene, vaata, Vene,
seisa, armas Harju saksa,

pea, pooli Pohlakane!
Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
90 enese lunastajada.»

«Hellakene vennakene,
lunasta minda sõjasta,
venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
95 käsiammude käesta!»

Venda mõistab, kostab vastu:
«Miskaga mina lunastan?»

Anne mõistab, kostab vastu:
«Hellakene vennakene!
100 Sul on kolmi heada halli —
pane neid paras minusta!»

Venda mõistab, kostab vastu:
«Enne ma annan Annekese,
kui ma annan hallikese.
105 Halli mul mõne ajaksi,
Anne täna-hommeneksi.»

Vene hakkab veeremaie,
sõda suuri sõudemaie,
saksa laevad laskemaie,
Anne noori nuttumaie,
110 ilvene iherdamaie:

«Ma veeren Vene seasse,
poen Pohla keske'elle
sõjaleibu sõtkumaie,
115 vainukakku kaitsemaie!»

Ann läks Vene palve'elle:
«Oota, Vene, vaata, Vene,
seisa, armas Harju saksa,
pea, pooli Pohlakane!
120 Las joosen mina kodoje,
mina lään otsin ostijada,
enese lunastajada.»

«Külapoiss, mul hella venna,
lunasta minda sõjasta,
125 venelaste alta vildi,
kuralase alta kuue,
käsiammude käesta!»

Poiss siis mõistab, kostab vastu:
«Miskaga mina lunastan?»

130 «Külapoiss, mul hella venna!

Sul on kolmi heada ratsud —
pane neid paras minusta!»

Poiss siis mõistab, kostab vastu:
«Enne ma annan ratsukesi,
135 kui ma annan Annekese.
Anne mul mõneks ajaksi,

Lähme Kolga kubjal' kosja!
Kolga kubjal kolmi tütart:
üks oli Maie, teene Kaie,
kolmas oli Anneke.

5 Ann sai linna ju Venele.
Vene hakkas nüüd minema,
linna poole liikuma,
turu poole tuikuma.

10 «Pia, hobu, seesa, Vene,
pia need suured Rootsi laevad,
kinnita need Riia köied!
Pia's ma küll koeu joosen;
minu eedel kolmi kuube;
15 üks o aga kuldatoime,
teene o küll hõbetoime,
kolmas valmis vasketoime.»

Ann läks koeu rutates,
eede käest aga paluma:
«Anna üksi kuube mulle,
20 lunasta mind Venest!»

«Enne mina anna Annekese,
enne kui annan kuuekese.
Kuube mul elu-aeassa,
Anne täna-hoomenessa.»

25 Ann oli hale nuttema.
Vene hakkas nüüd minema,
linna poole liikuma,
turu poole tuikuma.

30 «Pia, hobu, seesa, Vene,
pia need suured Rootsi laevad,
kinnita need Riia köied!
Pia's ma küll koeu joosen;
minu taadil kolmi ruuna:
üks oli hõbelakka ruuna,

ratsu täna-hommeneksi.

Annega elu elaksin,
Annega maja peaksin.»

140 Hõlmad kokku löövad kätta.

Paide. EKÜ, 232 f II, 69/71 (327).
1818—63.

2.

49

35 teene oli tinalakka ruuna,
kolmas valmis vaskelakka.»

Ann läks koeu rutates,
taadi käest aga paluma:
«Anna üksi ruuna mulle,
40 lunasta mind Venest!»

Isa ütles Annele:
«Enne ma annan Annekese,
enne kui annan ruunakese.
Anne täna-hoomenessa,
45 ruuna mul elu-aeassa.»

Ann oli hale nuttema.
Vene hakkas nüüd minema,
linna poole liikuma,
turu poole tuikuma.

50 «Pia, hobu, seesa, Vene,
pia need suured Rootsi laevad,
kinnita need Riia köied!
Pia's ma küll koeu joosen;
ma lään venna palvele.»

55 «Vennakene, hellakene,
sul o riha kolmi härja:
üks sul oli hõbesarve,
teene o sul tinasarve,
kolmas valmis vaskesarve.

60 Anna üksi härja mulle,
lunasta mind Venest!»

Vend küll mõistis, kostis kohe:
«Enne mina anna Annekese,
enne kui annan härjakese.

65 Härja mul elu-aeassa,
Anne täna-hoomenessa.»

Ann oli hale nuttema.
Läks ta nuttes linna poole:

«Pia, hobu, seesa, Vene,
70 pia need suured Rootsi laevad,
kinnita need Riia köied!
Ma lään õe palvele!»

«Õekene, hellakene,
sul o kodu kolmi sõlge.
75 Anna ükski sõlge mulle,
lunasta mind Venest!»

Õde mõistis, kohe kostis:
«Enne mina anna õekese,
enne kui annan sõlekese!»

80 Ann oli hale nuttema.
Vene hakkas nüüd minema,
linna poole liikuma,
turu poole tuikuma.

«Pia, hobu, seesa, Vene,
85 pia need suured Rootsi laevad,
kinnita need Riia köied!
Pia's ma küll koeu joosen;
ma lään külapoisi palvele!»

«Külapoissi, hella venda,
90 sul o õues kolmi aita:
üks sul niksub nisu täis,
teene ruksub rukit täis,
kolmas raksub raha täis.
Luba ükski aita mulle,
95 lunasta mind Venest!»

Külapoiss uskus Anne juttu,
lubas aeda Annele:
«Enne mina annan aedakese,
enne kui annan Annekese.
100 Anne mul elu-aeassa,
aita täna-hoomenessa.
Tuleb tuul ja tõstab aeda,
tuleb vesi, viib need palgid,
tuleb sadu, saadab sammad,
105 Anne mul elu-aeassa,
kõegeks suiksa surmani,
elu-aeaks ja otsani!»

Pärnu. H II 20, 361/4 (3). 1890.

21. PEIU LAEV.

50

Mina olin vali laevameesi,
sõitsin pitki mereteesi.

Hakas läänest lõõtsumaie
tuli loodest suurta tuulta,
5 vesikaarest valju vihma —
hakasid laeva liigutama,
aasid selle laeva Ari kurku.

Ann tuli õue vaatamaie,
nägi aga laeva, ei tund laeva.
10 Ann läks aita ehtimaie.
Pani siis suure ümbriku ümber,
nii kui suurta tõrdesida;
pani siis suure vöö vööle,
nii kui suurta tõrrevitsa;
15 pani siis suure vati ülle,
nii kui suurta pilvepanka;
pani siis suurta sõlge rinda,
nii kui suurta kuuda taeva;

1.

pani siis uhked helmed kaela,
20 nii kui tähed taeva alla;
pani siis suurta pärga päha,
nii kui vihma vikkerkaarta.

Läks siis mõisast küsimaie,
asja otsust nõudemaie:
25 «Tule, härra, tunne laeva!
Kas on Viru viljalaeva
ehk on Virtsu viinalaeva,
kas on Soome soolalaeva
ehk on Rootsi raualaeva,
30 kas on Taani taalrilaeva
ehk on Tartu takulaeva?»

Härra tuli, tundis laeva,
andis tal õiget aruda:
«Kuule heada, kallist lasta,»
35 nii see härra kostenessa —
«see põle Viru viljalaeva

ega põle Virtsu viinalaeva,
see põle Soome soolalaeva
ega põle Rootsi raualaeva,
40 see põle Taani taalrilaeva

2.

Tulid aga Soomest suured laevad,
Peeterburist pikad mastid,
tulid aga siia Suure Väina,
Kesse alla ankurisse,
5 umbes uisu tee peale.

Tuli loodest suuri tormi,
vesikaarest vihmahoogu,
Saarest tuli sadu sinine,
põhjast tuli õige põrutis.
10 Hakkas seda laeva vintsutama,
laevatekki tantsitama.
Kaptin andis kallist käsku,
tüürmann õiged õpetused:
«Laskem laeva maale minna,
15 laskem plagu poole masti,
arutagem ankrukõied;
lähme maale, madruskid,
Kantsi lau sääre peale!»

Kessi sealt siis eemalt voatis?
20 Kantsi Ingel eemalt voatis.
Nägi see kallis Kantsi Ingel,
Ingel läks heitis eemale,
madalast maiuri härra juure:
«Tere nüid, härra, tunne laeva,
25 kas o õige õllelaeva,
või o Viru viinalaeva,
või o Kura kaubalaeva,
või o Soome soolalaeva,
või o Riia riisilaeva?» —
30 Härra aga tuli, tundis laeva.
«Oh minu kallis Kantsi Ingel,
ei see põle õige õllelaeva
ega põle Viru viinalaeva
ega põle Kura kaubalaeva
35 ega põle Soome soolalaeva
ega põle Riia riisilaeva.
See on sinu peiu laeva!»

ega põle Tartu takulaeva.
See on Anne peiu laeva,
Tiiu kallis kaasa laeva!»

Pöide. H II 18, 10/11 (3). 1889.

51

Ingel läks aita ehtimaie:
Ingel pani selga suure särgi
40 kui selle suure laeva purju,
ja pani vööle suure vöö
kui ühe suure tõrrevitsa,
ja pani kaela suured pärlid
kui ühed suured kanamunad,
45 ja pani selga musta kuue
kui selle musta pilvepanga.
Siis Ingel võeti laeva peale.

Inglil süia anneti
ja kaetud laud tal kanneti.
50 Peale pandi laiad lauanoad,
kuldapeada kahvelida.
Siis Inglil süia anneti:
kooritud kanamunasid,
silutud sealihada,
55 võitud võileba vililikud.
Sai see Ingel sõnnud saanud,
kaptin kutsus kaiutisse,
tüürman oma tubadesse.

Said need asjad valmis saanud,
60 siis hakkas see laeva liikumaie,
nii kui kätki kiikumaie.

Ingel hakkas noori nuttemaie:
«Kes mul vaesel varrude teeb
ja joudumal joodud teeb!»
65 Kuulis see kallis Kantsi taat:
«Oh minu ilus Inglikene,
ää sa nuta selle pärast,
selle sita süi pärast!
Sul käisid kolmed kosilased,
70 üks oli kilter, teine kubjas,
kolmas oli lahke laevakaptin!»

Hanila. H III 12, 622/6 (7). 1891.

Ann oli ati neitsikene.
 Ann läks aita ehtimaie:
 pani ta selga suure särgi,
 kut aga ati laeva purju;
 5 pani ta selga suure kõrdi,
 kut aga ati laevamasti;
 pani ta kaela suure räte,
 kut aga ati aeda ukse;
 pani ta jalga kuldse kingad,
 10 hõbedased sukakesed.
 Siis ta läks merest vetta tooma
 venna kirvestä ihuda,
 taade taaderit kõhuta.

Astus ta aidavaeae —
 15 kõik sii vaea valgatas;
 astus ta sealta kivile —
 kõik sii kivi kiiratas;
 astus ta sealt murule —
 kõik sii muru murratas.

Ma läksin metsa kõndimaie
 pühapäeva hommikulla,
 mardi-maarja õhtuele.
 Leidsin neiid mängimasta,
 5 kivi ääres keplemasta,
 vare äärest vaatamasta.
 Helmed kaelas herisevad,
 rahad kaelas ragisevad,
 poekördid need põlesid.
 10 Mul polnd julgust juure minna,
 südant sülle hüpata,
 kangust kaela hakata.

Ma läksin koju joostessagi,
 joostessagi, nuttessagi.

15 Memm tuli vastu väravassa,
 taat tuli taga tänavassa:
 «Mis sul viga, poega noori?»

«Ma läksin metsa kõndimaie
 pühapäeva hommikulla,
 20 mardi-maarja õhtuella.

20 Siis ta läks merest vetta tooma:
 hõbedased ruandikesed,
 kuldseid olid kaelakoogud.

Laev oli meie lauteris.
 Laevapoisid, hellad vennad,
 25 ahtlesid Anne laevudesse.
 Ann aga astus laeva sisse,
 isi hakkas noori nuttuma:
 «Madrus, meie mua isanda,
 lase sii laeva liikuda
 30 nii kui kätki kiikuda!
 lase sii laeva meie rand!»

Madrus, meie mua isanda
 lassis laeva meie rand.
 Ann siis astus laevast välja,
 35 tõi siis koeu veetäued,
 andis vetta venna käde!

Hanila. H II 2, 592/3 (746). 1889.

22. ARG KOSILANE.

1.

Mis ma metsast leidsin eesta?
 Leidsin neiid mängimasta,
 kivi ääres keplemasta,
 vare äärest vaatamasta.
 25 Helmed kaelas herisesid,
 rahad kaelas ragisesid,
 poekördid need põlesid.
 Mul polnud seljas siidisärki,
 siidisärki, sitsivesti!»

30 «Ole'ga vaita, poega noori!
 Lähme linna, uusi poodi,
 ostame selga sitsisärgi,
 sitsisärgi, siidivesti,
 kaela kardarätikuida,
 35 vööle poepussakida,
 päha kuldakübarida,
 jalga saksa saapasida!»

Särk see maksis seitse rubla,
 vest see maksis viisi rubla,
 40 kaelarätik kahessa rubla,

vöö maksis kümme rubla,
saapad jalga sada rubla.

Siis oli julgus juure minna,

südant sülle hüpata,
45 kangus kaela hakata.

Tõstamaa. H II 19, 110/1 (6). 1889.

2.

54

Lätsin mina mõtsa kõndima
udutsella hommikulla,
kavvatsella kaste'ella.

Mes mina leisin mõtsastagi?

5 Leisi salku saarepuida
ja tõise salku sarapuida,
kolmas salku kuslapuida,
neljas salku neidusida.

Lätsi kodu ütlemaie:

10 «Emakene, memmekene,
lätsin mina mõtsa kõndima
udutsella hommikulla,
kavvatsella kaste'ella.

Mes mina leisin mõtsastagi?

15 Leisi salku saarepuida
ja tõise salku sarapuida,

kolmas salku kuslapuida,
neljas salku neidusida.

20 Võti püssi pööningelta,
tinanooli nuka päältä,
lätsi püssil püidemaie,
tinanoolil noppimaie.»

Ema vasta vaidlema:

«Oh sina hullu poega noori!

25 See ei ole püssil püidimine,
tinanoolil noppimine!

See on kullal kutsumine,
hõbedal lunastamine.

30 Tuhat massab neiu tüikka,
sada massab neiu salka,
viiskümmend neiu kübara!»

Puhja. H II 30, 163/4 (4). 1888.

23. KAEVUL KOSIJA.

1.

55

Nägin neido kasvavada,
pärgapea ülenevada,
linatukka tousevada.

5 Siis hakkas hoosta hoidemaie,
süsimumsta söötemaie,
kõrvida kosutamaie.

Peo seest ma pistsin heinad,
kamalul ma kandsin kaerad,
vaagnul ma vee vedasin

10 ilma eide teadmatta,
ilma taadi teadmatta,
vanemate vaatamatta.

Sai siis neidu kasvatatud,

sai siis halli armastatud,
15 kõrvikene kosutatud:
siis ajasin rakke'esse,
panin paadi pandelasse,
ruuna rublatükki'esse,
ajasin äia ukse ette:

20 «Tere, tere, äiakene,
tere, tere, ämmakene,
kas teie neidu koduje?»

Äia kohe kosteleksi:

25 «Ei ole neitut koduje;
neidu kaevul karja jootmas.»
Andsin hallile vägeda,

kõrvile kova lihada;
süsimustale südanda.
Siis ajasin neiu järele.

30 Vinnas vetta, neitsikene,
vinnas vetta veiste juua,
kallas kõige karja juua!

Viks oli vinna, kõrk oli kooku,
veel viksim veevedaja,
35 kõrgim koogu koigutaja!

«Anna mu hobuse juua,
anna halli haisutada,
kõrvi kurgu kaste'eksi,
musta mokaade vahele!»

40 Neidu vasta kosteleksi:
«Ma'p anna hobuse juua,
sa oled kuri kosilane.»

«Neitsikene noorukene,
ma pole kuri kosilane;
45 ma olen vaene teedekäija,
teedekäija, maademõõtja,
raharaamatu vedaja,
saksa asjade ajaja.»

«Sest sa oled kosilane,
50 et su koljud kirjutetud.»

«Veel'ap kodu väike venda,
kes mu koljud kirjutanud.»

«Sest sa oled kosilane,
et su hobu soetud.»

56 «Veel'ap mul vana isagi,
kes mu hobu soeksi.»

«Kes tegi kirjad kinnastesse?»

«Veel'ap mul väike õdegi,
kes tegi kirjad kinnastesse.»

60 «Kes tegi kuube kuldatoime?»

«Veel'ap mul vana emagi,
kes tegi kuube kuldatoime.»

Siis ribasin neiu regeje,
aasin vankeri vahele.

65 Neidu kuri kiljatama,
mina valmis vaigistama.

«Ära jõla, peiukene!»

«Ei ma jõla, neiuken!»

Ohjad jõhvised jõlavad,
70 nahkapäitsed laskvad nalja,
ratsutimed naeratavad.»

H. Neus, Ehstnische Volkslieder
II. Tallinn 1851, lk. 262/4 (81).

56

2.

Kui mina Koksos kosjas käisi,
mul tilkus tinane soani,
valkus vaskepea hobune,
kukkus looka kuldaküüni,
5 lõo minul laulis looga peala,
teine teise aisa peala,
varbelind oli varrusisa,
kägi mul kukkus saani korjus.

Siis läksin läbi külade,
10 läikides läbi tänate,
laksus laudine külaje,
paukus paasine tänava,
mees oli peal kui peelelaasi.

Külaneidised vaatsid:
15 tuhat oli toa eesa,
tuhat toa tagaje,
sada oli sauna nurga peala,

egaüks see ütelikku:

«Oleks see minu omada,
20 piiretpea minu pidada!»

Vanad naised vandusida:

«Joosku su hobe ojase,
külitil külakajuse!»

Sõitsin sõnna õuedese,
25 kust mina kulda kuulasin,
oma kaasa otsisin.

Küsisin koja sulasilt:

«Kas teie neidised koduje?»

Kostsid koja sulased:

30 «Ei ole neidised koduje.

Neidised külakajula
hõbepeekerid pesemas,
kuldavaagenid vaalimas.»

Lõin siis ohjula hobosta,

35 linakeeli lepukesta,
kanepila kõigutele.
Siis sõitsin külakajule.
«Tere, tere, neidu noored,
antke mo hoole juua!
40 Ma ole vaene teedekäija,
teedekäija, maademarsja,
saksa asjade ajaja,
papi raamatu taluja.»

Neiud mõistsid, kostsid vastu:
45 «Sa pole vaene teedekäija,
teedekäija, maademarsja,
saksa asjade ajaja,
papi raamatu taluja —
sa oled koerus kosilane.»

50 Tegin siis ämbelid ägamaie,
kajukooku koogamaie,
riivasin neiu reele,
sain aga neiu saani sisse.

Taatsi ma rutust Ruhja minnä,
taatsi pakilt Paide'esse,
ruturaamat mul kää'en,
paki papere peo'on.

5 Näi mina näiu mõskevet,
oja veeren uhtavet,
vee veeren virutevet:
kurik kuldine kää'en,
kaits olli hõbetõlvakest,
10 tõisege an'ds tõise oori,
luu järgi liksa-loksa!

Voti mia pähä kurja meele:
ai ma halli manuje,
ai ma kõrvi kõruje,
15 linalaka ma ligi.

Lätsi sõs näiu tereteme:
«Tere, näiu, siidisukka,
siidisukka, kuldakengä!
Anna vett hobese juua,
20 anna hallil haisutele,
anna mustal muusutele,
linalakal liimitsele!»

Kui sõitsin neiu kojuse,
55 kohkusid koea sulased,
kohkusid neiu kolmi venda.
Läksid joostes aida juurde,
üks võttis püssi pütastagi,
teine ammu aidastagi,
60 kolmas noole nurgastagi.
Pidid laskma pereväida,
oskasid oma sõsara,
lassid oma sõsse sõrmisese,
õe aga kuue hõlmusise.
65 Siis viisin kui koolja kojuje,
külma käpa kamberise.
Seda es tohi viia isa ede,
isa ede, ema ede.
Viisin ta vilu kamberise,
70 sõnna ma sõõtsin, sõnna jootsin,
sõnna ma sõnad kõnelsi.

Pöide. H II 35, 501/4 (307). 1892.

3.

Näiu kuuli, kosti jälle:
«Veli, hella vellekene!
25 Hall ei juu aruvetta,
must ei juu muavetta,
linalakk ei liivavetta.
Sõida mu esä koduje,
sõida mu emä koduje,
30 säääl om kolmi allikuta:
üits säääl vetta, tõine metta,
kolmas mõõlap ju mõduda.
Söö esi, sööda hobene,
juu esi, jooda hobene!»
35 Ma küll kuuli, kosti jälle:
«Jole mul aiga sinna sõita,
sinna sõita, sinna minnä.
Ma ta'ass rutust Ruhja minnä,
ma ta'ass pakilt Paide'esse:
40 näe, ruturaamat mul kää'en,
paki papere peo'on!»

Näiu kuuli, kosti jälle:
«Veli, hella vellekene!
Saa sa'i rutult Ruhja minnä,

45 saa sa'i pakilt Paide'esse,
sa olet kuhalt kosiline,
arvalt näiu asjuline:
kos'upiitska sul peo'on,
kos'upiiri piitsa pääl;
50 kos'ukinda sul kae'en,

kos'ukirja kinde'el;
kos'ukübär sul pähä'an,
kos'ukupp kübare pääl;
kos'uhame sellänegi,
55 kos'u-armi hamme'en.»

Karksi. H I 2, 137/8 (3). 1888.

24. MÜÜDUD NEIU.

58

Kaua käisin karjassani,
kaua karja kaitsemassa,
jumi jäi mul puie peale,
puna pajupõõsa peale,
5 ilu aruheina peale,
vägi jäi mul välja peale,
kangus kurja karjamaale.

Aasin härjad arule,
keerasin karja kesale.
10 Kes tuli härgi võttemaie?
Vend tuli härgi võttemaie
ike kullane õlala,
rahe raudane käässa,
jutad kullakarvalised.

15 Mina vennalta küsima:
«Mis mürin isa toassa,
mis maru ema majassa?
Mis seal kodu tehta'akse?»

Venda kuulis, vasta kostis:
20 «Mis seal, mis seal, mo õeke,
sinda kodu müidanessa,
armust ära andanessa.»

«Vennakene noorukene,
kas must külla küsitakse
25 ja must palju pakutakse?»

Venda mõistis, kohe kostis:
«Oh õde murumadala,
taputilka tillukene,
sõsar silmasuurukene,
30 küll sust külla küsitakse,
küll sust palju pakutakse:
tuhat tünderid nisuda,

1.

sada vakka rukkiaida,
isal' härjad ikke'essa,
35 emal' lehmad lüpsikulle,
vennale sõahobune,
sõsaralle sõlgi suuri,
miniale pikki põlle,
kälile kingad käbedad.»

40 Mina mõistsin, vastu kostsin:
«Saagu, saagu, ma sajatan,
saagu, saagu, taadikene,
kui lääd väljale kündema,
härjad vakku sul vajugu,
45 teine teisele kääle!

See oled minusta saanud!
Saagu, saagu, eidekene,
kui lääd lehma lüpsemaie,
nisa vetta, teine verda,
50 kolmas piimada punasta,
neljas võida valge'eda!
See oled minusta saanud!

Vennakene noorukene,
kui lääd sõtta sõitemaie,
55 hobu sul alla hallitagu,
sadul selga sammeldagu,
ise peale päivitagu,
kübar pähä külmetagu!
See oled minusta saanud!

60 Õekene hellakene,
kui lääd leiba kastemaie,
sulagu sul suuri sõlgi,
põlegu sul pikka põlle!
See oled minusta saanud!

65 Kälikene, käukene,
kui lääd karja saatemaie,
kingakannad katkenegu,
kinganinad kadunegu,

Täna me pead peseme,
homme me kiriku lähme.

Pädakasta hüüab peigu,
kadakasta kannusjalga:

5 «Neitsikene, neitsikene,
juba su minule müüdi!»

«Kes minu sinule müüs?»

«Isa müüs, ema töotas,
vennad kaks tegid kauba,
10 öed kätte õiendasid.»

«Palju sa minusta panid?»

«Isale panin paari härgi,
emale annin lüpsilehma,
öele annin sõle suure,
15 naole annin lehe laia.»

«Mis mina isale soovin?

Isa läab põldu kündemaie:
härjad jo vagu vaogu,
ise jo vao vahele!

20 Ema läab lehma lüpsemaie:
nisa vetta, tõine verda,

kingapaelad pakatagu!
70 See oled minusta saanud!»

Ambla. E 14569/70. 1895.

2.

kolmas piima valge'et,
neljas võida ruugeda!

Mis mina vennale soovin?

25 Vend läab sõtta sõitamaie;
hobu alla hallitagu,
ise pääle päävetagu,
kübar päha kolletagu,
saapad jalga sammeldagu!

30 Mis mina öele soovin?
Öde läab karja saatemaie:

sõlge kukkugu kuluje,
sinna see ära kadugu,
karjalapsed leidanegu,
35 mitte kätte andanegu!

Mis mina naole soovin?

Nadu hakkab ahju küttamaie:
lehte liede liugenegu,
sinna ära sulagu!»

Viru-Nigula. H II 34, 379 (132). 1892.

25. TÛTARDE TAPJA.

1.

Venda soitis kosjatieda,
ajas neuu asja tieda.

Tuli kosjasta kojuje,
pani kübara lauale,

5 kindad kübara pääle,
sormed suela pohja pääle,
ise pääle ikkemaie.

Küsitele hella eite:

10 «Mis sina nutad, puga noori,
mis sina nutad ja halatsed?»

«Miks ei nuta, eidekene!

Ei tule neiid minule,

puna-ei-polled puegadelle.

Eidel palju tüttarida,

15 palju pauatahtujaida,
kutrukse kulutajaida.

Vii sina tüttared vedeje,
kanna halvad allikaie,
mustadpääd muda siseje,

20 Marid marjamättä'äie,
Leenud liivakantä'äie!»

Eit oli hullu uskumaie,
noder nou vottemaie.

Eit vei tüttared vedeje,

25 kandas halvad allikaie,
mustadpääd muda siseje,
Marid marjamättä'äie,
Leenud liivakäntä'äie.

Siis toodi ilu minia

30 ja siis aine pojanaine.
Eit toi kangaspuud tubaje,
loimelongad laua pääle:
«Kua kangast, ilu minia,
kua kangast, lua kangast!»

35 Mini varsti vasta kostis:
«Sedaks minda siia toodi,
teie kangaida kuduma,
louendida loksutama,
paberida paugutama!

40 Mind on toodud istumaie,
istumaie, astumaie;
sammumaie saunatieda,
astumaie aidatieda,
kondima koja vaheta;

45 peiu pääda otsimaie,
valget särki vaalimaie!»

Pandi siis kangas kangaspuile —
siis kodus ilu minia
ja siis aine pojanaine:

50 üksi vaaksa ja kaksi pääva,
küünar kümmenä nädala,
seina seitseme suveda.

Kangas suitsuje sureksi,
palavaie pakastele.

55 Kangas minda palveleksi:
«Viige mind värava tahaje,

kandke karjatie rajale!
Sääl mind karjatsed kuavad,
tiekäijad teevad käävi,
60 tuletoojad tuisutavad,
vietoojad veeretavad!»

Eit läks nuttades juele,
halades läks allikalle;
eit loi vitsala vedeje,

65 aiateibal allikaie:
«Touske, tüttared, viesta,
touske, halvad, allikasta,
Marid marjamättä'ästä,
Leenud liivakäntä'ästä;

70 touske mu kangasta kuduma,
louendida loksutama,
paberida paugutama!»

Varsti vastas vanemb tütar:
napsatele nuaremb tütar:

75 «Eks kua ilu minia
ja siis aine pojanaine!
Egat sa minu emane,
ei minu armas haudujane,
ei minu kallis kasvataja!

80 Meri mind süetand, meri mind
jootand,
meri mind mihele pannud,
särg on särgid kirjutannud,
lohi leikand louendida,
vesi on meida veeretannud,

85 juekallas kasvatannud!»

Haljala. H II 9, 731/4 (1). 1890.

61

Poeg läks naista kosjamaie.
Poeg tuli kosjasta kojuje,
eit aga pojalt küsima:
«Kas tuleb naene sinule
5 või tuleb mini minule?»

Poeg aga mõistis, kostis vastu:
«Ei tule naene minule
ega tule mini sinule!
Sul o palju tütterida,

2.

10 kirjusuka kiskujada,
valgesuka vaatajada!»

Eit oli hullu uskumaie:
hakkas lapsi lautama,
pani tüttred põlle sisse,

15 ühe viis tedres tee ääre,
teise pani pausse pardisse,
kolmanda räägus rukkiessse,
nel'landa laskis lainettesse.

Poeg tõi mini koduje.

20 Mini istus tooli peal,
suure siidisohva peal:
imetab ilusikesta,
kasvatab kasinukesta,
maa peale maalikesta,
25 taeva alla tasasukesta.

Eit läks riidast puida tooma —
puuriit lōi rinna pihta.

Part hakkas pause karjuma:

«Kus so kuldane minia,
30 hõbedane pojanaine?»

Eit aga mõistis, vastu kostis:

«Istub tuas tooli peal,
suure siidisohva peal:
imetab ilusikesta,

35 kasvatab kasinukesta,
maa peale maalikesta,
taeva alla tasasukesta!»

Eit aga käis teeda kauda.

Teder aga rääkis tee ääres:

40 «Kus so kuldane minia,
hõbedane pojanaine?»

Eit aga mõistis, kostis vastu:

«Istub tuas tooli peal,
suure siidisohva peal:

45 imetab ilusikesta,
kasvatab kasinukesta,
maa peale maalikesta,
taeva alla tasasukesta!»

Jaanikene saanisseppa,
hakkas ta saani tegema:

nädaliks ta neidis naela,
päevaks ta peatas pulga,

5 kuuks ta tegi kodara.

Sai selle saani valmieksi,
valmieksi, valgedeksi.

Viis siis saani toa ette,

kirjukorja koja ette

10 emmelt hobust ette saama,
taadilt ju pätsu paluda.

Eit läks rukkid lõikamaie.

50 Rääk aga rääkis rukki sees:

«Kus so kuldane minia,
hõbedane pojanaine?»

Eit aga mõistis, kostis vasta:

«Istub tuas tooli peal,

55 suure siidisohva peal:

imetab ilusikesta,
kasvatab kasinukesta,
maa peale maalikesta,
taeva alla tasasukesta.»

60 Eit läks merest vetta tooma —

laine laksutas meres.

Eit läks siga söötemaie —

siga salvas sõrmeotsad.

Eit läks lehmä lüpsemaie —

65 lehm lōi jala lüpsikusse.

Eit läks kukke söötemaie —

kukk aga raius kannustega.

Siis hakkas hale tulema,

silmad vetta veeretama.

70 Eit läks lapsi korjamaie:

pardi sai kätte pausta,

tedre kätte tee äärest,

räägu kätte rukkiesta,

sai aga kokku kolmi tükki,

75 nel'las jäi laksma lainetesse.

Karuse. H II 2, 223/5 (330). 1889.

3.

Emm andis häida riidieda,
taat ju pätsu parasa.

Läks läbi neidiste külade:

15 tilkus tal tinane saani,

kukkus looka kuldaküisi,

valkus vaskepea hobune,

ise ta peal kui peeelaasi.

Neiud siis varjult vaatamassa:

20 tuhat neidu toa eessa,

sada neidu sauna eessa,

kümme neidu kõõgi eessa,

pisiksed pinude pealta,
vähiksed värate vahelta,
suured uude uste sulta.

Neiud siis hilju ütelikku:
«Oleks see meesi meie käesi!
Seal on meesta, seal on meelta,
seal on meesta minda hoida,
minda hoida, hoosta hoida,
seal on kätta kannu kanda,
seal on sõrmi raha lugeda.
See oleks neiu meele pärast!»

Sai ta senna peresse,
kus oli nõu kosja minna.
Kes oli õues vasta võtmas?
Emm oli õues vasta võtmas.
Emm siis hilju ütelikku:
«Vöeras mees meie õuess,
vöeras mees, vöeras hobune.
Ei seda meest saa tuttavaksi,
tuttavaksi, tuntavaksi.
Saand see mees siis tuba tulnud,
siis saab meesta tuttavaksi,
tuttavaksi, tuntavaksi.»

Jaan hakkas emmelta küsima:
«Anna oma tüdar minule,
ma annan lepu sinule!»

Emm aga hilju ütelikku:
«Ei ma anna tüdart sinule!
Teil on palju tütterida,
kirjusuka kiskujaida.
Aaga emm tütreid hanna sisse,
põimiga nad põlle sisse:
ühe viiga tedreks teede ääre,
teise pardiks pajupöesa,
kolmanda rääguks rugisse,
neljanda laia lainetesse,
viienda viigu vedeje —
siis annan tütre sinule!»

Jaan läks nuttessa koosse.
Emm hakkas Jaanilta küsima:
«Mis sa nutad, mis sa nõrgud,
ekid oma hellikut südanta,
nõrgud oma nõrku mõttieida?
Miks es tule tüdruk sinule?»

Jaan siis hilju ütelikku:

«Oh minu kulla emmekene,
sest es tule tüdruk minule:
sul on palju tütterida,
kirjusuka kiskujaida.
Aa oma tütreid hanna sisse,
põimi oma tütreid põlle sisse:
üks vii tedreks teede ääre,
teine vii pardiks pajupöesa,
kolmas rääguks rugisse,
neljas lase laia lainetesse,
viies vii vedeje —
siis tuleb tüdruk minule!»

Emm oli hullu uskuma
ja oli lolli lootema,
nöder nõule heitema,
käbe käsku täitema:
aas oma tütreid hanna sisse,
põimis oma tütreid põlle sisse:
ühe viis tedreks teede ääre,
teise pardiks pajupöesa,
kolmanda rääguks rugisse,
neljanda laia lainetesse,
viienda viis vedeje.

Kui tuli karja saadi aega,
emm läks karja saatema.
Kostis tetre tee ääres:
«Emm läheb karja saatema —
kus sinu kuldine minia,
höbedane pojanaine?»
Emm aga hilju ütelikku:
«Kuldine istub koduje,
istub toassa tooli peala,
imetab seda hiljukesta,
kasvatab seda kaunikesta,
maa aga peale maalikesta,
taeva alla taimekesta!»

Tuli siis heinaniidu aega,
emm läks heina niitema.
Kostis parti pajupöesast:
«Emm läheb heina niitema —
kus sinu kuldine minia,
höbedane pojanaine?»
Emm aga hilju ütelikku:

«Kuldine istub koduje,
istub toassa tooli peala,
imetab seda hiljukesta,
kasvatab seda kauniste-
120 maa aga peale maalikesta,
taeva alla taimekesta.»

Tuli siis rugileigu aega,
emm läks rugi leikama.
Kostis siis rääku rugista:
125 «Emm läheb rugi leikama —
kus su kuldine minia,
höbedane pojanaine?»
Emm siis hilju ütelikku:
«Kuldine istub koduje,
130 istub toassa tooli peala,
imetab seda hiljukesta,
kasvatab seda kauniste-
maa aga peale maalikesta,
taeva alla taimekesta.»

Emakene, ennekene,
olid poigade ihassa,
miniida tahtamaie.
Vihassid viita tütarda,
5 hoidsid ühteainust poiga.
Saadid külla kos'suella,
saadid välja ta väisse.

Tuli kodu kurba meeli,
kurba meeli, es kõnela,
10 seis ta leinal, ei ta's lausu.
Kesse tuli kurba küsimaie?
Ema tuli kurba küsimaie:
«Mis sa kurdad, kurvaline,
seisad, liiga leinaline?»

15 «Emakene, ennekene,
sellep kurdan, kurvaline,
seisan, liiga leinaline:
et see naine mul es tule,
et see mini sul es saa,
20 et sul pailu tüterida,
ema rinna riisujaida,
esa raha raiskajaida.

135 Tuli siis armas laupa öhta,
emm läks koose putru keetma
ja läks merest vetta tooma.
Kostsid siiad, kostsid säinad:
«Emm tuleb merelt vetta viima —
140 kus su kuldine minia,
höbedane pojanaine?»
Emm siis hilju ütelikku:
«Kuldine istub koduje,
istub toassa tooli peala,
145 imetab seda hiljukesta,
kasvatab seda kauniste-
maa aga peale maalikesta,
taeva alla taimekesta.
Tulge nüüd, mu kurvad, kuusikusta
150 ja tulge, halvad, haavikusta!»

Pöide. H II 18, 183/8 (8). 1888.

4.

Vii tüterid vesile,
kanna nad küla kaiusse:
25 Ann vii alla allikase,
Mari maale lätte'esse,
Kaie vii küla kaiusse,
Eltse vii Emajõesse,
Leena vii linaleusse!
30 Siis tuleb naine minule,
siis saab mini sinule!»

Paras, paras ennekene,
paras, paras, tarvis, tarvis!
Elled kuu, elled kaks —
35 juba veersid vete teeda,
astsid allika radasi.
Hõbehõlpu, kuldakonksu,
raudapangi, vaskivitsa —
nee oli kurja kaalumaie,
40 vasta mäge vaalumaie.
Enne's too vetta toobilani,
kanna es vetta kannulani,
nüüd tood vetta tooberilla,
kannad kate paarilani.

45 Mini sul padjul magari,
 õlekõrdela kõneli,
 linnusulil liiguteli,
 hanisulil haiguteli.
 Poiga laulab laua pääla,
 50 kaks kätta kannu pääla,
 viisi sõrmi vitsa pääla.
 Ema võtt hõiku õunapuusta:
 «Tule väl'la, Annekene,
 tule alta allikasta,
 55 Mari maalt lätte'esta,
 Leenake linalaista,
 Eltseke Emajõeesta,
 Kaieke küla kaiusta!
 Tulge vetta veeretama,
 60 tulge kangasta kuduma!
 Mini teeb leiva mesitse,
 veli toob mõdu mõõdulise,
 mina teil kua kindajada,
 mina teil aja hammeidad,
 65 via viievitsulisi!»

«Emakene ennekenene,
 enne sööme meremudada,
 salvame rannaroogusida,
 enne kui leiba mesista,
 70 enne kui mõdu mõõdulista.
 Kiiss meil kuab kindaida,
 havi ajab hammeida,
 lutsu viab loogelista.
 Paras, paras, ennekenene,
 75 paras, paras, tarvis, tarvis!
 Me es taha tapumaada,
 niru es niidumaada!
 Andan põldu põlle laiu,
 kaaramaad kasuka laiu,
 80 nurme nuku räti laiu,
 kus oles kündan kõõmenida,
 kus oles siputand sineda,
 me oles õnnela elanud,
 aitand kallist emakesta!»

Viljandi. H II 26, 117/8 (1). 1888.

64

26. PRUUDI HUKKAJA.

Olli ütsi väiko veljo,
 ol'l ta sõahsõidu pääl,
 lahenguh ta laskemah.
 Tul'l ta kodo kosjovalle,
 5 taha'as vanna, taha'as vaest,
 tahtse rikast, tahtse nuurt,
 rikka talo tütterit.
 Keeli esä, keeli imä,
 keeli vele viie-kuvve,
 10 sōsaregi kate-kolme.
 Üle lätse imä keelo,
 imä keelo, esä keelo,
 üle viie vele keelo.
 Ega anda kiilokirstu,
 15 kiilokirstu, mõõluvakka.
 Pand ta sālga säidse hameht,
 vööle pande viisi vüüd,
 kaala katesa rätti,
 päähä pand Pärnä räti,
 20 ette panni pööripõlle,

rinda pand ta tsõõrisõle.
 Läts ta saani minemä,
 saaniparras praksahie,
 tinatelgi triksahie.
 25 Lätsi tiidä veidikese,
 maada marjavõrrakese,
 haard ta küsü hobesilta,
 ruttu küsü ruunaltani:
 «Kas tii süüte neio lihha,
 30 juute neio verekeist?»
 Hobo mõisti, kosti vasta:
 «Ei mii süü neio lihha,
 juu neio verekeist.
 Nätsk liha näidesil,
 35 mõro liha mõrsijil.»
 Sis ta küsse mõrsijalta,
 nõuse perrä neiolta:
 «Milles sa paksos paisusit,
 üleliia lihosit?»
 40 «Hää olli esä, hää olli vele:

söödi na üüse, söödi päivä,
söödi päivä pähütsest,
joodi üüse jalotsist.
Selle ma paksos paisusie,
45 üleliia lihosi.»

Lätsi tiidä veidikese,
maada marjavõrrakese.
Haard jäll küsi hobesilta,
ruttu küsi ruunaltani:
50 «Kas tii süüte neio lihha,
juute neio verekeist?»

Hobo mõisti, kosti vasta:
«Peenikene peremiis,
kasin kaara-andija —
55 kui sa söödät, sis mii sööme,
kui sa joodat, sis mii joome!»

Haard ta mõõga saanista —
läbi leie hellä hinge,
tappe kalli kabokese.

60 Imä oodi kodo auhameht,
oodi lemmeliniket —
vei ta kuulja kodoje,
kalmulise kaarte ala.

Imä läts vasta kaemahe:
65 käe külmä küündereni,
jala külmä jakust saani.

«Mis sa teit, poiga vaene!
Tapit sina naise noore,
kaotit kaasa madala.»

70 «Ega ma seda esi tii —
seda teivä hobese hää,
umel kaarol kasutetu,
umal ruhel rokutetu.

Toomas tore, mees madala,
töötas naiseta elada,
ilma naiseta kasuda.
Sai elama, sai olema,
5 ei võind naiseta elada
ega kaasata kasuda.

Tahtis puusta teha naise,
tarupakust teisepoole,

Lätsi ma mäkke mässäteh,
75 mäe ala mängäteh —
sinnä na tapi naise noore,
kaoti mu kaasa madala.»

Imä võtt säläst säidse hameht,
võtte vüültä viisi vüüda,
80 kaalast võtt katesa rätti,
päästa võti Pärnä rāti,
võtte rinnast tsõõrisõle,
pühäs iist pööri põlle —
lõus ta vere põlle all,

85 katsa kaalarāti all.
«Poigovani, hellätäni!
Ega sii ole hobeste tüü,
sii iks sino uma tüü —
milles sii veri sõle all,
90 katsa kaalarāti all?»

«Imäkene helläkene!
Kiä lätt naista kosjavalle,
lätt kapo kaemahe —
ära kiäki nii teku,
95 kui teie mina vaene
umala hulliila päälä,
rumalalla mõtte'ella.
Tapi mina naise noore,
kaodi kaasa madala.

100 Kiä lätt naista kosjavalle,
lätt kapo kaemahe —
võtku sada sajamiist,
pääle kats kaasikot!»

Põlva. J. H u r t, Vana kannel I.
Tartu 1875—1886, lk. 180/84 (nr. 109).

27. NAISE TAPJA.

65

panna kulda palge'eksi,
10 hõbedat ea iluks.
Ei aga kulda püsind palgel,
hõbe ei püsind ea iluks,
sulas ära soolast süües,
põles ära patta pannes.

15 Toomas tore, mees madala,
läks aga kottu kosjateeale,

natukeseks neiuetele,
kosis kaasa kolmes päevas,
võttis viiessa nädalis,
võttis Riiast rikka tütre,
Tartu takka targa tütre.

Seni aga oli naine armas,
naine armas, kaasa kallis,
kui sai sülle sületäie,
käte peale käsilise;
hakkas naista narrimaie,
teistapoolta togimaie.

Toomas tore, mees madala,
ei enam mõtle muuda juttu,
teist ei kõneda kõnele:
«Kuhu panen vana naise,
kuhu tõukan teisepoole!»

Musta meesi mujalt tuli,
kuri kohe õpetama:

«Sinna pane vana naine,
sinna tõuka teinepooli:
saada mäelta tooma mahla,
mahla kaselt, mahla vahtralt.
Kaeva kase alla hauda,
sülda seitsegi sügava,
küünart kümme kaeva laia,
okstel kata hoolikasti,
mätastega mõnusasti,
et ei märka meeli hauda,
meeli hauda, silm sügavust.

Ise heida voodi'esse,
peada pane patjadele,
hakka mahla nõudemaie,
vahtravetta tahtemaie.»

Toomas tore, mees madala,
täkkis kase kaasikussa,
vahtra nõo nõlva pealla,
pani alla kuldapüti,
kuldapüti, vaskivaadi.

Ise aga heitis õlgedele,
puhkama pani padjule,
hakkas mahla nõudemaie,
vahtravetta tahtemaie.

Naisukene noorukene,
varsti vasta vaidlemaie:

«Meilla talus vastne taari,
magus mõdu kaljaastjas.»

Toomas tore, mees madala,
omalt poolelta pajatas:

«Ei ma taha teie taari
ega ihka meie mõdu;
mine kasele mäele,
vahtravetta võttemaie!»

Naisukene noorukene
tahtis täita mehe meelta,
käia kaasa käsku mõöda,
minna mahla mäelta tooma,
vahtravetta koju kandma.

Läks aga aita ehtimaie,
paatrit põuele panema,
kirstu kirju kül'le peale,
vaka valge veere peale.
Leidis ehted ikkemassa,
paatrid palju nuttemassa.
Naine noori nõudemaie,
kaasa kohe küsimaie:
«Mida iked, ehtekene,
mida nutad, nupukene?»

«Seda iken, naisukene,
kaeban, kallis kaasakene:
ei jää meile selgasäädjat,
ei jää pealepanijada!»

Naine noori vastamaie:
«Ära nuta, ehtekene,
leinavad mind kaksi lasta,
kaksi kahjukandajada,
küllap need sinda küsivad,
selga sinda säädivadki.»

Läks aga naine minemaie,
enne isalta küsima:

«Ütle, tarka taadikene,
Toomas õhkab õlgedella,
puhkab voodissa pikali,
tahab mahlada mäelta,
vahtravetta kaasikusta.
Kas pean nüüd mina minema,
magust mahla muretsema?»

«Mine, mine, miniaike,

mine mehe meelta mööda,
 105 käi kaasa käsku mööda!»
 Naine küsima emalta:
 «Emakene hellakene,
 kas pean mäele minema,
 magust mahla muretsema?»
 110 «Mine, mine, miniake,
 mine mehe meelta mööda,
 käi kaasa käsku mööda!»
 «Emakene hellakene,
 kui ma kaon kasetele,
 115 maha jäävad vaesed lapsed,
 kaks kahjukandajada,
 hoia mu ematuid lapsi,
 varja minu vaeseid lapsi!»
 Emakene ütlemaie:
 120 «Mine aga mine, mu minia,
 käi, käi, käskujalga,
 küll su vaeseid valvatakse,
 küll su kahte kasvatakse,
 pehme pesa pingi alla,
 125 lämmi tuba läve alla:
 luuda saavad liha juurest,
 kalapeada kala kõrvalt!»
 Läks aga naine mahlamäele,
 varikusse vahtraveele.
 130 Küdi künnilt kõneles,
 nadu karja kaitsemasta:
 «Ära mine sa, minia,
 ära veere, vennanaine,
 sinna sued ju salgas läksid,
 135 karud karjana kadusid,
 viis läks valda varesida,
 kaks parve kaarna'aida,
 kõik need veervad su verele,
 kokku saagile koguvad.»
 140 Naisukene noorukene,
 ei see hoolind hoiatusest
 ega küsind keelamisest,
 läks aga mahlale mäele,
 kuldapütist püüdemäle,
 145 vaskivaadista valama.
 Kuulis soosta ju solina,
 pilliroostagi rabina,

välja veeres musta meesi,
 musta meesi, põrgupoissi.
 150 Kirves mürGINE mürises,
 varsi vaskine vabises,
 hääli äkine käratas:
 «Pane pea paku peale,
 hellad juuksed hirre peale!»
 155 Tsirku laulis lepaladvas,
 sinilindu kase kõrvall.
 Naene tsirku palumaie:
 «Sinitiiva tsirgukene,
 vahajalga varbelane,
 160 vii aga teada vendadele,
 anna teada armsatele,
 kannu kuulda mu kodule:
 siia naine surmatakse,
 vaga veri valatakse!»
 165 Sinitiiva tsirgukene,
 vahajalga varbelane
 viis aga teada vendadele,
 andis teada armsatele,
 kandis kuuldagi kodule.
 170 Kottu tuli kohe taati,
 veeres viisi vennakeste,
 tegid tule tänavasse,
 suure valge vainu peale,
 viisid Tooma'a tulesse,
 175 panid poisi palavasse,
 kaks jalga kammitsasse,
 viisi sõrme sidemesse.
 Toomas tulesta kõneles,
 palavasta pajataski:
 180 «Kuulge, kuulge, noored mehed,
 kuulge, kolga kosilased!
 Ärge tehke sarnast tegu,
 kui mina meeletu tegin:
 saatsin surma noore naise,
 185 hukka oma teise poole!
 Võtke naine kõigeks eaks,
 hellakene elupäiviks,
 ikka elage ilusti,
 kasupõli kauni'isti!»
 M. J. Eisen, Eesti rahvalaulud.
 Kuressaare 1919, lk. 88/93.

Maie, Tõrma neitsikene,
tantsis Tarretu mäella,
sõlg oli suussa, pärg oli peassa,
amme-rätte hambuassa,
5 vaskipõlle varba'assa.

Jürje sõitis teeda mööda,
kullad kajasid karbissa,
helmed helisid pandelassa,
pauad paukusid loogassa,
10 raha rõksus rätikussa.

Mai läks Jürje juurejeni,
hüppas Jürje vankerille,
kargas Jürje kaarikuie,
kutsus Jürje võeresije,
15 söötis Jürje, jootis Jürje,
viis Jürje vilu magama,
peitis piimakelderije,
kandis külma kamberije,
kus ei tule tuuli peale,
20 ei saja sadu sageda,
vihmahood veeretella,
rahe rinnule ravista.

Mai läks vooded voodemaie,
sängiriidid seademaie,
25 voodis nuad voode'eie,
külmad rauad külle alla,
odad otseti linaje.

Mai läks marjaga magama,
ilusaga hingamaie,
30 punasega puhkamaie.

Jüri läks otseti odaje,
nuketi nuateraje.

Ämm läks karja saatemaie.
Küsisid külatsed naised,
35 oma otsa neitsikesed,
teise otsa tütarlapsed:
«Kus Maie, miniakene?»

Ämma kuulis, ämma kostis:
«Maie magab voode'essa,
40 kallis kaasa kaindelassa.»

Ämm tuli karja saatemasta:

«Üles, üles, Maiekene,
kallis kaasa kaindelasta!»

Leidis voode'ed verised,
45 linad lepakarvalised,
urmatsed udupalakad,
peenened padjad plekilised.

«Oh Maie, miniakene,
ehk sina tapid Jürje noore,
50 hukkasid unise kaasa?»

Maie kuulis, vasta kostis:
«Ei mina tapnud Jürje noorta,
hukanud unista kaasa;
tuast tapin tubase talle,
55 lava alta laugu talle,
lakast laululinnukese,
õrrelt musta kukekese,
laudast valgepea vasika.»

Ämma kargas katsumaie:
60 «Veel tuas tubane talle,
lava all on lauku talle,
lakas laululinnukene,
õrrel musta kukekene,
laudast valgepea vasikas.»

65 «Sea seared, Maiekene,
sea seared, katsu kannad!»

Mai sai seared sõudemaie,
Mai lasi jalad jooksemaie,
labajalad laskemaie,

70 kannad maada katsumaie.
Tüki jooksis marjamaada,
teise tüki karjamaada.

Sai ta kesamulgu juure,
andis jalale suuda,
75 suuda suure varba'alle:

«Sõudke, jalad, jõudke, jalad,
kinnivõttijad tulevad,
ohjad otsija käessa,
kõis on kinnivõttijalla,
80 näsiniined näpussa!»

«Sea seared, Maiekene,
 sea seared, katsu kannad!»
 Mai sai seared seademaie,
 Mai lasi jalad jooksemaie,
 85 labajalad laskemaie,
 kannad maada katsumaie.
 Mis siis vastaje tulekse?
 Metsa vastaje tulekse.
 Mai läks kase palve'elle:
 90 «Oh kaske, avita Maie,
 kallis kaske, kata Maie,
 kaseoksad, hoidke Maie!»
 Kaske kuulis, vastu kostis:
 «Kuda ma sinu avitan?»
 95 Alt olen harva, pealt olen paksu,
 keskelt ma läbi näikse.
 Tuleb homme uusi pääva,
 tunahomme teine pääva,
 naised metsaje tulevad
 100 teravilla nugaadella;
 minust vihta viidanekse,
 sinda siita leietakse.»
 «Sea seared, Maiekene,
 sea seared, katsu kannad!»
 105 Mai sai seared sõudemaie,
 Mai lasi jalad jooksemaie,
 labajalad laskemaie,
 kannad maada katsumaie.
 Mai läks haava palve'elle:
 110 «Oh haaba, avita Maie,
 kallis haaba, kata Maie!»
 Haaba kuulis, vasta kostis:
 «Kuda ma sinu avitan?»
 Alt olen harva, pealt olen paksu,
 115 keskelt ma läbi näikse.
 Tuleb homme uusi pääva,
 tunahomme teine pääva,
 mehed metsaje tulevad
 teravilla kirvestella:
 120 minda maha raiutakse,
 sinda siita leietakse.»
 Maie sai sajatamaie:
 «Saagu, saagu, ma sajatan:

nõnda su lehed lõdigu,
 125 kui minu süda lõdiseb!»
 «Sea seared, Maiekene,
 sea seared, katsu kannad!»
 Mai sai seared seademaie,
 Mai lasi jalad jooksemaie,
 130 labajalad laskemaie,
 kannad maada katsumaie.
 Mai läks kuuse palve'elle:
 «Oh kuuske, avita minda,
 kuuseoksad, hoidke minda!»
 135 Kuuske kuulis, vasta kostis:
 «Kuda ma sinu avitan?»
 Alt olen harva, pealt olen paksu,
 keskelt ma läbi näikse.
 Tuleb homme uusi pääva,
 140 tunahomme teine pääva,
 mehed metsaje tulevad
 teravilla kirvestella,
 minda maha raiutakse,
 tuapalka tarvitakse;
 145 sinda siita leietakse.»
 «Sea seared, Maiekene,
 sea seared, katsu kannad!»
 Mai sai seared seademaie,
 Mai lasi jalad jooksemaie,
 150 labajalad laskemaie,
 kannad maada katsumaie.
 Mai läks lepa palve'elle:
 «Oh leppa, avita minda,
 lepakandu, kata minda,
 155 lepaoksad, hoidke minda!»
 Leppa kuulis, vasta kostis:
 «Kuda ma sinu avitan?»
 Alt olen harva, pealt olen paksu,
 keskelt ma läbi näikse.
 160 Naised metsaje tulevad,
 minda ära kooritakse,
 sinda siita leietakse,
 minu süista süistetakse;
 nüüd on otsijad orussa.»
 165 «Sea seared, Maiekene,
 sea seared, katsu kannad!»

Mai sai seared seademaie,
Mai lasi jalad jooksemaie,
labajalad laskemaie,
170 kannad maada katsumaie.

Mai läks kaevu juurejeni.
«Oh kaevu, avita minda,
kaevukooku, kata minda!»

Kaevu kuulis, vasta kostis:
175 «Kuda ma sinu avitan?
Tulla vetta vinnamaie,
sinu siita leietakse,
minu süista süistetakse.»

«Sea seared, Maiekene,
180 sea seared, katsu kannad!»

Mai sai seared sõudemaie,
Mai lasi jalad jooksemaie,
labajalad laskemaie,
kännad maada katsumaie.

Võib o meeles neitsikene —
kust see Meeli meile toodi?
Merda kaudu ja metsa kaudu,
rahvast kaudu ja randa kaudu,
5 tinusta teeda kaudu,
kullista kareta kaudu,
hõbedast teeradada.

Kus see Meeli istuma pandi?
Istus sõnna istemile,
10 seati sõnna seisemile,
kussa istusid isandad,
kussa istusid emandad,
kussa seisid saksad suured.

Mis sel Meelil süia anti?
15 All olli putru, peal olli piima,
keskel olli mesi magusa.

Mis sel Meelil juua anti?
All olli pärmi, peal olli vahtu,
keskel olli õlut punane.

20 Kus Meeli magama panti?
Sisse liigade linade,
peale pehmede padide,
kena kirju teki alla,
uie kaasa kaineluse.

185 Mis siis vastaje tulekse?
Meri vastaje tulekse.

Mai läks mere palve'elle:
«Oh meri, avita Maie,
kallis meri, kata Maie!»

190 Meri kuulis, vasta kostis:
«Kuda ma sinu avitan?
Tuleb homme uusi pääva,
tunahomme teine pääva,
mehed merele tulevad,
195 minu nurgad katsutakse;
kalanurgad nuusitakse,
sinda siita leietakse.»

Mai läks angerjaks meresse.

M. Veske, Eesti rahvalaulud II.
Tartu 1883, lk. 79/85 (80).

2.

25 Poole ööd Meeli magas,
poole ööd ta mõtles,
siis hakkas nuga paluma:
«Kulla nuga, pai nuga,
kas sa sööd, mis ma sööda,
30 kas sa jood, mis ma jooda,
kas sa sööd südameleha,
kas sa jood südameverd,
maitset maksusta lihada?»

Nuga vastu kosteles:
35 «Või minu kulla kandaja,
peale puusade pidaja,
küll ma söön südameleha,
küll ma joon südameverd!»

Meeli tappis mehe noore,
40 hukkas oma uie kaasa.
Siis tuli Meeli tubaje,
küsis vetta käte pesta
ja puhast vetta palged pesta.

Siis küsis äia ahu pealt:

45 «Mis o su käed verised,
ummiraudu roostetanud?»

Meeli vasta kostelesse:
«Eile ma tapsi erga linnu,

50 tuane tapsi targa talle,
 mullu tapsi musta kuke
 ja varre varbela veresti.»
 Káli oli kárme kostema,
 nadu kargas kamberise:
 veri huljus vuodi ees,
 55 laine laius linusa,
 peigu pitka patjuseda.
 Tulli siis nadu tubaje:
 «Eile sind, Meeli, meile toodi,
 tána sa tapsid mehe noore,
 60 hukkasid oma uie kaasa!»
 Meeli vastu kosteles:
 «Ehk mind võiksid helmed aita,
 helmed aita, pauad peasta?»
 Káli olli kárme kostema,
 65 nadu nobe napsimaie:
 «Helmed ei maksa mehe hinge,
 pauad ei ta paleta!»
 Siis läks Meeli metsidese
 ja hakkas siga paluma:
 70 «Peta minda, pelgajada,
 kata minda, kargajada,
 võta minda, värisejada!»
 Siga mattis mulla alla.
 Kana, see kuri elajas,
 75 liibitses Meelisse mullasta.
 Siis läks kau kalda'ale:
 «Kulla kao, pai kao!
 Peta minda, pelgajada,
 kata minda, kargajada,
 80 võta minda, värisejada!»
 «Ei või petta pelgajada,
 ei või katta kargajada,
 ei või võtta värisejada!
 Külas tána laupa õhta,
 85 külas putru keedetasse,
 minust vetta viidanesse,
 sinda siita leidanes,
 mulle süüda pakutas.»
 Siis läks Meeli metsidele,
 90 siis läks kase palve'ele:
 «Kulla kaske, pai kaske,
 peta minda, pelgajada,

kata minda, kargajada,
 võta minda, värisejada!»
 95 «Ei või petta pelgajada,
 ei või katta kargajada,
 ei või võtta värisejada!
 Külas tána laupa õhta,
 külas sauna küetenesse;
 100 minust vihta viidanese,
 sinda siita leidanes,
 moole süüda pakutes.»
 Siis läks haava palvele:
 «Kulla haava, pai haava,
 105 peta minda, pelgajada,
 kata minda, kargajada,
 võta minda, värisejada!»
 «Ei või petta pelgajada,
 ei või katta kargajada,
 ei või võtta värisejada!
 110 Alt mu oksad haruksed,
 pealt mu lehed liperdavad.»
 «Nõnnaks su juured jõragu,
 kuda mu põlved põravad;
 115 nõnnaks su lehed lõdigu,
 kuda mu liha lõdiseb;
 nõnnaks sul kõiku kõik kohad,
 kut' mul kõikvad kõrvajuured!»
 Siis läks Meeli merese,
 120 silmini siniveese,
 kaelani kalakoeuse,
 labaluini lainese.
 Pühapääval pärast lõunat
 tullid nobed noodamehed.
 125 Väeti looma esimest korda,
 siis väeti pinu puida.
 Väeti looma teista korda,
 siis väeti vare kivisi.
 Väeti looma kolmat korda,
 130 siis väeti Meeli mäele:
 katsuti kala kaela poolt —
 paistsid Meeli pauakorrad;
 katsuti kala hánna poolt —
 kumas Meeli kurduskuube;
 135 pandi sõrmed selja peale —
 hiilgas Meeli ilus öö.

Kolmi surma tal mõisteti.

Kis olli seal seasa?

Ta oma käli kärelda,

140 ta oma nadu terava:

«Ei sind või nüüd helmed aita,

helmed aita, pauad peasta!

Tahad sa raua raiumista,

või ta'ad veese uppumest,

145 tahad sa tulista surma?»

«Ma'p taha raua raiumist,

ma'p ta'a veesa uppumest,

ma ta'a tulista surma!

Ingel, mu iidne orja,

150 Kadri, mu kaene käsku,

Ann, mu armas ümmardaja,

Mare, mu maeapidaja —

tooge mulle kottu raudasärki

ümber mu ihu ilusa;

155 tooge mulle kilbised kässed

ümber armaste abude;

tooge mulle armas harju tanu

ümber juuste ruugijate,

miska võin tules magada,

160 peale kirje kikerdelle.

Tehke kirge kõrgemaksi

minu kirju kindasista;

tehke lõke laiemaksi

minu punapaelusista!»

Ridala. H II 54, 458/464 (158). 1896.

68

Muiste viidi Meeli mehele

Soome suure silla äere.

Meeli pätsu hirnatele,

Meeli löi käed koguie:

5 «Oh minu oma jumala,

mis ma koju unutsi —

äia särki, ämma särki,

nau narmikud käised!»

Tahtis sääalta tagasi pöördä —

10 peiuke's anna lubada.

Meeli viidi mehe koduje.

Siis pandi Meeli magama,

uuta kaasat uinutama.

Ei jäänud Meeli magama.

15 Võttis oma nua taskusta:

«Oh minu kulu nuake!

Kas sa sööd südameverda,

maitset maksasta lihada?»

«Miks ma'p söö, kui sa söödad,

20 miks ma'p joo, kui sa joodad!»

Pistis läbi peiu südame,

hukkas oma uue kaasakese,

veri jooksis läbi linade,

läbi peenikese palaka,

25 läbi koti kolme toime.

3.

Meeli läks joostes kaevu juure:

«Kata minda, kaevukene,

kata minda, kargajada,

peta minda, pelgajada,

30 uue kaasa hukkajada,

kaasa kaela raiujada!»

Kaev see mõistis, vastu kostis:

«Ei või katta kargajada,

ei või petta pelgajada,

35 uue kaasa hukkajada,

kaasa kaela raiujada!

Minust vetta viiakse,

sinda siita leitakse.»

Meeli läks joostes kase juure:

40 «Kata minda, kasekene,

kata minda, kargajada,

peta minda, pelgajada,

uue kaasa hukkajada,

kaasa kaela raiujada!»

45 Kask aga mõistis, vastu kostis:

«Ei või katta kargajada,

ei või petta pelgajada,

uue kaasa hukkajada,

kaasa kaela raiujada.

50 Küläs sauna köetakse,

minust vihta viiakse —
sinda siita leitakse.»

Meeli läks joostes haava juure:

55 «Aita minda, haavakene,
kata minda, kargajada,
uue kaasa hukkajada,
kaasa kaela raiujada!»

Haav aga mõistis, vastu kostis:

60 «Ei või katta kargajada,
ei või petta pelgajada,
uue kaasa hukkajada,
kaasa kaela raiujada.»

Meeli valus vastas tale:

65 «Oota, oota, haavakene!
Saagu su lehed loidisema
nagu mu liha loidiseb!»

Meeli läks suuresse soosse,
jähi aga seisma järve juure:

70 «Jäe mul varjuks, järvekene,
kata minda, kargajada,
peta minda, pelgajada,
uue kaasa hukkajada,
kaasa kaela raiujada!»

Järv teda käskis senna jääda:

75 «Tule minu turja peale,
astu minu harja peale,
lase minu labalu peale!»

Kes näeb soo suitsevada,

80 aru ääred auravada —
see andku sellel hingearmu!

Pöide. SKS Niemi II, 21/25 (15).
1899.

C. LAULUD IGAPÄEVASEST ELUST JA TÖÖST

29. OSMI HAIGUS.

69

Mis mina võtan lauludeksi,
Kudres kulla, üteleksi?
Kas võtan uue Olevi
või võtan vana Kalevi?

5 Võtsin Roosna poisikese.

Olevine otsib hoosta,
Kalevine katsub ranga,
Roosna rakendab hoosta,
look lõi Roosna rindujeni.

10 Võttis Roosna olla haige
seitse soojada suveda,
kümme külma talvekesta.

Ei ustud häda hädaksi,
oigamesi haige'eksi,

70

Mes mina vodan laulakseni?
Kas vodan vana Kalevi
vai odan uue Utrekese
vai odan nuore Lemmingese?

5 Vana on vana Kalevi,
uus on uusi Utrekene,
nuor on nuori Lemmingene.

Lemminge isa podije,
Lemminge emä podije

1.

15 voasumesi vaevudeksi,
karjumesi kahjudeksi.
Võtsid voode'ed mädanda,
aluslauad hallitada,
padjad peened pehastada,
20 linad laiad läpastada.

Kui sai alla musta mulla,
kena kerstu keske'ella,
valge laudade vahele:
siis usti häda hädaksi,
25 oigamesi haige'eksi,
karjumesi kahjudeksi,
vuasumesi vaevudeksi.

Koeru. H II 65, 277 (12). 1884.

2.

10 seitse suojada suveda,
kaheksa kena kevätte
ühikmä udust sügüstä,
kümme külmä talvekast.

Ei ustud häda hääksi,
15 ei ustud tobe toveksi,
ägämist ei haigejaksi!
Votsid vuode'ed mäännä,
aluslauad halletuda,

külilauad kummelduda.

20 Siis uskti hädä hääksi,
siis uskti tobi toveksi,
ägämine haigejaksi.

Lemming, Lemming poisikane,
oda sina pullud puusilei,
25 kiverihmad kindukesi,

Jaagukene poisikene!

Võta püssi peeningilta,
tinanuuli nurga peältä,
mine põtra laskemaie.

5 Anna enne haaveldega,
kukuta siis kuulidega,
lase laadisid järele.

Lassin põdra püssilegi,
lassin karu kuulilegi,
10 pöder metsä põkateles,
karu kaera kargateles,
minu peä aga pörkas haava.

Pödesin mina, pödesin
kuusi kuivada suveda,
15 seetse seisvät talvekesta,
kümme külmädä kevädet.

Kes tulli minda vaatamaie?

30. VENNA KIRVEHAAV.

Oli mul ütsi hellä velle,
hellä velle ma ehiti,
katel käel ma kaunisti.

Saadin saarde saatu raima,
5 küläl kütüstä tegemä,
vallal vankrid valmistama.

Tei ta küläl kütüssida,
raid ta saarel saatusida —
es tule viga vellele.

10 Nakkas vangert valmistama,
vankrerummu roovimaie,

vie vergud Viru meresse,
kanna Harju allikasse,
kalavergud kalda'asse.
Tuo sield sidä kalada,
30 mes tieb isa terve'eksi
ja tieb emä terve'eksi.

Kuusalu. E 45728/30 (36). 1903.

3.

Oma hellä emäkene,
mesimarja memmekene,
20 õed mul tullid, õõtsutasid,
vennäd tullid, veänsid peädä.
Emä tõi sealihada,
õed tõiid miikarika.

Kui tullid vennäd, veänsid peädä,
25 minap mõistsin, vasta kostsin:
«Oh minu helläd vennäkesed!
Püss olli suuri, raud olli raske,
tina olli pal'lu, ruutsu paksu.
30 Sest sii pärä pörgateles,
palge vasta paugateles,
minu haiges haavateles.»

Kolga-Jaani. J. Hurt, Vana kan-
nel II. Tartu 1886, lk. 207 (nr.
291c).

71

72

vankreratast ravitamaie —
rais ta jala, rais ta käe.

«Minu hellä vellekene,
15 kas tahab süüvä süämäke,
juuva kutsub kurgukene?»

«Sõsar sõrmesuurutseke!
Ei taha süüvä süämäke,
juuva'i kutsu kurgukene!»

20 «Veli, hellä vellekene,
kas om valu vaevan olla,
piinä pikkä vői kannata?

Ma toos rohtu Rootsimaalta,
arsti Harju või rajasta,
25 rohu eest viis ruunakese,
arstil annas või hallikse.»

«Sõsar noori, linnukene!

Ei ole rohtu Rootsimaala,
arste Harju või rajana,

30 kes om surmast suurema,
surmavikatist vilema.»

«Veli, hellä vellekene,
sõs sul meeli mulda minnä,
süäl armas hauda saia,
35 külmä kalmule karata,
peene liiväle ligineda?»

«Sõsar noori, linnukene,
mul on meeli mulda minnä,
süäl armas hauda saia,
40 külmä kalmule karata,
peene liiväle ligineda.

Sõsar noori, linnukene!

Kui saan alla musta mulla,
valge laudade vahele,

45 kenä kirstu keske'le —
ära sõs kalmula kahetse,

kalmul pisärit pitsitä,

ärä's liigu pääle liivä,

ärä's astu pääle hauva:

50 sõmer sadab silmä pääle,

sõmer sõs kukub kulmu pääle,

kirst see pisaril pihastab,

lauda laiali laguneb.

Ei tule abi hauvasta,

55 kergitust ei kalmusta.»

Tarvastu. S. Kutti, O. Loorits,
H. Tampere, Valimik eesti rah-
valaule. Tartu 1935, lk. 92/3 (nr.
243).

31. VIKAT HAAVAB VENDA.

73

Nüüd ilus vilula vierdä,
paras pauku pakkasella,
kaunis kalju kaste'ela.

Ei mina vilule viere
5 ega paugu pakkaselle
ega kalju kaste'le —
vikasti vilule viereb,
kirves paukub pakkaselle,
sirpi kaljub kaste'le.

10 Vikasti, vihane rauda,
sirpi, kurja sepä tehtud —
sie vottis vere minu vennaldasa,

1.

puna pohlaleheldäsä.

Votin venna, viisin venna,
15 vein venna vilu magama,
pidin piimäkamberissa,
hoisin ollehuone'essa.

Alla panin haavalehed,
pääle panin pärnaoksad,
20 et ei alta halletanud
ega päädä päivitänüd.

Siel sai vennike veresse,
pohlaleheke punasse.

Kuusalu. EÜS II 562/3 (71). 1905.

74

Ei mina vilula veere
ega kalju kaste'ella
ega põualla porise —
vikati vilula veereb,

2.

5 rauda kaljub kaste'ella,
sirpi põualla poriseb.

Vikati, vihane rauda,
hele rauda heitelikku,

väljarauda väändelikku —
10 see võtt vere vennaltane,
puna pohlaleheltane,
karva ainelta kautas.

Jäi mo vennake vereta,
pohlaleheke punata,
15 karvata kodokanane.

Oot-oot, venda, noh-noh, venda,
las lääb suvi, saab sügise —
tuleb kaupmees külaje,
poepoiss tuleb vainiulle.
20 Ostan tingala õluta,

munakoorella mõduda,
margale sealihada,
veeringil ma võtan võida.

Söödan venna, joodan venna,
25 viin venna vilul' magama,
kannan külma kamberie,
panen padjaie magama.

Siis saab vennake verele,
pohlaleheke punale,
30 karvale kodokanane.

ÕES, EK 72, 10/1 (8).

32. PÜHA PUTKE LÕIKAJA.

1.

75

Otõpään oli suurõ oru,
Karulan oli kallaspoolõ.

Mis sääl orgõ vaiõ'õl,
kallaspooldõ kaldõ'õl?
5 Pühä püdse, leinalehe —
nuu no orgõ vaiõ'õl,
kallaspoolde kaldõ'õl.

Kes no lõigas pühä püdse,
pühä püdse, leinalehe?
10 Oli mul ütsi väiko veli,
armas hahka-särgikene —
tuu no lõigas pühä püdse,
pühä püdse, leinalehe.

Sääl mu veli vannuti,
15 vannuti ja nõiuti.
Lätsi ma vellä arstima.
Lätsi läbi Emajõesta,
läbi lasi lainõist.
Ai ma arstilõ hobese,
20 tohterõlõ tuhgru ruuna.
Jõvva arsti mu avida,
jõvva tohter terves tetä.
Esi arsti ma avidi,
esi tohter terves tei.

Sangaste. H II 5, 539/40 (202). 1877.

2.

76

Mis sääl kasvi kaldõ'õn,
kua lodjal lohu pääl?

Pühä püdsi, leinalehe!
Kes tuu püdse maaha pügi,
5 kes nuu lehe ärä lõigas?

Ol'l mul ütsi väiko veli,
armas hahka-särgikene:
karas kaalani merde,
põrut põlvini Peipside —

10 maaha pügi pühä püdse,
maha lõigas leinalehe.

Sääl mu veli vannuti —
es jõvva arsti arsti,
ei tohtre terves tetä,
15 ei palbera paranda.

Arstilõ anni halli ruuna,
tohterõlõ tuima härjä.

Sangaste. H II 5, 369 (5). 1877.

77

Sõidin teeda tipilista,
teeda tipi-täpilista;
tuli vastu noori kuuske.

«Tere, tere, noori kuuske!

Kas siit saab aga purjepuida,
purjepuida, laevalaudu?»

«Ei siit saa aga purjepuida,
purjepuida, laevalaudu!»

Sõitsin teeda, sõitsin maada,
sõitsin teeda triibulista;
tuli vasta männimetsa.

«Tere, tere, männimetsa!

Kas siit saab aga purjepuida,
purjepuida, laevalaudu?»

«Jah, siit saab aga purjepuida,
purjepuida, laevalaudu,
vee peale veerejaida,
ligi linna liugujaida!»

78

Soitsin teeda tippilista,
rohelist, roosilista,
maada marjavarsilista.

Tuli vastu numme pikka,
numme pikka, numme laia,
sai vastu sarapuumetsa:

«Tere, sarap poisikane,
kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, purjepuida,

lasti sisse võttijada,
kuntur peale kutsujada —
kapten peale karjujaksi,
meestel raha maksijaksi,
lootsi, laeva linna viima.»

«Ei minust saane laevalaudu,
laevalaudu, purjepuida,
minust saaneb ahjuküttü,
ahjuküttü, tuoä-suoendust.»

1.

Sai siis laeva valmijaksi.

Pandi vanad sõudemaie.
Vanad sõudsid, ei nad jõudand,
vanad sõudsid, pead vabisid.

Pandi noored sõudemaie.
Noored sõudsid, purjed jõudsid.

Jõua nüüd sinna linna alla,
kust saab poiste portisida,
naiste tanunarmasida,
tütarte sinekivida.

Lukku löödi linna ukсед,
pulgale poeveravad;
poodi jäivad poiste pordid,
alevisse neiu asjad,
saksa karpi jäid kalevid.

Haljala. H II 46, 315/6 (18). 1894.

2.

Soitsin teeda tippilista,
rohelist, roosilista,
maada marjavarsilista.
Tuli vastu numme pikka,
numme pikka, numme laia,
sai vastu pedakas paksu.

«Tere, pedak poisikane!
Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, purjepuida?»

«Jah, minust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, purjepuida,
lasti sisse võttijada,
kuntur peale kutsujada;
kapten peale karjujaksi,
meestel raha maksijaksi,
lootsi, laeva linna viima.»

Kuusalu. H IV 8, 885/6 (4). 1897.

Sõitsin, nõmmeteed nõretid,
viie väljamaad värisid;
pähä mul puutusid pärnuoksad,
kaela pial kadakalatvad.

Tuli vasta kuuskepõesas.

Mina põesasta teretin:

«Tere kui, põõsas poisikene!

Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, paadipuida,
vee peäle veerijaida,
keske vette keerijaida,
ligi linna laskijaida?»

«Oo sina hullu, mees rumala!

Eks sina tianud kuuske surma:
kuusk on loodud roikapuuksi,
ohraväl'la hoidijaksi,
kaeraväl'la kattijaksi.»

Sõitin, nõmmeteed nõretid,

viie väljamaad värisid;

pähä mul puutusid pärnuoksad,
kaela pial kadakalatvad.

Tuli vasta kaskepõõsas,

sai vasta sarapuupõõsas.

Mina põõsasta teretin:

«Tere kui, põõsas poisikene!

Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, paadipuida,
vee peäle veerijaida,
keske vette keerijaida,
ligi linna laskijaida?»

«Oo sina hullu, mees rumala!

Eks sina teadnud kaske surma:
kask on loodud rattapuuksi,
vilja väl'alta vedama.»

Sõitsin, nõmmeteed nõretid,

viie väljamaad värisid;

pähä mul puutusid pärnuoksad,
kaela pial kadakalatvad.

Tuli vasta männipõõsas,

sai vasta sarapuupõõsas.

Mina põõsasta teretin:

«Tere kui, põõsas poisikene!

Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, paadipuida,
vee peäle veerijaida,
keske vette keerijaida,
ligi linna laskijaida?»

«Oo sina hullu, mees rumala!

Eks sina teadnud männi surma:
mänd on loodud kuivikaksi,
saunaahju küttijaksi.»

Sõitin, nõmmeteed nõretid,

viie väljamaad värisid;

pähä mul puutusid pärnuoksad,
kaela pial kadakalatvad.

Tuli vasta tammepõõsas,
sai vasta sarapuupõõsas.

Mina põõsasta teretin:

«Tere kui, põõsas poisikene!

Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, paadipuida,
vee peäle veerijaida,
keske vette keerijaida,
ligi linna laskijaida?»

«Oo sina hullu, mees rumala!

Eks sina teadnud tamme surma:
tamm on loodud tünderiksi,
silgusel'la soolajaksi,
kalasel'la kattijaksi.»

Sõitsin, nõmmeteed nõretid,

viie väljamaad värisid;

pähä mul puutusid pärnuoksad,
kaela pial kadakalatvad.

Tuli vasta leppapõõsas,

sai vasta sarapuupõõsas.

Mina põesasta teretin:

«Tere kui, põõsas poisikene!

Kas sinust saaneb laevalaudu,
laevalaudu, paadipuida,
vee peäle veerijaida,

keske vette keerijaida,
ligi linna laskijaida?»

«Oo sina hullu, mees rumala!
Eks sina teadnud leppa surma:

⁸⁵ lepp on loodud lüpsikuksi,
lehmapiima kandijaksi.»

Kuusalu. H II 34, 481. 1892.

34. VEETOOJA.

80

Sula Salme neitsikene,
sula Salme, suule tarka,
vaskiharja, tööle valju,
käimale ülikäreda:

⁵ mine, too meresta vetta,
jookse, too joajõesta,
käi, too kärmu allikasta!

Uinusin ootamaie,
viibisin vaatamaie,
¹⁰ kudas need kalad kduvad,
kuda lutsu lõoneb loovi,
isahauvid heitelevad,
emasärjed seädelevad.

Hakkasin koju minema.

81

Sula Salme neitsikene,
sula Salme, suuri tarka,
käimale ülikäreda,
mine too vesi meresta
⁵ sõelalla saripesalla,
kapalla kahe vahella,
tilguta tinakibulla,
too siis äial piada pesta!

Äi võttis vee vihaksi,
¹⁰ viskas vetta silmillegi,
kallas vee kaela peale:
«Miks jäid kauaks kaevulegi?»

«Ma jäin vuatamaie,
kuda need kalad kodusid,
¹⁵ kuda haugid annid kätta,
kuda siiad seljalista,
kuda lutsud lõivad looka,
emakalad heitelesid.»

1.

¹⁵ Vastas eite, vastas taati:
«Kus sa, lits, ööd magasid,
pordu, viitsid poole päeva?»
«Minu hella taadikene,
eks sa tea noore viitu:
²⁰ noorel viisi viivitusta.

Uinusin ootamaie,
viibisin vaatamaie,
kudas need kalad kduvad,
kuda lutsu lõoneb loovi,
²⁵ isahauvid heitelevad,
emasärjed seädelevad.»

Kadrina. EKÜ, 232 a I, 175/6 (146).

2.

Sula Salme neitsikene,
²⁰ sula Salme, suuri tarka,
käimale ülikäreda,
mine too vesi meresta
sõelalla saripesalla
kapalla kahe vahella,
²⁵ tilguta tinakibulla,
too siis ämmal peada pesta!

Ämm võttis vee vihaksi,
viskas vetta silmillegi,
kallas vee kaela peale.
³⁰ «Miks jäid kauaks kaevulegi?»

«Ma jäin vuatamaie,
kuda need kalad kodusid,
kuida haugid annid kätta,
kuida siiad seljalista,
³⁵ kuda lutsud lõivad looka,
emakalad heitelesid.»

Sula Salme neitsikene,
sula Salme, suuri tarka,
käimale ülikäreda,
mine too vesi meresta
sõelalla saripesalla,
kapalla kahe vahella,
tilguta tinakibulla
too siis peiul peada pestal!

Peig võttis vee heaksi,
ei visand vetta silmilegi

Eit a'as Virust vetta tooma,
toat a'as Narva allikalta,
käskis käia kaksi päeva,
tulla kolmandal kojuje!

Mina viitsin viisi päeva,
tuli kuuendal kojuje.
Viisin vee eide kätte —
eit mind hakkas haugutama:
«Mis käid kaua kaevuteeda,
ajad juttu allikalla!»

Viisin vee taadi kätte,
taat mind hakkas tukastama:
«Mis käid kaua kaevuteeda,
ajad juttu allikalla!»

Viisin vee venna kätte,
vend lõi härja ikkepuuga:
«Mis käid kaua kaevuteeda,
ajad juttu allikalla!»

Joose sa, hüva, jõeale,
kai sa, kõrme, allikale,
too sa isal silmavetta,
too sa emal silmavetta!

Isa võtt vee vihaksi,
ema pand vee pahaksa,
et käind kaua kaevuteele,
aega viitnud allikale.

Mina kuulen, jälle kosten:

ega kalland kaela peale.
«Mis sa, kallis, kaevul nägid?»

«Ma jäin vuatamaie,
kuida need kalad kudesid,
kuida haugid annid kätta,
kuida siiad seljalista,
kuida lutsud lõivad looka,
emakalad heitelesid!»

Ambla. E 7935/6 (22). 1893.

3.

Viisin vee õe kätte,
õde mind süskas süstikula:
«Mis käid kaua kaevuteeda,
ajad juttu allikalla!»

Viisin vennanaese kätte,
vennanaene noorukene,
hakkas ta ju mõtlema:
«Oh teie valjud vanemad,
õelamad õed ja vennad —
eks te enne olnud noored,
eks te käinud kaevuteeda:
juhtus külapoiss jõeale,
noorimehi allikalle,
see aga viitis neiu aega,
see aga viitis noore aega!»

Harju-Jaani. EÜS X 1877/8 (47). 1913.

4.

«Ema, hella memmekene,
eks te enne olnud noored,
olnud noored ja rumalad;
harunesid särgiaiad,
pudenesid põllepaelad.
Aeg läks aiu aadessagi,
pää läks paelu pannessagi,
mõni pää läks mõteldessa.»

Jüri. H III 3, 267/8 (13). 1889.

84

Üöd olen vangi, päivad vangi,
 üöd olen vangi, vaenelapsi,
 üöd hoian isa hobusi,
 päivad kaitsen venna karja
 ühe jue juoma päällä,
 kahe jue kalda päällä,
 kolme jue kuuluvissä,
 nelja jue nähtavissä.

Tuli üksi kaubamiesi,
 kaks aga kaupamie sulasta:
 «Oh minu kallis karjalapsi,
 kallis karjalapsikane,
 möe mulle isä hobune,
 kauple mulle venna karja!»

85

Ajasin karja kalda alla,
 jõe ääre murutella.

Kes tuli karja kauplema?
 Vanamees vaskse kübaraga,
 hõbe-ike öla peal,
 kuldajutte kainalassa.

Tema minult küsima
 ja mulle kostema:

86

Ööd mina hõigun, päevad huigun,
 ööd hoian isa hobused,
 päeva kaitsen velle karja.
 Jääme siia öomajale,
 teeme tule teerajale,
 ase aia käänakusse,
 linalleeri lepikusse,
 kuldaleeri kuusikusse,
 alda leeri haavikusse.

Kessi tuli me tulele?

1.

Mina muistin, vasta kostin:
 «Oh minu kallis kaubamiesi,
 kallis kaupamie sulane,
 möe sina mulle mueka vüöltä,
 kauple kannuksed jalusta!»
 «Oh minu kallis karjalapsi!
 Küll on kallis mueka vüöllä,
 kallimad kannuksed jalassa.»

«Oh minu kallis kaubamiesi!
 Küll on kallis venna karja,
 viel kallim isa hobune.»

Kuusalu. EÜS VIII 1981/2 (256).
 1910—11.

2.

«Müü mulle oma karja,
 kauple ära isa hoosta!»
 Mina tarka talle kostsin,
 mina virku talle vastsin:
 «Enne müin ma mütsi pääst,
 kauplen kannuksed jalast —
 enne kui müin isa hoosta,
 kauplen ära oma karja.»

Tõstamaa. E A 398 (4). 1893.

3.

Tuli kaks kaubameesta,
 kaks kaupme' sulasta.
 Mõlemil oli mõõka vööla,
 kahel kannused jalassa.
 «Neitsikene noorekene,
 müü mulle isa hobune,
 kauple velle kaerasööja!»
 «Oh sa rumal kaubameesi!
 Kuidas müün isa hobuse,
 kauplen velle kaerasööja?

Müü sa mulle mõõka vööltä,
kauple kannused jalasta —
siis müün isa hobuse,
kauplen venna kaerasööja!

25 «Tõuta, tõuta, ilus neidu,
tõuta isa minule?»

«Oh sa rumal kaubameesi!
Kuidas võin isa tõuta,
isa mulle roobi toojaks!»

30 «Tõuta, tõuta, tubli neidu,
tõuta ema minule?»

«Oh sina rumal kaubameesi!
Kuidas võin ema tõuta,
ema mulle õpetajaks!»

35 «Tõuta, tõuta, õrna neidu,
tõuta venda minule?»

«Oh sa rumal kaubameesi!
Kuidas võin venda tõuta,
vennast saab mul sõidupoissi!»

40 «Tõuta, tõuta, tarka neidu,
tõuta õde minule?»

«Oh sa rumal kaubameesi!
Kuis võin õde tõuta,
õest saab mul kaval kaasanaine!»

45 «Tõuta, tõuta, tarka tütar,
tõuta ennast minule?»

«Oh sina rumal kaubameesi!
Kuidas võin ennast tõuta,
alles laalan lammastele,
veeren veiste järele!»

Kolga-Jaani. H I 2, 40/1 (20). 1889.

36. KARI KADUNUD.

1.

Minda karja saadeti,
vitsa kätte lõigati,
pulli põue pisteti.
Aasin mina karja arudele,
kerisin karja kesadele,
5 muutsin karja murudele.
Isi mina istsin ilu pääle,
suure kivi kül'le alla,
halli kivi ääre alla,
sinilille silma pääle,
10 kullerkupu kulmu pääle,
angervaksa varre pääle.

Ilutasin, pilutasin,
pilutasin peiusärki,
15 valmistasin veimevakka.
Siis kadus memme musta lehma,
taga taadi kiutu härja,
vahel velle varsakene.

20 Mina kodu kurtadessa,
läksin nurka nuttemaie,
istme pääle ikkemaie.

Kes see tundis tütre kurba,

kes see mõistis lapse leina?
Isa tundis tütre kurba,
25 ema mõistis lapse leina:

«Mis sa nutad, tütar noori,
mis sa leinad, lapse noori?»

«Mis mina nutan, isakerie,
mis mina leinan, emakene?»

30 Minda karja saadeti,
vitsa kätte lõigati,
pulli põue pisteti.

Aasin mina karja arudele,
kerisin karja kesadele,
35 muutsin karja murudele.

Isi mina istsin ilu pääle,
suure kivi kül'le alla,
halli kivi ääre alla,
sinilille silma pääle,
40 kullerkupu kulmu pääle,
angervaksa varre pääle.

Ilutasin, pilutasin,
pilutasin peiusärki,
valmistasin veimevakka.

46 Siis kadus memme musta lehma,
taga taadi kiutu härğa,
vahel velle varsakene.»

Isa mõistis, ema mõistis,
isa kostis, ema kostis:

50 «Ära nuta, tütar noori,
ära leina, lapse noori!

Olin mina homingu varane,
läksin karja soatema ja
soatsin karja kauge teele,
jõe suhu, oja suhu.

5 Jõest nad söövad jõhvisida,
ojast söövad osjusida.

Isa ma istusi mätta otsa,
pillasi peiu peenid särka:
eest kadus isa hobune,
10 keskelt emme kiutu lehma,
vahelt aga vella varsukene.

Ma läksi nuttesa kojuse.
Emm aga käesta küsitlenu:
«Mis sa nutad, ainik tüdar?»

15 «Mis mina nutan, emmekene!
Ma aasi karja kauge teele,
jõe suhu, oja suhu.
Jõest nad sõid siis jõhvisida,
ojast sõid nad osjusida.

20 Isa ma istusi mätta otsas,
pillasi peiu peeneid särka:
eest kadus isa hobune,
keskelt memme kiutu lehma,
vahelt aga vella varsuke!»

Emäkene, ennäkene,
mesirinda memmekene,
tee mul tillu pätsikene,
kate päeva kakukene —
8 ma a'a karja kavetsesse.

Ai ma karja kavetsesse,
istis ma ilumäele,

Võtame kellad, kõlistame,
võtame kul'lused, kulistame:
siis tuleb memme musta lehma,
taga taadi kiutu härğa,
vahel velle varsakene.»

Häädemeeste. ERA II 59, 77/80 (14).
1933.

2.

25 Emm aga mõistis, kostis vasta:
«Ära sina nutag, ainik tüdar!
Soadame orjad otsima ja
leva-aga-lapsed leidema!»

Mina aga mõistsin, kostsin vasta:

30 «Oh minu hella emmekene,
orjad ei otsi hobusta,
levalapsed leia lehma.
Nad lähvad metsa jo magama,
põesa taha puhkama ja.

35 Lähme aga ise otsima ja
sälu suitsed jo peose,
varsa valjad kaineluse!
Lähme suurele mäele,
valistame valjaeda,

40 kõlistame suhu suitseraudi.
Kui pole hunt neid omaks võt-
nud —

eest tuleb isa hobune,
keskel memme kiutu lehma,
vahel tuleb vella varsukene,
45 soame käde omad hobused.»

Pöide. H II 35, 355/7 (6). 1892.

3.

ilukaski kaenelenna.
Ömbli ma hõbekübarta,
10 piluti ma peiusärki.

Ära oli karjake kadunu —
maha oli jäänu jäl'lekesse.

Lätsi ma kodu kurva meeli,
kurva meeli, leina keeli.

15 Kessi tuli kurba küskeleme?
 Esä tuli kurba küskeleme.
 Kessi tuli leina lepiteme?
 Emä tuli leina lepiteme:
 «Tüdar, noori linnukene,
 20 mis sa kõnnid kurva meeli,
 kurva meeli, leina keeli?»
 Mina kuuli, mina kostsi,
 tääsi targasti kõnelde:
 «Emäkene, ennäkene,
 25 mesirinda memmekene,
 ai ma karja kavetsesse,
 istsi ma ilumäele,
 ilukaski kaenelenna,
 õmbli ma hõbekübarta,
 30 piluti ma peiusärki.
 Ära oli karjake kadunu,
 maha oli jäänu jäl'lekese!»
 Ema kuuli, ema kostsi:
 «Tüdar, noori linnukene,
 35 ära sa kõnni kurva meeli,
 kurva meeli, leina keeli:
 ma aa orja otsimaie,
 vaestalista valateme!»
 Mina kuuli, mina kostsi,
 40 tääsi targasti kõnelde:
 «Emäkene, ennäkene,
 mesirinda memmekene,
 ära a'a orja otsimaie,
 vaestalista valateme!

45 Ori otsib, ori vannub.
 Ma lää esi otsimaie!»
 Lätsi ma esi otsimaie.
 Mis mul vastu või tulesi?
 Vastu tuli noori peiukene,
 50 see mul tei ju tervisida:
 «Tere, tere, neuu noori,
 mis sa kõnnid kurva meeli,
 kurva meeli, leina keeli?»
 Mina kuuli, mina kostsi:
 55 «Ai ma karja kavetsesse,
 istsi ma ilumäele,
 ilukaski kaenelenna,
 õmbli ma hõbekübarta,
 piluti ma peiusärki.
 60 Ära oli karjake kadunu,
 maha oli jäänu jäl'lekese.»
 Peiu kuuli, peiu kostsi:
 «Neiukene noorukene,
 ära sa kõnni kurva meeli,
 65 kurva meeli, leina keeli!
 Kuu oli võtten Kolmiklehma,
 päe oli võtten Päitsiklehma,
 püharist võtt Ristiklehma,
 Maarja-ema Maariklehma,
 70 pilvekese Piimiklehma,
 taevaesä Tammiklehma,
 tähekesese Tähiklehma!»

Halliste. E 58503/6 (1). 1926.

37. HANED KADUNUD.

90

Emakene, memmekene!
 Muile andsid muida tööda,
 sulasele suurta tööda,
 päilesele päevatööda,
 5 mulle tööda hõlbukesta:
 hanid hoida, kanad kaitsta,
 lestajalad lepitada,
 varvasjalad vaigistada.
 Ajasin ma hanid arule,

10 keeritin kanad kesale,
 lestasjalad lepikusse,
 varvasjalad vainu'ella.
 Itsin maha õmmelema;
 seal mina tikk'sin Tiuu kuue,
 15 Anne rokka rakeldasin,
 Mari vaipa valmistasin.
 Tuli kulli kurjaküüsi,
 ajas mu hanid vesilta,

20 keeritas kanad kesalta,
lestasjalad leplikusta,
varvasjalad vainu'elta.

Kes tuli kurja küskelema?
Memm tuli kurja küskelema:
«Mis sa nutad, tütar noori?»

25 «Mis ma nutan, tütar noori?
Muile andsid muida tööda,
sulasele suurta tööda,
pälelele päevatööda,
mulle tööda hõlbukesta:
30 hanid hoida, kanad kaitsta,
lestasjalad lepitada,
varvasjalad vaigistada.

Ajasin ma hanid arule,
keeritin kanad kesale,
35 lestasjalad leplikusse,
varvasjalad vainu'ella.

Istsin maha õmmelema;
seal mina tikk'sin Tiiu kuue,
Anne rokka rakeldasin,
40 Mari vaipa valmistasin.

Tuli kulli kurjaküüsi,
ajas mu hanid vesilta,
keeritas kanad kesalta,
lestasjalad leplikusta,
45 varvasjalad vainu'elta.»

«Ole vaita, tütar noori!

Ma saadan orjad otsimaie,
käskijalad käieamaie.»

50 Mina mõistsin, korralt kostsin:
«Ei mina usu orja otsmist:
ori otsib hooletuste.
Ma lähen ise, tillukene.»

Läksin mõisa välja peale.
Seal oli kümme kündijada,
55 üheksa äestajada.

Küsisin ma kündijalta,
ütlesin äestajale;
ei see kündija kõnelend,
äestaja teinud hääлта.

60 Võtsin kündija kübara,
äestaja looga pealta;
küll siis kündija kõneles,
äestaja tegi hääлта:
«Mine sina meie mõisa'asse,
65 kuula meie kubja käesta,
küsi meie kilterilta,
astu ausa herra juure!

Tool sul alla annetakse
su oma hani luista;
70 padi peale pannetakse
su oma hani sulesta;
sulle süüa antanessa
su oma hani lihasta.»

Torma. H. II 50, 467 (1). 1895.

38. HÄRJAD MURTUD.

91

1.

Läksin tilluke tiule,
madaluke mõisinaie;
härjad olid võerite eessa,
sahad olid servi vankurilla,
5 ise põigite pealla,
astel alati käessa.

Kui mina läksin mõisinasse,
kupjas tuli mõisa poolta.

10 Mina kupjasta paluma:
«Kuule, kupjas, kulla kupjas!

Ära mõeda suurta tükki,
ära laami laia välja,
ära soovi sombiauku:
kõnnitame kõrtsu poole!»

15 Ei tema kõndind kõrtsu poole,
vedand ei haisu viina poole;
mõetis mulle suure tüki,
laamis mulle laia välja,
soovis selle sombiaugu.

20 Hakkasin mina kündemaie.

Künnin tüki, künnin teise,
hakkasin kolmat kündemaie,
ära mu härjad väsisid.

Lasin härjad lõune'ella,
aasin alla heinamaale;
ise läksin lõune'elle.

Tuli aga kuri kuusikusta,
ära kiskus kriimu härja,
murdis selle musta härja.

Läksin aga kooje nuttedessa.
Eit oli vastas, taat oli vastas,
küsiteles, kuulatales:
«Mis sina nutad, noori meesi?»

«Lasin aga härjad lõune'ella,
aasin aga alla heinamaale;
ise läksin lõune'ela.

Tuli kuri kuusikusta,
märgajalga männikusta,
kiskus selle kriimu härja,
murdis selle musta härja.»

«Ära nuta, noori meesi!
Meil on kodu kolmi lehma:
igaüks teeb kaksi härga,
siis saab kokku kolmi paari.»

Kadrina. H II 38, 329 (1). 1890.

2.

Läksin mõtsa kündemaie,
arule äestamaie
nooresile härgesile,
valgesile valjastele,
härja mul noore õppamede,
varuvits mul väänemede.

Neiu kuts mut kuusikusse
ja haugut minu haavikusse:
«Tule iki, vellekene,
maidsa marju, kui ma kutsu!
Tule iki siia toome varju,
saisate sarapuu varju,
aja härja haava varju!»

Sääl läits mul palju aiga:
neiu niidun musta heina,
jõe käärun jõhvikheina,
kaevusalve sammaldet,
ruhue ära rostetet.

Seni tulli susi soovikust,
hall hunt haavikust,
ära olli söönu härjapaari,
murdan mulliku mõlempe.
Leidsi Kirju kül'leluida,
vana Valli sarve otse.
Need ma taoti taskusse,

võti ikke öla pääle,
siis lätsi kodu kurval meelel,
tare ette ikusilmil.

Kessi siis minust kurvastusi,
või ka minust leinalesi?
Esä minust kurvastusi,
esä minust leinalesi:
«Miks sa kurba, poega noori?»

«Kuule, kukku esäkene,
kuule, kulla taadikene:
mul om kahju kaala tullu!
Kui lätsin mina kündemaie,
neid tulli vasta võsikusse,
pett ta minu kaasikusse.

Siis tulli susi soovikusta,
hall hunt haavikusta,
ära sei mul härjapaari,
murs ta mulliku mõlempe.»

«Ole rõõmus, poega noori,
võta endel naine noori,
tõmba endel tõinepooli:
siis annab jumal kolmi paari,
tõise lauta tõise paari.»

Tarvastu. EÜS III 528 (9). 1906.

Läksin, läksin, vennikene,
läksin metsa kõndimaie,
hommikulta hulkumaie,
varakulta vaatamaie.

5 Mis sealt metsast eesta leidsin?

Kasteheina kandis peale,
viherpuud olid viina täisi,
kaseladvad kalja täisi,
puujuured puna oluta.

10 Võtsin toobi, võtsin kaksi,
läksin kolmat kokutama —
uinusin unimäele,
jäin aga järsu kalda alla —
tuli varas aga vaarikulta,
15 teine takka tuulikulta;
varastas mo hüva hobuse,
sajamargatse sadula,
kümnamargatse kübara.

Läksin koju nuttessagi.

20 Kes tuli vastu väravasse?
Taata tuli vastu väravasse:
«Mis sina nutad, poega noori?»
Mina aga mõistsin, kohe kostsin:
«Läksin metsa kõndimaie,
25 hommikulta hulkumaie,
varakulta vaatamaie.
Mis sealt metsast eesta leidsin?

Kasteheina kandis peale,
viherpuud olid viina täisi,
30 kaseladvad kalja täisi,
puujuured puna oluta.
Võtsin toobi, võtsin kaksi,
läksin kolmat kokutama —
uinusin unimäele,
35 jäin aga järsu kalda alla.
Tuli aga varas vaarikulta,
teine takka tuulikulta —
varastas mo hüva hobuse,
sajamargatse sadula,
40 kümnamargatse kübara.»

Taat aga mõistis, kostis vastu:
«Ole sina vaida, poega noori!
Meil on üheksa hüva hoosta,
kaheksa karimärada.

45 Paneme püssid püüdemaie,
hõbekuulid otsimaie,
tinakuulid tingimaie,
vaskekuulid vaatemaie.
Küllap siis, küllap siis, vennad
noored,

50 kätte saame vanad vargad,
kätte varga varandused.»

Pärnu. ÕES, EK 80, 83/5 (74). 1844.

Läksi ma vara vaatamaie,
hommikulta huljumaie.

Mis ma sealta eesta löidsi?

Löidsi soo suitsevad,

5 arus auru tõusevad.

Mis aga suitsu tõuseb soosta?

Tõuseb selged viinasuitsu.

Mis aga auru arust aab?

Aab aga selged õlleauru.

10 Võtsi ma toobi, võtsi kaksi,
haksi kolmat koputama,

panin ma pea mättä peäle,
uinusin sinnä magama.

Tuli sii hunti metsast väl'la,
15 kiskus minu kirju ruuna,
hammustas mu halli täku,
murdis ära musta ruuna.

Ma läksi nuttessa kodusse,
isa tuli vasta väraval,

20 emä tuli vasta õue peäl.

«Mis sa nutad, poega noori?»
«Mis ma nutan, eidekene,

või ma nutan, atikene!
 Ma läksi vara vaatamaie,
 25 hommikulta hul'jumaie.
 Mis ma sealta eesta löidsi?
 Löidsi soo suitsevad,
 arus auru tõusevad.
 Mis aga suitsu tõuseb soosta?
 30 Tõuseb selged viinasuitsu.
 Mis aga auru aruselt aab?
 Aab aga selged õlleauru.
 Võtsi ma toobi, võtsi kaks,
 haksi kolmat koputama,
 35 panin ma peä mättä peäle,
 uinusin sinnä magama.
 Tuli sii hunti metsast väl'la,
 kiskus minu kirju ruuna,

hammustas mu halli täku,
 40 murdis ära musta ruuna.»
 «Ole vaid, sa poega noori,
 sul o kodu kolmi ruuna:
 üks o siidile siutud,
 teine kullale kootud,
 45 hõbelõngal õmmeldud,
 kolmas niidiga niutud.
 Mis o niidiga niutud —
 sii o sinu teohobu;
 mis o siidiga siutud —
 50 sii o sinu kirikuhobu;
 mis o kullale kootud,
 hõbelõngel õmmeldud —
 sii o sinu kosjahobu.»

Hanila. H II 2, 573/4 (725). 1889.

41. PÖLL PÖRMUNE.

A 1.

95

Kuulin kiigel kiigutama,
 kiigelaual lauletama,
 kiigemäällä mängitämä,
 orre otsas hoisatama.
 5 Uinutin pere magama,
 lapsed käänsin kätküvesse,
 imevad emä sülesse;
 viskasin uksile oluta,
 sagaruile saadin viinad,
 10 et ei ulguned uued ukсед,
 karjuned kaskised sagarad.
 Siis juoks juostes kiige alla:
 juoksin juoste, käisin käiste.
 Pold oli täüsi poisikasi,
 15 vain oli täüsi vallatumi;
 löid nie kurni koppelissa,
 külä alla heinamaalla.
 Kurn oli kullatud käessä,
 hobejane kurnikaigas.
 20 Ma läksin kurni vaatemaie,
 kurnikaigast katsumaie —

nie löid pormu polle pääle,
 tahma mu tanulaele,
 udu ummiskingadelle,
 25 sitta siidisukkadelle.
 Siis läksin kooje nuttajessa.
 Eit oli vastas, taat oli vastas,
 vastas nie vanad molemad.
 Küsitellid, kannatellid:
 30 «Mis sina nuttad, tüttar nuori?»
 Mina muistin, vasta koston:
 «Kuulin kiigel kiigutama,
 kiigelaual lauletama,
 kiigemäällä mängitämä,
 35 orre otsas hoisatama.
 Uinutin pere magama,
 lapsed käänsin kätküvesse,
 imevad ema sülesse;
 viskasin uksile oluta,
 40 sagaruile saadin viinad,
 et ei ulguned uued ukсед,
 karjuned kaskised sagarad.

Siis juoks juostes kiige alla,
juoksin juoste, käisin käiste.

- 45 Pold oli täisi poisikasi,
vain oli täisi vallatumi:
lõid nie kurni koppelissa,
külä alla heinamaalla:
kurn oli kullatud käessa,
50 hobejane kurnikaigas.
Ma läksin kurni vaatemaie,
kurnikaigast katsumaie,
nie lõid pormu polle pääle,
tahma mu tanulaele,

96

Läksin külla kiikumaie,
tammelatva laulemaie.
Küla oli täisi poisikeisi,
vald oli täisi vallatuisi,
5 lõiva kunni koppelilla,
valikaegast vainiul.
Lõivad põrmu põlle pääle,
udu uue kuue pääle,
sita siidiräti pääle.

- 10 Lätsin kodu ikkedenna,
ikkedenna, nuttedenna.
Ema mõistis nutuhääle,
nutumeele, ikuhääle:
«Mis sa nutad, tütar noori?»

- 15 «Kuulin külan kiigutava,
tammeladvan lauletama —
lätsin külla kiikumaie,
tammelatva laulemaie;
küla oli täisi poisikeisi,
20 vald oli täisi vallatuisi,
lõivad kunni koppelilla,
valikaegast vainiul.

97

Mis see kiike kiikumaie,
vainulauda laulemaie!
Ei kuul'd hulka kutsutama —
hakkasin ise minema.

- 55 udu ummiskingadelle,
sitta siidisukkadelle!»

- Eite varsi vasta kostis:
«Ära sina nutta, tüttär nuori!
Kisu lahti kirstuuksed,
60 lohu lahti laekauksed,
votta siesta siebikangi —
pese pormu polle päälta,
tahma tanulaelta,
udu ummiskingadelta,
65 sitta siidisukkadelta!»

Kuusalu. EÜS VIII 1891/3 (126).
1910—11.

A 2.

Lõivad põrmu põlle pääle,
udu uue kuue pääle,
25 sita siidiräti pääle!»

- «Ära nuta, tütar noori!
Küla all on küllalt vetta,
paju all on palju vetta,
miska uhad uue kuue,
30 siputeled siidiräti!»

- Lätsid Peipeie pesema,
peiu särkida pesema.
Viiel viil ma virutin,
kuuendalla kurikulla.
35 Vesi võtt sõrmust sõrmesta,
tõise tõisesta käesta,
kolmas kulla peidelesta.

- Las tuleb kaubamees koduje,
liinamees ligi värate;
40 osta sõrmus sõrmesse,
tõine tõisesse käesse,
kolmas kullapeidesse!

Tartu-Maarja. H III 21, 522/4 (7).
1895.

A 3.

- 5 Poisid lõid kurni koppelissa:
kurnid kullatud eessa,
kaikad karratud käessa,
Lõivad põrmud põlle peale,

10 sitta siidisuka peale,
udu ummiskinga peale,
tahma mo tanulaele.

Hakkasin ära pesema:
küsisin küdilt künada,
ämmalt häili katelada.
15 Ei annud küdi künada,
ämm ei häili katelada.

Ma lään nutte'es kojuje.
Vastas eite, vastas toati:
«Ja mis sina nutad, tütar noori?»
20 «Ja mis ma nutan, eidekene!

Läksin kiike kiikumaie,
vainulauda laulemaie.
Poisid löid kurni koppelissa —
lõivad põrmud põlle peale,

Kuulin kiigel kiigutama,
küla alla hõisatama.
Ei peasnud mina minema,
kui panin vanad magama —
5 siis sain sala minema.
Viskin uksile õluta,
sagarile saadin vetta —
siis sain sala minema.

Jooksin siis joostelana,
10 käisin siis käistelana,
sain senna, sädeme senna.
Seal oli palju poissisida,
enam noorida mehida —
viskid kurni koppelissa.
15 Kurn oli kullatud eessa,
kaigas karratud käessa.
Viskid põrmu põlle peale,
tahma tanude peale,
udu ummiskingadele,
20 sitta siidisukkadele.

Mina nuttades kojoje,

25 sitta siidisuka peale,
udu ummiskinga peale,
tahma mo tanulaele.

Hakkasin ära pesema;
küsisin küdilt künada,
30 ämmalt häili katelada.
Ei annud küdi künada,
ämm ei häili katelada!»

Eite kuulis, jälle ütles:
«Ära nuta, tütar noori!
35 Mine alla allikalle,
pese ennast puhta'aksi,
voali ennast valge'eksi,
siis soad munde mooduliseks,
kalevise karvaliseks!»

Kose. H II 16, 162/3 (207). 1887.

B 1.

küssin küülta künada,
äialt hääda kattelada,
ämmalt seepi meevahasta,
25 nault kuldesta kurikad.

Ei annud küdi künada,
äi ei heada kattelada,
ämm ei seepi meevahasta.
Küdi vei küna külaje,
30 äi vei katla kelderie.
Mina aga lippasin linata
ja siis tantsisin tanuta,
lõin leeri lõuendita.

Äi hakkas häbenemaie
35 ja küdi kõnelemaie,
nadu haavikust naeremaie.
Küdi tõi küna külasta,
äi tõi katla kelderista,
ämm tõi seepi meevahasta,
40 nadu kirstusta kurika.

Haljala. E 36298/300 (9). 1898.

Teopoisid nurjatunud,
vallapoisid vallatunud,
lasid mu peale piibusuitsu,
tegid minu põlle põrmatumaks,
5 tanuääred tahmaseksa.

Ma läksin põlle pesema,

tanu ääri tahtimaie.
Küdi ei annud künada,
äi ei annud ämmerida.
10 Küdi viis küna külasse,
äi aas ämmeri kausse!

Märjamaa. H II 2, 13 (23). 1889.

42. EHTED KADUNUD.

100

A 1.

Läksi, virve, vihtelema,
piibeleht, pead pesema.
Panin mina sõle sõeru peale,
helmed heinakaare peale,
5 kudrused kuh'alabale.
Tuli võeras miis meresta,
kalamiisi kalda alta —
võttis sõle sõeru pealta,
helmed heinakaare pealta,
10 kudrused kuh'alabalta.

Ma läksi nuttes koeu poole.
Eit tuli vasta väravalle,
taat tuli vasta tänavalle:
«Mis sina nutad, tütar noori?»
15 «Mis mina nutan, eidekene,
või mis nutan, taadike!
Läksi, virve, vihtelema,

piibeleht pead pesema,
panin mina sõle sõeru peale,
20 helmed heinakaare peale,
kudrused kuh'alabale.
Tuli võeras miis meresta,
kalamiisi kalda alta —
võttis sõle sõeru pealta,
25 helmed heinakaare pealta,
kudrused kuh'alabalta!»

Eit aga tarka mulle kostis,
taat aga tarka mulle kostis:
«Ära nüid nuta, tütar noori!
30 Ma läha hoome linna poodi,
ma too sõle sõeru peale,
helmed heinakaare peale,
kudrused kuh'alabale!»

Varbla. H II 17, 714/5 (93). 1890.

101

A 2.

Läksin merde kiikumaie,
suurde saarde soudemaie,
õunapuuusse hõiskamaie.
Panin helmed heinamaale,
5 kee pitka kaare peäle,
sõrmukse sõmera peäle,
lindi laia liiva peäle.

Tuli haugi alta vetta,
pääsukene peältä vetta,

10 pea musta muda seesta —
viis mo helmed heinamaalta,
kee pitka kaare peältä,
sõrmukse sõmera peältä,
lindi laia liiva peältä.

15 Mina koju nuttedesse.
Vastas eite, vastas taati:
«Mis sa nutad, tütar vaene?»
«Mis ma nutan, eidekene?»

20 Läksi merde kiikumaie,
 suurde saarde sõudemaie,
 õunapuusse hõiskamaie.
 Panin helmed heinamaale,
 kee pitka kaare peäle,
 sõrmukse sõmera peäle,
 25 lindi laia liiva peäle.

Tuli haugi alta vetta,
 pääsukene pealta vetta,
 pea musta muda seesta —
 viis mo helmed heinamaalta,
 30 kee pitka kaare pealta,
 sõrmukse sõmera pealta,
 lindi laia liiva pealta!»

Kohe kostis eidekene:
 «Las lääb suvi, tuleb sügise,
 35 saavad saanid sõitemaie,
 kodarad kolisemaie,
 tuleb kaubamees külaje,
 poepoiss tuleb vainulla;
 ostan helmed heinakarva,
 40 kee pitka kullakarva,
 sõrmukse sõmerakarva,
 lindi laia liivakarva,
 pähe pärke päävakirja!»

Kolga-Jaani. H II 55, 807/9 (12). 1896.

A 3.

102

Läksi riidieid pesema
 isa uuele jõele,
 ema uuele jõele,
 venna alla allikale.

5 Kadus sõrmus sõrmestagi,
 teine teisesta käesta.

Mina kooje nuttaessa,
 nuttaessa, halatessa.

Ema mõistis, kostis vastu:
 10 «Ära nutta, tüttar noori,
 mine minu kerstu juure,
 võta sõrmus sõrmessegi,
 teine teisesse käesse,
 kolmas kullast peigla'asse!»

Kuusalu. H I 1, 313 (15). 1888.

B 1.

103

Läksi soosse soosterole,
 alla päeva pähkelile.

Soost aga tulid suured poisid,
 alta päeva pikad mehed.

5 Panid mind peada otsima.
 Üinusin mina magama
 unevainude vahele,
 kiviringa keske'ele.

Nad võtsid sõrmest sõrmused,
 10 kaelast kannaga rahasid,
 jalast aga uusi ummiskingu,
 rinnast hõbereesisid.

Ma läksin nuttes ju kojugi.
 Eit tuli vasta tänavas,
 15 taat tuli vasta väravas:
 «Mis sina joosed, tütar noori?»

«Mis mina joosen, eidekene,
 või mis joosen, taadikene!

Läksi soosse soosterole,
 20 alla päeva pähkelile.
 Soost aga tulid suured poisid,
 alta päeva pikad mehed.
 Panid mind peada otsima.
 Üinusin mina magama

25 unevainude vahele,
 kiviringa keske'ele.
 Nad võtsid sõrmest sõrmused,
 kaelast kannaga rahasid,
 jalast aga uusi ummiskingu,
 30 rinnast hõbereesisid!»

Eit aga mõistis, vasta kostis:
 «Ära sina nuta, tütar noori,

selle sita süü pärast!
Sul o kodu kolmi venda:
35 üks sul ostab reesi rinda,
teine ostab sõrmus' sõrme,

104

Läksin soosse sõstra'ale,
päeva alla pähklile.
Soost tulid vastu suured poisid,
päeva alta pikad poisid.
5 Võtsid kaelast katki murda,
rinnast hõbepreesi heita,
sõrmest hõbesõrmusta,
võtsid noa nurmekirja,
noapäida pärjetista.

10 Läksin koju nuttessagi,
eit tuli vastu väravassa,
ätt tuli vastu tänavassa,
eit tuli multa küsimaie,
ätt tuli minult pärimaie:
15 «Mis sa nutad, tütar noori,
õhkad, õrna õlekrooni?»

kolmas kannaga rahada,
oma mees toob ummiskingad!»

Karuse. H II 2, 205 (309). 1889.

B 2.

Mina eidel vastamaie,
mina taadil rääkimaie:
«Läksin soosse sõstra'ale,
20 päeva alla pähklile.
Soost tulid vastu suured,
päeva alta pikad peiud,
võtsid mu ehted enestele,
vintsutasid vaesta lasta!»

25 Ätti rääkis, eite kostis:
«Ära nuta, tütrekene,
lähme toomé uusi poest,
toome noa nurmekirja,
pea taha pärjekirja!»

Tõstamaa. H II 19, 274 (86). 1889.

43. EHTED KATKI.

105

Ann läks lauda hüppamaie,
pakkuda põrutamaie:
hüppas ristid rinnast katki,
hõbehelmed kaelast katki.

5 Ann läks sepale Virusse,
tagujale Tarvangukse:

«Sepakene, sellikene,
võta mu pauad parandada,
hõbehelmed õiendada,
10 kuldakee kirjutada,
rahakannad kannutada,
sõlevitsa veeretada!»

Seppa kuuleb, kostab vasta:
«Neitsikene nuorukene!
15 Kui tuled sina minule,

1.

siis võtan pauad parandada,
hõbehelmed õiendada,
rahakannad kannutada,
sõlevitsa veeretada.»

20 Anne kuuleb, kostab vastu:
«Ei mina tule sepalegi,
sepal on süsised lapsed,
tahmased tagujalapsed,
sepp on ise ilma musta,
25 sepa naine lõõtsanahka.
Sest siis seppa sõimatakse,
sepa lapsi laidetakse,
sepa naista naeretakse.»

Ambla. H II 14, 302 (5). 1889.

Kopli mõisas kolmed poisid,
need olid isi vallatumad:

tegid kiige küla vahele.

Alt sai kiige aruke,

5 pealt sai kiige kitsuke.

Kes läks kiiget katsuma?

Ma läksin kiiget katsuma!

Kuusin maha kiige pealta,

katki läksid rahakannad,

10 lõhki läksid reesisilmad!

Läksin koju nuttessagi,

nuttessagi, joostessagi.

Kes tuli vastu väravas?

Memm tuli vastu väravas,

15 taat aga taga tanavas!

«Mis sa nutad, tütar noori?»

«Mis ma nutan, memmeke,

või ma nutan, taadike!

Kopli mõisas kolmed poisid,

20 need olid isi vallatumad,

tegid kiige küla vahele;

alt sai kiige aruke,

pealt sai kiige kitsuke.

Kes läks kiiget katsuma?

25 Ma läksin kiiget katsuma!

Kuusin maha kiige pealta,

katki läksid rahakannad

lõhki läksid reesisilmad!»

Ema aga tarka kostis mulle:

30 «Ära sina nuta, tütar noori,

selle sita süi pärast!

Meie külas kolmi seppa,

kes mõistvad reesi rekendada,

rahakandu rakendada!»

35 Lähme sepa palvele:

«Sepake ja sellike,

kallis kangrupoisike,

tee mul uued rahakannad,

rakenda mu reesisilmad!»

Audru. E 12919/20 (14). 1894.

3.

Ann oli armas neitsikene,

Poola poisi pruudikene.

Ann istus tuas tooli peal.

Tulid sinna pikad turupoisid,

5 tõstsid Anne laua peale —

katki läks Anne kaelaraha.

Ann läks Kuura sepale:

«Kuura sepp, mu kullake!

Võtke mu paater parandada,

10 hõbehelmed õiendada,

kuldakiida kinnitada!»

Sepp siis kuulis, kostis vasta:

«Ei mina pole helmesseppa

ega mina pole paatterseppa.

15 Ma olen selge rauasseppa!»

Ann läks Viru sepale:

«Viru sepp, mu vennakene!

Võta mu paater parandada,

hõbehelmed õiendada,

20 kuldakiida kinnitada!»

Sepp siis kuulis, kostis vasta:

«Ei ma ole helmesseppa,

ei ma ole paatterseppa.

Ma olen selge rauasseppa.»

25 Ann hakas seppa sõimama:

«Seppa, seppa, söekotti,

sepanaene lõõtsanahka,

sepapojad — põllu tõugud,

sepatütred — tulitukid!»

Audru. E 13921/2 (26). 1894.

108

Näiukese noorekese,
panem' parti, heidam' roodu,
panem' sääre sõudemaie!

Ostam' Koevast me hobene,
5 Tõidu päält me tõllakene,
Loojalt looka ma lunasti,
päevalt palsi päisse'eida,
Maarilt osti ohjesida.

Päeva päisse pääst kadusi,
10 Maari ohja hargunesse,
Looja looka õigunesse,
Tõidu tõlda murdunesse.

Lätsi seppa pallelema:
«Kulla seppa, hella seppa!
15 Tule mu tõldu paranteme,
tõlla veerta vitsuteme,
tõlla kuppu kullateme!»

1.

Seppa vastu vaidelie:
«Harvalt Anne meile tullu,
20 kasinest o Kaië käinu —
siiski tõi tõlla parante.

Ka tuled sepa pojale,
sepa viimatse velile?»

Näiu vastu vaidelie:
25 «Tule ei sepa pojale,
sepa viimatse velile!

Sepp o sündünü söesta,
sepp o tullu tungelista,
sündüden söe suhuna,

30 käsivasare kähena,
alaspakku alla hõlma.»

Halliste, Karksi. H, Kase 22 (55).
1868.

109

Sõidime, sõsareke,
sõidim' Sõrve silda möödä,
Kuramaa mägesit möödä;
Sõrve silda raksatie,
5 Kuramaa mägi komisi,
alaspalki paugatella,
näiu linti liigatella,
näiu esi ikatella,
tõllaratas raksatella.

10 Joosi sepule mäele:
«Tere, seppa, ilmatarka!
Võtat kas tõlda paranda,
tõllaratast ravvutella,
tõllaveerta vitsutella?»

15 Seppa kuuli, seppa kostsi:

2.

«Tuled kas sepupoele,
sepanaiste naaberesse?»

Näiu kuuli, näiu kostsi:
«Tule ei sepupoele,
20 sepanaiste naaberesse!
Sepal põldu põlle laiui,
kaeramaada kauka laiui,
nurmi nukuräti laiui.

Siga künni sepa põllu,
25 varesse vao vedäsi.

Sepalatse — musta latse,
sepp om esi sütekotti,
sepanaine — lõõdsanahka.»

Tarvastu. H IV 4, 342/3 (1). 1891.

1.

Läksin vennalt maada saama,
sula maada, süödimaada,
raasukese raadikuda.

Venda hakkas haugutama:
5 «Mis tieb neiu niidumaaga,
pold tieb pollekandijalle?
Lina — sie on neiu niitu,
poll on iessa neiu poldu.»

Minu hella vennikene
10 andis maada hauguteles,
andis maada atratäie,
jättis härja jäljetäie,
kuhu ma sineta külvan,
kuhu pillan pipparaida,
15 kuhu tatterad tasutan.

Lähen homme katsumaie:

sine oli kasvand seitse sülda,
pippar mu enese pika,
tatterad aiatasased.

20 Siis lään sepale Viruje:
«Viru sepp, minu vennikene,
Harju sepp, minu armas venda!
Miska ma sineta leikan,
miska piiran pipparaida,

25 miska tatterad tasutan?»

Seppa hakkas siis küsima:
«Kas tuled minu pojale?»

Mina kuulin, vasta kostin:
«Süsised on sepalapsed.
30 tahmased tagujalapsed!»

Haljala. EÜS X 1480/1 (32). 1913.

2.

Küsisin maada vennaldani,
omaleni ouemaada,
pereleni pellumaada,
tanuleni tapumaada.

5 Venda vastu vaitelie,
tinarinda riitelie:
«Mis teeb ode ouemaaga,
mis teeb pere pellumaaga,
mis teeb talu tapumaaga,
10 noori neidu niidumaaga?
Poll on vöölla neiu poldu,
lina on piassa neiu niitu,
tanu on piassa neiu tappu!»

Vend and's tükki tühja maada,
15 raasukese raibet maada.
Sinne'p ma sineta külvan,
sinne'p ma punada põimin,
sinne'p heidan hernesida,
sinne'p katkun kaerasida,
20 sinne'p nikistan nisuja.

Sine kasv pikka, puna kasv paksu,
sine kasv silmije tasana,
puna kasv polve korguseni.

Hakkasin sined leikamaie,
25 puna katki poimimaie.
Ei saand sirpi siita maalta,
sirpi ei siita maa rajalta,
rauda ei siita rahva'asta.

Siis vottin alla halli ruuna,
30 kää korva korvi ruuna,
sadulasse salgu noore.
Soitin seppale Virusse,
tagujalle Järvamaale.

Seppa koera haugatie,
35 seppa naine nauratie:
«Siit tuleb minu minia,
astub ainu poja naine!»

Mina muistin, vasta kostin:
«Ei ole, ei ole, eidekene,
40 ei ole sinu minia,

astu ei ainu poja naine!
Ma olen kulla kuuse naine
ja kalli kadaka naine,
mäe männiku minia.

45 Kas sinu poeg on, eidekene,
kas sinu poeg on seegi meesi —
teeb mulle tinase sirbi,
valab hamba'ad vasesta?»

50 «Küll minu poeg on, neitsikene,
küll minu poeg on seegi meesi,
kes teeb tuad tuule pääle,

majad marjavarte pääle;
sie lüöneb tule viesta,
sie lüöneb munasse solme
ja lüöb lastud lainetesta,
aganikust keerab köie,
viskab otsa taeva'asse,
toise pistab pilvetesse
kolmane Jordani joele!»

Kuusalu. H II 34, 688/9 (361). 1892.

D. LEGENDID

46. ORI TAEVAS.

1.

Kunes ori öö magasi,
sulan' vaene suiguteles?

Suure soo keske'ella,
laia laane vaie'elle;
mätas tal pääalune,
peenar pikka istepenki,
kägu kukse käte pääle,
peo lei pilli huule pääle.

Kessi manu tal minesi?

Maari manu tal minesi.
Võti ta orja õlale,
kääni orja käte pääle,
viisi teda taeva'esse,
jumale tare lävele,

Maari kammerte lävele.

Võtt ta linki liigutelle,
võtt ta rampi raputelle.

Maari kambresta kõneli:

«Kes sääl linki liigutemen,

kes sääl rampi raputemen?»

Ori kuuli, kosti vastu:

«Ori linki liigutemen,
ori rampi raputemen.»

«Tule sisse, orjakene!»

Toodi alla kuldatooli:

«Istu maha, orjakene!

Küll said maale püsti olla.»

Toodi ette saiatükki:

«Söö saia, orjakene!

Küll said maale nälga näta.»

Toodi kätte õllekannu:

«Joo õlut, orjakene!

Küll said maale vetta juua.»

Valadi mina, valadi:

mi mul perra või tulesi?

Perenaine perra tulesi,
peremees perra mul tulesi,
küünarpuu pikka peona,
kangapaagi kainelenna:

«Tule, ori, võta oma,
tule, vaene, võta vaeva!»

«Peremees, peremeheke,

ei ma taha taeva'enna,

kui sa es massa maa pääle

ega es tasu alla taeva:

juba Maari mulle massi,

juba taevas mul tasusi.

Kui sa's massa maa pääle,

pea esi, peremeesi,

pea esi, perenaine!

Istu maha tooli pääle,

seni kui tulda tettanesse,

halge alla lõhutesse!

Pannas tunnis su tulesse,

- 55 kates tunnis kattellesse:
 küll sa tunnisted tulena,
 kaibeled sa kattelenna!
 Küll seid söameverda,
 küll sa kaksid kaalasooene.
 60 Peremees, peremeheke,

«Peremies, peremehike,
 perenaine, naisukene!

- Õtsi uusi orjasida,
 palu uusi palgulisi,
 5 õtsi uusi ja usinu,
 palu uusi ja paraju,
 leia uusi leivasüüju!

Peremies, peremehike,
 perenaine, naisukene!

- 10 Pahast sina maksid orja palga:
 madalalla mattidella,
 kitsa'alla kilmitulla,
 lühidella küünderalla.»

«Tule tänne, orjadani,

- 15 tule tänne, maksan palga!»

«En taha, peremehike!

Peremees kündis, pakud jalas,
 sulane kündis, soapad jalas.

Peremees viidi taeva.

Peremehele toodi tooli —

- 5 peremehele tuline tooli;
 peremehele toodi lauda —
 peremehele tuline lauda;
 peremehele toodi toopi —
 peremehele tuline toopi.

- 10 Mis seal toobi sisse pandi?
 Tuld ja tõrva toobi sees.

Sulane viidi taeva.

Sulasele toodi tooli —

sulasel' hõbedatooli;

- 15 sulasele toodi lauda —
 sulasel' hõbedalauda;

perenaine, linnukene,
 juba mulle küll o saanu,
 küll o saanu, üle jäänu!»

Halliste, Karksi. H, Kase 29/a (78).
 1869—96.

2.

Kui et maksand kodona,
 andanud elotuassa —
 20 paha on maksada Manalla,
 kuri on kosta Tuonelassa,
 hale on hauassa tasuda.»

Tuodi sie tuline tuoli,
 tuodi sie tuline tuopi,
 tulda-tõrvada siessa:

- 25 «Süö sina tulda, juo sina tõrva!
 Pahast maksid orja palga:
 madalalla mattidella,
 kitsa'alla kilmitulla,
 lühidella küünderalla.»

Lüganuse. H II 1, 615 (794). 1888.

3.

sulasele toodi toopi —
 sulasel' hõbedatooipi.

Mis sinna toobi sisse pandi?

- 20 Mõdu ja mett seal toobi sees.

Peremees orjalta küsima:

«Miks siis pandi mulle nõnna,
 miks siis pandi sulle nõnna?»

Sulane kuulis, vastu kostis:

- 25 «Eks sa maksnud orja võlga,
 vaeselapse vaeva ära!»

«Tule seie, ori vaene,
 ma annan pikast küünarpuuga,
 tasun laiaast kanga'asta!»

- 30 Ori siis kuuleb, vastu kostab:
 «Ei mina taha siin maailmas,
 kui sa ei maksnud seal maailmas,

kus sa mu higi imesid
ja sa mu vere valasid!
35 Sõid mul pekki perse'esta,
kätest said sa käkirasva,

südamest said seebirasva,
pealaelt kingalappi,
jala alt said assi rasva.»

Harju-Jaani. EÜS IX 853 (19). 1912.

47. JEEUSE KANNATAMINE JA SURM.

115

Jeesu läks aga sõitemaie
jõuluõõse esmisselle,
Maria-Marta õhta'alla,
sõitis Madlie majaje,
4 sallerpiigade piduje.

«Anna, Madli, süüakseni
ja veel peäle juuakseni!»

Madli varsti vasta kostis:
«Mis annan Jeesul' süüakseni
10 ja veel juure juuakseni?
Leib on armas hallitanud,
kibo kullas kuivetanud,
vanemad kirikoteela,
võttemed vanema võõla.»

15 Jeesu Madliid ähvardanud:
«Oot-oot, Madli, no-no, Madli!
Küll ma nägin, mis sa tegid,
kolme'ed voode'ed magasid:
ühed so, enese vooded,
20 teised ristivenna vooded,
kolmandad vaderi vooded.»

Madli lassis põlvelissa,
lõi rusika rindojel,
kui see tammise kurika,
25 hõbedase pärjelauda.
«Anna andeks, Jeesukene,
lase lahjaksi, jumala!
Seda tegin hullutasa,
ruttasin rumalutasa!»

30 Jeesu läks siis sõitemaie
jõuluõõse esmisselle,
Mari-Marta õhta'alla.
Tulid vasta juudamehed,

Pilatuse pitkad poisid,
35 suure Rooduse sulased.
Jeesus kinni võeti,
ära Jeesus tapeti,
Jeesus haudaje maeti.

Jeesu hauasta kõneles:
40 «Kui te lähte linna poole,
kallage Kidroni poole,
viige mo isale teada,
viige mo emale teada,
andke teada haudujalle,
45 et on poega pooksesse,
ilus ilmasamba'assa,
armas hauakalda alla!»

Ei siis uskund Mariani,
et oli poega pooksesse,
50 ilus ilmasamba'assa,
armas hauakalda alla.
«Härg on lahitud laesse,
kukk on kulda varda'assa,
lammas on pannil peäl praesta!»
55 Härg läks ammudes mäele,
lammas läks mängides käsale,
kukk läks lakka lauledesse
hõbedasta õrta mööda,
kullasta kõrendat mööda,
60 vaskista väravat mööda.

Siis vast uskus Mariani,
et on poega pooksesse,
ilus ilmasamba'assa,
armas hauakalda alla.

Kadrina. ÕES EK 62, 114/9 (18).
1843.

116

Jeesus läks välla võerusele
jõulu pikile pühile;
võttis alla seitse halli,
käe kõrva kuusi kõrvi.

Läks ta Maria majasse:

«Tere, tere, Marikene!»

«Jumalime, Jeesukene!

Mis sa otsid, Jeesukene?»

«Anna heinu, Marikene,

anna heinu mu hobusele!»

«Mis mina annan, Jeesukene?

Heinad kuhjas kopitanud!»

«Anna leiba, Marikene!»

«Mis mina annan, Jeesukene?

Leib on armas hallitanud!»

«Anna otri, Marikene,

anna otri mu hoosele!»

«Mis mina annan, Jeesukene?

Odrad väl'lal orasesse!»

«Anna kaeru, Marikene!»

«Mis mina annan, Jeesukene?

Kaerad salves sammeldanud!»

1.

Ära peab Jeesus surema.

«Ärge mul tehke kuusekirstu —
25 kuusk on kuri kopitama.

Ärge mul tehke männakirstu —
mänd on kuri mädanema.

Ärge mul tehke haavakirstu —
haav on kuri hallitama.

30 Ärge mul tehke lepakirstu —
lepp on kuri lemmendama.

Ärge mul tehke pajukirstu —
paju on kuri punama!

Tehke mul kivist kirstukene,
35 raidke rauast ristikene,
põdraluusta põõnakene,
koeraluusta kaanekene,
hundiluusta lukukene!

Ärge mind viige vankerissa —
40 vankeris pea vabiseb.

Ärge mind viige kaarikussa —
kaarikus pea põriseb.

Viige, viige sõrme peale,
kandke kahe käe pääle!»

Suure-Jaani. H II 20, 660 (24). 1889.

117

Jeesus läks maal kõndimaie
jõulu pikile pühile,
paastu palve-reediele.

Küsk ta leiba Maarialta.

5 «Ei saa, Jeessukene!

Leiba armas hallitedu.»

Küsk ta viina Maarialta.

«Ei saa, Jeessukene!

Tops o kallis katki läinud.»

10 Küsk ta juua Maarialta.

2.

«Ei saa, Jeessukene!
kibu kuldene kujunud.»

Küsk ta heinu Maarialta.

«Ei saa, Jeessukene!

15 Heinakuhi kopitedu.»

Ära peab Jeesus surema
siia Maaria majasse,
püha risti hoone'esse.

Viljandi. EKS 4°2, 268 (3). 1872.

II. LAULUD LAULUST JA LAULIKUST

Kõikidele elule, lühikest ja pikemat ajavahemikku reguleerivad rahva muusikavaldused laulud laulust ja laulikest on rahva elu ja kultuuri oluliseks osaks. Nende arendusega on seotud rahva elu ja kultuuri arendamine. Nende arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega.

Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega.

Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega.

Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega.

Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega. Nende laulude arendamine on seotud rahva elu ja kultuuri arendamisega.

Küllaltki olulise, kuid mitte just ulatusliku regivärsi rühma moodustavad laulud laulust ja laulikust oma rohkem kui saja mitmesuguse teema-arendusega, mis käesolevas peatükis on koondatud 90 pealkirja alla. Esteetiliselt väärtuselt on nimetatud laulurühm kaheldamatult väljapaistvamaid regilaulu repertuaaris.

Neis lauludes õhutatakse laulma ja ilutsema noori «noorella ealla, parajaila päevadella». Ilmekalt on esile toodud nooruse ja rõõmu ning töö ja laulu omavahelised suhted. Tuleb rõhutada, et laulu all ei mõelda ainult laulmist, vaid — nagu näitavad laulu paralleelnimetused ilu, nali, rõõm — üldse ilutsemist, elu päikeselist poolt, optimismi ja elurõõmu. Setus on sel teemal loodud eepilisi laule, kus peakangelaseks on personifitseeritud ilu (J. Hurda tõlke «Kaks keelt vanalt kandlelt» kaudu saanud üldtuttavaks). Mujal on seda teemat käsitletud ainult lüüriliselt.

Mitmed laulud kõnelevad sellest, kust laulud saadud. Realistlike kujutuste («Laulud tööõpitud», «Laulan, mida isa enne laulis» jne.) kõrval esineb ka hüperboolseid pilte («Laulu toomine», «Laulud sain luige suust» jt.).

Fantaasiarohked on laulu võimu kujutavad sõnamaalingud. Laulu-häälest murdub mets ja jääb seisma sõda; laul moondab mere maaks; lauldakse toa taha tall, talli sisse hobune, hobusele sadul ja sadulasse mees. Neis lauludes kajastub vana, ürgne usk sõnajõusse ja loitsimine. Siin võib rohkesti paralleele tuua soome ja karjala lauludest, eeskätt «Kalevalast» — vana Väinämöise laulujõust ja sõnavõimust. Kuid eesti lauludes on juba tuhmunud selline loitsuline sisu. Rõhk on asetatud laulu võimsuse ja mõju kirjeldamisele hüperboolseis piltides.

Arvukalt on laule lauliku isikust ja omadustest: heast ja halvast häälest, oskamatust lauljast, lauliku kartusest — ei julge laulda, kuna pelgab laule laidetavat või laule üles kirjutatavat ning hiljem neid osatavat. Siin avaldub üsna reaalseltki tunne, mille ületamisega vist küll enamik rahvaluulekogujaid on vaeva näinud. Lauliku kartusest ja laulude häbenemise põhjustest kõneleb ka laul «Laidab laulikut».

Südanthaaravaid laule on pühendatud teemale «Murelik laulik». Tunde intensiivsus ning ehedus on neis leidnud adekvaatse sõnalise väljenduse.

Rohkesti on üles tähendatud laulikute vastastikuseid pilkeid ja sõimu, mis mõnigikord ulatuvad õige robustsete või isegi obstsöönsete väljendusteni. Eestlastele nii loomumane pilge on neis üsna drastiliselt avaldunud.

Laulud laulust ja laulikust on — mõnede väheste eranditega («Murelik laulik») — teiste regivärsiliste laulude seas eluröömsamad. Regivärs on ju üldiselt nukralaadiline ning raskemeelne, paremal juhul naer läbi pisarate (ehkki mõnedes — peamiselt meestele omastes laulurühmad, nagu seda on teomehelaaulud, laulud õllest ja viinast, nekrutulaulud — leidub kahtlemata ka uljust ning hoogsust). Nende kõrval mõjuvad eriti haaravatena, otse röömupuhanguna laulud laulust oma jõulises, fantaasierikkas, ent mitte pealetikkuvast laadis.

Paljudele lauludele võib leida paralleele ja ka otseseid vasteid soome ja ingeri lüüristest lauludest. See näitab nende laulude vana päritolu.

Lauludel laulikust ja laulust on mitmeid lõikumisi ning kokkupuutepunkte teiste laulurühmadega. Väikesearvuline, eriti Lõuna-Eestis populaarne, ent tüpoloogiliselt väljakujunemata laulurühm «Mure» põimub lauludega «Murelik laulik» ning pahatihti on raske või hoopis võimatu nende vahel kindlat piiri tõmmata. «Lauliku söim» ühtib mitmesuguste haugutuste ja pilgetega, mis tavaliselt on seotud pulmalauludega. Pulmadega on funktsionaalselt seotud ka «Võidulaulmine». «Lauliku lapsepõlv» liitub tihti lauludega lapsepõlvest. On rida rändmotiivile ülesehitatud laule («Laulust saar», «Laulu toomine», «Arg laulik», D, «Laisa laulu suits»), millele leidub paralleele teistes laulurühmades.

Ka tüpologia ei ole selles rühmas päris selgejooneline. Omavahelisi liitumisi ja põimumisi esineb rohkesti. Paraku pole ka suudetud kogu laulumaterjali tüpoloogilises aspektis ühtlaselt läbi töötada. Nii on pealkirja «Lauliku söim» alla koondatud mitmeid pilke- ja söimulaule. Paljude rändvärsside olemasolu ja motiivide segunemine teeb selle ka õigei raskepäraseks ülesandeks.

Funktsiooni kohta on mitmesuguseid teateid. Laule laulust ja laulikust on lauldud teekäimisel, noorte kokkutulekul ja mänguväljakul, kiigel, talgutel, pulmas. On teateid ka üksi laulmisest. Erilisi ettekandmislaade selle rühma laulude esitamisel pole fikseeritud.

Esitav peatükk on koostatud esijoones Hurda käsikirjalise rahvaluulekogu põhjal ning on arvestatud ka trüki ilmunud lauluvalimikke. Mujalt on materjali võetud juhusliku valiku alusel.

A. LAULA, SUUKENE

49. LAULA, KUNI ELAD.

1.

118

Laula, laula, suukene,
liigu, linnukeelekene,
mõlgu, marjameelekene,
ilutse, südamekene!

kui saab alla musta mulla,
kena kirstu keske'le,
valge laudade vahele.

Kodavere. KKI 9, 166 (98). 1948.

2.

119

Laske, laske, las mina laulan!
Ärge kielge — ma kisen dan!
Küll saab kieli kinni sõista,
kieli kinni, mēli kinni,
kui saab alle halli mulda,
kena liiva keske'le,

valge laudade vahele!
Ei sialt lasta laulamaie,
ilmale ilu tegema!

Jõhvi. EÜS VI 1036 (194). 1909.

3.

120

Latus ime, latus ise,
latus tüdari perän.
Vai sul'gu kümme suud,
kiilge kümme keelekõist:
püsü suu sulusin,
keele kinni köidüssel.
Ega suu suud ei kanna,
ega kiil kivvi ei nõsta!

vaiv vanal ilutu.
Küll saa koolden kurba olla,
all liiva leina saista.
Lase ei liiv liigutede,
havvan ei suud ammutede,
kääbas kätt küinütede.

Kuri om noorel kurba olla,

Helme. H II 24, 324 (94). 1887—89.

121

A.

Etse laulge, mo sösare,
etse laulge te laheste,
etse kuke te kumesta,
heitke hääli hellepesta,
5 pessa keeli kergepesta!

Kui sa laulad no lahesta,
heidad hääli heldepesta,
pessad keeli kergepesta —
ma võta oma velile,
10 osta su onupojale,
taha su tädipojale.

Kui ei laula sa lahesta,
aita ei hääлта hellepesta,
pessa ei keeli kergepesta —
15 ma so laida laisalegi,
pika puu palutajale,
halu ahju heitajele,
hobese vahetejele,
kübare kaotajele.

Karksi. H, R 5, 62/3 (14). 1889.

122

B 1.

Laulge, laulge, laisad neiud,
kui ei laula, ma teid laedan,
laedan laesale mehele:
pika puu põletajalle,
5 pika rahu raiujalle!

Halg oli ahjus, ots oli väljas,

isi halu otsa peal,
nüri kirves kaenlas,
pusunuga puusa peal.

Tori. H II 21, 924 (7). 1889.

123

B 2.

Laula sina, mina laida,
laida laisalõ mihele,
panõ pikäle poisilõ,
kel om viisu viisi süldä,
5 räti kümme küüneri'id,

särk sällän säidse saina,
hamõ ilma arvamada,
kalsa ilma kaemada.

Sangaste. H II 5, 557 (1). 1888.

124

B 3.

Õde hella, Annekene,
mis sa laulad laisa viisi,
veeretad sa vedela viisi!
Sa saad laisale mehele,
5 uue kuue hukkajale,
kübara kaotijalle.

Laula nõnda, et see laksu,
pane nõnda, et see paugub,
kuku, et kuulub kojuje,
10 heljub hella mehe majasse!

Sa oled söönud nõia võida,
tigeda sealihada,
kadedad kanamunada —
sest sinu hääleke ägakse
15 ja su kurku koogatelles,
hella rinnad riuga-rauga!

Väike-Maarja. H II 11, 301/2 (72).
1889.

51. MIKS HOIATE HUULI.

A 1.

125

Näiukese noorekese,
mis ti hoiate huulesida,
piate peenuta paleta!
Kas ti hoiate kirstu kirjäs,
või hoiate vaka valges?

Koa kinnäs kirstu kirjäs,

hame vaka valge'essa.
Egä sõna kirstun ei püsü —
sõna väl'la väüsi,
alla kaane kargelia.

Sangaste. H III 23, 135 (24). 1895.

A 2.

126

Näiokösõ noorekösõ,
kabokösõ käpekösõ,
kelles te hoiate huulesid,
piät peenuhtä palöt?

Hoiat poisi pettuses,
hahasärgi haugutusös.

Sangaste. H II 5, 380 (19). 1877.

B.

127

Meie tüdrukud, õeksed,
valla piigad peenikesed,
kuhu hoiate sõnuda?

Maa alla madude süia,
ilma tõukude imeda.

Madu jooneb, ei mäleta,
tõuk jo sööneb, ei ilatse.

Väike-Maarja. H III 17, 387/8 (51).
1895.

52. ILU KANNAN KAASAS.

1.

128

Igav on olla iluta,
hale olla laalemata,
kole käo kukkumata,
raske rõõmута elada!

Ma ise ilu tegija,
rõõmu kalli kandija.
Ilu kannan kaasassana,
puna põllepaeladessa,

rõõmu rõhtude vahela.
Enne ma une unustan,
maha jätan magamise,
kui ep ma ilu ei unusta
ja rõõmu ei kallista kauta.

Väike-Maarja. H II 11, 363/4 (139).
1889.

2.

129

Ilugeme, kui me võime,
kärage me, kui me käime,

noored noorella ialla,
parajaila põlvedella!

5 Ma ise ilu tegija,
alles rõemu algejani.
Ilu kannan kaasuksana,
rõemu rätte nurgassana,
naljalood narma'assa.

10 Koju jäävad meeled kurvad,
ahju ette naised vaigad,

tuimad tüttered tubaje.
Ilu tõin enese kaasa,
nalja noore neuu kaasa.

Virumaa. M. Veske, Eesti rahva-
laulud I. Tartu 1879, lk. 10/11 (11).

53. ILU MEIL EES JOOKSEB.

130

Neiokõsõ noorekõsõ,
ilotõlgõ, naljatõlgõ!
Nüüd ep ilu aruline,
nali katekõrraline,
5 nüüd ep ilu iine joosi,
nal'la manne maadõlös.

Illus om noorõlt ilutõdõ,
latsepõlven nal'latõdõ;

131

Ilagemi, neuu noore,
ilagemi, mar'agemi!
Nüüd ep o ilus ilatse,
nüüd ep o mahe mar'atse,
5 paras põlvi tetä nal'la.
Nüüd o ilu ehte'enna,
nüüd meil rõõmu rõõvienna,
nal'la narmastē seana.
Ilu meil ehena joosi,
10 rõõmu kõrvana kõneli,
nal'la manna maadeli.

Ku pannas musta mulla alla,
valge laudade vahele,
kena kirstu keske'elle —
15 panda ei hauda õluta,

1.

kuri on noorõlt kurba olla,
10 vaiv om noorõlt vaiki saista.

Kurba elu mu kooleti,
vaivaelu vanas vei.
Küll saa kooldõn kurba olla,
all liiva leinan saista.

Sangaste. H II 5, 381 (22). 1877.

2.

panna ei manu mammekesta.
Hauda andas halli mulla,
liidetes jumale liiva,
kirstu pannas kipe vitsa.

20 Mardik suuda maigutele,
liimik suuda liigutele:
«Joba meil toidus toodanessa,
lihakarpi kannetasse,
jala ehen — pää peräna,
25 kae risti rinna pääl.»

Mardik sääl ei mar'atse,
liimik sääl ei ilatse.

Karksi. EÜS V 419/20 (110). 1908.

Midas, murak, sa muretsed,
vai sa, lillak, seisad leina?
Ilus om noorel ilutse,
magus om nooren maratse.

5 Ilu sul ehena joosi,
nal'la manna maadelie,
rõõmu kõrvanna kõneli.
Nüüd om ilu sul ehte'enna —
rõõmu rõõvaste vahela,
10 nal'la narmaste seana.

Ilutu vanal ilutse,
kasutu vanal karelde —
vanal om kohus vaiki olla,
vanal kulul kullelde,
15 kui nee latsed laulavet.
Noore latse, laske laulda,
vana ei enam taha tantsi,
suta ei suka viskamesta.

Tarvastu. H II 25, 767 (33). 1890.

54. NÜÜD POLE SUUL SULGEJAT.

1.

133

Iluge, iluge, neiud,
nauge, naud tasased,
lööge lusti, neitsikäsed,
sellä nuorella ialla,
5 parajalla polve'ella,
ku'ep ole suul sulgujaida,
kielel kinnikõitejaida,
pähä päitsete panijaida,
suhu suitsete vedäjaida,
10 ei tule süle süüdetävä
ega tule juure juudetava,
kää korva kannetava,
polville puredetava.

Tulevilla neil ajulla,
15 siis on suul sulgujaida,
kielel kinnikõitijaida,
pähä päitsete panijad,
suhu suitsete vedäjäd,
siis tuleb süle süüdetävä
20 ja tuleb juure juudetava,
kää korva kannetava,
polville puredetava.

Kuusalu. H IV 6, 195/6 (39). 1894.

2.

134

Laske suud suisa joosta,
suud suisa, lõuad lausa,
keeled kergesti kõnelda!
Nüüd pole suul sulgujada,
5 keele kinnikeitejada,
pähe päitsete panejat,
suu valjaste valajat.

Las saab sui, las sügise,
enne jõulut jõuab aega,
10 pärast marti päeva kaks —

siis saab suul sulgujada,
keeled kinnikõitejada,
pähe päitsete panejat,
su'u valjaste valajat;
15 siis saab ohjad hullu kätte,
päitsed pöörase peusse,
valjad kurja varrukasse.

Peetri. EÜS VIII 877 (545). 1911.

Külatüdrukud, õesed:
 nüüd on luba lüüa lusti,
 luba lusti sees elada!

Nüüd pole suu sulgajat,
 keele kinnikõitijat,

Nüüd ep om ilus elade,
 nüüd ep om mahe mar'atse,
 nüüd om rõõmu rõõvielle,
 nüüd om ilu ehtielle,
 nüüd om ohjad oma hoida,
 päitsed oma pidada.

Nüüd lase suu suini joosta,
 keel või kõrvini kõnelte —

55. MIS MAKSAB MURETSEMINE.

Mis massab muretsemine,
 aitab hale ikkemine?

Mullu jõin murekariku,
 toonaella tõise täüve.

Nüüd om mure muile lännu,
 kahju muile kaldunesse.

Neiukeise, noorekeise,
 veli, hella vellekene,

56. UNEMAGAJAD JA ILUTEGIJAD.

Hukka lätt unemagaja,
 raisku rahaluigeja.

Kes iks hiitäs unerekke,
 lammas ramm ratta'ile —

sii istus ikutarel,
 laul ikulavva pääl,
 ikupiikeri peul,
 ikukanni kangielle.

Kes ei hiidä unerekke,
 ei lamme ramm ratta'ile —
 sii istus ilutaren,
 laul ilulavva pääl,

ohjaharu hoidijat,
 valjaste varu pidajat,
 peitsede pähä panejat.

Audru. H I 7, 303 (1). 1895.

nüüd jole suul sulgejata,
 keelel kinnikõitejata.

Küll saab vanas vaita olla,
 mullas või muret pidada,
 alla liiva seista leina.

Kõpu. H III 25, 626 (22). 1896.

nüüd om ilu õnneaiga,
 nüüd om lusti rõõmuaiga,
 nüüd jooseb ilu ehena,
 nüüd jooseb pidu perana,
 rõõmu kõrvanna kõnelive,
 nalja manna maadeli.

Paistu. H I 7, 575 (3). 1895.

ilupiikeri peul,
 ilukanni kangielle.

Lüü nee luku lühikene,
 tõne väiku värsikene!
 Lugu teile, tõne meile,
 kolmas man kulle'ile,
 sällä takal saisi'ile,
 usse takal kulle'ile!
 Leeli-leeli, ärä löppi,
 leele-leele, jäll' alusta!

Karula. H II 24, 255 (14). 1887—89.

1.

139

Helise, heleja metsa,
 kumise, kumeja korbe,
 minu heleja ääne vasta,
 kumedamma kurgu vasta,
 ladusamma laulu vasta,

mõnusamma moodu vasta,
 tulusamma tooni vasta!

Kuusalu. EÜS II 569 (80). 1905.

2.

140

Helise, helise, metsa,
 kõlise, kõlise, kõrbe,
 hüüa vastu, hiiekene,
 laula vastu, laanekene,
 minu hüvä hääle vastu,
 lahedama laulu vastu!

Kuhu hääli kuulunekse,
 sinna metsa murdunekse.

Ise puud pinuje lähvad,
 halud ristati ajavad,
 sillad õue sünnitavad,
 kuhjad õue kukutavad
 ilma noorita mehita,
 teravata kirve'eta.

Tartu. ARS 1, 868 (6). 1927.

58. ÖHTUL ILUS LAULDA.

1.

141

Nüüd ilus vilulla veerda,
 armas hallalla konelda,
 kaunis laulda kaste'ella:
 vilu veeretab sonuda,
 kaste kannab häälekesta.
 Vilu veeb sonad Viruje,
 kaste hääle kauge'elle.
 Vilu veeb sonad Viruje,
 halla veeb Alutahaje
 Viru naiste veeretada,

Harju naiste arvatada,
 Järve tütarde jagada.

Viru naised veeretavad,
 Harju naised arvatavad,
 Järve tütrede jagavad
 minu vaevatse sonuda,
 lapse halva laulusida,
 pardipoja palvesida.

Haljala. H I 5, 17 (12). 1892—94.

2.

142

Teemme õhtulla iluda,
 päivä mennessa menuda!
 Ilu kuulub Hiiumaale,
 menu meie maa rajale.
 Hiiumaa kuused kumavad,
 meie maa kased kajavad,

Laiusi lepad lajavad,
 Harju haavad haljendavad
 meie neidiste iluksi,
 ue hella hõiskamisest.

Kuusalu. EÜS II 537/8 (40). 1905.

Ilus o, ilus o, õed hellad,
ilus o laulda õhtuelle,
kaunis o laulda kaste'elle:
õhtu teeb hääle ilusas,
5 kaste viib hääle kauge'elle,

Õhtu päält oli, õed hellad,
õhtu päält oli ilus laulda,
kaste päält oli kaunis laulda.
Õhtu viib hääle edasi,
5 kaste hääle kaugemale,
udu viib hääle hulga maad,
saadab hääle salga maad,

kussa kuked kulda söövad,
kuked kulda, kanad karda,
haned haljasta hõbedat.

Tori. H II 21, 920 (2). 1889.

üle mere, üle metsa,
üle mere meeste kätte,
10 Poolamaale poiste kätte,
Narvamaale naeste kätte,
Türgimaale tüdrukude kätte.

Audru. EKS 4° 2, 303/4 (10). 1874—75.

Harju naised arvatsed
Täreve lüüride jagada.
Viru naised võetavad,
Harju naised arvatsed,

Harju naised arvatsed
minu vaevalise sonada,
lapse haise kaugemale
paripõlga peivestada.

Harju naised arvatsed
meie neidate lüüride jagada.
ne hella hõikamisest
meie naised võetavad.

B. KUST LAULUD SAADUD

59. KUST LAULUD SAADUD.

A. Laulud tööil õpitud.

Kui mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
kägu, kulda kukkumaie,
ööpikene, ütelema —
ei siis saa küla magada,
külaajad uinuteda,
külapoisid poolta unda,
külanaesed natukesta.

Küla tõusis kuulamaie,
rikas rehekatusese,
vaene tõusis vankurile,
santi saanaharja peale
kuulama minu sõnuda,
lapse hullu laulusida.

Kust see laps need laulud võtnud,
hulluke sõnad osanud?
See põle tütar teinud tööda,
ka põle kangasta kudunud!
See käind Harjus õppimas,
Virus viisi võttemas!

Mina mõistsin, vasta kostsin:
«Külamemmed, memmekesed,

külateaadid, taadikesed,
külatüdrukud, õetsed,
külapoisid, pooled vennad!
Ära mina ütlen seegi paiga,
kus ma need luud lugesin,
kus ma need laulud ladusin,
sõnad sekka seadelesin:
luhas loogu võttestagi,
arus heina niitessagi,
küla alla kündessagi,
väljale äästessagi,
kodu kangasta kududes —
sõrmed niisi nidusid,
jalad mul tal'sid tallaspuida,
suu mul säedles sõnuda,
meel mul mõtles viisikesi.
Meil olid kaugel karjalaudad —
luu mina laulsin laudateele,
kaksi karja saatessagi.»

Viljandi. H I 7, 259/60 (32). 1895.

Ei ma es ole laulukoolin,
 laulukoolin, lasteleerin.
 Ma olli esä hirmu alla,
 velle valju vitsa alla,
 5 sõsarde sõnade all:
 esä ai heina niitemaie,
 emä lehmi lüpsemaie.

Laulu ma lauli minne'en,
 tõise laulu tulles'en.
 Säält sai latsi laulukese,
 vaenelatsi viisikese.

Halliste. H II 5, 106 (2). 1883.

Kustes laits ma laululine,
 laululine, leiluline,
 tõine sõsar sõnuline,
 kolmas kuldahääleline?

5 Et mul kauen karjalauda,
 kauest meil vesi vedada!
 Loo mina lauli laudateele,

kaits või lugu kaevuteele,
 säält ep laits ma laululine,
 laululine, leiluline,
 tõine sõsar sõnuline,
 kolmas kuldahääleline!

Tarvastu. H IV 4, 290/1 (16). 1891.

Konnes nee sõna säetu,
 konnes nee laulu lauletu?
 Teoteeda kõn'denna,
 mõisa maada mar'ssenna,

5 sääl (et) nee sõna säetu,
 sääl (ep) nee laulu lauletu!

Puhja. H I 2, 506 (7). 1888.

Kui mina hakkas, harju, laulma,
 harju, laulma, harju, luulma,
 virulane, veeretama,
 siis tuleb küla kuulamaie,
 5 kuulama minu sõnuda,
 lapse noore laulusida.

Kust on laps need laulud võtnud,
 aineke, sõnad osanud?
 Laps käind Harjus õppimassa,
 10 Virus viisi võttemassa.
 Järvas jätkamas sõnuda!

Mina kuulen, vasta kosten:
 «Minap käind Harjus õppimassa,
 Virus viisi võttemassa,
 15 Järves jätkamas sõnuda.

Ma õpsin kodu toassa,
 kodu eide kammerisse,
 kodu kangasta kududes,
 hõbesuga hõerudessa,
 20 tinaniisi niksutessa,
 vaskivarval veeretessa.

Niied käisid nika-naka,
 suga peale suka-saka,
 jalad mul taldsid tallaslauda,
 25 meel mul mõtles mõistatesi,
 suu mul seadeles sõnuda.»

Peetri. EÜS IX 983/4 (61). 1912.

B. Pulmades laulikuks saanud.

1.

150

Üeldi mind lugude lukku,
soimati mind sanade salve,
üeldi obis olema,
käima koolikamberissa!

5

Ei ole obissa olnud,
käinud koolikamberissa,
loetaja laua eessa,
kirjatundija toassa.

10

Kui mina tahan, johanat paigad,
kus mina laulud lahutin,
kus mina säädasin sanuda,
panin kokku palve'eida:

15

küla alla kündadessa,
arulla äästadessa,
metsas heina niitadessa,
nummel marju noppidessa,
laanes loogu ottadessa —

sääl mina säädasin sanuda,
lahutin mina laulusida,
panin kokku palvesida.

20

Mul käis isa mones pulmas,
ema saajassa sajassa,
tuhanessa jootudessa,

25

kandis minda kaasa'assa,
pidas pollepauladessa,
hoidis kuueholmadessa,
söötis söödike kibussa,
jootis joodike kahassa:

30

sest sai laulike minusta,
pillipuhuja poegadesta,
laululööja tütarista.

Haljala. H I 5, 14 (2). 1892—94.

B 2.

151

Kust tulid lood minule,
laulud lapsele ladusid?

Eit käis pulmissa mõnessa,
viieskümnes viedevassa,

5

tuhandamas tuodavassa,
kandse minda kaasa'assa,
pidas pollepaulusassa,

andse lauliku kiusta,
luetaja peekerista,

10

õllekandja karikasta —
säält tulid lood minule,
laulud lapsele ladusid.

Lüganuse. H II 3, 615 (179). 1890.

C. Lood sain luige suust.

1.

152

Kust see laps need laulud võtnud,
hulluke sõnad osanud?

Luod ma võtsin lutsu suusta,
sõnad kiisa keele pealta,

5

laulud latika ninasta.

Vaivara. H II 1, 117 (163). 1888.

Küll mul laulu, kui ma laolan,
küll mul viisi, kui ma viisin!

Loo mina võtan luikõ suusta,
viisi viie lõnnu suusta;
5 hane käest sain armsad sõnad,
kukõ käest sain kultsõd sõnad,

154

Oi-oi, oi-oi, olga peelee,
metsas puid ning pange peelee!
Üks aga itleb — loulou, poissi,
teine jälle — loulou, poissi!

5 Kust see poiss nee loulud nopib?

155

Luod mina võtan Lutsinasta
sonad kaks Katrinasta,

156

60. LAULAN, MIDA ISA ENNE LAULIS.

Ma laulaks seda luguda,
mis oli isa enne laulnud,
emaõed olid õpetanud,
vennad aga targaste tasunud.

157

61. LÄKSIN LÄÄNELT LAULU TOOMA.

Ma läksin Läänelt laulu tooma.

Refr.: kaske, kaske!

Sel'lalt selgemaid sonumid,
Iisakilta laulu ilu,
Villelmet tõin lauluviisi,
5 võtsin kinni Killu maalta,
Antsu Peetrilt hakatusta —

lõo mul andis lõõrilaolu,
pääsuke andis päevälaolu.

Siält mina laolud leüdasin,
10 armsad sõnad õppisin.

Kihnu. RKM II 27, 575 (22). 1948.

D 1.

Nopib mooda raibagust,
vanadest kuuenärsudest
ning vanadest peltsipaikadest.

Anseküla. H II 18, 924 (1). 1888.

D 2.

luod mina luuast arutin,
sanad puosin põrmandulta.

Vaivara. H II 1, 36 (46). 1888.

5 Nõnna laulan, kuda mõistan,
kuda minu isa enne laulis.

Järva-Jaani. EÜS VII 1660 (212).
1910.

10 siis mina hakasi laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
siis see hääl läks Eerikile,
sõnad Reinu repi alla,
mõnu Mõtsu mõisa alla.

Tõstamaa. EÜS IV 2015 (51). 1907.

Laulud sain ma Saaremaalta,
 lauluviisid Virumaalta,
 laulusõnad Sõrvamaalta,
 värsid Vändra vallasta.

⁵ Laulsi ma — laed põrasid,
 seinad seitsmest sagarpulgast,
 ussed Narva naglusta.
 Pidid kuulma mu kõnesida,
 aru saama mu arutusi.

¹⁰ Mis ma mõtli — nii mõjusid,
 mis ma kostsi — nii kumasid.
 Tõsta sai saale saksale,
 viie valla vaesele,
¹⁵ vedade Ruhnu ruunale,
 liigute linalakale.

Halliste. H III 19, 275 (10). 1894.

63. LUGU, NAGU LAULDUD.

159

Lood ei ole looja loodud
 ega sõnad sepa tehtud,
 viisid vabrikus valatud!
 Lood on nõnda kui ma laulan,

⁵ sõnad nõnda, kui ma säädan,
 viisid nõnda, kui ma võtan.

Põltsamaa. H III 15, 527 (1). 1883.

64. LAULU TOOMINE.

160

Sii om leelo liinast tuudu,
 laulu saadu Saaremaalt.

Toomah olli tuhat hobest,
 saamah sada ratsukeist.

⁵ Kõik na koolnu Kuiva pääle,
 väsinü kõik Väinä pääle
 leelot liinast tuvvehna,
 laulu saieh Saaremaalt.

Kui sai leelo selle maale,

¹⁰ selle tsõõrile morole,
 kullatsille koppelille —
 sis sai suuri saksa laulu,
 imändide ilo laulu,
 preilide priski laulu,
¹⁵ mamselle makus laulu.

Põlva. J. Hurt, Vana kannel I.
 Tartu 1875—1886, lk. 4 (nr. 4).

C. LAULU VÕIM

65. EI MIND JÕUA OHJAD HOIDA.

161

Kui mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
pisokene pillamaie,
veikene veeretamaie,
5 ei mind jõua ohjad hoida,
ohjad hoida, köied kõita,
pilved pikka jo pidada,
taevas laia talitseda.

Ütlen ümber teisepidi,

162

Kui ma haka laulõmaia,
laulõmaia, laskemaia —
jõvva mino suuda sulgu,
suuda sulgu, keelta kõütä,
5 suud sulgu suurõ poisi',
keelt kõütä kelmi poisi',

1.

10 varsi vana järje pidi:
ohjad aga hoidku hobust kinni,
köied kõitku koormad kinni,
taevas aga laia lunda kinni,
pilved pitka vihha kinni.
15 Nendap aga, nendap aga, vennikene,
nendap aga meile, ei mitte teile.

Pärnu. H II 20, 167/8 (35). 1889.

2.

jõvva minno ohja' hoita,
ohja' hoita, köüdse' kõütä —
ohja' hoitku hobõsida,
10 köüdse' kõütku koormeida.

Sangaste. H II 5, 523 (13). 1883.

66. KÜLA JÄÄB KUULAMA.

163

Küll mul laulu, kui ma laulan,
küll mul viisi, kui ma viitsin,
kui ma hakkan luulemaie,
luulemaie, laulemaie —
5 siis jääb küla kuulemaie.

1.

Ei siis saa küla magada:
küla kündejad pollalta,
küla orjad heinamaalta,
küla lapsed loune'elta
10 jäävad minda vaatemaie,

kikkis kõrvul kuulemaie,
noored naised nõtkumaie,
vanad naised vaatemaie,

15 talutütred tantsimaie,
saunanaised sörkimaie.

Haljala. H III 2, 121 (5). 1889.

2.

164

Kui ma hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
mõni mees jääb mõttelema,
mõni naene nuttelema,
5 kuusi kubjast kuulemaie,
seitse valda seisamaie.

laanelindu laulevad —
mina laulsin välja peäl,
10 suure nurme keske'elle
nii kui kägi kuusikusse
notkus meie männikusse.

Viljandi. H I 7, 306 (2). 1895.

67. LAULAN HÄRRALE HÄDAKS.

165

Kui mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
tulgu kubjas kuulama ja
valda viisi uatama ja!

5 Laulan härrale hädaksi,
kubjal kurjaksi tõbeksi,
vitsaveandija vihaksi,
kepikandija kahuksi,
tiu-ja-poisid terviseksi,
10 aidamehe haiguseksi.

Kui mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
kinni mina panen kiigakiele,
kiigakiele, pillihääle,
15 kandela kumu kaotsi,
oma hia jaale tõttu,
oma kuulsa kurgu tõttu,
oma lahke laulu tõttu.

Muhu. H II 6, 555 (166). 1890.

68. METSAMURD.

1.

166

Kus mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie,
sinna metsa murdunessi,
sinna laane langenessi,
5 puud pikad lähvad pinuje,
halud riitaje asuvad

ilma noorida mehida,
teravada kerve'eida,
kõrgepääta kübaraida.

Väike-Maarja. H III 15, 623 (1).
1876.

Lähme laande laulamaie,
 lepikus lelutamaie,
 mõtsakurru kukkumaie!
 Mede laas taht laulamesta,
 5 lepik taht lelutamesta,
 mõtsakurru kukkumesta.

Kui ma laula — lausub mõtsa,
 kooruti — mõtsa kõmise,
 hele hääli — helgib mõtsa,
 10 keik kuusik kullahelüle,
 kik vaarik vasevalule.

2.

Kus ma kõnni — maa kõigub,
 kus ma lähä — taevas läigib,
 kus mu hääli helkinesse,
 15 parem hääli paistunesse,
 lähem hääli laskunesse —
 säält see mõtsa murdunesse,
 säält see laasi langenesse
 ilma noorita mehita,
 20 terävetä kirve'eta.

Vigala. H III 23, 687 (6). 1895.

69. SÕDA JÄÄB SEISMA.

Kui ma ürgä ütelema,
 ütelema, mõtelema —
 sõda jääb servi seisamaie,
 hal'lasraud jääb arvelema,
 5 hõbemõök jääb mõtelema.

Ma sõima sõa sõnule,
 laula valla vainesille,
 laida laada laulusille.

Halliste. H II 5, 127 (26). 1883.

70. MA LAULAN MERE MAAKS.

Kui ma hakkan laulema,
 laulema ja laskema,
 kui mina hakkan laulema —
 ma laulan mere maasse,
 5 mere kaldad heinamaaks,
 mere ääred karjamaaks,

1.

mere põhja põllumaaks,
 mere roogi rukkidesse,
 mere osja odradesse,
 10 mere kama kaeradesse.

Tõstamaa. ESTK 1, 44 (72). 1921.

Olõs ma luudu laulõjassõ,
 laulõjassõ, laskõjassõ —
 laulas mere ma maassõ,
 mere põhja põrmandus,
 5 mere vatu võismaassõ,
 sõmera ma sõirassõ.

Olõs ma luudu laulõjassõ,
 laulõjassõ, laskijassõ,

2.

laulas ma lamba laulijassõ,
 10 kitsõ kerikon kõndijassõ,
 oriku laulas opetajas,
 inemise esändäs,
 pahru pahta papissa.

Urvaste. EÜS VII 1035 (84). 1910.

Küll om laulu, kui ma lasõn,
 küll om viisi, kui veeren!
 Laulan ma mere mäeksa,
 merekivi killingaks.

5 Ärä ma seieks lōo lōori,

ärä seie kure kurgu —
 selle mul eks hääle heledäp,
 kurk selle kumedap.

Hargla. ERA II 115, 154/5 (54). 1935.

Kui mina hakkam laulōmaiō,
 pjōsut sõnu pjōldumaiō —
 ma laolan lõhki Lempsi külä,
 ristä-riastä Ruotsikülä!
 5 Ma laolan mere mäeksa,
 merekivid killenäksä!

Küll mul laulu, kui ma lasõn,

küll mul viisi, kui vieretän!
 Luud mina võtan luikō suusta,
 10 laulud latika ninästä,
 viisid kiisa kiele alta.

Kihnu. ERA II 133, 169 (1). 1935.

71. LAULAN LAPSED LAMMASTEKS.

Mina laulan, miks ei laula,
 laulan lapsed lammasteksi,
 sarved pähe — pääsudeksi,
 vanad naesed veskieksi,
 5 tüdrukud käsikiviksi,
 poisid piale mölderiksi,
 munad mati võttijaksi.

Mati võtsid, teise jätsid,
 kolmande kojuje saatsid:
 10 eest aga võtsid hernemati,
 takka võtsid tangumati,
 läbi reite leatsemati.

Kuusalu. EÜS IX 747 (76). 1912.

Kui mina hakkam laulemaie,
 laulemaie, laskemaie:
 ma laulan lapsed lambadeks,
 kirjud härjad oinadeks,
 5 oinad pähe sarvedeks,
 vanad naesed veskideks,
 mina peale mölderiks.

Küll ma moistan matti võtta

vaese mehe koti pealt:
 10 kinnas — kott ja põial — matt.
 Eest ma võtan eerimati,
 tagant võtan tangumati,
 keskelt kotti ketemati.

Kaarma. H II 18, 675 (2). 1889.

175

Mina laulan — lauda notkub,
tua taga tamme notkub,

1.

pellulla pedakas notkub,
seitse sülda seina notkub.

Kuusalu. EÜS VIII 1754 (131).
1910—11.

176

Mina laulan — lauda nõtkub,
seitse sülda seina nõtkub,
toa taga tamme nõtkub,
nõtkub nõmmessa pädakas,
5 kõigub soossa kaskijalga.

2.

mere liiva linnakseksi,
mere põhja põllumaaksi,
10 ette külvan herneida,
taha külvan tateraida,
keskele kena nisuda.

Ma laulan mered muruksi,
mere kaldad kõik kalaksi,

Jöelähtme. H III 30, 134 (7).

177

73. LAULUGA HOIAKSIN KARJA.

Lahti minä lasen laulupaulid,
lahti laiemaad sõnumed!
Minust saaks siidine siguri,
kalevine karjapoissi.
5 Siäd minä siidije siuksin,
karja kataks kangastejä,

emakitsed kettitejä,
lambad laiuja linuja,
vasikad vana vööjä.

Jõhvi. H III 1, 198 (2). 1888.

74. LAULUST HOBU.

178

Küll meitel laulu, kui meie lasöks,
küll meitel viisi, kui meie viisiks!
Enne aga lõpõb vesi merest,
vesi merest, jada jarvõst,
5 räemed Virtsu väenä suusta,
enne kui lõpvad meite laolud.

1.

latõrisse lauku t'ako,
laogu t'akulõ sadula,
sadulallõ saksapoissi,
15 saksapoesile kübärä,
kübärälle kuldakarda,
kullakarralõ kuduja,
kudujallõ kuldamõeka,
mõegalõ mõnust tegijät.

Kui mina hakkam laulõmaiõ,
laulõmaiõ, laskõmaiõ —
ma laolan mua merese,
10 mere sisse saarõkese,
saarõ piäle latõrida,

Kihnu. RKM II 27, 534/5 (32). 1948.

Mina laulan, miks ma ei laula!
 Mina laulan laudakese,
 lauda taha tallikese;
 talli sisse latterikku,
 latterisse laugu täku!
 laugu täkule sadula,
 sadulasse saksapoiisi,
 saksapoisile kübara,

Oleks see minu olemine,
 teiseks minu tegemine.
 Küll mina teaksin, mis mina teeksin:
 ma teeksin talli taeva alla,
 talli sisse latteri,
 laterisse laugi täku,
 laugi täkul' sadula,
 sadulasse saksapoiisi,

Kus ma no laulu laotelli,
 sinnä kasvi suurõ saarõ,
 sinnä mõtsa' murdunõssõ,
 sinnä laanõ' laskõnõssõ.

Puud küll, puud küll, ennad
 vennad,
 puud olid täüsi puudusida,
 oksad täüsi oravida,

Mina laulan, miks ei laula,
 ma laulan ligi külada,
 vasta valli valge'eda,
 vasta müüri mütsatelle,

kübaralle kulda porti,
 kulda portile kuduja,
 kuduja kulla mõeka,
 kulla mõegale tegija,
 tegijalle teise poole.

Jüri. H I 1, 342/3 (12).1888.

saksapoisil kübara,
 kübarale kuldapaela,
 kuldapaelal kuduja,
 kuduja kuldamõõka,
 mõõgale mõnda mürinad
 ja kivide vastu kõlinad.

Saaremaa. EKS 4^o2, 53/4 (9).

75. LAULUST SAAR.

ladvad laululindusida.
 Jõgi juuski juurtõ alt,
 kala kullatsõ jõen.
 Haug oli suuri, laugi otsa,
 puurul katõt kirjud kül'led.

Urvaste. EÜS VII 1935/6 (85). 1910.

76. IMELIK LAULIK.

vasta paasa paugatelle.
 Kuulavad kuningapojad,
 seisatavad suabasseared,
 hõbemõegad mõtelevad:

10 «Kuule, kus tulnud neidu noori,
kuule, kus tulnud kukkumaie,
aru ette helkimaie,

183

Laulan ma ligi külada,
ligi linnada sinista,
ligi linnada punasta,
vasta merda valge'emba.

5 Kuulavad kuningapojad,
hobemoegad mottelevad:
«Oi seda kuldasta käguda,
hobedasta laululindu!
Kust tuli siie kukkumaie,

184

Tohe laulda vai ei tohi?
Kes sääl koton kullölös,
kua mõtsan mõtölös?
Kuningapoiga kullölös,
5 hõpõmõõka mõtölös:
«Olös see tuti mulle tulös,
memmelatsi mulle saass!
Suust ma sööda, suust ma jooda,

185

Laulame ligi külada,
alla aedade kajame.
Kuulavad küla käliksed,
vaatavad valla naised,
5 mehed harjale ajavad,
naised sannale sajavad,
poisid taputeiba'aie,
motlid pulmad puutumaie,
sajad suured peetamaie,
10 maaailma ilu tulemaie.

kanarbikku kuagutama,
meie metsa laulama!»

Järva-Jaani. H I 1, 213 (58). 1888.

2.

10 heinamaale helkimaie?
Kukkub meie koppelissa,
helgib alla heinamaalla!»
Küla mind luuleb luige'esta,
rahvas arvab hane'esta,
15 oma kaasa kallimasta.

Haljala. H I 5, 18 (17). 1894.

3.

suust ma sööda tsukeri'id,
10 peo päält pähkemi'id,
huulde otsast ubini'id.
Säässi sängü istema,
panesi padjule magama!»

Sangaste. H II 5, 370 (6). 1883.

77. NEIU LAUL TEOLT TULLES.

Ma tulin, tetreke, teulta,
abivaimulta, hanine,
karjakorralta, kanene,
moisa sigu söötemasta,
15 moisa karja kaitsemasta,
hobusida hoidemasta.

Haljala. H I 5, 16 (7). 1892.

D. PALJU SÖNU

78. PALJU SÖNU.

A 1.

186

Nõnda on minul sõnuda
kui neid uusida ubeda,
keedetuida herne'eida,
lülituida pähkelaiaida.

Koju jätsin kotitäie,
maha matsin matitäie,
kivi alla kerstutäie,

ahjule halli vaiba täie,
parsile palakataie.

Koasa tõin ma karbitäie,
koasa karbikoanetäie.

Väike-Maarja. H II 11, 732/3 (10).
1890.

A 2.

187

Küla kuuleb, et mina lõpen,
ise arvan, et vast hakkan;
koju jättin kotitäie,
maha mina mattin matitäie.
Kaasa ottin karbitäie
enese südame pääle.

Regi jäi taga tulemaie,
regi on lugusi täisi,
pakkud täisi palve'eida.

Regi laulab riia keeli,
reetallad tartu keeli,
reepakud paide keeli,
sebevitsad selja keeli,
reekaustad karula keeli,
regi ise hiiu keeli.

Haljala. H I 5, 17 (11). 1892—94.

A 3.

188

Minul on viie valla viisid,
kuue valla kuultised,
seitsme valla seisatused.

Küll mul laulu, kui laulaksin,
küll mul viisi, kui viitsiksin —
enam kui hundil ametid,
metsakoeral kommetid.
Kes lõi hundi huule pihta?

Hobu lõi hundi huule pihta.
Hundi naene naeris.

Koju mina jätsin kotitäie,
maha mina matsin matitäie,
väravale võtsatäie,
tua taha tannitäie.

Kihelkonna. H II 66, 355/6 (282). 1898.

Kuu ja tähed langevad
enne kui lõpevad meie laulud.

Nõnna meil on laulusi
kui on laste mängisid.

5 Nõnna meil on viisisi
kui on vitsaraagusid.
Nõnna on meil sõnuda
kui ju tammela tõrusid,
lüüdpäile päikkelid.

Kui mina hakan laulama,
laulama ja laskema —
ennemini lõpeb lehte puist,
lehte puist ja rohtu maast,
5 kuivab kullakaevust vesi,
kui et lõpvad minu laulud.

Mul on parsil pangitais,
kodu kojasa korvitais.

Enne lõpeb lepametsa,
enne kaub kasemetsa,
enne kaub kari külasta,
veereb vesi allikasta,
5 enne kui laulud minusta,

Enne, enne, hellad kullad,
enne lõppeb sammal soosta,
enne vesi veskiasta,
enne kalad kalda'asta,
5 enne kui lood minusta:
kui mul sõnu puuduneksi,
kohe mul kottu toodaneksi,
koju mina jätsin kotitäie,

10 Enne lõpeb lehte puust,
lehte puust ja marja maasta,
kaduvad kalad meresta,
lõpeb vesi allikast,
enne kui lõpevad meie laulud.

Martna. EÜS X 649 (102). 1913.

Panin aga poisi hoidama.
10 Hoia, poiss, ning kaitse, poiss,
ära lase kassi kallale
ega hiireemandaid —
siis sind piitsul peksetakse,
raudaroosil roogitakse!

Kärila. SKS, Niemi II, nr. 632. 1898.

sõnad sõgeda suusta,
lood ju hullu uuretesta.

Harju-Jaani. H II 15, 587 (83). 1889.

10 maha mina matsin matitäie,
parsile palakataie,
ahjule halli teki täie,
koosa võtsin karbitäie.

Viru-Jaagupi. H II 10, 511 (284).
1889.

1.

193

Küll on laulu, kui ma lasen,
küll viisi, kui veeretan.

Laulud ei lase magada,
sõnad mul kõhus kõpitsevad.

Viljandi. H IV 7, 297 (11). 1895.

2.

194

Allap hella, allap vella,
allap mul laulu tuleve,
sõna kõtun kõpitseve,
naba ümmer napitseve,

5 viisi kurgun veereleve,
päälä keele kerkeleve.

Tarvaste. H III 14, 266 (3). 1893.

80. ANNAN SÖNU VÕLGU.

195

Neiokõsõ noorekõsõ,
kabokõsõ käpekõsõ,
kui ti tükit hõiskõlõma,
hõiskõlõma, võiskõlõma,
5 toogõ siiä heisühelme',
heisühelme', laululehe'.

Mis ti panete pandis,
kua annat ajastajas?
Helme panete pandis —
sii annat ajastajas;
15 poiisi pankõ ti pandis,
mihe antkõ ajastõgõs.

Kui teil sõnno puudunõs,
võtke võlgu minosta!
Ma anna ütes ajastajas,
10 kingi ütes keväjäs.

Sangaste. H II 5, 382 (25). 1883.

81. LAULGE LAULUD LÜHIKESED.

196

Oh teie kaks tükki karuspoissi,
mis te laulu lorisete!

Laulge laulud lühikesed —
siis saate juua sageste!

Mustjala. SKS, Niemi I, nr. 578 (21).
1898.

E. HEA JA HALB HÄÄL

82. OSTETUD HÄÄL.

- 197 Kui mina hakan laulama,
Laula, laula, Leenukene,
Leenul ilus häälekenene.
Leenu ostis eile hääle,
häälest andis härjapaari,
Palamuse. EÜS V 1097 (83). 1908.
- 198 Laulolõisi otsiti,
sõnolõisi sõõreti!
Mina latsi lauloline,
tõne sõsar sõnoline,
nel'las nii neeluline,
viies viksi-hääluline!
Eilä mina osti hääle,
kõrist kõrvi ruunakese,
kurgust kuldse ubina.
Palamuse. EÜS V 1097 (83). 1908.
1. 2.
5. 10.
- Sangaste. H III 23, 131 (17). 1895.

83. HEA HÄÄL.

- 199 Oi minu hääde häälekesta,
kumedada kurgukesta,
lahedada laulukesta!
Ära see petab pillihääled,
ära saksa sarvehääled,
ära kandedel kautab!
Härjad saan mina häälelanna,
kellukaelad keelelanna,
lehmalaugud laululanna.
Haljala. H I 5, 15 (3). 1894.
- A 1.

A 2.

Mina laulan, mitu tunneb,
mitu võib hobu ajada,
mitu kõrbi keeritatta,
linalakka liigutatta
5 minu hia hiale piale,
kõmedama kurgu piale,
lahedama laulu piale,
viledama viisi piale.

10 Minu hiali hüiab hästi
ja mu kurku kooganeksi
kui see Rootsi roogupilli,
Tallinna paras pasuna.
See paneb pillid piuksumaie,
15 vilepillid vingumaie,
kandled kõmisemaie.

Kadrina. H I 1, 68 (27). 1888.

B 1.

Oh minu rikas ristieite,
või minu rikas ristitaati,
kes viis Riiga ristimaie,
Tallinna nime panema.

5 Mis tema andis hamma'aksi?
Andis kulda hamma'aksi,
vana aga taldre varrudeksi,

andis kuldse kurgukese,
hõbedase häälekese.

10 Ää tema peidab pillihääle,
kandelikuma kaotab,
pilli paneb piuksumaie,
kandeli kõmisemaie,
saksa sarved nuttemaie.

Peetri. EÜS IX 972/3 (44). 1912.

B 2.

Oh seda heada healekesta,
kumajada kurgukesta!
Mul on hääлта härga hüüda,
kurku kurge taga kumada.

5 Kas teie tahate teada saada,
kust sain kuldse kurgukse,
hõbedase häälekese?

Mul oli rikas ristieite,

10 mul oli rikas ristitaati,
kinkis kulla hambaksi.
Ma jõin kulla kurkuje,
hõbe hammaste taha.
Siis sain kuldse kurgukese,
hõbedase häälekese.

Jõelähtme. H I 4, 71 (21). 1878.

C. Endine hea hääл.

1.

Oleks mu hääли endisella,
vana hääли vaskisilla —
ära see peidaks pilliheale,

5 ära see salgaks sarveheale,
kannelikuma kautaks,
viulist ta võtaks viisi,

torupillist tõmmaks tooni,
pistaks pilli põesaessa,
torupilli toomingasse —

204

Oleks minu hääle endine
ja vana hääle vastane:
ära mina võidaks härjahääled,
kinni köidaks kellahääled,
5 möisa pullide puiklemist,
valla sõnnide luikamist,
perede pikad karjakoorid,

205

Oleks mu heli ennitsesse,
kurku kulla mullutsesse —
ära mina petaks pillihääle,
kandlikõmu kaotaks,
5 maha matakas sarvehääle,
isanda erelihääle,
piiskopi pillihääle.

206

Oles mu hääli ennitsesse,
kurku kulla muinatsesse —
ära mina petäs pillihääle,
saksalaste sarvehääle,
5 Kuramaa kume pasuna,
Venemaa vilespilli.

Sest ek viga mul viletsel,
et mul ägel häälenagi,
kuuseoksa kurgunnagi,
10 rihävars mul rinnunnagi;
sest ek ma vilets vigane,

207

Oh seda häd häälekeist,
villõtat viisikest,

710 nii kui Rootsi roogupilli,
Tallinna paras pasuna.

Jöelähtme. H I 1, 329 (36). 1888.

C 2.

lambapoiste laululoorid,
viied viiulivilinad,
10 kuued kandledekõlinad
ja torupillide torinad.

Hageri. H III 3, 395 (9). 1889.

C 3.

Ei ole heli, ei helise,
ei ole kurku, ei kõrise,
10 ei või petta pillihäälta,
maha matta sarvehäälta,
isanda erelihäälta.

Kolga-Jaani. EÜS III 639 (105). 1906.

C 4.

et ole vaene vanas jäänu,
tutu tullu otsa pääle,
sarve silmil mul sadanu.

15 Ammu oodab havvalapi,
mullu tuudi mullakirves,
hakati hauda tegema,
halval auku kaevamaie,
ek saass auku ajade,
20 ek saass matta maa alla!

Halliste. H II 5, 117/8 (15). 1883.

C 5.

kui se olli innemus'te —
nii kui rootsi ruupilli,

5 Paide parra pasuna,
Virro viisi viioli,
Harjo viisi kanneli.
Ära õks pett pillihellü,
10 ära sallas sarvõhellü,
kannõlihellü kaotas.
Saksa mõtli sarvõ pääle,

esändä õks pilli pääle —
sääne hellü vaesõllatsõl,
sääne kurk ol'l kulla latsõl,
15 hellü õks põhhatu illos ol'li!

Rõuge. H IV 3, 987 (4). 1889.

84. ROOSTETANUD HÄÄL.

1.

Aiut-taiut, tahtsin laulda,
minu hääl ei anna laulda,
hääl ei anna, kurk ei kannu.
Hääleauk on halletannud,
5 kurguroog on roostetannud!
Oleks rohtu rooste vasta,

oleks õli hääleauku —
siis minu kurguke kumaksi,
hääleauguke heliseks.

Kuusalu. H IV 8, 883 (1). 1897.

2.

Aidu-taidu tahtsin laulda,
hääl ei annu', kurk ei kannu',
kurguruuts oli roostetanud,
hääleputk oli pooleks läinud.
5 Läksin kulla sepa juure:
«Kuule, sepp, ja kulla sepp,
tii mul kuldne kurgukene,

hõbedane hääleputku,
siis mina laulan, laksub metsa,
10 laksub metsa, lauametsa,
helgib metsa, heinametsa.»

Häädemeeste. EÜS VI 512 (111).
1909.

85. HÄDINE HÄÄL.

1.

Miks mu healeke hädane,
miks mul viisike vigane,
kurguke kumesegane?
Sestep healeke hädane,
5 sestep viisike vigane,
kurguke kumesegane:
ei põle eite võidnud võila,
pidand ei piimapealisella,

silind ei sealihala.
10 Ära mul läinud healekene,
ära heale viisikene.
Tule kodu, healekene,
tule kodu kutsumata,
kutsumata, kaebamata,
15 üle õue hõiskamata!
Kodu õlled, kodu viinad,

kodu söögid, kodu joogid,
kodu road roosilised,
kodu supid suupäralt,
20 hanipraad jäi akkenasse,

kanapraad mul kattelasse,
laglepraak jäi laua peale.

Laiuse. ÕES, EK 72, 50/1 (3). 1844.

211

Ei mina tea ega mina muista,
miks minu hääleke hädäne,
kurguke kumu tasane,
laulu laudani madala?

5 Kas olen söönud piilu piima,
piilu piima, võilu võida,
tigated sealihada,
kadedada kanamunia!

Kurjus söögu kooriesa,

10 vali naine vaniesa,

tigedus sealihada,
kadedus kanamunani!

Las minu häeli hästi hüida,
kurgu lustista kumada,

2.

15 laulu lustista laheda.
Häeleleni saan mina härja,
keeleleni kellukaula,
sõnula sõdihobuse,
laulul laugu ruunakese,
20 palvel paadi täkukese.

Ei mina rahata laula,
suud kullata kuluta,
keelt en peksa penningita.
Ikke ma rahana laulan,
25 suu kullana kulutan,
keele peksan penningenna.

Lüganuse. H III 17, 10/11 (1). 1894.

212

86. MIKS MU HÄÄL HALB.

Küll laulaksi, ei tohegi —
minu hiäle ond jämedä,
minu kurku ond kumõda.

5 Sest minu hiäle jämedä,
sest minu kurku kumõda —
isä oli enne karjas käünüd,

isä oli hunti hurjutanud,
isä oli süenüd kurõ kurgu;
emä oli jänest kükitanud,
10 emä oli imen lōo lōuad.

Kihnu. ERA II 56, 198/9 (2). 1933.

87. HÄÄLEROHI.

1.

Eidekene hellakene,
koperda mul kokamoori,
tee mul noore koore kooki,
rõõsapiima peergesta,
5 see viib kurgust kuuseokkad,
kaelast viib kadakamarjad,
rinnust viib tema riisitangud.

Siis mina laulan — laksub metsa,

heidan keelt — heliseb metsa,
10 kõeretan — kõre väriseb.
Siis mina petan pillihääled,
kannelihääled kaotan.
Ära mina salgan sarvehääled,
viulist mina võtan viisid.

H II 58, 757 (7). 1897.

213

Ostke, ostke ohtu rohtu,
mõnda kõrda köturohtu,
ek saass pisut parembesse,

ek saass keelest kergembesse,
lauluhäälest lahkembesse!

Karksi. H, Kase 43/a (138). 1868.

88. HÄÄL ÄRA VIHDUD.

215

Ärä viitu häälekene,
ärä viitu, ärä võetu,
ärä sööd, ärä salatu!

Ke miu hääle kätte annas,
häälest annas härjapaari,
töotes või tõise paari.

Halliste. EÜS XII 1361 (105).
1914—15.

F. ÜKSI JA KOOS LAULMAS

216

89. LAULDES LÄBI METSA.

Õekesed, hellakesed,
lähme lauldes läbi metsa,
kaljudes läbi kaasiku.
Kelle heal seal kõrgelt kostab,
⁵ sellel peigmees mütsi ostab,
mütsi ostab mündilise,

pitsi pika ristilise,
treemli trihni-trähnilise,
paelad paksu-roosilised.

Juuru. H II 15, 558 (44). 1889.

90. MIKS EI MINUGA LAULA.

217

1.

Õde hella Marikene,
miks ep sa minuga laula
ega kullaga kõnele?

rahakaista rahva'aista,
kuldapeningi peresta,
vana taalderi talusta.

Sa pead suu suuremaks,
⁵ keele kulla kallimaks,
et oled suuresta soosta,

Kadrina. EÜS X 2635 (153). 1913.

218

2.

Õde hella õiekene,
miks ep sa minuga laula
ega kullaga kõnele?

kui ep me muidu õeksed —
õlad meil ikka õeksed;
kui ep me muidu käliksed —
¹⁰ käed meil ikka käliksed.

Suu sinule, suu minule,
⁵ huuled kullad kummalegi,
marjad meeled meil mõlemil;

Koeru. EÜS VI 1510 (242). 1909.

91. MIKS EI LAULA.

1.

219

Mis on meie neidistelle,
hella hõbehelmidelle,
kulla kudruskaeladelle,
et ei laala meie neid,
helgi meie helmeskaelad,
paugu meie paukaelad,
laula laiaristilese?

Tõest, tõest, nad tõbised,
vistist, vistist, nad vigased!

10 Nende peigud, poisikesed,
tooge neile Rootsist rohtu,
Saksamaalta sallatida,
Venemaalta viirukida —
15 küll siis laulvad meie neid,
helkvad meie helmeskaelad.

Jõhvi. H II 1, 282 (416). 1888.

2.

220

Mis teil viga, et ei laala?

Refr.: kaske!

Kas teil kurkus kuuseogad,
või teil rindus riisitangud,

suulaes laasikillud,
5 keelepäras pähklakoored?

Tõstamaa. ESTK 1, 73 (109). 1921.

92. MIKS EI LAULA, KARDATE KAASAT?

1.

221

Külatüdrukud, õesed,
mis teil viga, et ei laula,
on teil kaasa karteleda,
äia-ämma häbeneda.

5 Mul pole kaasa karteleda,
äia-ämma häbeneda.
Minu oma see ei ole,

minu kaasa see ei kasva.
Minu oma Hollandis,
10 minu kaasa kaugel maal
joodab jõe le hobusid,
kivi päältä kimmeliid.

Audru. EKS 4° 2, 303 (9). 1874—75.

2.

222

Mis neil meie neidistella,
meie valla vaimudella,
kui nie ei kukku meie kuuldes,
laula ei vallalaste kuuldes?

5 Tühi tianeb, mis neel olleb:
kas on ämmädä hävedä
vai on äiädä hävedä,
iest karta isämihi ja,
tagant karta kaasanaista,
10 peräseinält peigu nuori,
verävältä vierast miesta?

Mina laulan, miks ei laula:
«Ei ole ämmädä hävedä,
ei ole äiädä hävedä,
15 iest karta isämihi ja,
tagant karta kaasanaista,
peräseinält peigu nuorta,
verävältä vierast miesta!»

Kuusalu. EÜS VIII 1753/4 (130). 1912.

223

Sis jääss laulu laulemada,
sõna kolme kostemada,
kui ma esi iist ei ütle,
iist ei ütle, päält ei pästa

224

Nii mina laulan, näiu noori,
kui ei laula tõine näiu
ega ei kuku kolmas näiu.
Siin om hulka näidusida,
5 olli hulka, seisi salka,
olli kui ubine hulka,
seisi kui sinepisalka —
saa ei ütest ütlejata,
katest-kolmest kostijata,
10 kui ma esi iist ei ütle,
iist ei ütle, päält ei pästa,
iist ei ütle ilbikenne,
päält ei pästa pääsukenne.

225

Siin o jo hulka jo neidosida,
mõnda hulka mõrsijaid,
ei saa hulgast laulijat,
sõna kolme kostijat,
5 kui mina esi iist ei võta,
iist ei võta, pääst ei pästa,
sis jääss laulemada.
Iist ma võtti esä hulgal,
pääst ma pästi päivilise,
10 hulgast lauli, hullikene,
seast, sõrmesuurukene.
Inamb vaiva laulijal
kui ka rehepessijal.
Rehe pessi, nii unehti,
15 laulu lauli, tõist murehti.
Mul om sõna teol saadu,

1.

5 ega vahelt vällä'i võta
ega otsast ei osate!

Paistu. H I 7, 437 (8). 1894.

2.

Kellel hoiad, näiu noore,
15 kellel hoiad huulisida,
huulisida, häälisida,
peene huuli sa pidanu,
peeni hääli sa hälitsennu?
Hoiad huuli uiski süüa,
20 maale või madude süüa,
liiva liplikide imeda.
Uisk süüb, ei uneta,
madu süüb, ei maratse.

Nõo. H III 10, 235 (8). 1891.

3.

teo pikä pingi pääl,
teo laia lavva pääl.
Kilter kissi pikä pingi,
20 kubijas lahi laja lavva,
külle pikkä kühütelli,
sälä pikkä sirotelli —
selle mu sõna sõklitse,
mino kõne kõhna kõne.
25 Ole'e ti joonu ohu olut,
ole'e ti sõõnu leina leiba —
mul om juudu ohu olu,
mul om süüdü leina leibä --
sünnü mu südä ilole,
30 lahku miili laulema.

Vastseliina. EÜS IV 460 (1). 1907.

Tuba oli tumma, rahvas ramma,
 tuba oli täisi tatterida,
 laud oli täisi langusida,
 mina üksi ilutegija,

5 laste laulu liigutaja,
 meeste kõne kõlgutaja.

Audru. EStK 5, 180 (5). 1921.

Küll on põllulla punada,
 küll on väljalla vägeda,
 heinamaal helekäsida,
 nurmes noorida mehida,
 5 nurmes noori noorikuida.

Ei ole välja laulijaida,
 heinamaa helistajaida,
 põllumaa põrutajaida,
 nurme kulla kukkujaida!

10 Väljalaulijad väsinud,
 nurmekukkujad kulunud,

heinalööjad hingastanne.

Kui ep ma hani aluti,
 luetele, luigekene,
 15 tee hääalta, tedrekene —
 siis on välja laulamata,
 heinamaa helistamata,
 põllumaa põrutamata,
 nurme kulla kukkumata.

Haljala. H IV 1, 53 (8). 1888.

94. OTSITAKSE LAULIKUID.

Laulikida otsiti,
 sõnaseppu sõideti
 hobeselle ütsemelle,

sadulelle seitsemelle,
 5 es saa mus'ta ku minusta.

Karula. H II 24, 254 (12). 1887—89.

Otsitie luulijaida,
 luulijaida, laulijaida,
 sõna kolme kostijaida,
 sõna viie veerijaida.
 5 Ei siis leitud luulijaida,
 luulijaida, laulijaida,
 sõna kolme kostijaida,
 sõna viie veerijaida.

Viidi minda vaesta lasta,
 10 viidi vikatilöösta,
 Harju adrakurgedesta
 luulijaksi, laulijaksi,
 sõna kolme kostijaksi,
 sõna viie veerijaksi.

Harju-Jaani. H II 15, 584/5 (78). 1889.

Mina laulan, laidan muida,
peksan keelta, petan muida,
saadan ennasta edasi,
tõmman teisida tagasi.

⁵ Mul polé suu sulgejada,
keele kinni köitijada:
ei sulge sulane suuda,
keelt ei kõida kingapoissi;

suu sulgeb oma emani,
¹⁰ suu sulgeb oma isani,
keele armas haudujani,
keele kallis kandijani.

Suu sulgeb sula võilla,
keele kuivilla kalulla,
¹⁵ rinnad Riia rääbuskilla.

Kadrina. H II 10, 88 (88). 1889.

Egat mina laula linnukesta,
egat mina kuku kullatsista.
Mina laulan lapsukesta,
kirjapihta peenikesta:

⁵ pärgan pää ja solgen rinda,

kellel õlgan kuldajuuksed,
seljas seelik kammellaadi,
jalgas sukad siniviirul,
kättes kiilad kalmukindad.

Haljala. H III 2, 353 (11). 1891.

97. KES LAULAB METSAS?

1.

Soo ma huikse, suu ma hõikse,
kik ma lepiku leluti,
kik ma lauli laane veere.
Otse ojust huikueta,
⁵ laanest vastu laulaveta.
Ole ei ojan huikujeta,

laanen vastu laulajeta.
Ojast huikse noore ossa,
laanest ladvatu pedäje,
¹⁰ nurme otsast noore kõiva.

Helme. H II 25, 239 (12). 1889.

2.

Meie vaese ostet orja,
ostet orja, päästet pärja,
välläst soovitu sulatse —
lätsi laande laulemaie,
⁵ mõtsakurru kukkumaie.

Kes säält laanest vastu lauli,
mõtsakurrust vastu kukke?
Laanest lauliv linnu laisa,
mõtsakurrust linnu kurja.

Halliste. EÜS XII 1257/61 (34).
1914—15.

Üksi mina huikaenna,
 üksi mina laulaenna.
 Ei ole vastu huikajida
 ega vastu laulajida.

⁵ Soos meil huikab suuri kuuske,
 laanes ladvata kadakas.

Saarde. H III 24, 88 (4). 1895.

98. ÜHTELAULMINE.

1.

235

Sina sääle, mu sõsare,
 sina sääle, mina siina,
 sina sääle, siidirinda,
 mina vastu, vaskirinda,
⁵ kolmas näiu, kuldarinda,
 neljas näiu, niidirinda!

Kustas kolmi kokku saame,
 kolmi kokku, nelja ütte,
 kolmi kokku kukkumaie,
¹⁰ nelja ütte laulamaie?
 Kuusik o meie kohale,
 varik o meie vahele,
 kesnurme keske'elle,
 tõunurme tõisel poole,
¹⁵ viljanurme viiel poole,
 kaaranurme katel poole.

Veli, hella vellekene,
 ihu kirves kirjuvarsi,
 taper tee tera tasane —

²⁰ raiu kuusik kottelta,
 raiu varik me vahelta.
 Pane kinni kirju härğa,
 lase ette laiku härğa,
 tõmba ette tõine härğa —
²⁵ künna kesa keske'elta,
 tõunurme tõiselt poolta,
 viljanurme viielt poolta,
 kaaranurme katelt poolta.

Siis me kolmi kokku saame,
³⁰ kolmi kokku, nelja ütte,
 kolmi kokku kukkumaie,
 nelja ütte laulamaie.
 Siis me laulam, mida mõistam,
 veeretem me mitu viisi,
³⁵ kõõrutem me mitu kõrda,
 kui me kolmi kokku saame.

Karksi. H, Kase 24a/5 (63). 1868.

2.

236

Ühte lähvad meie hääled,
 meie hääled, meie meeled,
 ühte sünnivad südamed,
 ühte laulud laugenevad,
⁵ niigu oleks toonud üksi eite,
 üksi eite, üksi taati,
 üksi hauduja harinud,
 üksi kandija kasinud,
 üksi naine näinud vaeva,

¹⁰ ühel piimal meid pietud,
 ühel võil meid võerutatud,
 ühel kakul kasvatatud,
 ühel leival lepitatud.

Sestap, sestap, vennikene,
¹⁵ sestap, sestap, õekene,
 sestap on vähe vaheta,
 et on toonud teine eite,
 teine eite, teine taati,

20 teine hauduja harinud,
teine kandija kasinud,
teine naine näinud vaeva,
teisel piimal meid pietud,

teisel võil meid võerutatud,
teisel kakul kasvatatud,
25 teisel leival lepitatud.

Haljala. H II 9, 828/9 (108). 1890.

237

Katsume, katsume, kasuõed,
kas mede hääled sündvad ühte,
mede hääled ja mede meeled
ja mede sündivad südamed?

5 Me põle isi õesed,
mede hääled o õesed.

Me põle suured sugulased,

3.

mede suud o sugulased.
Me põle kaheksi kälised,
10 mede kääd o kälised.
Ühte sööme ja ühte joome
ja ühte heidame magama.

Pärnu. H II 20, 73 (1). 1889.

238

Sünnüteme hääliissida,
meelüteme meelissida.

Ka nüüd sünnüs meie hääle
või nüüd meelüs meie meele?

5 Sünnüs hobo ohjellani,
sünnüs varsa vallesida,
sünnüs ratsu rauda lüvvä —
sis küll sünnüs meie hääle,

4.

sis küll meelüs meie meele.
10 Sünnüs pätsü päitse'sse,
kol'ule kunigapoiga —
sis ei sünnü meie hääle,
sis ei meelü meie meele.

Karksi. H II 5, 363 (39). 1883.

239

Taas laulam tagasi jälle,
ütlem uuest ümmer jälle,
teeme tõise viisi pääle,
varsti vana jär'e pääle:

5 harjuteme häälesida,
mõlguteme meelesida,
kas ka sünnib mede hääli,
mede hääli, mede meeli,
mede lahe lauluke,
10 mede virka viisike?

5.

Kui ei sünnü mede hääli,
mede hääli, mede meeli,
mede lahe lauluke,
mede virka viisike —
15 sis me jätam varsti järgi!
Ku te arvat', hakak' jälle,
tede kohus kuulute,
mede kohus kullete.

Paistu. H III 6, 664 (10). 1889.

A. Laulan üle merede.

1.

240

Ei ma laula teie vasta
ega teie mieste vasta.
Ma laulan üle mereda,
üle mere mieste vasta,
5 üle saare saksa vasta,
Kuuramaa kuninga vasta,
Hiiumaa isanda vasta,
taha Narva naiste vasta,
Poolamaa poiste vasta.

10 Minu isa Hiiumaala,
minu ema Hiiumaala.
Isa Hiiumaa isanda,
ema Hiiumaa emanda,
15 vend Kuuramaa kuningas,
õde Rootsi kiedekaela.

Haljala. H II 9, 231 (1). 1889.

A 2.

241

Ei mina laula teie vasta
ega teie mieste vasta
ega teie naiste vasta
ega teie poiste vasta
5 ega teie laste vasta!

Ma laulan üle mereje,
üle mere mieste vasta,
üle Narva naiste vasta,
üle puoe poiste vasta,
10 üle lahe laste vasta,
kiildava kiriku vasta,
kardava kabeli vasta,

roheline Ruotsi vasta,
kalevise kauba vasta!
15 Roheline meil on Ruotsi,
kalevine meil on kauppa,
kiildav on meie kiriku,
kardane meie kabeli;
rohelist Ruotsi poisid,
20 kalevised kaubapoisid,
kiildavad kirikupoisid,
kardased kabelipoisid.

Kuusalu. H IV 6, 297/8 (10). 1894.

B. Olgu mees, kes laulab vastu.

1.

242

Olgu miesi, kes nüid laulab,
kes nüid laulab meie vasta
ehk siis meie mieste vasta,
Hiiumua isanda vasta,
5 Kuuramua kuninga vasta!

Sie tehku lukud ratastesse,
tinalukud telgedesse,

vaskilukud vankerdesse —
siis tulgu laulgu meie vasta
10 ja siis meie mieste vasta,
Kuuramua kuniga vasta,
Puola riigi poiste vasta!

Ambla. H II 14, 47 (64). 1888.

Kes küll laulab meie vasta
 ehk küll meie mieste vasta,
 taha Narva naiste vasta,
 poole riigi poiste vasta?
 5 Ei ole siin ei seda meesta,
 kihelkonnassa ei kõvada.
 Sel olgu lukud loogalagi,
 vaskilukud valjassagi,
 see tulgu laulma meie vasta,
 10 ja küll meie meeste vasta,
 taha Narva naiste vasta,
 poole riigi poiste vasta.

Meie külas mehed noored,
 teises otsas poisid uhked,
 15 Kesa külas kõige kenamad:
 kägu kukub looga peale,
 tuvikene turja peale,
 laululindu laka peale.
 See tulgu laulma meie vasta
 ja küll meie meeste vasta,
 20 taha Narva naiste vasta,
 poole riigi poiste vasta.

Väike-Maarja. H III 17, 402/3 (71).
 1895.

C. Võta regi rindadeks.

244

1.

Kes ta'ab laulda meie vasta,
 ehk ka meie meeste vasta,
 poole riigi poiste vasta,
 see tulgu meie mõisa juurde,
 5 meie mõisa reie juurde.
 Ja võtku hääalta äke'esta,
 kurku adrakurgedesta,

sõnu kõiesõlmedesta,
 siis tulgu sieie laulemaie,
 10 meie vasta luulemaie.
 Seal tema sõnad sõideldasse,
 seal tema ramu laidetasse.

Simuna. H II 9, 857 (146). 1890.

245

C 2.

Usta koera, haukumasta,
 lõvi, lõugu peksemasta,
 Muri, minda murdemasta,
 kirju koera, kiskumasta!
 5 Tule aga meie õue alla,
 võta aga regi rindadeksa,

vana äke hääledeks.
 Siis on hääalta hästi laulda,
 kurku kullasti kõnelda.

Paide. H I 7, 32 (7). 1894.

D. Ei meie võidu laula.

246

1.

Ega meie võidu laula
 ega meie kiuste laula!
 Võidu laulsid Võnnu poisid,
 kiuste laulsid Kiiu poisid,

5 võidu laulsid võitegijad,
 koorekernu koputajad,
 võimanna mängitajad.

Harju-Jaani. EÜS IX 868 (40). 1912.

Vennakene, veidukene,
kui tuled võidu laalemaie,
kiuste keelta peksemaie —
lähme võidu tööd tegema,
5 kiuaste kangasta kuduma!

Kuule, kulla kaimukene,
ega meie võidu laala —
võidu võida tehtaneksi!

10 Ega meie kiuaste laala —
kiuste kangasta kooti!

Ega meie rinnu laala —
rinnu reie peksetakse!
Ega meie kõrvu laala —
kõrvu teeda kõnnitakse!
15 Mina laalan lahkest meelest,
kurja ilmale kuluksi,
pitka pääva viite'eksi.

Koeru. H II 13, 104 (54). 1888.

100. SÕNAD SEPA TEHTUD.

248

Õekesed, hellakesed,
nooremada neiukesed,
vaat, teil on laule, meil on laule,
teil on laulud laste tehtud,
5 pooled sõnad poiste tehtud,
laulud külalapsed teinud,
sõnad külapoisid teinud.

Vaat, teil on laulud, meil on
laulud,

vaat, meil on laulud laulik teinud,
10 sõnad on meil sepa tehtud,
vana sepa vahendatud,
targa sepa tasutatud,
kurja sepa karastatud,
uue sepa ühendatud,
15 kolme sepa kokku pandud.

Tõstamaa. H II 19, 232 (70). 1889.

101. VÕERAS PALUB LUBA LAULDA.

1.

249

Kas siin võineb võeras laulda,
võeras laulda, võeras luulda,
võeras tedre tehja healta,
võeras kurge kudrutada?

5 Ehk on võera võitijaida,
rahalise raiskajaida,

umbekeelse hukkajaida,
sootaguse surmajaida,
maataguse tapijaida?

Harju-Jaani. H II 15, 585 (80). 1889.

2.

250

Et las küsin kuulatella!

Kas siin võineb võeras veerda,
võeras veerda, võeras laulda,
võeras pardike pajata,
5 võeras kurge kudrustada,
võeras tedre teha healta?

Ehk on võera võitijaida,
hõbekeele hukkajaida —
viivad heale, viivad meele,

10 viivad kuldse kurgukese,
hõbedase healekese!
Vastep eile ostsin heale —
healest mina andsin härjapaari,
sõnadest mina sõiduruuna,
15 laulust laugu täkukese.

Kadrina. H II 10, 259 (5). 1888.

G. MIS MINA LAULAN

251

102. EI MÕISTA LAULDA.

Mis mina laalan, kui ei mõista!
Ma laalan sea lugida,

orika unenäguda,
vana kuldi kometida!

Jõhvi. H II 1, 652 (840). 1888.

252

103. SUUDE SULG.

1.

Küla mul ütleb: kuku, kuku!
Külalapsed: laula, laula!

Mis ma kukun, kurva lindu,
või ma laulan, halva lapse?

⁵ Mul jäänd koju suude sulge,
laua pääle laululehte,
parsile pajatisvaipa,
kirstukappi keelekõlksu.

¹⁰ Noored mehed, hellad vennad,
pange ratsud rakke'sse,
hallid hõbehelmetesse,
kõrvid karunahkadesse,
sõrasilmad sõrmustesse,

sõitke ratsule koduje,
¹⁵ aage hallil alla õue,
tooge mulle suude sulge,
laua pealta laululehte,
parsielta pajatisvaipa,
²⁰ kirstukapist keelekõlksu,
siis mina laulan linnu keeli,
teeksin heältä tedre moodi,
heälitseks hanede moodi,
pajataksin pardi viisi.

Fr. R. Kreutzwald, Vina-katk.
Tarto linnas 1840, lk. 25—26.

Küla ütleb: «Kuku, kuku!»,
 külalapsed: «Laala, laala!».
 Mis ma kukun, kurba lindu,
 ehk mis laulan, halba lapsi!

5 Muol jäi kodu suude sulgu,
 laua pääle laululehte,
 parsile paratisvaipu.

10 Nuored miehed, hellad vennad,
 pange ratsud rakke'ese,
 hallid hõbehelmidese,
 kõrvid karunahkudese,

pange mustad munderise,
 aage nied ratsud kojuse;
 tuoge kottu suude sulgu,
 15 laua päält tuoge laululehte,
 parsilt tuoge paratisvaipu!
 Siis mina laulan lagle viisi,
 tien ka hääalta tedre viisi,
 pajatan aga pardi viisi.

Muhu. H II 6, 665 (33). 1890.

104. LAUL LAUA PEAL.

1.

254

Üks mul ütleb: «Laula, laula!»,
 teine ütleb: «Laula, laula!»,
 kolmas ütleb: «Kosta vast!»
 Mis mina laula, halva lapsi,
 5 mis mina kuku, kurva lindu!

Laulust lauda ei kaeta,
 sõnast ei tehta söömaega,
 higi pandasse pajasse,
 kätevaeva vaangaesse.

Hanila. H II 17, 506 (3). 1889.

2.

255

Ilu ei panda padanessa,
 valged ei panda vaaganessa,
 lahked ei panda laua peale,
 laulust lauda ei kaeta,
 5 sõnust ei keeta sõbra leenta.

Tööd aga pannakse padanessa,
 kätevaeva vaaganessa.

Vigala. H II 17, 470/1 (105). 1889.

3.

256

Laul äi süüda, laul äi jooda,
 laul äi kata meie lauda,

sõnad äi anna söömakorda.

Kaarma. H II 18, 612 (9). 1889.

4.

257

Ega leelost leibä saa,
 ega laulu lauda kata,

või olla une virota,
 rammu mant raputa.

Põlva. J. Hurt, Vana kannel I.
 Tartu 1875—86, lk. 2 (nr. 1).

Veli, hellä vellekene!
Kes pand laulu lavva pääle
vai pand leilu livva pääle?

Töö pandasse padaje,
5 kätevaeva vaagenede.

Laulun on mõnda sõnada,
kövereda, õige'eda.

Helme. H II 24, 249 (4). 1887—1889.

105. LAUL ANTUD AJAVIITEKS.

259

1.

Laul on loodud loote'eksi,
antud ajaviite'eksi.

Ei laulust laudu'p kaeta,
sõnust ei tehta söömaaega —

5 higi pannasse pajasse,
kätevaeva vaagenasse.

Muhu. H II 65, 129 (1). 1898.

260

2.

Laulud luodud luote'eksi,
antud ajaviite'eksi,
nuortel meestel nuomistoksi.

Muhu. H II 6, 667/8 (35). 1890.

261

3.

Kui mina hakkan laulemaie,
laulemaie, laskemaie —
ei mind voi siis ohjad hoida,
ohjad hoida, kõved keelda:

5 ohjad küll hoidvad hobuseda,
kõved kõitvad koormad kinni.

Mina aga laulan, laksub metsa,
heidan keelta, helgib metsa.

Mina olen laaliku sugusta,
10 keelepeksija peresta:
isa mul laulik, ema mul laulik,
laulik oli lapse kiigutaja.

Lauludest pole palju pattu —
laulud on loodud meie lõbuks,
15 antud ajaviituseks.

Saaremaa. H IV 4, 128/9 (10). 1893.

262

106. ÄRGE SÖÖGE MU SÖNU.

Viru vikid, Harju hakid,
Läänemaa läbinägijad,
Põltsamaa poole pagujad,
Kuuramaa noored kuratid,

5 ärge sööge mu sõnuda,

jooge heada healekesta,
lahedesta laulukesta,
kõmeda kurgukesta!

Ambla. H III 23, 226 (7). 1895.

107. LAULU LAITJALE.

1.

263

Kes mo laulu laidenes,
hääle ära põlgenes,
tulgu tal tuhat vigada,
saagu sada meelegaigust,

⁵ saagu tal savitse latse,
tulgu tuhatse näolise!

Viljandi. H I 9, 414 (19). 1897.

2.

264

Kes mu laulu laitaenna
või mu viisi vilistenna,
sõnu suussa sõkkuenna,
laulu riimi riisuenna:

⁵ sellel keeli jäägu kinni,
hääli ära kistunegu,
lauluhääli lagunegu!

Halliste. H III 19, 296 (23). 1894.

3.

265

Kes minu laulu laitanessa,
kari tal laudast kadugu,
vili tal väljalt vähängu!

Kes minu laulu kiitanessa,
⁵ kari tal laudas kasugu,
vili tal väljal villendagu!

Tarvastu. EKS 4° 3, 414 (13). 1876.

4.

266

Mud'u mina laulas mitu laulu,

Refr.: kaasike, kaas'ke!

kõõrutas mitu kõneta —
pel'gä laulust laidetavat,
häälest häbü tettävät!

⁵ Kes minu laulu laitanesse,
hääle ära põlganesse:
susi sel söögu suure musta,
karu söögu kaararatsu;
tõbi tulgu, tõine mingu,
¹⁰ ärgu vassa vahet olgu,

tõbi tulgu talusse,
kärnä käte valge'esse!

Kes minu laulu kitanesse:
õnne usse sel ojogu,
¹⁵ karjalauda tal kasugu,
talli laula ma ladermu,
ladermusse laigu ruuna,
laigule selgä sadula,
sadulasse saksa meesi!

Paistu. EStK 10, 204/5 (16).
1921—22.

108. LAIDAB LAULIKUT.

267

Kuolmeister kurjal näulla
hakkas minda haugutama,
hullul kombel uhtumaie:
minu laulud olla läilad,

⁵ kurja himu kasvatajad,
ropu rahva ruemustajad.

Kuusalu. EÜS VIII 1970 (235).
1910—11.

H. LAULIK JA LAUL

109. LAULIKU LAPSEPÖLV.

268

Kui ma olli väiksekene,
Refr.: alle-a, alle-a,
kasvasin ma kannikene,
ima viis hällü hainamaale,
kandis kiigu kesa pääle,
5 pandis käo kiigutama,
suvilindu liigutama.
Sääl iks kägu palju kuugis,

269

Emä tei mul hella hällü,
isa tõi mul nõrga nõdja,
ema viis hällü heinamaale,
heinamaalt viis marjamaale,
5 marjamaalt viis karjamaale.
Pand ta partsi kiiguteme,

270

Kust on minust laulik saanud,
luetaja tütarista?
Üeldi mu õbissa õlnud,
üeldi mu koolissa käinud,
5 sõisand seppade pajassa,
kirjatundija tuassa,
laia põlle põrmandulle.

1.

sääl iks lindu liialt laulis,
sis mu meeli mõtölõmma,
10 mõtölõmma, võtölõmma,
kik ma panni paberisse,
rajusin kõik raamatusse.

Hargla. EStK 9, 310 (10). 1921—22.

2.

suvilindu sooteme,
hänileise häälitseme.
Partsil oli pailu sõnuja,
10 suvilinnul suured laulud,
sest ep latsest laulik saanud.

Paistu. H I 7, 580 (19). 1895.

3.

En õle õbissa õlnud,
en õle koolissa käinud,
10 sõisand seppade pajassa,
kirjatundija tuassa,
laia põlle põrmandulla.
Minu hella eidekene,
kui läks hella heinamaale,

15 kui läks kallis kaare peale,
 vei minda mennessanni,
 kandas minda kaasassanni,
 pidas põlle paulussanna.
 Kui sai hella heinamaale,
 20 kui sai kallis kaare peale,
 pani minu maha mätta peale:
 madu laulas mätta'asta,
 sisalikku maa siesta,
 rotti rohupõõsa'asta,

25 kiel õli kiereldi suussa,
 miel õli mõteldi peassa,
 saba salme rõnga'assa —
 sealt tulid sõnad minule,
 langesid pealaele,
 30 sai suhu sõnakõrenda,
 pealaele laululauda,
 sealt sai lauliku minusta,
 luetaja tütarista.

Jõhvi. H II 1, 510 (677). 1888.

110. LAULIKU SOOST.

1.

Laulik oli minu isake,
 laulik oli minu emake,
 laulik on lapsekiigutaja,

laulik on imetaja-hellitaja,
 5 laulik peab minustki saama.

Viru-Jaagupi. EStK 8, 328 (8). 1921.

2.

Mina laalan, miks ei laala,
 mina laaliku soosta,
 keelepeksija peresta,
 tinatalderi talusta;
 5 laalik isa, laalik ema,

laalik veike vennanaine,
 laalik lapsekiigutaja,
 laalik laps, mis kätkis kiigub,
 laalik ma isegi olen!

Kose. EÜS XI 1260 (113). 1914.

3.

Ei ma tohi tormi olla,
 ei viitsita vihane seista,
 pikki mokiida pidada.
 Ei ma põle tormista soosta,
 5 ei keelepeksjate peresta.

Mina lauliku soosta,
 isa mul laulik, ema laulik,
 laulik lapsekiigutaja.

Keila. H III 3, 351 (1). 1888.

4.

Ei mina tunne tumma olla,
 ei viitsi vihane seisu,
 en ole tummade tuasta,
 ega'n vaikide vahelda,

5 kiel tunne keske'elda.
 Ei old tumma mu isäni,
 ei old tumma mu emäni,
 ei tuld tumma tüttaresta.

- Laulik oli mu isäni,
10 laulik oli mu emäni,
laulik tuli tüttärestä.
Eit soit pulmissa monessa,
taat soit saajassa sa'assa,
pidi minda poue'essa,
15 kandis minda kaenelassa,

vei mind laulike tubaje,
pillipuuja pormandalle,
juot mind laulike kabasta,
pillipuuja piekerista.
20 Sielt mina laulule ladusin,
regivirsile vedasin.

Kuusalu. H II 34, 220/1 (96). 1892.

275

Mis mina huolin laaladenna,
vai mis kuulan kukkudenna!
Laalik õli mu isake,
laalik õli mu emake,
5 laalikud mu hellad veljed,
laalikud sõõrikud sösared.

5.

Mina trummali tubasta,
pillipuhkuja peresta:
pilli lõid mu pidajad,
10 kannelt lõid mu kasvatajad,
erelid lõid hellad veljed,
suupilli suesutajad.

Kodavere. H II 4, 558 (24). 1887.

111. LAULIKU KODUKOHT.

276

Mina laulan, mitu tunneb,
mitu tunneb, mitu ei tunne.
Kes ei tunne, see küsigu!
Vihulast olen toodud virbe,
5 Kohalast olen kokatütär,

1.

Seljalt suure sepatütär,
õunapuu õukülasta,
Harju kask olen Kandelasta.

Viru-Jaagupi. H II 10, 504 (276). 1889.

277

Mina laulan, mitu tunneb,
mitu tunneb, mitu tianeb,
mitu ilma tundematta,
mitu ilma tiadematta.
5 Kes ep tunne, see küsigu!
Vihulast olen viidud virbe,
Kohalast olen kokatütär,
suost olen suure härra tütar.

2.

Kes ep tunne, see küsigu,
10 tulgu, tehku tuttavaksi
ja siis arvaku omaksi,
et minul suaneks sael sõita,
isamiestel hüpitatta,
peiupoistel piale tõsta.

Kadrina. H I 1, 86 (35). 1888.

112. LAULIKU VAEV.

1.

278

Enamb on laulijal mureta,
enamb kui reiepeksijalla.
Reie mina peksan rõõmullagi,
lademed lõõn laulullagi.

⁵ Reie peksan — sie unustan,
lugu laulan — teist muretsetn.
Kadrina. EÜS VII 262/3 (10). 1896.

2.

279

Enam oli vaeva laulijal,
kui oli rehepeksijal:

laulu ta laulab — teist muretseb,
rehe peksab — see ta unetab.

Ridala. EÜS VIII 375 (71). 1911.

3.

280

Enam oli vaeva laulajel,
kui oli rehepessijel,
vai oli koodikompsijel.

⁵ Rehe pessi — sii uneti,
koodi kompsi — jälle jäti,
laulu laula — tõist muretse!

Laulukese lühikese,
värsikese vähikese:
süämen ollit süvve'enna,
¹⁰ käsin jalgu kängienna,
meelden jälle maataenna,
jalun teede kõndienna.

Helme. H II 24, 248 (3). 1887—89.

113. LAULIKULE PALKA.

A 1.

281

Ega mina muidu laula,
muidu laula, võidu laula!
Raha küll maksab laulemine,
laulemine, luulemine,
⁵ kulda suu kulutamine,

hõbe keele hõerumine,
vaske keele voalimine.

Harju-Jaani. EÜS X 1919/20 (102).
1913.

A 2.

282

Ei mina rahata laula,
suud ei kullata kuluta,
kielt ei peksa penningita.
Raha maksab laulemine,

⁵ kulda suu kulutamine,
penning kiele peksemine.

Kuusalu. EÜS VIII 1727/8 (86).
1910—11.

Ei mina rahata laala,
suud ei kullata kuluta.
Andke raha laalijalle,
kulda suukulutajalle!

⁵ Too mul metta meelta võida,
eadikat heale paranda!

Küll ma laulas mitu laulu,
veeretes ma mitu viisi,
peass mu laulu masseteme,
häälest hinda antemaie,
⁵ sis ma nõuas pailu palka,
pailu palka, hulga hinda:

Latsi käski mulle laulda,
perekene pessä kiili.
Kuis ma, latsi, sulle laula,
perekene, pessä kiili?

⁵ Anna lammass laulemast,
ude huule liikumast,
kide keele pessämast,
sis ma, latsi, sulle laula,
perekene, pessä kiili.

Küla aga ütleb: «Kuku, kuku!»
Küla aga ütleb: «Laula, laula!»

Mina aga ütlen: «Mis mina laulan!»
Anna moole lammass laulu eesta,
⁵ valge lammass vaeva eesta!

Piass mu laulud makseteme!
Ei ma pailu hinda ei võtas:
kulda või kübaretäüsi,
karda või kasukatäüsi,
⁵ häälest annas härjapaari,
sõnast või sõahobese.

Mesi teeb meele heasta,
eadik heale lahke'esta,
koor teeb kurgu kerge'esta.

Laiuse. H, Ostrov 189 (2). 1887.

häälest võtas härjakarja,
laulu eest või laiku ruuna,
sõnast või sõahobese,
¹⁰ kulda või kübaretäue,
hõbet kuueholma täue.

Paistu. H III 25, 183. 1895.

¹⁰ Mis mul abi laulemast,
kulla sõna kuugumast?
Ei ole omma kulleman,
marja man saisaman,
võõras kulla man kelles,
¹⁵ võõras marja man sais.

Karula. H II 24, 251/2 (9). 1887—89.

Siis mina laulan laevatäeve,
ütlen uie uisu täeve,
panen aga paadi pardani
ja vana laeva lastini.»

Pöide. EÜS VI 658 (27). 1909—10.

Mul om hääli häista puista,
mul om kurku kuivest laudest,
mul om sõnad sepä tettu,
¹⁰ hääl mul vasesta valatu,
kurk mul kullal kirjutetu.

Halliste. H II 22, 127 (68). 1889.

114. LAULIKULE JUUA.

1.

288

Peaks mina piisa viina saama,
teise piisa piiritusta —
siis mina laalaks lahkemine,

kukuksin mina kuuluste,
veeretaksin viisakaste.

Peetri. EÜS VIII 826/7 (463). 1911.

2.

289

Tooge juua laulijalle,
laulijalle, laskijalle,
laulija lagi põlessi,
juoja kurku kõrbenessi!

5 Juo, kurku, kanna, kaula;
võta vastu, vaskirinda.

Küll jalad koduje viivad,
sääred sängije säevad,
oma Jürje voodieie,
10 kaasa noore kaindelaie!

Jõhvi. H II 1, 365 (518). 1888.

3.

290

Üks aga ütles: «Laula, laula!»,
teine aga ütles: «Laula, laula!»
Mis mina laulan, kurk on kuju?
Anna mulle setta õlut juua,
5 mis on vaaksa vahtu peal;
anna mulle setta viina juua,

mis on küinar kirja peal —
siis mina hakkan laulama,
siis jääb küla kuulama,
10 viis aga valda vaatama,
kihelkond jääb seisama.

Reigi. H II 6, 64/5 (77). 1890.

115. HÖISKAN ÕLLETA!

291

Kes mind kuuleb laulavat,
mõtleb joonud olevat.

Õlut põle saanud huulele,
musta märga meelele,
5 pörsakappa keelele.

Mina aga hõiskan õlleta,
karjun ilma kaljata,
kiirun keeva veeta.

Kihelkonna. H II 66, 117 (16). 1898.

116. ARG LAULIK.

A 1.

292

Sii ei, sii ei, õed hellad,
sii ei tohi tõest laulda,
hääalta hästi kuulutada!

5 Siin on külad kohastikku,
vallaotsad vastastikku,

mõisad mõlemis pool:
kuulutavad, kirjutavad,
panevad papre ääre pääle!

Saaremaa. H I 4, 777 (4).

Söömad on söödud, joomad on
joodud,
laulud on alles laulmata.

Laulaksin, kui tohiksin —
kardan koju kuuldavast
ja üle välja viidavat.

Meil kodu kurjad kuulijad
ja valjud vastuvõtijad.

Läheb see püha papi teada --
papp aga rapsib raamatu,
kirjutab kirikuuste pääle.
Sealt kõik rahvas lugevad,
mulle häbi-naeru tegevad.

Reigi. EÜS II 980 (134). 1905.

Kuulin muida kurtamaie —
mina naurust naljatelin,
kiustepärast kiljatelin.
Nüüd on käö käässa,
eidetüttari iessa,

vaeselapse vaagenassa.

Pistetasse piibelie,
rapsitasse raamatuje.

Jõhvi. EÜS VI 1036/7 (196). 1909.

Küll laulaksin, kui tohiksin laulda,
veereksin, kui tohiksin veerda!
Ei tohi tõeste laulda,
häält ei hästi kuulutata.
Kardan koju kuulemaie,
eide ette helpimaie,
taadil taha kamberie.

pistetakse piibelie,
pannakse paberi pääle.

Tuua hommiku edeje
siu söömata südame pääle,
pesemata kätte pääle,
uniste voete pääle.

Siis on ainel haleda,
siis on kullal meeled kurvad
ja pardil paha südame:
pesemata kääd on mustad,
söömata süda vesine.

Haljala. H IV 1, 143 (83). 1888.

Küll laulaksin, küll laulaksin,
küll laulaksin ma lugu kaksi,
veeretaksin viisi, kuusi —
kardan aga, kardan, vennikene,
kardan koju kuuldavast
ja ahu ette helkivad
ja parde peale paukuvad.

Kodu mul, kodu mul, vennike,
ja kodu mul kurjad kuulajad,
val'lud vastuvõttejad.

Kerivad sõnad kerasse,
panevad palved paela peale!

Lase tuleb, lase tuleb, vennike,
lase tuleb lauba õhtuke,

15 teised söövad ja teised joovad,
teised söövad sealihada,
kastvad kanamunada,
aga ma süön neida sõnuda,

Ma laulaksi kui tohiksi —
kardan laulu laidetavad,
laulu sõnu söimatavad.

5 Laulu laitejad tulemas,
sõna söimajad nähikse:

Laulaksin — mind laidetakse,
oleksin vaid — vannutakse,
seisaksin — saab igava!

5 Kus mina istutan igava
ehk mina astutan haleda?

Kellel muinel kui kivile,

Ei nüüd tohi, õekene,
ei nüüd tohi lapsed laulda!
Nüüd on kuulajad kurasse,
sanavõtjad võsas.

5 Seal on kubjas kuulatamas,
mõisapoisid mõttelemas,

Ei ma tohi tõeste laulda,
häält ei hästi kuulutada,
meil mõisad mõlemal poolel,
külal kummala käela.

5 Härra ärkab voodi'esta,
proua kargab kaenla'asta,
neitsit laiusta linusta,
mamsel paksusta padjusta,

lakun neida laulusida
ja paremida palveida.

Hanila. H IV 9, 387 (16). 1897.

B 1.

laulu laitjal laiad silmad,
sõimajal sõnad sõledad.

Põide. E 42393/4 (24). 1902.

B 2.

kivile kirikuteele,
paele papi välja peale —
10 sõnna mina istutan igava,
sõnna mina astutan haleda.

Muhu. H II 65, 110/1 (3). 1898.

C 1.

Peter pitkusse paus,
Andrusse harja haavikus,
Enrik oma heinamaale,
10 Tõnnis taldade vahel.

Viljandi. H I 7, 307 (4). 1895.

C 2.

pillab peekerid pihusta,
10 laiad klaasid laua pealta.
Kellel süüda mõistetakse,
kellel kahju kaevatakse?
Annel süüda annetakse,
Kaiel kahju kaevatakse.

Järva-Madise. EÜS II 1054 (45).
1905.

297

298

299

300

Laulaksin ma lugu kaksi,
veeretaksin viisi, kuusi —
kardan kojo kostevad,
ette randa helkivad,
5 taha randa raksuvad!

Kodu on kurjad kuulijad,
val'lud vastuvõttijad.

Mina küll laulan mitu viisi,
veeretaks ka mitu viisi,
kardan kodu kuulevada,
tare ette helkivada!

5 Ehmataks isa kodussa,
ehmataks ema taressa,
vennad viinakellerisse,
sõtsi saiakammerisse.

Küll ma laulas, kes mu lases,
küll ma kukus, kui tohisel!

Pelgä kodu kuuluvete,
tare ette helkivate,
5 läve pääle läükivate.

Heitüb mu esä taresse,
heitüb mu emä taresse,
velle viinakelleresse,
sõtsi saiakammeresse.

10 Esä tuli vällä vaateme,
emä tuli vällä vaateme,
velle tuli viinakelleresta
viinapiikeri peona,
sõtsi tull' saiakammeresta
15 saiakakku kaindelenna:

Veli, heila vellekene,
ära võta sa vihase

Kodu on kuusi, kõik on kurjad,
kodu on seitse, kõik segased,
10 kodu on kaheksa, kõik on kanged,
kodu on ühiksa, kõik ülemad,
kodu on kümme, kõik kuningad.

Risti. EÜS XI 980 (84). 1914.

Mõtlevad sõa sõdivat,
10 Rootsi koera roetavada.

Ega küll sõda siin ei sõdi,
Rootsi koera siin ei roeda.
Sõda sõidab suurta teeda,
Rootsi koera roonu teeda.

Suure-Jaani. H II 20, 647 (2). 1889.

mõtliv sõa sõiteveda,
Roodsi koera roitaveda.

Mina mõisti, jälle kosti,
tääsi targaste kõnelda:

20 «Emäkene, ennekene,
esäkene, taadikene,
veli, hellä vellekene,
ei sii sõda siin ei sõida,
Vene leeri siin ei liigu;
25 sõda sõidab Riia all,
tapelus Talina all.

Sii oli sõtsi suure laulu,
sii oli hellä helkimine,
sii oli kulla kukumine!»

Halliste. H II 5, 121/2 (21). 1883.

117. LAULIKU VABANDUS.

ega panna pahase:
laulul om mõnda sõnada,

- 5 kōvereta, õige'eta.
Kae mõtsa puie pääle:
üts om pikk ja peenikene,
tõine lüng ja lühikene,
kolmas üteülbaline.
- 10 Õgvast sai hobeselook,
kōverast sai ratsurangi,
üteligatsest sai riistapuida.

Helme. H IV 3, 166/7 (115). 1888.

2.

305

Velekese, noorõkõsõ,
ärge pange pahasta,
ärge võtke vihasta,
et iks essü mõni sõna.

- 5 Olõ-õi kirja käen,
peeni papõrd peon.

Räpina. EÜS IX 1450 (32). 1912.

3.

306

Või ei naarda laulajada,
laulajada, õppijada.

Või ei naarda kündäjada,
kündäjada, õppijada:

- 5 mõni künnab kükäkille,
kükäkille, küürakille.

Või ei naarda niitäjada,
niitäjada, õppijada:

mõni niidab nika-naka,

- 10 jätab kaari karvendama.

- Või ka'i naarda laulajada,
laulajada, õppijada;
seda ei võtta vihasse
ega panna paljuesse,
15 et laulun om laiu sõnuja,
veidikene viisile.

Laulun mõnda lauletasse,
söögin mõnda söödanesse,
joogin mõnda joodanesse.

Halliste. H II 5, 118/9 (16). 1883.

4.

307

Ärge võtkõ nüüd vihase,
ärge pangõ nüüd pahase:
laulul ond paelu sõnuda,

- tiel ond paelu harusida,
5 aal ond paelu kiäräsida.

Kihnu. RKM II 56, 113 (12). 1954.

118. LAULIKUL POLNUD KEELAJAT.

1.

308

Sest olen halba, seisan kurba,
et mina lapselt laulin palju.

Polnud hullul keelajada.

Kes keelab hullu külasta,

- 5 vallatuma vainulta,

halba aiateibasta,
lööbi leelõukalta!

Simuna? EKS 4⁵, 138 (202).

Ärge pange te pahaksi,
ärge te võtke vihaksi,
et ma, lapsi, laulan palju,
palju, hulluke, pajatan
5 oma hullula pääla,
rumalale mõtte'ella.

Põld mul hullul keelajada,

2.

keelajada, kuulajada,
rumalal ravitsejada.
10 Kes keelas hullu külasta,
halbi aiateiba'asta,
vallatuma vainiulta.

EKS, Kreutzwald IV:1, lk. 59 (4).

Ärge mind pahasta pange,
ärge vottage vihasta,
et mina, lapsi, laulan palju,
palju, hulluke, pajatan.

5 Ei ole hullul keelajaida,
keelajaida, käskijaida,
rumala ravitsejaida.

Kesse keelab külasta hullu,
toreleb talutuasta,
10 vaigisteleb vainiulta?

3.

Uba keelab hullukese,
taba keelab tallekese,
vitsavarbu vaeselapse.
Uba ütleb: «Ulgu, ulgu!»
15 Taba ütleb: «Tantsi, tantsi!»
Vitsavarbu: «Vaeselapsi!»

Haljala. H I 5, 17/8 (14). 1892—94.

119. SIIN EI LAULA SUURED.

Ei siin kuku kullalised,
helgi hõbehmelised,
paugu pitkapaatrelised,
laula laiarahalised!

5 Mina kukun kullatagi,
helgin hõbehelmitagi,
paugun ilma paaterita.

1.

Ma vaene päratu pärga,
ilma eideta kanake —
10 mul põle kulla kuulajaida,
hellal eestaseisijaida.

Väike-Maarja. H IV 1, 263 (5). 1888.

Ei siin suida suured laulda
ega jaksa laiad laulda
ega paksemad pajata
ega kergejad konelda
5 ega virgid vieredella.

Mina vieren, veigukane,
kieran, kannelkielikäne.

2.

Mina laulan, lastukane,
vieren, vesuoksakane.
10 Last on luodud laulemaie,
vesuoksa vieremaie,
kannelkieli kieramaie.

Kuusalu. EÜS VIII 2226 (527). 1912.

Külatüdrukseid õeksed,
küla-aga-poisid pooled vennad,
mis teil o, et ei laala?

Olete suured, et ei suuda,
5 olete paksud, et ei paugu,
olete rasked, et ei raksu?
O teil kurkus kuuseokad,

keelepäras pähklekoored,
suulaes klaasikillud?

10 Ma pole suuri, ma küll suuda,
ma pole paksu, ma küll paugu,
ma pole raske, ma küll raksu.

Tõstamaa. H II 47, 418 (20). 1894.

120. LAISA LAULU SUITS.

1.

314

Hakkame, laisad, laulemaie,
Refr.: kaske!
vedelikud, veeretama.

Kus need laisad jäänud?
Laisad pugend põõsastesse,

5 hirmul hiirehernestesse.
Põesad hakkand põlemaie,
hiireherned auramaie.

Tõstamaa. EÜS IX 2007/8 (44). 1912.

2.

315

Läki, laisad, laulemaie,
vedelikud vieremaie!

Kes teab, kus need tõised laisad,
kas one padriku pajuna,
5 vai one roogu rükkienna?

Hiirehernest tööseb suitsu,
padriku paju põlessa.

Mehed ütlid: «Metsa suitsu!»,

naesed ütlid: «Narva suitsu!»,

10 poosid: «Poolamua põlema!»

Mina kuulin, kostin vasta:
«Ei õle mieste metsa suitsu
ega naeste Narva suitsu,
poeste Poolamua põleva.
15 See one laisa laalu suitsu,
vedeliku viere suitsu.»

Kodavere. H II 4, 549/50 (17). 1887.

121. HALVA LAULIKU PALK.

316

Mis mina annan laulijalle,
kingin keelepeksijalle?

Tünder tuld, teine tõrva,
kolmas vahelt vaiguvetta —

5 see mina annan laulijalle,
kingin keelepeksijalle.

Pilistvere. EÜS IV 1501/2 (149a).
1907.

317

Mis sina, hääletu, ägised,
rögarindane, rögised!
Tulen juure, torkan silma,
pistan su pea põlema!

⁵ Ei mina sinuga laula,
sinuga, sianinaga.
Ma pian suu suuremaks,

1.

keele kulla kallimaksi.
Raha mul maksab laulemine,
¹⁰ kulda suu kulutamine,
peene keele peksemine.

Kadrina. EÜS VII 326 (93). 1896.

318

Mis sa, hääleta, ägised
ja sa, rinnuta, rögised!
Eks sa tulnud eile meile,
kui meil tõlde tõrvati,
⁵ vana ratast rasvati.
Siis oleks saanud meelevõiet,

2.

keelevõiet, suuvõiet,
vanaherrale häälevõiet,
vanamoori mokavõiet,
¹⁰ rehepapi rinnavõiet.

Märjamaa. H III 4, 349 (6). 1889.

319

Mis sina laulad, latratara!
Sinu särk on seenetanud,
ei ole iial pesta saanud,
viiel aastal vetta näinud.

3.

⁵ Laul põle tunnud kurikad,
seepi ei seitsmelgi nädalal.

Jüri. H IV 1, 721 (10). 1889.

320

Mis sa, sitikas, sirised,
porikärbane, porised!

4.

Sa oled sitika sulane,
porikärbse poisikene.

Kadrina. EÜS VII 324 (86). 1896.

321

Mis sa, ussine, urised,
mis sa, kärnane, kärised!
Sul pole hääлта härga hüüda,
kurku pole kure karida.

5.

⁵ Mis sa muidu laulma tupid,
sul pole muud kui laulujupid.

Hanila. EStK 17, 151/2 (90). 1922.

322

Mis sa laulad, kui sa'i mõista!
Sul'i ole hääлта hästi laulda,
viisi hästi veere,te,
sõnu kokku sõlmitse.

6.

härg sul hääle ära joonu,
kitsipoig keele imenu;
häälepunn sul pooles lännu,
¹⁰ kurgurumm sul rosteten.

⁵ Siga sul sõnad segänu,
lammas laulu läkäten,

Paistu. H III 6, 664/5 (13). 1889.

Mis sina kloksud, koorekernu,
 rasvarätiku, rabised!
 Ammuks sind munast muneti,
 ammuks sind pojaks hauti,

⁵ veel ep su suu verine,
 veel ep hambad toore'esed.

Kadrina. EÜS VII 325 (90). 1896.

Vaid ole, vinni, vaid ole, vanni,
 vaid ole, vana, laulamasta,
 vana suu vabisemasta,
 vana kessel kiikumasta,

⁵ vana virssu vingumasta!
 Mis sina, vana, vabised,
 kuuekümmene, kobised!

Viru-Nigula. H III 1, 755 (30). 1889.

Mi tuled minnan kiusteleme,
 vana viiss, sa vaideleme,
 näl'lakäkk, sa nääguteme!

⁵ Suu sul seitsmesopiline,
 nina neljanurgeline,
 keeli kui kiriku-ussi,
 hamba kui Viru värati.

Üts ep lauluke sinule:
 see sõit sea selga mööda,
¹⁰ kompsis koera konte mööda,
 sa oled sõnusta segane,
 häälesta hädapasune.

Karksi. H, Kase 40 (126). 1868.

Mis o sesta, seeperasta,
 et mul suu sopiline,
 nina või neljanurgeline,
⁵ keeli kui kirigu-usse,
 hamba kui Viru värati?
 Mul o suhun suure sõna,
 tagahamba targemida,
 ehenhamba heldemida.
 Mul om keelen kiiteluste,

¹⁰ keele kandin kannatusta.
 Teil o keelen kiuselusta,
 keele kandin kakelusta,
 teil o suhun soogutusta,
¹⁵ tagahamba haugutusta,
 ninan teil nirisemista,
 nina nurgan nuuskimista!

Karksi. H, Kase 40 (127). 1868.

Mi tuled, konsak, kuuluteme,
 näljakäkk sa nääguteme,
 ilalõug sa ikuteme,
 viisra'ak sa vinguteme,
⁵ pastlapaik sa paaderteme!

Esi oled paljasta paleda,
 esi oled näljasta näguda.
 Oma ihu, munde hilbu,
 oma nägu, munde närdsu,
¹⁰ oma pale, tõiste paiga.

Eila istid herne'enna,
toona ukertid oana,
nüüd tuled välja võisteleme,
võisteleme, kiusteleme,

¹⁵ võistesõnu võttamaie,
kiustesõnu kiskumaie.

Karksi. H, Kase 43^a/44 (140). 1868.

328

Laku perset, lauluräästas!
Ma saan muidugi mehele:
Aru Andrese pojale,

12.

Kullerkupu Jakobile,
⁵ Nillernipu Adressele!

Tori. H II 21, 581 (16). 1888.

329

Mis tulid, kirpu, kiuste laulma,
täivatt, tulid vaidelema?
Mine senna teerajale,
kus olid koerad kusel käinud,

13.

⁵ siad sita laskenud —
pista senna peened mokad,
terita nina teravaks!

Harju-Jaani. E 15706 (214). 1895.

330

Mis tuled, kinnas, kiuslemaie
vai tuled, talluk, taplemaie?
Kinnas viiässe kesäle,
talluk viidi tapuaida,
⁵ vana viisku vainuelle.

14.

Mis sa haugud, halli rantsi,
pureled, punane koera?
Kas tahad taarirabada
või tahad tõrrelopotesta.

Kolga-Jaani. J. Hurt, Vana kan-
nel II. Tartu 1886, lk. 271.

331

Mis sina laulad, lampi lõuga,
kõõrutad, nõna kõvera?

Laulad meie laulukesi,
veeretad me viisikesi.

⁵ Ära sina haugu, halba rantsi,
purela, peni punane!
Esi musta ne ku mukki,
esi halli ne ku hakki.

¹⁰ Eila seid sa seitse lehma,
üleelila ütsa lehma —

15.

allap sul hamba verega,
käpa karu raipeiga.

Mõse suu soeveresta,
¹⁵ käpa karuraipe'esta —
siis tule muga võistelema,
võistelema, heistelema.

Tarvastu. H IV 4, 314/15 (11). 1891.

Oles ma enne seda tiidnu,
et ne hata haukma naksi,
kireve lita kiukma naksi —
ligi võtas leevakoti,

⁵ sis tiiss lital limpsatust,
vanal hatal hampsatust!

Sangaste. ERM 144, 47 (55). 1920.

Mis sa, hääletu, ägised
ja sa, rinnutu, rögised!
Sul pole hääлта ägiseda
ega rinda rögiseda.

⁵ Purele põllal pörsastega,
lauda taga lammastega.

Kui sul kirg — kisu neid,
kui sul nälg — näri neid,
kui sul himu — ime neid!

Mustjala. KKI 10, 347 (12). 1949.

Mis sa, kiutsus, kiidad ennast,
igapääv sa tõstad ennast!

Sul pole hääлта ägiseda
äga rinda rögiseda!

⁵ Pane äge hääledaks
ja vana regi rindadeks —

siis sul hääлта ägiseda
ja ka rinda rögiseda.

Mustjala. ERA II 276, 213/4 (28)
1939.

Ole vaid sa, sinine,
laš mind laulda, ma punane!

Minu suusta kukub kulda,
alta hammaste hõbedad,

⁵ peelta keele killinguid;

sinu suusta kukub kusta,
alta hammaste hanepaska,
peelta keele kitsikusta.

Mustjala. ERA II 276, 204 (8). 1939.

Mes sina, sinine, laulad,
sinipalgene, pajadad!

Sinu suusta kukkub kuola,
alta hammaste ilada,
⁵ pääldä kiældä kitsekusta!

Las mina, punane, laulan,
punapalgene, pajadan!

Minu suusta kukkub kulda,
alta hammaste hobeja,
¹⁰ pääldä kiele killingida.

Kuusalu. H III 3, 11 (3). 1890.

Kus see laulik meile tulnud?
See tulnud seapesasta,

see laulab seasõnuda,
emikse imeteguda!

338

22.

Kust see laulik vällä tulnu?
Musta ruuna ruhvi alta,
kõrvi ruuna kõtu alta,
halli ruuna hanna alta!

talvel tapid raipe'eida,
allap sul hamba' veritse,
suu sul soolikalimuga.

5 Toona ukerdid oana,
suvel sa seied surnueida,

Tarvastu. H II 25, 775 (54). 1890.

339

123. POISS SÕIDAB LAULMA.

Olin mina enne noore meesi,
seda enne poisikene.

Ostsin püssi ja ostsin mõõga,
ostsin Hollanti kübara,
5 peale panin pika peala,
lagipeale laia lindi,
kukla taha kuldaturi.
Läksin Lihula laadale,
ostsin Harju mehe hobuse,
10 Vil'landi mehe verikõrvi.

Siis läksin Riiga laulemaie,
Tartu linna tantsimaie,
Valga linna valtsimaie.
Riigas laulu ei arvatud,
15 Tartus tantsu ei tahetud,
Valkas valtsi ei vaadatud.

Läksin siis teisale laulemaie,
kukkusin roonu kuusikus,
laulsin keisri kaasikus.

20 Kes tuli laulu kuulatama?
Riiast tulid Riinusida,
alevilt tulid Annesida,
igast majast Marisida,
kõigest kohast Kadrisida.

25 Need tulid laulu kuulatama,
kiitsid laulu ja laitsid meesta,
et põld häida ehte'ida,
selgas saksa saterkuube,
jalgas uusi ummiskingu.

Pärnu. H II 20, 93 (54). 1889.

124. POLE LOODUD LAULJAKS.

340

1.

Oles minu luudu laulijassi,
laulijassi, laskijassi,
mind on luudu kündijassi,
kündijassi, külvijassi,
5 härjaadra kandijassi,

musta mulla pööri jassi,
rootsi raua rookijassi,
vene püssi pühkijassi.

Rõngu. H II 30, 782 (14). 1890.

Meie maa mehed madalad,
adrakandijad kavalad
künnävad kivitanumat.

Ei nad riku ruuna rinda
egä kaku kõrvi kaala.

Mend põle loodud laulijasse,
laulijasse, laskijasse;
mend on loodud kündijasse,
kündijasse, külvijasse.

10 Ma teen odrad oja veerde,
tatrad teen tare tahaje,
linad teen ma liivakulle,
kaara teen ma kallakule,
15 rükkid ruusarinnakule,
muu vil'lä muedu maale.

Viljandi. H III 20, 747 (6). 1894.

125. VANA LAULIK.

342

Laulaks, laulaks, lagipealne paljas,
kõrva iäres harvad karvad —

niedki põlõ mio oma karvad,
niedki Koksi Riedu karvad.

Kihnu. RKM II 56, 348 (1). 1956.

I. MURELIK LAULIK

343

126. ILU- JA MUREMÄEL.

Me istume ilumäela,
ilupilli meil peonna,
ilukannel kaendelenna,
iluoksa alla hõlma.

⁵ Muu istuve muremäela,

murepilli neil peonna,
murekannel kaendelenna,
mureoksa alla hõlma.

Tarvastu. H III 31, 43 (32). 1889.

127. SUU LAULAB, SÜDA MURETSEB.

344

1.

Suu laulab, süda muretseb,
silmad vetta veeretavad,
kulmud vetta kukutavad,
paled laineta lasevad.

⁵ Ma laulan nutule nõuksi,
haledusele aviksi.

Haljala. H I 2, 686 (12). 1889.

345

2.

Kes mind kuuleb laulemaie,
laulemaie, luulemaie,
see ütleb ilul olema,
rõemupäivida pidama,
⁵ lusti laulu laane'essa!

Ma laulan läbi murede,
läbi leinatse südame,
läbi hoole hoogutelle.

Suu laulab, süda muretseb,
¹⁰ süda vetta veeretella,
pale laseb laine'eida;
süda tunneb süida palju,
pale paksuda mureta,
rinnad hoolta raske'eta.

Kose. H II 16, 143 (178). 1885—87.

Kes minu kuuleb luulemaie,
luulemaie, laulemaie,
see minu luuleb lusti polve,
arvab mul aja ilusa.

5 Laulan mina ikkule ilusta,
haledusele avista,
südamele roemusasta.

Ikku! ma ia kulutan,
haledusel viidan aega,
10 nutul noore polvekese:
üksite iga kulukse,
molemitel meneb aega,
kahevorra kumbijagi.

Haljala. H I 5, 18 (16). 1892—94.

129. KURB LAULIK.

A 1.

347

Kes meid kuuleb laulemaie,
laulemaie, luulemaie,
see ütleb ilul olema,
rõemupäivi meid pidama,
5 lustilaulu laulemaie.

Ma laulan läbi murede,
läbi leinatse südame,
läbi hoole hoogudel.

Suu laulab, süda muretseb,
10 silmad vetta veeretella,
pale laseb laine'eda,
kulmud kullatilkemeida.
Süda teaneb süüda palju,
pale paksuda mureta,
15 rinnad hoolta raske'eda.

Oo minu süda süsine
või minu pale punane
või minu meeli mustukene!
Eks võind süttida põlema,
20 kui ma sinda sütitasin,
tunamullu hakatasin
linasella riide'ella,
takusella kanga'alla,
villasella pehme'ella!

25 Südames oli sütevakka,
pealael lõke laia,
põues oli tuli punane.

M. Veske, Eesti rahvalaulud I.
Tartu 1879, lk. 6/7 (nr. 7).

A 2.

348

Suu laulab, süda muretseb,
silmad vetta veeretavad,
pale laseb laini'ida.
Süda mul tunneb süüda palju,
5 pale paksuda mureta.
Mu süda süialune,
pale patukarvaline.

Südames mul sütevakka,
põuves mul tuli põlesse,
10 lagipeal mul lõke laia.

Oleks see mure viel muine teada,
mis minul enese teada
ja minu südame teada —
kivid põllala põleksid,
15 vared põllala vaoksid,
arurohtu halletaks,
rannarohtu roostetaks,
paed lõhki pakataksid,
kivid kildu kukutaksid!

Muhu. H II 54, 438/9 (125). 1896.

Üits mul üt: «Laula, laula!»,
 tõine üt: «Lase, lase!»,
 kolmas üt: «Kuku, kuku!»
 Mih mina laulan, leinaline,
 5 või mina kukun, kurvaline,
 sõnu ei tää, ikuline!
 Laulab suu — ei süame,
 kisub keele — ei mu meele!
 Meelen mul mitu mureta,
 10 süämen o setu süüdi.
 Süäme süsi põlessa,
 meele kirgi kõrbunessa.

Os mul mure munde tääda,
 kahju küla kate tääda —
 15 avites muu muretse,
 küla katsi kahetse.

Muret mul musta härja võrra,
 kahjut kige karja võrra.
 Muret pääle murtanessa,
 20 kahjut pääle kaevatasse,
 hoolta pääle otsitasse.

Karksi. EÜS V 402 (91). 1908.

Laulab suu, ei süame,
 kiitsub keeli, ei mo meeli:
 meelen mul mitu mureta,
 süämen o setu süütu,
 5 süame süsi palas,
 meele kirgi kõrbunesse.

Mõtli muret murtuveta,
 kahjut või kahaneveta —
 muret pääle murtanessa,
 10 kahjud pääle kaevetes.

Oles mure munde tääda,
 kahju või küla kahitse —

avitses muu muretse,
 küla katsi meid kahitse.
 15 Ole ei mure munde tääda,
 kahju ei küla kahitse.
 Mure esiende tääda,
 kahju o ende kahitse.
 Muret o musta härja võrra,
 20 kahjud küla karja võrra,
 hoolda hobeste võrra.

Karksi. H II 23, 147 (1). 1889.

Kes mu kuuli laulaveta,
 ütöl olle liia lusti,
 liia lusti, liia rõõmu.

Mia kuuli, kosti jälle:
 5 «Ei mul ole liiga lusti,
 liiga lusti, rõõmu meeli.
 Mina südita sõanta,
 kosutele meelta kurba.
 Ära taht söa lahende,
 10 katsik minnä meelekene!»

Söa mul teesi süüdi palju,
 pale palju pahada,
 meeli mõnda mõtelia.

Oles mul mure nende tiida,
 15 kahju või külal kahitse —
 avites muu muretse,
 avites küla kahitse,
 mis om mu enese teedä!

Helme. H IV 3, 53 (24). 1888.

Kes minnu kuuli laulevata,
 laululugu laskevata —
 mõttel liia rõõmulise,
 hääalta hää helülise.

⁵ Mina kohalt kurvaline,
 hellä elu leinaline,
 lahku ei süä laulu poole,
 miil ei miildü rõõmu poole.

¹⁰ Süämel on süüdü palju,
 meeleksel mitu vika.

Kes minu süänd sütiteli,
 kurba miilta kostutelli?
 Ei minu süä muidu sütti,
 kurba meeli muidu kostu,
¹⁵ kui lää sõsarde sõnule,
 memme hellä kõnele —
 sis minu süä süttinessa,
 kurba meeli kostunessa.

Otepää. H II 31, 318/9 (3). 1890.

C 3.

353

Mõni mul mõtel liiga lusti,
 liiga lusti, rõõmu meeli.
 Ei mul olnud liiga lusti,
 liiga lusti, rõõmu meeli —
⁵ sütsütin oma süäta,
 rõõmustasin kurba meelta.

Lõhki taht südä lõhenta,
 kateks murdu meekekene —
 vasta pidas hame linane,
¹⁰ vasta pihta peenikene.

Äksi. H II 56, 493/4 (31). 1895.

C 4.

354

Oi minu süda süsine,
 oi minu meeli mustukene,
 miks ei süttinud põlema,
 kui ma sinda sütitasin
⁵ see läbi linase särgi,
 läbi takuse tasase,
 läbi koti kolmetoime!

Südamel oli sütevakka,
 pealael oli lõke laia —
¹⁰ siiski ei süttinud põlema.

Viru-Jaagupi. H II 10, 471/2 (235).
 1889.

C 5.

355

Süä teesi palju süüdi,
 meekekene mitu vika,
 hame palju haigeta.

Ole-eih süäme sütütajat,
⁵ kurva meelet kostutajat.

Kanepi. H II 32, 445 (15). 1889.

J. LAULU LÕPETUS

356

130. MINA LAULAN SELLE SUVE.

Mina laulan selle suve,
selle suve ja sügise,
selle targa talvekese;
laulgu teised teise suve,
⁵ teise suve ja sügise,

teise kergeje kevade,
teise targa talvekese.

Kadrina. H I 1, 65 (15). 1888.

357

131. NÕNDAP KÄIVAD LAULUKORRAD.

Nõndap hella, nõndap vella,
nõndap miu õrna sõsara,
nõndap käeve laulukõrra

ku nii külä karjakõrra,
⁵ ende neuu helmekõrra.

Tarvastu. H III 14, 266 (1). 1893.

358

132. KELLELE JÄTAN LAULUKORRA.

Kellele nüüd jätan laulukorra,
kellele sõnadekorra?
Langule jätan laulukorra,
sõbrale sõnadekorra.

⁵ Luod mul käisid luuda mööda,
sõnad soojad sooda mööda,
kirju kitse külge mööda,

aruvälja aeda mööda,
hobuse udarat mööda,
¹⁰ vasika vasarat mööda,
sia selgaroodu mööda.

Kadrina. H II 10, 98 (101). 1889.

133. LAULU LÕPETUS.

1.

359

Ots-ots, ots-ots, otsa lõpi,
ots-ots, ots-ots, hakkam jälle,
varssi vana viisi pääle,
huupis uvve moodu pääle!

Lühikese laste laulu,
väikese meeste värsi,
sõna katsi karjatselle.

Kellel üle, sii üteltu,
kellel pal'lu, pangu pääle,
kellel liialt, sii lisagu!
Reedal üle, sii üteltu,
Liisul liialt, sii lisagu,
Annel pal'lu, pangu pääle!

Halliste. H II 5, 46 (31). 1883.

2.

360

Lugu otsas ja laaletud,
otses loo viisikene.

Tulgu laulma, kel lugusid,
veeretämä viisisida!

Kolga-Jaani. J. Hurt, Vana kan-
nel II. Tartu 1886, lk. 19, nr. 170.

3.

361

Nüüd on otsas — olge rahul,
kis o targem, see tasugu,

kis o param, pangu juure,
kis o õigem — öiendagu!

Muhu. H II 65, 100 (7). 1898.

134. JÄRG TULEVASTEKS PÜHADEKS.

1.

362

Olgu nõnda, jäägu jälle,
jäägu laulud laube'eksi,
tulevaksi reede'eksi,
jõulu pikaksi pühiksi!
Siis on aega, hakkan jälle,
havest, uvest ja paremast.

Nõnna uusida sõnuda
kui neid uusida ubeda,
veeretuida herne'eida,
sõelutuida sõsterida,
lülituida pähkenida.

Kadrina. H II 10, 259 (5). 1888.

2.

363

Olgu otsa, jäägu järgi,
tulevasse teisipasse,
jõulu pikile pühile,
näärilaupa õhtuuelle.

Siis o aega arutada,
lauluotsa lõpetada.

Mihkli. H II 24, 819 (20). 1889.

Jätan laulud lauba'aksi,
lauba'aksi, reede'eksi,

joulu pikaksi pühaksi,
nearilauba õhta'aksi.

Väike-Maarja. H III 12, 346 (19).
1893.

Nüid u hella, nüid u vella,
nüid u laulu lõppemine,
sõnajärje jättamine.

jõulu pikissä pühissä,
kallis kadriõhtuesse.

Jäägu otsa hommenase,
5 lõpetuse lõune'ese,
nipet-näpet nääriese,

Egas laul meil lauda kata,
10 lauluviisi vetta anna.

Tarvastu. H III 14, 280 (6). 1892.

135. LUGU OTSAS.

Otsas, otsas lookene,
otsas loo viisikene.

Läks ta otseti ojasse,
lipi-lapi laenettesse,
kilpi-kalpi kallastesse.

Lugu jooksis luhta mööda,
halli kassi karva mööda,
5 kirju kitse külge mööda,
sea selganahka mööda.

Torma. H II 50, 328 (19). 1894.

136. LÕPUTA LAUL.

Uiest ümber lauluke,
uiest uusile sõnule,
jälle vana järje piäle:

jänessel ollid pitkad jäljed,
5 pitkad ollid jänesejäljed.

Muhu. H II 6, 402 (57). 1890.

137. KIUSTE LAULU LÕPP.

Hüütut-hüütut, ühtepuhku,
öö otsa ühtepuhku,
arvast sekka aedut-aedut!

Enam on minu hüütut-hüütut,
5 kui sinu aedut-aedut.

Pilistvere. H III 25, 765 (14). 1895.

138. LAUL SAI OTSA.

1.

369

Laul sai otsa, laks läks metsa,
leilutes läks lepa otsa,

karates läks kase otsa,
tammudes läks tamme otsa!

Pöide. H II 35, 654 (395). 1892.

2.

370

Laul sai otsa,
ots läks metsa,
lendas laia lepa otsa.

Kaarma. A 16398 (12). 1937.

3.

371

Laul sai otsa, ots läks metsa,
keltse metsa, kuuse otsa,
piinlase pika pihla otsa.

Kihelkonna. ERA II 164, 462 (6).
1937.

Laulud loodusest ja loomadest on oma ligi kaheksa nimetusega meie rahvalaulu-repertuaaris märkimisväärseks teemaringiks. Polekski mõeldav, et alatasa ümbritseva loodusega heitlev talurahvas oma loomingu ei kujutaks selliseid igapäevast elu ja tööd mõjutavaid faktoreid, nagu seda on ilmastik, mets- ja koduloomad.

Siia peatükki on koondatud laulud ilmastikunähtustest, metsast, kaladest, lindudest ja loomadest. See laulurühm on oma arendussuundadelt ja niisiis ka funktsionaalselt vägagi erinev, mistõttu neid teistes antoloogiates on sageli näidatud *varia* all. Siin on kõrvuti lihtsaid looduspilte ja loitsuluulele liginevaid manamisi-meelitusi; vanasõnale liginevaid kogemusi ning õpetusi ja humoristlikke kirjeldusi; valmi-laadseid laule ja eepiliseks paisutatud jutustusi. Mitmeidki või isegi enamikku siin esitatud lauludest oleks võimalik ümber asetada ka mõnesse teise laulurühma — nagu seda varasemates väljaannetes on ka tehtud. Kuid sel juhul kaoks terviklik pilt vanarahva suhtumisest loodusesse-loomadesse, ilma et muud laulurühmad sellest oluliselt võidaksid.

Ülimalt huvitav ja õpetlik on jälgida seda otse intiimset vahekorda looduse ja loomadega, mis avaldub esitatavais lauludes. Paljudes lauludes ilmneb animistlikku maailmataju: päikesele-tuulele lubatakse andeid, sajatatakse vihma; loodusnähtusi seotakse inimese tegevusega («Ilm udune sugulaste tülist», «Ilm udune, et viljapead jäid põllule») jne. Animistliku sisuga laulude kõrval on realistlikke olupilte («Palav», «Teaks teised, kui külm» jne.), fantaasiarikkaid kujutlusi («Taevas tantsis»). Ohtrasti esineb deminutiivseid, hellitlevaid nimetusi. Eriti lauludes loomadest on palju huumorit, naljatlev-hüperboolseid fantaasiamänge («Kurg kündmas», «Hiire pulmad», «Kull kutsumata» jne.).

Nende laulude loojad suhtusid loomadesse ja loodusesse kui võrdsetesse partneritesse igapäevases elus. Sellest siis ka see vahetu looduselähedus, mis ilmneb peaaegu igas laulus. Viimasega on seotud ka helge, rõõmsameelne toon. Me ei kohta looduslauludes kristlikule men-

taliteedile omast hirmusegast austust jumala ja tema loomingu vastu. Samuti puudub siin regivärsside enamikule omane raskemeelsus.

Tüpoloogilisest aspektist lähtudes on sinne pilt kirev. Puhaste, n-ö. normaalsete tüüpide kõrval kohtab siin ohtrasti teisi nähtusi: rändmoitiive, tüüprühmi, mitmesuguseid kontaminatsioone. On ka arvukalt fragmente või taandarenguid ja improvisatsioonilisi arendusi. Neist on lähemalt juttu vastavate laulude kommentaarides.

Funktsionaalselt on — nagu ülevalgi märgitud — see laulurühm laialivalguv ja ristuv teiste laulurühmadega. Andmeid on mitmesuguseid. Laule ilmastikunähtustest on lauldud karjaste poolt ja üldse mitmesuguste tööde puhul. Paljud laulud loomadest on kasutusel olnud lastelauludena. Mitmeid looduslaule on lauldud teed käies (eriti eepilisi arendusi), samuti mänguväljakutel ja kiige all.

Peatükk on koostatud põhiliselt Hurda, Eiseni ja EÜS-i rahvaluulekogude põhjal. Muid kogusid on kasutatud juhuslikult.

Looduslaulude alapeatükina on esitatud mõistatuslaulud, kuna mõistatamise objektideks on valdavalt loodusnähtused, linnud ja loomad.

Mõistatuslaulud on levinud ülemaaliselt, esindatud arvukate üleskirjutustega. Olemuselt on see rühm omapärane ja komplitseeritud kahe rahvaluulelise žanri — mõistatuse ja laulu — lõikumise tulemus. Ülesehituselt on ta antud dialoogilises, küsiv-vastavas esituses. Tuleb ette küsimuste-vastuste vaheldumist üksikute mõistatusobjektide kaupa skeemis: küsimus-vastus, küsimus-vastus; laulude kaheosalist ülesehitust — esimeses pooles mõistatusküsimuste ja teises vastuste rida; lühemate küsimuste-vastuste perioodide vaheldumist, näiteks skeemis 3 küsimust — 3 vastust, 3 küsimust — 3 vastust jne. Vähesel määral esineb ka väitvat esitust monoloogi kujul. Sel puhul nimetatakse laulus antud mõistatamise objekte laulu sissejuhatavas osas tavaliselt mingi peitelise ühisnimetajaga (mul oli kodu kümme poega/ üks oli ilus ümmargune — variant 3; mõni mees mõnesugune/ mõni üsna ümmargune — variant 9, vt. ka variant 21, 24). Valdavalt dialoogiline ülesehitus viitab mõistatuslaulude kollektiivsele ettekandmisele — küsiva ja vastava poole osavõtuga laulmisest. Otseseid viiteid esitamisviisile on üleskirjutustes vähe (kahe karjase vastastikusest laulmisest kõneldakse Keilas, vt. variant 11; vanema ja noorema õe vastastikusest laulmisest Hallistes vt. variant 19; viljamõistatuse kasutamist loitsuna on kaudne vihje Laiuselt¹, vt. variant 23; laulu-

¹ Julie Sepa saadetises Laius-Tähkverest 1888. a. on traditsiooniliselt tuntud monoloogilise ülesehitusega viljamõistatus toodud loitsuna loitsude ja ennete hulgas pealkirja all «Kõigi viljade õnnistuseks». Peale nimetatud mõistatuslaulu esineb samas saadetises näit. niisuguseid loitse, nagu kohtu-sõnu, hundi-, ussi-, kurja koera tõrjesõnu ja mitmesuguseid rahvapäraseid endeid ja tõrjenõiduse menetlusi.

mõistatuste esitamisest kahe koori vahelduses seoses vastasmängudele tüüpilise liikumisega on andmeid Setust, vt. variant 26).

Seoses väheste andmetega esitusviisi kohta on mõistatuslaulude funktsionaalne külg lõplikult selgitamata.

Temaatiliselt on, arvestades kogu repertuaari, mõistatuslaulu vaatlusalala üsna lai. Traditsioonis on kõige levinumad mõistatused viljadest, metsast (metsapuudest ja metsloomadest), koduloomadest-lindudest, taevakehadest ja ilmastikunähtustest (kuu, päike, vikerkaar, vihm) mesilasest ja reesõitjast. Temaatiliselt erilaadsed on Lääne-Eesti mõistatuslaulud. Siin esineb üldlevinute kõrval niisuguseid haruldasi mõistatamise objekte, nagu taevas, öö, võti, võrk, püss, kirves, ait, köök, saun, tuba, ahi, suits, kirik, inimene (perenaine, perekonnaliikmed: taat, eit, vend, õde, vennalapsed) jm. Võib arvata, et Lääne-Eestisse on mõistatuslaul siirdunud idapoolsetelt aladelt ja siin omapäraselt välja arenenud.

Mõistatuslaul kui tervik vaatab kas ühte (näiteks mõistatus viljadest, puudest, metsloomadest, mesilastest, taevakehadest jne.) või mitut temaatilist piirkonda.

Kontaminatsioonidest on arenenud traditsiooniliseks ühendus ülesehituselt analoogilise lauluga «Meri õue all».

A. PÄEV, PÄIKE, KUU

139. KUST TÕUSEB PÄEV.

372

1.

Kae kost tule kuukõnõ,
kae kost armas aokõnõ?
Kuu tõusi Kuuramaalt,

agu Narva allikast,
⁵ päiv Pärnu lätte'est.

Sangaste. H II 6, 759/60 (81). 1890.

373

2.

Kuu paistis Kuura jõesta,
päeva Pärnu allikasta,
tähte Taalingi mäesta.
Kuu kui kangas kuldatoime,

⁵ päe kui kangas pärnatoime,
juustoime, jumalatoime.

Peetri. EÜS VIII 878 (547). 1911.

140. PAISTA, PÄEV!

374

1.

Paista, paista, päävakene,
heledaste, ilmakene!
Paista minu pärja piale,
kündija kübara piale,
⁵ äästaja äkke piale,

vahimehe värava piale,
kubja uue kuue piale!

Kadrina. H I 1, 91 (3). 1888.

375

2.

Paista, paista, päevikene,
heledaste, ilmukene,

paista ikka Palmse peale,
ära paista ranna peale!

5 Rannas süiakse kalada,
ranna haiseb raipe'ella,
rannatua tuore'ella.

Paista minu pärja peale,
hõbedase puari peale,

10 äestaja äkke peale,
kündija kübara peale!

Äestajal äke musta,
kündijal kübar punane,
minul pärg on päevakarva,
15 otsa iest hõbedakarva,
tagant pitsid taevakarva.

Kadrina. EÜS VII 414 (183). 1910.

141. TULE VÄLJA, PÄEVAKENE!

1.

376

Tule väl'la, päevakene!
Ma tii sulle pika pätsi,
tapan kuke kuusikusta,

musta kuke muru päälta,
5 halli kuke haavikusta.

Sangaste. H II 59, 805 (75). 1898.

2.

377

Üle, üle, vihmakene,
kaalu üle, kastekene,
tule väl'la, päevakene!

Ma tee päeval pätsikese,
5 ma sul tapa tallekese,
päeval anna päakese,

Kustal anna kopsukese,
Matsil anna massakese,
esi söö söämikese,
10 latse lakuv' leemekese.

Halliste. H, Kase 31 (84). 1868.

3.

378

Paista, paista, päevakene!
Paista, päeva, palavaste,
helgi, ilma, ilusaste!

Mis mina annan paistemasta?
5 Tapan ära musta kuke,
annan päeval harjakese,

ise söön südamekese,
pere rüüpab leemekese,
kassil kaalaluukese,
10 koeral kondiotsakese.

Viljandi. H II 26, 141/2 (13). 1889.

4.

379

Tule väl'lä, päivä, kulda,
ma anna pütü piima, päivä, kulda,
poole pätsi leibä, päivä, kulda,
sõklatävvä sõira, päivä, kulda,

5 matitävve marju, päivä, kulda.
Pake, pilv, päävä päält!

Kanepi. H II 32, 530 (19). 1890.

Tule väl'lä, päeväke,
ma anna pätsi leibä,
pääle pätsi otsakse!

Tule väl'lä, päeväke,
5 ma anna karbi räimi,
pääle karbi kaits räime!

Tulend väl'lä, päeväke,
ma anna tümsü lihada,
pääle tümsü tükikse.

10 Tulend väl'lä, päeväke!

Tarvastu. H II 25, 662 (10). 1891.

142. PÄEV PÖLETAB.

Heledaste heidab ilma,
palavaste paistab päeva,
odrad põllule põletab,
kaerad külville kautab,
5 linnad rikub liivakuie,

herne'ed tua edeje,
taterad tua tahaje,
piperad pinu edeje.

Kadrina. H II 10, 176 (200a). 1889.

143. PALAV.

Nüüd on pardila palava,
linnul liiga soojadana.
Nüüd ma jooseksin jõgeje,
küla külma kaevudele,
5 ajan juure allikale.

Tõusen hommikul ülesse,
siis olen, sulgi, suuni märga,
hani, märga hamba'ani,

kana, kaelani libeda,
10 vesi alla, vesi peale,
vesi minu vöö rajalla,
vesi mu keeru keske'ella.

Väike-Maarja. H II 11, 366 (142).
1889.

Tule, tule, tuulekene,
tule, tuulehingekene,
lehi, looja leilikene,
vii pardilta palavad,
5 vii linnulta liiga sooja,
hanelt aiva soojukesta!

Nüüd mina jookseksin jõgeje,

mere meele vavvedelle,
aru külma allikasse.

10 Jõest mina saaksin juuaksani,
allikast janu ajada,
kaevust keelta kastatella.

Haljala. H III 23, 71/2. 1895.

Nüüd on linnula palava,
pääsokesel liiga sooja.

Heledaste heidab ilma,
palavaste paistab päeva,
nüüd saab sooja seisateski,
palav ilma pärjatagi,
pigista pihasta vetta,
õlast vetta õilutada.

Otrad põllula põletab,
10 kaerad külvi kautab,
linad jätab liivakule.
Jätab valla vaesesta,
kehelkonna kirjuma,
saksa salvud paljasta,
15 isandad ilmatumast.

Narva. H III 31, 554/5 (1). 1906.

144. VEERE VENNA JUURDE.

A 1.

385

Veeri, veeri, päivakene,
veeri, päiva, vetta mööda!
Veeri sinnä, kon mu velle,
tsõõri sinnä, kon mu sõtsi!

Veeri velle aida pääle,

tsõõri sõtsi kirstu pääle!
Velle aidan verevida,
sõtsi kirstun kirivida.

Rõngu. H II 30, 947/8 (7). 1890.

A 2.

386

Veere, veere, päevakene,
Refr.: veeriku, veeriku!
veere, päeva, vetta möödä,
lase kaselatva möödä,
kullast kõrendit möödä,
hõbest tettu õrta möödä!

Veere sinna, kun mu velle,
saa sinna, kun sõsara!

Veere velle aeda pääle,
velle aeda harja pääle,
10 onu aeda harja pääle,
sadulsepä sanna pääle,
kübarsepä kül'le pääle,
tallersepä tare pääle!

Tarvastu. H II 43, 195 (4). 1893.

B.

387

Veere, veere, päevakene,
veere, päevä, vetta möödä,
hõbedasta õrta möödä,

vaskest värävida möödä,
5 kullatud kõrendid möödä!

Viljandi. H, Peet 38 (35). 1879.

145. VEERE VAESE VAEVA TÖTTU.

388

Veerü, päiva, viidä aiga,
kuulu, tunni, saa ma kodu!
Veerü vaeste vaiva tõttu,
kuningide kulla tõttu!

Vaesil olli pal'lo vaiva,

kuningil oll pal'lo kulda.
Vaesil vaiva vakatäüsi,
kuningil kulda kotitäüsi.

Sangaste. H II 5, 547 (12). 1877.

Veere, veere, päevakene,
veere saksade vihala,
kubijuie kuuluvilla!

Saks ei sallind päivikesta,
5 saks ei sallind veeremasta,

isand ei öö tulemast,
kubjas kuud ei tõusemaie.

Lüganuse. H II 1, 147 (213). 1888.

Veeri, veeri, päevakene,
veeri, päevä, vettä möödä,
lase mõtsa latvu möödä!

Mis ma anna veerijalle
5 vai ma kingi sõorijalle?
Sõtsi kingi sõorijalle,
velle päeva veerijalle.

Veeri muidu, päevakene!
Ei ma'i täi velle anda:
10 jääss mu nurme kündemada.
Veeri's muidu, päevakene!
Ei ma'i tähi sõtsi anda:
jääss mu nurme põimimada,
niidu jääse niitemada.

15 Veeri's muidu, päevakene!
Kuke anna veerijalle,
kana kingi sõorijalle.
Ei ma'i tähi kukke anda,
veeri muidu, päevakene!
20 Ei ma'i tähi kanna anda.
Kukk läts kulla õrre pääle,
kana läts vaski varva pääle.
Kukk läts kulda kirgemaie,
kana läts vaski kaakumaie.
25 Veeri's muidu, päevakene,
veeri's muidu, sõori muidu!
Vöö mina anna veerijalle,
sõle kingi sõorijalle.

Helme. H II 48, 65 (84). 1892.

148. PÄEVA PEITMINE.

A.

Juba päive peidetie,
kuuvalu varastetie.
Kesse peitas meie päive,
kumb siis kuuvalu varastis?
5 Jeesus peitas meie päive,
Mari kuuvalu varastis.

Mis saab päive peitajalle
kuuvalu varastajalle?
Annan noa nurmekirja,
10 tupe tuuleristi kirja.

Vaivara. H II 37, 77/8 (9). 1891.

B.

Aituma, jumal tänatud,
juba päive peidetasse,
kuuvalu varastatasse —
ilma piitsa peksamata,

5 kämmelie kärkimata,
rusikuie rutjumata.

Vaivara. H III 1, 95 (3). 1888.

Veeeri, veeeri, päevakene,
kulu, kulla tunnikene,
anna orjale õdagu!

5 Ori oodi õdaguta,
orjal om aiga igava,
päivilisel päeva pika.

Ole ei aiga päeval veerda.
Päev see suib sulaste päada,
kammib karjalaste päada,
10 päev see otsib orja päada.

Tarvastu. H II 25, 775 (58). 1890.

150. KUUPAISTE EI RIKU KUUBE.

394

Õekene, hellakene,
kälikene, kallikene,
kui me kõrves kõndisime,
laanes laias laulasime —
5 kuu meil paistis kuue piale,
päev meil paistis pärja piale,
hele tähte helme piale,

tähte suuri tärne piale.
Kuu ei rikkund kuue kirja,
10 päev ei rikkund pärja kirja,
hele tähte helmekesta,
tähte suuri tärnekesta.

Kuusalu. EÜS VIII 1706 (49). 1911.

B. VIHMA, VESI, UDU

151. SAJAKS VIHMA, SAAKS MAGADA.

395

Sada, sada, vihmakene,
sada, sada, saass magada!
Anda ei kuivale magada
ega erel hengamista!

⁵ Kuival aal oli kubja kurja,

1.

kubja kurja, härä erka.
Kuival kuhju loodanessa,
erel heinu tettanessa.

Paistu. H I 7, 584 (7). 1895.

396

Sajaks vihma, saaks magada,
tuleks hoogu, tukastaksin!
Saja, saja, sooja vihma!

Tule koju, musta lehma,

2.

⁵ ema teeb mulle sooja piima,
sooja piima, peerikesta.

Väike-Maarja. H II 12, 423 (37).
1890.

152. TULE, VIHMA!

397

Vihmakõne, õlle-õlle, vellekõne,
õlle-õlle,
veeri meile, õlle-õlle, Venemaalta,
õlle-õlle,
astu meile, õlle-õlle, Harjumaalta,
õlle-õlle,
sõvva meile, õlle-õlle, Sõrvumaalta,
õlle-õlle!
⁵ Meie põllu, õlle-õlle, põdemassa,
õlle-õlle,
meie nurme, õlle-õlle, närtsimassa,
õlle-õlle,

1.

hainamaada, õlle-õlle, hallitamas,
õlle-õlle.
Tule, vihma, õlle-õlle, vihu meidä,
õlle-õlle,
tule, huugu, õlle-õlle, uha meidä,
õlle-õlle,
¹⁰ meie musta, õlle-õlle, muide siäs,
õlle-õlle,
tõrvaskandu, õlle-õlle, tõiste siäs,
õlle-õlle.

Rõngu. EÜS II 51 (25^a). 1905.

Tule, huugu, uha minnu,
tule, vihma, vihu minnu:

ma olen musta muide siän,
tõrvaskandu tõiste siän.

Rõngu. H II 30, 949 (11). 1890.

153. SAJA, VIHMI!

399

Saada vihma, oeoh, oe, oe, oeoh,
meie poolõ, oeoh, oe, oe, oeoh,

taivaesä, oeoh, oe, oe, oeoh,
oeoh, oe, oe, oeoh!

Põlva. H II 45, 316 (2). 1888.

154. EI OLE VIHMAST VIGA.

1.

400

Mis sest vihmasta vigada
ehk on kahju kaste'esta?

Ei ma vihmalla idane
ega märjalla mädane,
5 ei ma kasva kaste'ella.

Vili vihmalla idaneb,
rohi märjalla mädaneb,
kaera kasvab kaste'ella.

Kose. H II 16, 122 (151). 1887.

2.

401

Mis on vihmasta vigada,
mis on märjasta mädada,
mis on kahju kaste'esta?

Ei mina vihmalla idane
5 ega märjalla mädane
ega kasva kaste'ella.

Vili vihmalla idaneb,

rohi märjalla mädaneb,
oras kasvab kaste'ella.

10 Vihma tooneb meile vil'la,
sadu tooneb meile saia,
kaste kasvatab orasta.

Haljala. H II 9, 830 (110). 1890.

155. VIHMI ÜLE.

402

Üle hoogu, vihmahoogu,
üle aga hoogu hoomne'eksa,
tunapalle, teisipalle!

Seeli, ilma, selgemasse,
5 vaali, ilma, valgемasse,
puhu, ilma, puhtamasse!

Mis mina annan seelijalle,
seelijalle, vaalijalle?

Seelijalle selle härja,
10 vaalijalle valge härja,
puhujalle puniklehma.

Tori. H II 21, 580 (13). 1888.

Ul'lu ära, udsukõnõ,
 kallu, kulla kastõkõnõ!
 Ul'lu, udsu, uiboõdõ,
 kallu, kastõ, kanepide,
 5 veerü, vesi, visnapuilõ,
 visnapuilõ vereville,
 sarapuilõ sirgõille,
 tikõrpuilõ teräville,
 uiboilõ oosikile!

10 Tikõrpuu teräv aianõ —
 viil mu veli terävep,
 visnapuu verrev aianõ —
 viil mu veli verevep,
 sarapuu sirgõ aianõ —
 15 viil mu veli sirgõ'õp,
 kuslapuu korgõ aianõ —
 viil mu veli korgõ'õp.

Sangaste. H II 5, 420/1 (83). 1877.

157. VIHMA MUJALE MAALE.

404

1.

Üle need pimedad pilved,
 üle need tumedad tormid,
 üle hood ümmargused!

Vii vihma Vigala poole,
 5 kanna hood Karjalaie;
 Vigala veiste juure,
 Karjalaie karja juure!

Vigala tuad põlevad,
 karjalaudad lõemendavad.

10 Vigalas on mehed mustad,
 mehed mustad, naised laisad,
 tüterid igitigedad,
 poisid poolemustelased.

Viru-Jaagupi. H II 10, 421 (177).
 1889.

405

2.

Ju tuleb Virusta vihma,
 ju tuleb sagar salusta,
 hoogu Harjusta ajakse,
 pilve pikka Peipesesta,
 5 rahe laia Laiusesta.

Tuleb kuivi kastemaie,
 linapäid liutamaie,
 tanupäid tasutamaie,
 harjapäid algamaie.

10 Oh jumal, jumalukene,
 vii üle vihmahoogu,
 kanna üle kastehoogu,
 vii vihma Vigala poole,

aja pilved Harju poole
 15 Vigala veistel juua,
 Harju naiste kätte pesta!

Vigalas on mehed mustad,
 mehed mustad, naised mustad,
 tüterid pigikoledad,
 20 poisid pooled mustelased.

Virumaal on mehed valged,
 mehed valged, naised valged,
 tüterid pigi-ilusad,
 poisid pooled sakselased.

Kadrina. H II 10, 38/9 (27). 1889.

Üle, üle, vihmahoogu,
üle, hoogu, ma ootan,
kaste loogu, ma kannatan!

5 / Vii vihma Virumaale,
aja vihma Harjumaale,
Harju naiste käte pesta,
Villandi veiste juua!

Harjumaal on mehed mustad,
mehed mustad, naesed mustad,

10 tüdrukud tulihigised,
poisid kannukarvalised.

Meie maal on mehed valged,
mehed valged, naesed valged,
15 tüdrukud tuliilusad,
poisid pooled saksilased.

Põltsamaa. H II 26, 1051/2 (7). 1889.

Vii vihma Vennemaale,
aja hoogu Harjumaale!

Vennemaal vili põlenessa,
Harju aida kõrbunessa.

Rõngu. H II 30, 758 (12). 1888.

Vihmakane Viromaale,
sagariku Saaremaale!
Vihmakane, vikakaarikane,

5 vikakaarikane, mine merde,
mereh om kivikene!

O. Kallas, Kraasna maarahvas.
Helsinki 1903, lk. 112 (nr. 9).

Tule, tule, õllele, tuulekõnõ, õlle,
vii vihma, õllele, Vennemaale, õlle,
aja huugu, õllele, Harjumaale, õlle,
tõuka vihma, õllele, Turjamaale, õlle,
5 saada sagar, õllele, Sõrvemaale, õlle!

Näide põllu, õllele, põdemassa, õlle;
näide nurme, õllele, närtsimassa, õlle,
hainamaada, õllele, hallitamas, õlle.

Mine, vihma, õllele, vihu neidä,
õlle,
10 mine, huugu, õllele, uha neidä, õlle,
nemä musta, õllele, muide siäs, õlle,
tõrvaskandu, õllele, tõiste siäs, õlle!

Rõngu. EÜS II 51 (25^b). 1905.

158. VIHMA, ÜLE VAESLAPSEST.

Üle, üle, vihmakene,
liges teid — mina ligune,
märjas teid — mina mädäne.

5 Mul pole kodo, kun ma kuiva,
mul pole tare, kun tahene.
Kodu mul suure kuuse alla,
tare mul laia tamme alla.

Kuusik ep minu koduje,
tammik ep minu tareje,
10 vitsik pikkä vihmavarju,
kuusik suure hoo varju.

Tarvastu. H II 55, 306/7 (39). 1896.

Ära viere, vihmakene,
ära sa'a, saokene!

Ei ole koju kuivajaida,
pää märja silitajaida,
5 jala märja mähkijida,
kää külma katsujida.

412

Üle, üle, vihmakene,
üle viie velle päältä,
seitsme sõsara päältä!

Liges tiid meie linatse,
5 liges kastad kaalaräti,
liges teid — ärä liguni,
märjäs teid — ärä mädäni.

Koes ma lige laoti?
Liiväle lige laoti,
10 mäe pääle päästi märjä.

413

Üle, üle, vihmakene,
üle vihmahookene!
Vaali, vaali, ilmakene,
vaali, ilma, valgemasse;

5 seli, seli, ilmakene,
seli, ilma, selgemasse;
puhu, puhu, ilmakene,
puhu, ilma, puhtamasse!

414

Saea, saea, vihmukene,
ära sa saea minu piale!
Saea saksa laste piale—

A 2.

Kesse kuivab kuivad riided,
vaalib valgijed käiksed,
peseb uued louendised,
10 pleegib piimakarvalised?

Kuusalu. H II 34, 639 (290). 1892.

A 3.

Liiväle lige laguni,
mäele märga mädäni.

Oles mul tare esä tetü,
oles mul paari velle pantu,
15 nurka onu nukerdetu —
sis oles kodu, kunnes kuivas,
sis oles tare, kun tahenes.

Teomehe om tennu tare,
palgalise pandan paari,
20 ori nurga nuperdan.

Paistu. H II 68, 370/2 (24). 1902.

A 4.

Ära mind kasta, vihmakene!
10 Mul pole kodus hammeandjat,
mul pole kodus kuivatajat.
Kasta talutütterida —
neil on kodus hammeandjad,
neil on kodus kuivatajad.

Viljandi. H III 7, 104 (62). 1888.

B 1.

neil o kodu kuivatajad,
5 valge riide vaalijad
ja puhta särgi pesijad.

Vigala. H II 20, 340 (5). 1889.

Saja, saja, vihmake,
ära saja minu peale,
saja saksa lapse peale,
piisu perepoja peale!

⁵ Tal on kodu kuivatataja,

uue kuue uhtuja,
valge särgi vaaliija,
peene särgi pesija.

Märjamaa. H II 17, 32 (11). 1889.

159. ILM UDUNE.

A. Ilm upub udusse.

1.

416

Oh jumal, jumalukene,
selita, selita ilma!

Selita segane ilma,
puhu ilma puhta'asta,
⁵ kasi ilma kaste'esta,
ruogi ilma rooste'este!

Ilma upukse udusse,
taevas tahmaje vajukse,
rahvas raua rooste'eie.

Haljala. H I 5, 57 (123). 1892—94.

A 2.

417

Puhu, puhu, tuulekene,
puhu ilma puhta'aksi,
seli ilma selge'eksi!

Ilma upukse udusse,

⁵ taevas satukse sadusse,
rahvas rauarooste'esse.

Kuusalu. E 18525. 1895.

B. Ilm udune sugulaste tülist.

1.

418

Mis on ilmake udune,
taevas tahmakarvaline,
rahvas rauaroosteline?

Selle ilmake udune,
⁵ taevas tahmakarvaline,
rahvas rauaroosteline —
ristiemad riidelesid

ühe ristilapse peale;
käliksed kära pidasid
¹⁰ ühe kirju karja peale —
selle ilmake udune,
taevas tahmakarvaline,
rahvas rauaroosteline.

Simuna. H II 11, 965/6 (22). 1891.

Selgu, selgu, ilmakene,
selgu, ilma, selge'esse,
val'lu, taevas, valge'esse!

Seda'i tää ega'i mõista,
5 mistes o ilma ummetse,
mistes taevas tahmatetu,
ilm küll otsa umbenesse,
taevas tahmalammatesse?

10 Esa-poja pureleve,
sõsarida sõimeleve,

velitse viha peave,
kälitse kära peave;
velitse esa rahale,
kälitse kanamunale,
15 sõsarida sõrmussille —
sest ep o ilma ummetse,
sest ep taevas tahmatetu.

Halliste. H, Kase 30 (80). 1868.

420

C.

Miks on ilmake udune,
taevas tahmakarvaline?

Sest on ilmake udune,
taevas tahmakarvaline,

5 et jääb päida peale põllu,
söödile seasabuda.

.....
Ambla. E 7751 (5). 1893.

421

160. LÄHME ROOSTET ROOKIMA.

Kõik tütarlapsed linnukesed,
lähme roostet rookimaie,
kastet maha kallamaie!

Rooste rikub rohulatva,

5 kaste rikub kaerakõrre,
härmatist hüva ädala.

Simuna. EÜS V 965 (232). 1908.

422

161. MEHED VIHMAST MÄRJAD.

Miks on meie mehed märjad,
miks on meeste riided märjad?
Vihm on teinud mehed märjaks,
lumi lasknud riietesse,

5 rahe neid raskest rõhunud,
lobjak kõrvad lonti aanud.

Halliste. H II 22, 546 (8). 1889.

423

162. ILMA KAEMAS.

Läke usse kaema,
mis sääl ussen ollenessa?

Ussen olli udsuilma,
udsuilma, kidsukülma,
5 satte loogani lumeta,
satte vetta vehmereni —

lumi riki loogakirja,
sado riki saanikirja,
udsu riki uvve kuvve.

Kanepi. EKS 8°3, 212 (23). 1877.

Tänu olgu suurel loojal,
au armejel jumalal —
kuiva ilma kurtamasta,
lahe ilma laasimasta,
5 selge ilma seisamasta.

Lask meid kuivalla koguda,
lask meid selgella siduda,
paremalla kokku panna,
kokku panna kulla põllu,

10 sidemesse siidi põllu,
lademesse laia põllu.
Kodust lätsin — kuue kuiva,
tare eest — jala taheda.

Saime maale — võid maratsta,
15 juba võid, looka, luua lunda,
rangi, rahet raputelle!

Tarvastu. H IV 3, 395/6 (5). 1889.

164. HALVA ILMA VIIMINE.

425

Kus see viilu viidanasse,
pahal ilmal pandanasse?

Arile, hõbeveerile,
Naali kulli vallile —
5 sõnna see viilu viidanasse,
pahal ilmal pandanasse.

Ärge viige teda teeda kaudu,
viige tema hagust aide kaudu,
tõmmaku tema türmpuud kaudu,
10 aige aiateibud kaudu,
viige tema viie tee arusse!

Mustjala. H II 66, 369/70 (304). 1898.

165. PILVES VEEPISARAD.

1.

426

Kaarli vistar poisike —
see viis pilved minnessagi
ja tõi pilved tullessagi.
Pilved olid veepisarad,
5 pisaras oli pika purju,

purjutas hane savasse,
hane sava sinine.

Mihkli. H II 24, 809 (1). 1889.

2.

427

Oi siidine sigadepoiss,
kalevine karjapoiss!
Tõi tema pilved tullessa,
tõise pilve minnessa.

5 Pilvel on puhas purje,
purjel on hani punane,

hanil on saba sinine,
saba peal oli saksa sängi.

Maarja-Magdaleena. H II 28, 63. (4).
1888.

C. TUUL

166. TUUL, VII VESI VILJA PEALT!

428

Tule, tule, tuulekene,
paista piale, päävakene,
vii vetta vilja pialta,
kastet kaerakõrre pialta,
roostet rohuladva pialta,
härmatist ädala pialta!

Vili vihmala idaneb,

1.

rohi märjala mädaneb,
oras kasvab kaste'ella,
rooste rikub rohuladva,
kaste rikub kaerakõrre,
härmatist hüva ädala.

Kadrina. H I 1, 69 (35). 1888.

429

Tõuse, tuuli, paista, pääva,
vii see vesi vilja pealta,
kaste kaerakõrre pealta,
rooste rohu latvadesta —

2.

sõnni kui uppume udusse,
kaume jo kaste'esse,
roostetame rohtudesse.

Jõhvi. H II 37, 389/90 (65). 1892.

430

167. TALTU, TUUL!

Iltu, iltu, ilmuke,
taltu, taltu, taevuke,
iltu nenda, kui olid eila,
taltu nenda, kui olid taane.

Eila oli ilma ilusa,
taane oli taeva taheda.

Nüüd on ilma hukka läinud,
pilved pitkale vanunud.

Sest ei ilto meie ilma
ega taltu meie taevas,
et rahvas pailu pattu teind
ja rahvas rauda roostetand.

Lihula. H I 4, 219 (11). 1872.

1.

431

Mis sa puhud, põhjatuuli,
lõetsud, lõunaneitsikene!
Puhud sa puna minusta,
lõetsud verda vaevasesta.

5 Ju puna minust pugenud,
ju valge minust vajunud.

Puna läinud puude peale,
valge rehevarda peale,
hele heinakaare peale.

Kose. H III 3, 459 (2). 1888.

2.

432

Mi nüüd puhud, tuulekene,
voi nüüd lõõtsud, lõhnakene?
Puhud sa näiu punada,
juud sa näiu jumeda.

5 Näiul om pisut punada,
pisut puna, veidu verda,

pisut puna tal põsena,
veidu verda palge'enna.

Enne puhu poiste punada,
10 enne joo meeste jumeda,
poiste punna o paremba,
meeste jumme julge'epe.

Nõo. H III 10, 232/3 (4). 1891.

169. OMAKSED MEREL.

1.

433

Mis sina tuisud, tuulekene,
paugud, paha ilmakene,
lehid, looja leilikene?

5 Tuisu homme, tuulekene,
paugu, paha ilmakene,
lehi, looja leilikene —
homme on mõrtsukas merella,
hingevõttija veella,
kaelaleikaja kalalle,

10 püidemaks püha kaluda,
loomas laiu latikaida.

Täna on mu meesi merella,
täna on mu kaasa kalalla,
püiab kallile kalada,
15 ilusalle heeringida.

Kallis ta'b kalada süia,
ilus ta'b süia heeringida,
noor tahab süia nipet-näpet.

Kadrina. H II 10, 78/9 (73). 1889.

2.

434

Ei ole luba tuulel tulla,
tuulel tulla, saul sadada,
pahal ilmal paugudella,

luba ei rannal räisidella.

5 Ei ole tuulella tubada,
pahal ilmal ei padada,

kurjal ilmal ei kodada,
saul ei saunahurtsikuda.

- 10 Mul on vendani vesilla,
odeni mere onilla,
sedini mere selillä,
taatini mere tagana,
emä hella Helsingessa,
emälapsed lainetessa,
15 peig on laevaga lahella.

Las tuleb vendani vesiltä,
odeni mere onilta,

sedini mere seliltä,
taatini mere taganta,
20 emä hella Helsingista,
emälapsed lainetesta,
peigu laevaga lahelta —
siis on luba tuulel tulla,
tuulel tulla, saul sadada,
25 pahal ilmal paugutada,
luba rannal räisidella.

Kuusalu. H IV 6, 317/8 (27). 1894.

435

Kuule, kulda suuri looja,
ära puhu suurta tuulda,
ära lõõtsu liiga lõhna!
Täämbä lää velle viile,
5 vellelatse laine'ele.
Meil on lootsik luigaluusta,

3.

mõla mõtusse sulista,
aeru hani kül'leluusta.
Puhu hommen suurta tuulda,
10 lõõtsu hommen liiga lõhna,
hommen lää võõra veele,
võõra latse laine'ele.

Rõuge. H II 44, 203/4 (11). 1892.

436

170. TUULED TOOVAD KALA.

Tule iästä, tuulekane,
längü lännestä, jumala,
porutele pohjasesta!

- Merituuli tuob mihijä,
5 pohituul tuob poisikasi,

lounatuul tuob lohija,
idätuul tuob hieringidä,
kagutuul tuob kaluja.

Kuusalu. H II 57, 711 (19). 1896.

171. TAEVAS TANTSIS.

437

Oi imeta, võe imeta,
mis nägin mina imeta
õuessana, käiessana:
taevas tantsis; maa mürises,
5 kuu lõi kulda rõnga'aida,

1.

tähed lõivad täringida,
pääva lükkis pärrelida,
eha — hõbehelmisida.

Rakvere. H II 65, 8 (16). 1898.

Ema oli Eltse, tütar Kaie,
lähme välja vaatamaie:
taevas tantsib, maa müriseb,
kuu lööb kulda sõrmuksida,

5 vikerkaart lööb viiulida,
tähed mängvad täringida.

Viljandi. H III 25, 790 (9). 1895.

Magasi ma Marjamäel,
Marja pika põlle all,
Marja laia lindi all,
siniste lille sian,
5 valgide lille vahel,
verevide lille veeren,
kullaste lille kottal.

Kuu tull', pill kullapisarid,
agu tull' ja heiti aivid,
10 taivas tantsi, maa värisi,
pilve leiva pillakaare.

Vaivara. H II 53, 21 (7). 1895.

D. KÜLM, TALV, LUMI

172. KÜLM ÖÖ.

440

1.

Hakkame, käud, kumama,
merehelmed, heilimaie,
saksapähkelid, sadama
selle külmala öölla,
5 karedalla kaste'ella.

peened marjad pihlakasta,
valged marjad vahterasta,
saksa pähkelid salusta,
10 jõhvikad jõe vilusta!

Külm võtt' õied õunapuusta,

Juuru. H II 15, 537 (22). 1889.

441

2.

Hakkame, käod, kumama,
saksa aga pähkelad, särama
selle külmalla öölla,
karedalla kaste'ella.

valged aga marjad vahteraista,
jõhvikad jõe vilusta,
10 sinikad sinisalusta,
pohlad aga poole versta pealta,
jätavad kured koogamaie,
kure'ga lapsed laulamaie.

5 Külm võtab aga õied õunapuista,
peened aga marjad pihlakaista,
toored aga marjad toomingaista,

Harju-Jaani. EÜS X 1903 (82). 1913.

173. VILI VÕETUD.

442

A.

Miks on norkus noored mehed,
halemieli hallid kuued?

Sest on norkus noored mehed,
halemieli hallid kuued,

5 et on kütis külma võetu,
väli välgu kirjutetu,
ale hallade aetu.

Jõhvi. H II 1, 365 (519). 1888.

Nüüd on norkus meie mehed,
norkus meie meeste mütsid,
kurvad kõrgepea kübarad,
et on vesi vilja võtnud,

5 kastehein on kaera katnud,
rahe rukkije rabanud,
välk on väljad kirjutanud.

Harju-Jaani. H II 15, 642 (46). 1890.

C 1.

444

Miks on norkus noored mehed,
vaikus meie valla poisid,
kurvad kõrge'ed kübarad?

Sestep, sestep, vellekene,
5 sest on norkus noored mehed,
vaikus meie valla poisid,
kurvad kõrge'ed kübarad,
et oli kütis külma võetud,
ale oli hallade aetud,
10 väli välgul kirjutatud!

Sest jäi hobu ostemata,
naene noor jäi võttemata:
linna jäivad neiu lindid,
poodi jäivad neiu poortid,
15 saksa kappi jäid kalevid,
sõlg jäi sõbra laua peale,
keed jäid kivikelderisse,
nuga poenurga peale,
ummiskingad ukse peale.

Järva-Jaani. EÜS VI 1618 (45). 1909.

C 2.

445

Sest olid nukrad noored mihed,
ja olid mures mukid poisid,
et teid orguje orakse
ja teid kaurad kalda'asse:
5 tuli hobu, sõi orakse,

tuli karu, raiskas kaura.
Siis jäi naine votemada,
kiedikaul jäi kuulamada;
linna jäivät neiu lindid,
10 alevisse neiu asjad,
kaubingisse neiu kaubad,
puodi jäivät neiu polled,
paater jäi pae vahele,
solg jäi sebrä laua pääle.

15 Lukku pandi linnä ukсед,
haaki nie alevi ukсед,
pulgile pue veräväd.

Linnäpoiss, minu linnukane,
alevis minu armukane,
20 puepoiss minu puolivendä!
Tie mul lugust linnä ukсед,
haagist nie alevi ukсед,
pulgist tie pue veräväd!

Siis saab linnäst neiu linti
25 ja saab puest neiu polli,
alevist saab neiu asju,
kaubingist saab neiu kaupä.

Kuusalu. E 12097 (12). 1894.

174. VARAJANE KÜLM.

1.

446

Küsümede külma tullu,
ajamede halla saanu,

luatu lumi sadanu,
tali tullu tahtamede.

5 Nüüd jole aega hallal tulla,
 luba ei lumel sadade,
 alleb lehte lepikunna,
 hulke lehte lepikunna,
 10 salge lehte sarapunna,
 pallu lehti paatsepuna.

Kui lää lehte lepikusta,
 hulke lehte uibu'esta,
 salge lehte sarapuista,
 15 sis o aega hallal tulla,
 luba sis lumel sadade.

Karksi. E 45649 (6). 1890.

447

Jo hakkab lumi lubama,
 jo hakkab vilu vedama,
 hakkab halle hangutama,
 kaste külma kargutama.

5 Ei ole aega hallel tulla,
 ei luba lumel sadada.
 Meil on leikus leikamata,
 10 vili kokku korjamata.

2.

Las saab leikus leigatud,
 10 vili kokku korjatud,
 vihud väljalta veetud,
 hakid ahju paiste'elle —
 siis on aega hallel käia
 ja luba lumel sadada,
 15 kastel külmal kargutada.

Haljala. H II 9, 308 (23). 1890.

448

175. KÜLMA SUVINE SAAK.

Vilukene, vennikene,
 hallakene, ainekene,
 kaste, külma kannikene,
 mine mõisa väila peale,
 5 astu auna otsa peale,
 karga kaeranabra peale,
 vaheliku varju peale,
 kuheliku kukelille!

Seal on sinu suvine saaki,
 10 seal sinu varane vaeva,
 heinaaegine hanine,
 kaeraleikune kanane,
 Vara tõustud, vaeva nähtud,
 hilja heidetud magama!

Väike-Maarja. H II 11, 365/6 (141).
 1889.

449

176. KÜLM KÄIB LÄBI KEHA.

Vilud ilmad, vinged tuuled,
 pahad ilmad pakasemad —
 nied käivad läbi südame,
 läbi mu ihu ilusa,

5 läbi mu pale punase,
 läbi ruugete juuste,
 läbi sirge sõrmekeste.

Ambla. H II 14, 48 (66). 1888.

1.

Külm oli kätel, külm o jalgel,
külm oli kümne küünele,
vilu mu viie varbale.

Teaks siis minu eideke,
teaks siis minu taadike,
teaks siis minu teinepooli,
arvaks minu armuke
kui o külmä minule —
ta tooks tule järele,
kannaks kan'did kainelus,

laseksid ruunad ruttu joosta,
täkud täieste karata,
vanad märad mängitlida.

Siis saaks sooja, kätesooja
ja saaks sooja, jalgesooja,
sooja kümne küünele,
sooja viie varbale.

Lihula. H II 2, 387 (508). 1889.

2.

Külm o käel, külm jalale,
käe külmet, jala külmete,
käe külmet kinte'enna,
jala meil sukal soendi,
varba viisul meil valudi.

Sügüsene, kevajene,
sügüsene lumerända,
kevade kipe vihma,
see lää läbi süäme,
läbi konse kolme kõrra,
läbi varvaste vahede.

Pias mo esa täädme,
pias mo emä täädme,

või mo viisi vellekesta,
kuus mo kullasta sõsarta,
mis külma o nüüd minule,
nema tooss tule järele,
kannas puida kandelenna.

Tää ei esa, tää ei ema,
tää ei viisi hella velle,
kuus ei kullasta sõsarda,
mis külma o nüüd minule,
too ei tulda järele,
kanna ei puida kandelena.

Karksi. E 45649 (5). 1890.

451

178. KÜLMA SAJATAMINE.

1.

Vilu ilma, vilu külma,
vilu külmetab minuda,
minu külmetab käsida,
valutelleb varbaida.

Sõrmeotsad sõitelevad,
pihupesad pekselevad:

«Oot, oot, külma, noo, noo, külma!

Las tuleb ligi leiva aega,
jõuab kätte jõulukene —
siis sina hulgud uulitsala,

sõtkud sauna sõnnikula,
karjud kamberi lävela,
otsid soojada tubada,
kõötuda hooneida,
palavaida parrepuida.
Mina soojasa tuasa,
kõõtuisa hooneisa,
palavaisa parreisa.»

Kadrina. H III 2, 623 (6). 1888.

452

Külma külmetab minussa,
mina külmetan käsida,
valutellen varba'aida.

Oot, oot, külma, noo, noo, külma, 10
5 las minu tuba tehtaneksi,
kodu aga uusi kopitakse,

maja uusi maalitakse,
siis mina istun saanassagi,
sina ulud ukse taga,
karjud kambri vahela.

Järva-Madise. EÜS VII 1606 (124).
1910.

179. TALV TULEB.

Jo saavad sügiseilmad,
talve tuisused tulevad,
lumepilved piireldavad.

Pime öö ja tuisand tee
5 matab meie rammad reed.

Viru-Jaagupi. EÜS II 675 (171). 1905.

180. ET SAAKS SAAN SÖITMA.

Saja, saja, uuta lunda,
raputa, vana raheta,
et saab saani sõitemaie,
reetallad tantsimaie,
5 kodarad kolisemaie,

paenarida paukumaie,
juhivitsad vingumaie,
raam ragisemaie!

Juuru. H II 16, 388/9 (10). 1888.

Saja, saja, uuta lunda,
lase lausa lumelontsi,
silluta teed siledaks,
kõrista konarad krõbedaks;
5 tule, tule, tuulekene,
põhjanaela poisikene,
pane sillad soode peale,

jõe peale lumelouad,
et saaks saani sõitemaie,
10 reetallad tantsimaie,
kelgud mäele keksimaie,
lapsed liugu laskemaie.

Kose. H II 16, 31 (23). 1887.

181. REGI KIIDAB UUTA LUNDA.

Taletile, taletile, taskin-puskin,
niskin, naskin, niine-naskin.
Regi mul kiitis uuta lunda,

hobune kulund regeda,
5 jännes noorta huavametsa,
rebane pajurägada.

Härrad jäid ärisemaie,
mõlderid mõrisemaie,
tohterid torisemaie.

¹⁰ Mina vaene veanakaela
pistan pöidla kinda kaela.

Järva-Jaani. H I 1, 221 (74). 1889.

182. ILMA TUNDMINE.

458

Kui pole külma küündelalle,
siis on valju vastelalle.
Kui pole valju vastelalle,
siis ta maksab maerialle.

⁵ Kui ep maksa maariale,
siis ta jõrgitab jürile.

Jõelähtme. H III 3, 47 (4). 1888.

183. VIDEVIK VIHMA TAKKA.

459

Videvik oli vihma takka,
soe tuul oli tuisu takka,
pala päe oli parmu takka.

Harju-Jaani. H I 7, 96 (2). 1895.

E. KEVAD JA SUVI

184. KEVAD PÖLLUL.

460

Ärge, neiud, muretsege,
kasuõed, kahetsege!
Juba näikse rukipäida,
odraoras ju haljendab,
5 kaeraoras katab maada,
nisud tupesta tulevad,
hernes ehib riide'elle,

1.

läätsid säärile sädevad,
kaapsas käärib häile päile,
10 kaalik lehte kosuteleb,
naeres lehte laiuteleb.

Karuse. H II 33, 53 (33). 1889.

461

Mis ma leiä või leinäta,
katel käel või kahetsa:
ei mul muret mulla pääle,
nurisemist nurme pääle,
5 veha ei viie villä pääle:
joba rügä sii rinnuni,
odraoras jo hal'lendab,
kaaraoras katab maada,
nisu tupest ka tuleman,
10 hernes ehib riide'ella.

Ei või nurada nurmella,
häältä tõsta heinämaale,
kahetsa või karjamaala.

2.

Kapust ka kaharan
15 keerutab kenäst päädä,
kaalilehe nii lehava,
kaalijuure junnikese.
Kanep katab jo kanada,
katab või kana kaitsejatta,
20 varjab tilluksi tibuda
kurja kulli küüdsista,
paha linnu paelusta.

Mis sös leiä ma leinäta,
katel käel või kahetsa!

Tarvastu. H II 25, 663 (12). 1891.

Ilus on suvela metsa,
 kaunis metsa kasvadesa,
 puhas lehte puhke'essa,
 ladus lehte lange'essa;
 5 ilus on hiiessa hobune,
 kaunis täkku kaasikussa;
 ilus on nurmella pedakas,
 kaunis suossa männijalga.

Las tuleb talve ja sügise:
 10 külm vottab lehe, lumi rohe,
 vikasti arulta heina,
 kirves nummelta pedaka,
 nuga suosta männijalga;
 hunt süüb hiiesta hobuse,
 15 karu süüb täkku kaasikusta.

Kuusalu. EÜS VIII 1918 (161). 1911.

Oh seda ilusat aega,
 või seda kena kevadet:
 leht on puussa, roht on maassa,
 haljendab arula heina,
 5 nõtkub nõmmessa kadakas,
 kiigub soosse kaske laia,
 laalab neidu kiige peale.

Kesse viib arulta heina?
 Vikat viib arulta heina.

10 Kes viib nõmmesta kadaka?
 Kerves viib nõmmesta kadaka!
 Kes viib soosta kaske laia?
 Nuga viib soosta kaske laia.
 Kes viib neiu kiige pealta?
 15 Külapoissi, hella venda,
 see viib neiu kiige pealta.

Ambla. EÜS VII 2457/8 (395). 1910.

186. SUVI RANNAS.

Päiväd paarmused, palavad,
 üöd on pikked ja pimejäd,
 taevas laia ja lageja,
 rand on kitsas ja kivine.
 5 Vergud liikuva meressa,

kalad kargavad külissa.
 Oh neid merelindusida
 nii kui taevatähtesida.

Kuusalu. H IV 8, 939 (64). 1897.

F. METS, PUUD

187. SÕIDAKSIN SÕÖRUMÄELE.

465

1.

Oleks mul hea hobune,
tähtalauka täkukene,
sõidaksin Sõrimäele!
Seal mina sööksin sõsterida,
5 paugutaksin pähkelida,

saaksin toomingad koduje
laste-näljastel närida.

Lüganuse. ERA II 125, 336/7 (23).
1936.

466

2.

Uudit-tuidut, tuule varju,
saaks mina sarabu-pöesa varju,
seal mina sööksin soosteruid,
paugutaksin pähkeluid,
5 kodu mina viiksin kotitäie,
kotitäie, kindatäie

õe-aga-lastel hõerutada,
vennalastel veeretada,
lastel taskus krõbistada.

Risti. ERA II 159, 307 (21). 1937.

467

3.

Oleks minu meelevalda,
meelevalda, keelevalda,
suuvalda, südamevalda —
küll ma teaksin, mis ma teeksin!
5 Ma teeks toa tuule peale,
koja kobrullehe peale,
maja marjavarre peale,
pidu pilliroo peale,

elu heinakoare peale,
10 kasu kaseladva peale.

Sõidaksin Tõnismäele.
Seal ma sööksin sõsteraida,
paugutaksin pähkelaida,
tooksin toomingad kojuje
15 laste näljastel närida,
poistel peostel pidada.

Ambla. E 7733 (5). 1893.

Oleks mul omal hobune,
 pisikene punasikene,
 linalaka laugukene —
 soidaksin Tonismääle,
 5 Tonismääle allikalle,
 Tonis kaevu kalda pääle;
 sääl mina sööksin sostarida,

paugutaksin pähkalida,
 tooksin toomingad kojuje
 10 laste nälgaste närida,
 noorta naiste lusti lüia,
 perepoja paugutada.

Haljala. H I 5, 54 (107). 1892—94.

Üles, üles, hellad vennad!
 Sõidame nüüd Sõõrumäele:
 sääl me rõõmu rõkatame,
 laulu lahket laksutame.
 5 Sääl me sööme sõstarida,

paugutame pähkelida,
 sääl on meeled mesitemas,
 südamed seal sütinemas.

Vigala. H III 29, 186 (12). 1889.

188. PUUD POLE ÜHESUGUSED.

Vaadakem see mõtsa pääle,
 laske silmä laane pääle —
 kas o puu ütepiku,
 mõtsa ütemöödulise,
 5 haava ütearulise,

kase ütekarvalise,
 lepä ütelehelise?
 Mõni pikk ja peenikene,
 mõni jäme, jändriku.

Tarvastu. E, A 336/7 (23).

Lätsim mõtsa kõndimaie,
 varikmaida vaatamaie,
 lätsim puida tundemaie.

Kas om puu ütepiku,
 5 kaseladva ütelaiu,
 kuuse ütekoorelise,
 lepä ütelehelise,
 toome ütetoimelise?

Ole ei puu ütepiku,
 10 kaseladva ütelaiu,
 kuuse ütekoorelise,
 lepä ütelehelise,
 toome ütetoimelise.

Karksi. H II 23, 45/6 (18). 1889.

Valati mina, valati,
 valati variku pääle,

lassen silmad laane pääle:
 kas oli puud ütepiku

⁵ või olid lehed ütelaia,
puu oli poolesse jaetu,
lehed laia laadakunna?
Küll oli metsas mõnda puuda,
kõverada, õigeida.

¹⁰ Õigest sai hobuse looka,
kõverast sai ratsu rangi.

Viljandi. E 8584 (4). 1893.

189. KASED KASVAMA.

473

Aiu-taiu, tammemetsa,
maha mina rai'sin männametsa,
jätsin kased kasvamaie,
kuused suure kuulu peale.

1.

⁵ Sealt aga tõusis tõrremetsa,
kasvis kannulaua metsa.

Vändra. EÜS I 1028 (12). 1905.

474

Arus küll kasvis haljas kaske,
metsas ju männipädaka.
Sealt saab rikkale regeda,
kohaselle kaarikuda,
⁵ vaesel mehel vankurida.
Maha mina raiun märjad männad,

2.

koputan ma kuuskesida,
jätan kased kasvamaie,
haavad orja leinamaie,
¹⁰ lepad sirged sinama.
Türi. EÜS V 715/6 (172). 1908.

475

Aiut-taiut tammemetsa,
mahap mina raiun männimetsa,
jätan kased kasvamaie,
lepad sirgejad sinama,
⁵ kuused kulla'ad kumama,
haavad hallid haljendama.

3.

Sialt ma raiun rattapuida,
isa härja ikkepuida,
vennaleni vehmerpuida,
¹⁰ uele kurikapuida.
Kuusalu. EÜS VIII 1486/7 (84). 1910.

190. ODRA JA KAERA TÜLI.

476

Õue mina tegin uue aeda,
aeda ette uue ukse,
aeda sisse uued salved.
Sisse pannin set'se seemet:
⁵ rukis see ihualasti,
uba pisut pikergune,

1.

hernes üsna ümmargune,
kaeral olli kore kuube,
odral ollid pikad püksid,
¹⁰ tatar kolmekandiline,
lääts aga liter-latergune.
See kõik sündis ju sügise.

Läksin talve vaatamaie,
kas on ruumi rottidella
15 ehk on elu hiiridella.
Mis mina nägin aita astes?
Odrad-kaerad kakelesid,
sõimasid küll sõgedaste.
Kaer see ütles odrale:
20 «Oh sina odra, okasperse,
mis sust kasu kündijalle,
kündijalle, külvajalle,
musta mulla pöörijalle?
Sa'ap sünni hooste süia.»

25 Odra aga ütles kaerale:
«Oh sa kaera, karbusjalga,
mis sust kasu kündijalle,
kündijalle, külvajalle,
musta mulla pöörijalle?
30 Sa'ap maksa matti mölderille,
külumettu külvajalle.
Sa'ap sünni sealgi süia.
Mina külin, mina künnan,
maksan matti mölderille,
35 tera mullapöörijalle.»

Vändra. H II 47, 640/1 (3). 1893.

2.

477

Otra-kaera kakeleva,
teine teista sõimeleva.
Oder aga ütles kaerale:
«Oh sina kaera, karvakintsu!»
35 Kaer aga vastu vaidelema:
«Oh sina otra, okasperse!
Küll sind külvetas kütismaale,
seemendataks sitamaale —
siiski sa kasvad kesine.
40 Mind aga lohku loobitakse,
vii sisse visatakse,

suu nurka sopsitakse —
siiski pikku, hea kasun ma.

15 Panen mina märad mängimaie,
täkud talli tantsimaie,
noored ruunad rullimaie,
vanad märad vaarumaie.
Künnab maad ja kannab varsad,
tikutab teonädalil»

Häädemeeste. EÜS VI 519 (120).
1909.

191. KASK JA NEIUD.

478

Keväjält om kõju kõrgi,
kõju kõrgi lehesille,
näiu kõhna rõiviele.
Sügiselt om näiu kõrgi,

5 näiu kõrgi rõiviele,
kõju kõhna lehesille.

Sangaste. H II 59, 795 (35). 1898.

192. OKSAD ORAVAIK TÄIS.

479

Virumaad on vilja täisi,
Harjumaad mägesid täisi,
mäed on täisi männikeisi,
männid täisi linnukeisi,

5 igas oksas on oravad,
igas tipus on tihased,
igas latvas laululinnud.

Kuusalu. H II 34, 523 (108). 1892.

Uidus-tuidus, tuulta vasta,
tomingas oli tuulta vasta,
lepp oli laia lunda vasta,

sarapuu saju vasta,
5 kuusk oli kurja ilma vasta.

Juuru. H II 16, 388 (8). 1888.

194. PUUD KAITSEVAD KUUMA EEST.

Lätsin metsa kõndimaie,
vahtrepuida vaatamaie,
kasepuida kiskumaie,
leppapuida laasimaie.
5 Lepp es lase, kask es kuula,
vaher es viida mo aegada.

Aga kuuske kullakene,
lõhmuspuude lahke lehti:
varjas mul päeva palavad,
10 kuuma aega kurjemad.

Paistu. E 8945 (38). 1893.

195. KOLM METSA.

1.

Üles, üles, kiigekene,
üles, kiike, kõrge'ella,
kõrge'ella, kauge'ella!

Mis mina nägin kõrge'ella,
5 kõrge'ella, kauge'ella?

Nägin kolmi aidakest.
Üks olli aita kuldaharja,
tõine aita hõbeharja,
kolmas aita vaskiharja.

10 Mis olli aita kuldaharja —
sii olli minu velle aita;
mis olli aita hõbeharja —
sii olli minu isä aita;
mis olli aita vaskiharja —
15 sii olli vaese sulase aita.

Üles, üles, kiigekene,
üles, kiike, kõrge'ella,
kõrge'ella, kauge'ella!

Mis mina nägin kõrge'ella,
20 kõrge'ella, kauge'ella?

Ma nägin kolmi väljakesta.
Üksi nikirdäb nisula,
tõine rühib rükkiella,
kolmas kaarula kahiseb.

25 Mis sii nikerdäb nisula —
sii'p on minu velle väljä;
mis sii rühib rükkiellä —
sii'p on minu isä väljä;
kis sii kaarule kahiseb —
30 sii'p on vaese sulase väljä.

Üles, üles, kiigekene,
üles, kiike, kõrge'ella,
kõrge'ella, kauge'ella!

Mis mina nägin kõrge'ella,
35 kõrge'ella, kauge'ella?

Nägin kolmi järvekesi.
Üks on viha viinajärvi,
tõine op õlle punane,
kolmas mõdu magusa.

40 Mis op mõdu magusa —
sii'p on minu velle järvi;
mis op õllu punane —
sii'p on minu isä järvi;
mis on viha viina järvi —
45 sii'p on vaese sulase järvi.

Tartu-Maarja. H II 29, 482/4 (29).
1890.

Läksin läbi kolme metsä:
 üks oli metsä lepämetsä —
 see oli noorte meeste metsä;
 toine oli metsä kasemetsä —
 5 see oli noorte naiste metsä;
 kolmas oli metsä ounapuine —
 see oli noorte neiude metsä.

Läksin üle kolme järve:
 üks oli järve viinajärve —
 10 see oli noorte meeste järve;
 toine oli järve ollejärve —
 see oli noorte naiste järve;

kolmas oli järve siirupine —
 see oli noorte neiude järve.

15 Läksin üle kolme välja:
 üks oli väljä rukiväljä —
 see oli noorte meeste väljä;
 toine oli väljä odraväljä —
 see oli noorte naiste väljä;
 20 kolmas oli väljä nisuväljä —
 see oli noorte neiude väljä.

Vaivara. H III 1, 123 (1). 1889.

3.

484

Kuku, kuku, käokene,
 kuku üle kolme metsa!

Üks oli kulla kuusemetsa,
 teine kallis kaskemetsa,
 5 kolmas see oli männimetsa —
 need põld meie meeste metsad.

Kuku, kuku, käokene,
 kuku üle kolme välja!

Üks oli ruuge rukkivälja,
 10 teine kallis kaeravälja,
 kolmas neerendas nisuda —
 need põld meie naeste väljad.

Rakvere. EÜS IX 1116 (49). 1912.

4.

485

Sinikirja linnukene,
 sinikirja, siidikirja,
 lendis üle kolmi metsa:

üks oli oige ounametsa,
 5 toine kallis kasemetsa,
 kolmas kulla kuusemetsa.

Mis oli oige ounametsa —
 see minu emani metsa;
 mis oli kallis kasemetsa —
 10 see minu isani metsa;
 mis oli kulla kuusemetsa —
 see minu veike venna metsa.

Sinikirja linnukene,

sinikirja, siidikirja,
 15 lendis üle kolmi välja.

Üks oli oige odravälja,
 toine kallis kaeravälja,
 kolmas roes rukkivälja.

Mis oli oige odravälja —
 20 see minu emani välja,
 mis oli kallis kaeravälja —
 see oli oige õe välja
 mis oli roes rukkivälja —
 see minu pehme peiu välja.

Jõhvi. EÜS X 58/9 (48). 1885.

196. KULDNE METS.

486

1.

Kui me lähme Kambi metsa,
Kambi metsas meehaisu,
meehaisu, kuldasuutsu,
hõbepõõsad põlevad,

⁵ kased karda haljendavad,
lepad tilguvad tinada,
haaved vaskeda valavad.

Harju-Jaani. H II 15, 476 (82). 1889.

487

2.

Lääme mõtsa kõndimaie,
varikmaida vaatemaie!

Oh mu oma mõtsakene,
oh mu oma mõtsahaisu,
⁵ meie mõtsan miihaisu,
varikunna vahahaisu.

Meie kuuse joosev kulda,
kase valgeta vahada,

lepä tilguve tinada,
¹⁰ haava hal'lasta hõbeda.
Võhe, võhe, võõras mõtsa,
võhe, võõras mõtsahaisu.
Oh mu oma mõtsahaisu,
magust mõtsahaisukest,
¹⁵ tõiste mõtsan tõrvahaisu,
meie mõtsan miihaisu.

Karksi. H II 23, 45 (17). 1889.

488

3.

Küla mehe, võõra poisi,
mis te otsit meie mõtsan,
vahit meie varikun?

Meie mõtsan miihais,

⁵ varikun om vahahais;
teie mõtsan tõrvahais,
varikun om vaiguhais.

Urvaste. H III 11, 394 (35). 1891.

489

4.

Ilus on metsas elada,
valge on välja vaadata!
Metsast tunnus, sõssukene,
metsast tunnus mõnda haisu,

⁵ ligi muada lillihaisu,
kõrvast tunnus kõllahaisu,
muad müüda maranahaisu.

Torma. H II 27, 810 (8). 1888.

197. VÕINE METS.

490

1.

Eks sa mullista mäleta,
tunamullista tuleta,

arva üles seegi aega,
pea meeles seegi päeva,

5 kus me võidu võida sõime,
võida sõime, metta jõime.
Senna kasvis kuldakuuske,

kuldakuuske, karjakaske,
hõbedane lepametsa.

Järva-Jaani. H I 1, 153 (30). 1888.

2.

491

Oekesed hellakesed,
neitsikesed noorukesed,
kus me mullu võida sõime,
võida sõime, metta jõime,
5 sinna kasvis võine metsa,
võine metsa, kuldne kuuske,
hõbedased kasekesed.

10 tee tapper tuliterava,
raiu maha võine metsa,
võine metsa, kuldne kuuske,
hõbedased kasekesed.

Tee siis peale võised odrad,
15 võised odrad, kuldseid kaerad,
hõbedased rukkikesed.

Kuulge, vennad, kuulge, kaimud,
ihu kerves, heili mõeka,

Kuusalu. EÜS VII 1557/8 (52). 1910.

3.

492

Lähme mäele mängima,
kibi otsa ketast lööma!
Kuldne kuusk kasus seal,
kuldne kuusk, võidne mänd,
5 hõbedased oksukesed.

15 kibi otsa ketast lööma!
Kuldseid kaerad kasusid,
kuldseid kaerad, võidsed rukid,
hõbedased odrukesed.

Kis sii raius kuldse kuuse,
kuldse kuuse, võidse männa,
hõbedased oksukesed?
Meil olid mehed, Mihklel teised,
10 Siimu Jaagul kolmandad —
niid küll raiusid kuldse kuuse,
kuldse kuuse, võidse männa,
hõbedased oksukesed.

Kis sii lõikas võidsed rukid,
20 võidsed rukid, kuldseid kaerad,
hõbedased odrukesed?
Meil olid naesed, Mihklel teised,
Siimu Jaagul kolmandad —
niid küll lõikasid võidsed rukid,
25 võidsed rukid, kuldseid kaerad,
hõbedased odrukesed.

Lähme mäele mängima,

Hanila. H II 2, 452 (589). 1889.

198. METSAD METT TÄIS.

493

Läksin metsa kõndimaie,
odramaada otsimaie,
kaeramaada katsumaie,
nisumaad nimetamaie.

leidsin kannud kalja täisi,
kõik puud punaõluta.

5 Läksin metsa kõndimaie:
leidsin metsad metta täisi,

10 Kuuse all olid kullatilgad,
kase all olid karratilgad.

Kolga-Jaani. H II 49, 650 (3). 1895.

Ma läksin metsa luulemaie,
luulemaie, laulemaie,
metsa ilu vaatamaie.

lehed laiad laste vastu,
mina oma ilu vastu.

Mets sie helkis mieste vastu,
5 puulehed poiste vastu,

Jõhvi. H III 12, 59 (7). 1892.

495

200. TORE METS.

Lähme, lähme, käime, käime,
milla meie sinna soame,
kus need kuused kollendavad,
haavad haljad haljendavad,
5 lepad sirged sinavad.

Ees on pikka peerumetsa,
taga laia luumetsa,
vahel on vavermumetsa,
keskel kirju loogametsa.

Jüri. EÜS X 797/8 (74). 1913.

496

201. METSA MÄNGIMA.

Lähme metsa mängimaie,
tammemetsa tantsimaie,
kasemetsa kargamaie,
kuusikmetsa kuuti lööma.

kuused kullakäbalased,
männad mähaõielised,
kadakad kallimarjadel.

5 Lepad sirged ja siravad,
kased valged ja valuvad,

Saarde. H II 24, 627 (5). 1889.

497

202. METS SILUS PEA.

Läksin metsa mööda teeda.
Ees oli pikka piirimetsa,
taga laia lauualaasi,
keskel see kodarametsa.

pidas mu pia sileda,
sile pia silitamata,
10 lahe pia lahutamata,
sale harja saatamata.

5 Oh seda heada peadevarju,
kallist kaelavarjukesta:
hoidis õlad, kattis kaela,

Sugesid metsasugarad,
lahutasid laaneoksad.

Viljandi. H II 43, 325 (14). 1889.

203. KURVAD KÖNNUD.

498

1.

Melles meil konnu kurvalidse,
laja laane leinalidse?

Ära om koolu konnukuukja,
maha om lastu laanelaulja.

5 Selle meil konnu kurvalidse,
laja laane leinalidse.

Sõsar kuuki mul konnusta,
hella velle lajast laanest.

Otepää. H II 31, 601 (57). 1889.

2.

499

Melles kondu kurbaline,
lakä laasi leinaline?

Ära koolu' konnu-tsirgu',
maha lastu' laanelinnu.

5 Ei olõ kunnust kuugijat,

laanõst vastalaulijat.

Selle kundu kurbalõnõ,
laka laasi leinalõnõ.

Sangaste. H II 5, 416/7 (78). 1883.

204. LOOMAD LEINAVAD METSA.

500

Eilü, leilü lepikmõtsa,
susi ikkes suurta mõtsa,

karu kõrget kõrvendikut,
rebäne rebu-pajoda.

Halliste. H II 22, 192 (78). 1889.

205. PUUD.

501

Männal mätasmütsikene,
kuusel kuldseid juuksekesed,

kasel oli kardane kasukas,
pajul olid pikad säärepaelad.

Viru-Nigula. H III 1, 766 (13). 1889.

206. PÕLISED PUUD.

502

Puidul nii puu põlitse,
kuuse kullakoorelise,
kase kallikarvalise;
latva laia ja laheda,
5 oksa hullu uhke'eda,
tüve vasesta valatu,
süü kuulsa kustalista.

Ei neid raiu Randsu kirves

10 ega tümpsi Tündre kirves,
võta ei võera saada.

Vaalu kase nii valusa,
kasevitsa vehatse,
kaseoksa ohakuse —
löövä selgä, seisvä jälle,
15 löövä kulmu, kubla jälle.

Tarvastu. H II 25, 658 (4). 1891.

207. LAULAME LAANEST.

503

Kellest nüüd laulusi laseme,
viisikesi veereteme?

Laanest laulusi laseme,
vetest viisi veereteme;

5 laulam laaned lapilises,
laanekül'led kõnderikus.

Halliste. H III 19, 322 (48). 1894.

«Kõverik, kõverik, kus sa lähäd?»
«Nühka paljas, mis sa tahad?

Ma lähän oma emale,
lühka sina järele.»

Palamuse. H II 27, 568 (10). 1881.

209. KASVA, MARI!

Mustikal on mustad õied,
pohlakal punased õied,
vaarmarjal valged õied.
Marjake mesimagusa!

ära siis vaeva varrekesta.
Kasva künka külle ääres,
tueteiba turbe'ella.

⁵ Kui saad tupesta tulema,

Kose. H II 40, 800 (18). 1892.

210. LÄHME MARJULE.

1.

Hellakese peiukese,
näiukese noorukese,
lähme metsa kõndima,
metsast marju noppima!

⁵ Liisa lippas lillakile,
Eva jooseb joovikile,
Mari maias maasikile.

Eva toob toobitäie.
Mari toob matitäie,
¹⁰ Liisa toob livvatäivve,
Karla toob kannitäie,
Kusta toob kulbitäie,
Peeter pika piibutäie.

Puhja. H II 30, 215 (2). 1889.

2.

Neiukese noorekese,
lähme metsa maasikille,
üle silla sitikille,
üle mulla murakille,
⁵ möödä külä köömenille,
möödä valda vabarille —
hõbepeekere peona,
kuldakannu kaendelenna.

¹⁰ Mis ma marja maasta võtsin,
selle pistsin peekeresse,
selle kaldsin kannu'esse,
viisin kodu velle nätä,
viisin vellenaise nätä.

Veli olli mul vihane,
¹⁵ vihatsem olli vellenaine.

Viskas kannu kaasikusse,
kannuvitsa vitsikusse,
kannulaua laasikusse,
kannupõhja põõsikusse.
²⁰ Kannust kasvis kaasikmets,
kannuvitsast vitsikmets,
kannulauast laasikmets,
kannupõhjast põõsikmets.

Viljandi. H, Peet 244/5 (247). 1879.

3.

Käisin karjassa kadala,
vieresin marjassa madala.

Sain mone magusa marja,
mone sestera sinise,

5 mone pohla puole-küpse,
mone vaermu varsinesa,
mone mustika monusa,
mone illu ümmärgüse.

10 Koo vein ma magusad marjad,
isale sesterad sinised,
emale vaermud varsinesa,

uele mustikad monusad,
vennale pohlad puoled-küpsed,
käleile illu ümmärgüse.

Kuusalu. EÜS VIII 2233/4 (541).
1910.

4.

509

Mari mitti, Mari matti,
Mari marjade vedaja,
suure korvi kandija:
eedele tõi hellad marjad,

5 taadile tõi targad marjad,
vennale veripunased,
õele ete ilusad.

Märjamaa. H II 17, 103 (134). 1889.

5.

510

Kaiekene karjakäija —
toob marjad kuusikusta,
kasemarjad kaasikusta,
pohlad poe uksesta,

5 siniked sealta söödamaasta,
mustikod multse mäe pealta.

ÕES, SK 162, 132.

211. MAIAS MARJAD SÖÖNUD.

511

Läksin mäele marjuile,
linna alla lillikille,
Pärnu alla pähkelille.
5 Sialt oli maias marjad söönud,
libe lillikad lilanud,

jätanud varred vaeste'elle,
tühjad varred tütterille.

Maarja-Magdaleena. H II 28, 848 (2).
1890.

212. SOOSSE SÖSTERILLE.

1.

512

Läksin soosse sõsterille,
jõe ääre jõhvikalle,
liivamäele lillakale,
marjamäele maasikalle.

5 Viisud läksid vetta täis,
sukad sookaerusida.

Panin kuuske kuivamaie,

tamme jo tahe-nemaie,
pajo-oksa pleekimaie.
10 Külap kuuskes kuivab kulla,
tammes taheneb ilusa,
pajus pleegib päevavalge.

Koeru. H II 13, 345 (9). 1889.

Külatüdrukud, õesed,
külapoisid, pooled vennad,
lähme soose soosterile,
alla päeva pähkerile!

⁵ Kus me need soostred paneme,
kus me need pähkled paneme?
Viime linna, müüme ära.

Mis me nende eest saame?
Saame kulda, saame karda.

¹⁰ Kus me see kulla paneme?
Viime koju eide kätte,
eit teeb meile kuldse kuue.

Kus me see karra paneme?
Viime koju äti kätte,
¹⁵ ätt teeb kardse kasuka.

Audru. EKS 4^c2, 406/7 (116).
1874—75.

213. MARJULEMINEMISE LAUL.

Läki mäele marjule,
alla mäele toomingile,

pääle pääva pähkelile.

Kodavere. EÜS II 335/6 (43). 1905.

214. KOLM ÕUNA.

Mis sääl mäe pääl veretas?
Refr.: Vis-vas veretas?
Hoi marja, tõi marja,
pikk pillu hainamaal!

Uibu mäe pääl veretas!

Mitu ossa uibon om?

Seitse ossa, seitse ossa,
⁵ seitse ossa uibun om.
Mitu ubinat ossan om?
Seitse ubinat ossan om.

Hargla. EÜS I 794 (65). 1904.

Mis sääl salona jo sineti?
Uibo salona jo sineti,
uibo mustõd morro veeren.

Mitus ossa uibon olli?

⁵ Kolmi ossa uibon olli.

Mitus ubinat ossa külen?

Kolmi ubinat ossa külen,
üts ol'l võiule võietu,

tõnõ vahale valatu,
¹⁰ kolmas kullale kirotu.

Võiule võietu, see ma võti hinele,
vahale valatu, see ma võti hinele,
kullale kirotu, see ma võti hinele.

Räpina. EÜS IX 1463 (50). 1912.

Moistke, moistke, õed hellad,
mis seält mäelta paistab?

Mina moistan, miks ei moista:
ounapu mäelta paistab.

5 Moistke, moistke, õed hellad;
mito oksa ounapuussa?

Mina moistan, miks ei moista:
kolm on oksa ounapuussa.

10 Moistke, moistke, õed hellad:
mito õilet oksa peäla?

Mina moistan, miks ei moista:
kolm on õilet oksa peäla.

Üks oli õunapuu mäela,
kaks oli oksa õunapuussa,
viit oli oksa õitelagi,
kümme õuna õielagi.

5 Minu pruut on neitsikene;
see läks õunu noppimaie,

Moistke, moistke, õed hellad:
mito ouna õila peäla?

Mina moistan, miks ei moista:
üks on ouna õila peäla.

See ouna monesugune:

Viro poolt on viroline,

Harjo poolt on auguline,

20 pääva poolt punasikene,

mere poolt mustokene,

maa poolt magusikene.

Kadrina. ÕES, EK 62, 138/9 (2).
1815—18.

4.

hõbekorvike käessa,
kuldasanga korvilagi,
nopib õunad, nopib marjad.

Ambla. H II 14, 384 (9). 1889.

G. LINNUD

215. LINNUD TOOVAD ILMAD.

519

1.

Lõuke toob lõunesooja,
pääsuke toob päevasooja,
kägu toob suvesõnumeid.

Kured lähvad — kurjad ilmad,
5 haned lähvad — hallad käivad,

luiged lähvad — lumi taga,
lagled lähvad — lage taga.

Iisaku. H III 1, 464 (18). 1889.

520

2.

Pääsuke toob päävasooja,
ööbik toob öösooja,

kägu kõige suisooja,
lõoke toob lõunesooja.

Paide. H I 7, 36 (17). 1894.

216. KÄGU, KUKU KUIV SUVI.

521

1.

Hommikulla, varakulla
läksin metsa kõndimaie,
läksin laande luusimaie,
käisin läbi mitu metsa.

5 Mis ma metsast eesta leidsin?
Leidsin kão kukkumasta,
laanelinnu laulamasta.

Mina käolta küsima:

«Käokene, kulda lindu,

10 mis sa kukud kuuse otsas?

Kukud sa kulda suvekest?»

Küsin laanelinnukesta:

«Mis sa laulad, laanelindu?

Laulad hele heinaaega?»

15 Kägu kuuleb, kostab vastu:
«Kukun küll kulda suvekest!»
Laanelindu laulab vastu:
«Laulan hele heinaaega!»

Saarde. H II 55, 46/7 (5). 1895.

Kuku, kuku, käokene,
helgi, heinalinnukene!
Kuku kuivada suida,
heledamat heinaaega,
5 kallist kaeralooma aega!
Kuku nõnda, et ma kuulen,
laula nõnda, et mets laksub!

Kägu kukkus, kuuske nõtkus,
sarapuu süda särises,
10 pajujuured pakatasid,
lepalehed lendasivad,
tominga lehed tolmasivad.

Rapla. H I 7, 110 (39). 1895.

3.

523

Kuugu, kulla käokene,
laula, laanelinnukene!
Ärä kuuku kooluaiga
ega laulgu leinaaiga!

5 Kooluaig om kurva aiga,
verevalang vainuaiga.

Kuugu kullast päiväkest,
helgi hellet hainaaiga!

Otepää. H II 44, 604 (13). 1893.

4.

524

Kuku, kuku, käoke,
kuku kullasta suveda,
kuku õnnist õitseaga,
kuku ilust heinäaiga,
5 kuku kenä künnüaiga,

kuku kaunist kasuaiga,
parajata parmuaga!

Karksi. H II 42, 604. 1891.

5.

525

Kägu kukub kuiva ilma,
Refr.: kukku!
kukub kuivale suvele,
helgib helet heinäaiga,

palavamata parmuaga,
kibedamat kiiniaiga.

Paistu. H I 7, 423 (13). 1894.

217. KULDNE KÄGU.

526

Kuule, kuule, neitsikene,
kuule kullasta käguda,
hõbedasta healekesta!
Kukub meie kuusikussa,
5 laulab meie laanessa,

meie alla heinamaalla,
küla alla koppelissa,
välja alla värava peale.

Tõstamaa. E 57 (15). 1893.

527

Kuku, kuku, käokene,
laula, laanelinnukene!

Peass see kägu mulle kukma,
ma teeks käul kirjud kindad,
5 laanelinnul laia öö,
palmitas paela punase.

1.

Kägu aga kukub karjatsele,
laulab lambalapse'elle,
helgib heinaniitajale,
10 loksus loovõttejale.

Saarde. ERA II 3, 659 (32). 1928.

528

Kuku, kuku, käukene,
helgi, hella linnukene!

Ega see kägu mulle kuku,
kägu kukub karjatsele,
5 helgib heinaniitijale,
lõksus loovõttijale,
paugub puuraiujale.

2.

Oleks see ilu minule,
mis on heinaniitijale,
10 oleks see puna minule,
mis on puuraiujale,
siis ta helgiks ilu tõttu,
pauguks siis ta puna tõttu.

Harju-Jaani. H II 15, 430 (11). 1889.

529

Kuku, kuku, käokene!

Ega kägu sulle kuku,
kägu kukub karjatselle,
helgib heinaniitejale,
5 lõksus loovõttijale,

3.

paugub paemurdijalle.
Lust on loovõttijal,
ilus heinaniitejal
ja paras paemurdijal.

Väike-Maarja. H III 2, 728 (4). 1888.

530

Kuku, kuku, käokene!
Kellel kukud, käokene?

4.

Eneselle, jumalalle,
sigurille, karjatselle!

Vaivara. H II 1, 317 (477). 1888.

531

219. KÄGU KUUE PEAL.

Kes meil kukub kuue pääle
või laulab laia lindi pääle?
Kägu meil kukub kuue pääle,
lõo laulab laia lindi pääle.

5

Kes läits kukkudes kuusikusse,
lauldes laane latvadesse?
Kägu läits kukkudes kuusikusse,
laulurästas laanedesse.

Kes tõi sõasõnumida
10 või kandis väljalt vaenukeeli?

Kägu tõi sõasõnumida,
vares kandis vaenukeeli.

Halliste. H III 19, 320 (45). 1894.

220. KÄGU KUKUB PUILE.

532

Käol oli palju tüüdä:
kik tal kuuse kukkumistä,
kaseladva karjumista,
lepäladva lendämistä,
5 puuladva puttumistä.
Kägu ei kuku kivele,
lind ei laula laastusmaale.

Kägu kukub puile puhte'ele,
õunapuile õige'ele,
10 sarapuile sirge'ele,
kuhlapuile kuulusele,
vahterele valusele.

Paistu. H II 68, 352 (9). 1902.

221. KÄOKIRI.

1.

533

Kuku, kuku, käokene,
helgi, hellä linnukene,
kuku kuivada suveda,
helgi helet heinäaiga,
5 palavada parmuaiga,
kibedada kiiniaiga!
Kägu ei kuku kivi pääle,
lind ei laula laastusmaile.
Kägu läits laande laulamaie,
10 kuusikusse kukkumaie.
Kägu jätt' kirja kivi pääle,
armi aeateibä'esse.

Kägu jätt' pilu pilliroogu,
poole-ratta maantu pääle.
15 Talunaise, targa naise,
perenaise, peenikese,
võttiv kirja kivi päältä,
armi aeateibä'este,
võttiv pilu pillirooste,
20 poole ratta maantu maalta.
Panniy kirja kinda'esse,
armi hamme ääre'esse,
pistiv pilu peenikese,
poole ratta põlle pääle.

Karksi. KM KO, F 47, M 19 : 70, 4/12.
1878.

2.

534

Kägu tuli puile, kägu tuli maile,
kägu tuli puile puhte'ella,
varikmaile valge'ella.
5 Kägu ei kuku kivena,
lind ei laula lakel maal:
lind küll laulab lepikun,
kägu kukub kuusikun.

Talunaise targa naise,
kubije naise kavale:
10 võtve na kirja kivista,
võtve märki mätästestä,
kudave kirja kinde'esse,
aave armi hamme'esse.

15 Kui na kiirve kirikussa
või na laskva laade teeda:

käokirja neil kinde'ennä,
käoarmi hamme'enna.

Helme. H II 25, 39 (14). 1888.

535

3.

Kukku, kukku, käokene!
Refr.: Kukku!
Kägu läits ära meie maalta,
jättis kirja kivi pääle,
jättis armu aiateivas.
5 Kubja naine, kuulus naine
võttis kirja kivi päälta,

võttis armu aiateivast,
kudas kirja kindu sisse
ja ajas armu hamme sisse.
10 Säält siis kindal kirjad tullid,
säält siis hammel armid tullid.

Viljandi. E 51310 (18). 1857.

536

222. KURB KÄGU.

Mis te's käo kurvas jäänu',
laanelinnu leinas jäänu?
Tali tuli vara taeva'esta,
tuli pikkade pilvede vahelta,
5 katt ta mede kaarakõrre,
magas mede marjavarre —

sest et käo kurvas jäänu,
laanelinnu leinas jäänu.
Sõsarikku sõimelesid,
10 velletse viha pidasid,
sest et käo kurvas jäänu,
laanelinnu leinas jäänu.

Paistu. EÜS XII 827/9 (54). 1916.

223. LADVAD LINDUDELE.

537

1.

Mu õed, ärge murelge!
Ju meil lehib lehte puusse,
lehte puusse, rohtu maasse,
haljendab arula heina,
5 nõtkub soosse kaskejalga.

Murra oksi, neitsikene,
murra oksi, katku kaski,
jätta hella ladvukene!

Ladvad jäägu linnul lenda,
10 linnul lenda, tuil tulla,
ööpikal olla ööda,
tedrel teisi kudrutada.

Kudrutas isane tedre,

kudrutas emane tedre,
15 kudrutasid kullalinnud,
pajatasid pardid noored:
«Kuhu pean mina minema,
kuhu pesa tegema?»
Ruuvikusse, raavikusse,
20 ranna paksusse pajusse,
kus ep soa ne saksa koerad,
ulata isanda hurdad,
õe õelamad hagiad,
venna veiked rakikesed.

Järva-Jaani. H I 1, 194 (22). 1888.

Läksin vihtaje Viruje,
 lehesseie kaske'eie.
 Kaske varsti vastaiei:
 «Riisu õksad, karsi karbed,
 5 ära raiu ladvakesta!
 Jäta latva linnu laulda,

ühe linnu hüüdelie,
 kõige lindude kumada!»

Ei kägu kivije kuku
 10 ega karga kannu õtsa,
 istub puhtaje puuje,
 lehesseie kaske'eie.

Jõhvi. H II 1, 568 (745). 1888.

224. KOLM KÄGU.

539

Pisi metsa, piibemetsa,
 lühikesta lehtemetsa,
 kaunikesta kaskekõrbe,
 seal kukkus käguda palju.
 5 Üks seal kukkus hoole, hoole,
 teine kukkus leina, leina,
 kolmas mul mureda palju.
 Kes see kukub hoole, hoole —
 sie mind hoolele ootab;

10 kes kukub leina, leina —
 sie mind leinale lehitab.
 Tütarlapsed, lingud-langud,
 pange pähe leinapärga,
 kätte leinatsed käiksed,
 15 otsa ette hoolelauad,
 hoolelauad, leinapärjad!

Simuna. EKS 4° 5, 147/8 (53).

225. KÄOST KÄTERÄTT.

1.

540

Kuugu, kuugu, käokõnõ,
 laula, laanõlinnukõnõ!
 Olõs seo kägo kätte saanu,
 pihulindu minu piu —

5 käost ma tennü käteräti,
 piholinnust pikä põllõ,
 laululinnust laudlina.

Karula. EÜS VII 1040 (90). 1910.

2.

541

Kuku, kuku, käokene!
 laula, laanelinnukene!
 Kägu kukse — kuuse nõrku,
 pihu laulse — pihla nõrku!

5 Os ne käo kätte tullu,

os ne pihu peiu tullu —
 käost os saanu käteräti,
 pihust os saanu peiu põlle.

Rõngu. H III 10, 568 (7). 1890.

Kägü kukse — mõts kumisi,
 pihü laulse — mõts pimetü,
 sisask laulse — mõts sineti.

Kost sii kägü kätte saassi,
 5 kost sii pihu peiu saassi?

Käo kätte käkistäsi,
 pihu peiu pitsitäsi.

Pihust tiissi peene põlle,
 käost tiissi käteräti,
 10 sisaskist tiissi siidiräti.

Kanepi. H II 56, 953/4 (25). 1895.

226. KÄGU KUKUB KÄTERÄTI EEST.

Kuugu, mu kulla käokene,
 laala', laanõlinnukõnõ!
 Ega no kagu ilma kuugu,
 ei linnu ilma laala!

5 Kāgu no taht käterätte,
 linnu taht suurätte.

Hargla. ESTK 9, 387 (35). 1922.

227. KÄOPOJAD PÕUES.

Kuku, kuku, käokene,
 laula, laula, linnukene!

Kāgu kukub, kuuske nõtkub,
 mina laulan, latva nõtkub,
 6 käopojad pōvessanna,
 käotütariid käessa.

Kāo palub palve'eida,
 heidab hellija sõnuja:

«Anna mu pojad kädeje!

10 Ma tuon sulle kolmed kingad,

puukingad, pulmakingad,
 luukingad, lustikingad,
 kolmandad kerikukingad!»

Kerik on kivista tehtud,
 15 vaheseinad vahterasta,
 küljeseinad künnapuusta,
 õtsaseinad õunapuusta.

Jõhvi. H II 1, 579 (755). 1888.

Kāgu kukub kuusikussa,
 mina nõkun nõmmessa,
 käopoead pōuessa.

Kāgu minda palvelema:

5 «Anna mu poead kädeje!

Ma teen uued ummiskingad,

paelutan punased paelad,
 sisse seadan siidirihmad,
 kanna taha karrarihmad!»

Põltsamaa. H II 26, 1051 (6). 1889.

Linnuke mäe pääl,
tutuke pää pääl,
isi laulab saksa keeli,

siristab sisaski keeli,
vinder-vänder vene keeli.

Paistu. H I 7, 426 (26). 1894.

229. VAENE VARBLANE.

547

Oh mina vaene varbeline,
sinisiibu pääsukene,
höbelõngu lõokene!

Kun ma kurda kurva tunni,
viivite ma vihmahuugu?
Roovikunna, räste'enna,

karupersen katussenna —
sää! mina kurda kurva tunni,
viivite ma vihmahuugu.

Karksi. H II 42, 931 (17). 1893.

230. VARBLANE TEISTE TULIKS.

548

Oh mina vaine värbulaine,
sinisiibe linnukene!
Mis mina tuln sie maale
muie lindude muresta,
teiste lindude tülista.

Harakast mina ottin naise,
soovarekse tüttaresta.

Oh mina vaine värbulaine,
sinisiibe pääsukene!

Mis mina tuln sie maale
muie lindude muresta,
teiste lindude tülista.

Harakas mind haugutele,
vana vares vandeleks!
soovarekse, maavarekse,
soovarekse tütareksi!

Haljala. H I 5, 53 (103). 1892—94.

231. TEE TERVEKS, SAAKS LENNATA.

549

Oh jumal, jumalukene,
tee mu tiivad terveksi,
soada suled suuremaks,
et soaks lindu lendamaie,
tedre tiibu tõstemaie,
harakas aelemaie!

Lendaksin ma lepa peale,
kargaksin kadaka peale,

soaksin soare nurga peale.

Lepast soaksin lehe laia,
hoavast soaksin urva harva,
kadakasta marja magusa.

Väike-Maarja. H II 12, 338 (152).
1890.

550

Kudrutas isane tedre,
väenas pead emase peale:
«Kuhu pean pesa koguma,
kuuse alla või kulusse,

1.

⁵ haava alla või arusse,
männa alla või mäele?»

Türi. H IV 1, 373/4 (13). 1888.

551

Oh mina vaene varbelaine,
sinisulge siaskelaine!

Kuhu pian mina minema,
kuhu pian pesa tegema,
⁵ hallid pojad haudumaie,
mustad munad ju munema?

Riigudesse, ruagudesse,
kahe katukse vahele.

2.

Sinna pian mina minema,
¹⁰ sinna pian pesa tegema,
hallid pojad haudumaie,
mustad munad ju munema.

Ja hahk nii hüirgas urgava:
pira, pira, pira, pira, par, par, pa!

Kose. H II 16, 196 (16). 1888.

552

Oh mina vaene varbelane,
sinisiidi linnukene,
punapeaga pääsukene!

Kuhu pean mina minema,
⁵ kuhu pean pesa tegema?
Teen ma laudil lati peale,
sealt mind lapsed lükvad maha;

3.

teen mina tuapeal penni peale,
sealt mind suits võib suretada.

¹⁰ Kuhu pean mina minema
ja kuhu pean pesa tegema?

Tõstamaa. H II 19, 168 (53). 1889.

553

Esäteder see las'k sihti.
Emä vastu vakutelle:
«Tule siia, musta lindu,
muu linnu ammu munenu,
⁵ mina alle tallamede,
pesä alle kandamede!»

233. TEDER.

Allep lehte lepikunna,
oksa külä uibe'enna,
karja külä karjamaale!

Karksi. H II 42, 929 (14). 1893.

234. LÕUNAL LEPIKUS, OHTUL KATLAS.

554

Oh mina vaene värbelane,
sinisiiba peasukene,

1.

homiku meres ujusin,
lõuna lõõrin lepikussa,

5 ohta keesin kattelassa.
Sealt sain sakste laua peale,
isanda ilutubaje,

amanda elumajaje,
neitsi kroonikamberie.

Haljala. H III 2, 47 (6). 1889.

2.

555

Oh sa luike, lumelindul!
Homiku sa ojud meres,

lõuna lendad lepikus —
õhtu keed sa katelus.

Risti. H I 4, 156 (29). 1875.

3.

556

O mina vaene värbelane,
sinisiiba pääsukene:
homikul meres ujusin,
lõunal laulsin põllu peala —
5 ohta keesin kadelasa,
homikul sakste söömalaual!
Olgu terveks toatüdruk,

kes mo kondid kogu korjas,
sidus siidirätikuie,
10 viis mind metsa, kannu otsa.
Siis sain uueste ujuma,
teista korda laulemaie.

Kuusalu. H III 12, 515/6 (10). 1892.

235. KARJUSID KAJAKAD.

1.

557

Kaks oli kaskeda minulla,
kolm oli puuda korgejada,
seitse puuda sirgejada,
kasvid meie kalda'assa.
5 Oksad hoilusid vedeje,
juured juurdusid mudaje,
lehed lasid laine'esse.
Siel siis laulid looja linnud,

kaljusid merekajakad,
10 tiuksusid meretihased,
laulsid laterlinnukesed,
hüüdsid mäele hülge'eida,
laulid mäela latikaida,
kaagutid merekaluja.

Kuusalu. H II 34, 626/7 (268). 1892.

2.

558

Hüüdsid ilved, laulsid lagled,
karjusid merekajakad,
rannarohtu süie'essa,
merevetta juue'essa,

5 mererohi rasvane,
merevesi soolane.

Ridala. EÜS VIII 373 (67). 1911.

3.

559

Hüüdsin merehülgesida,
karjusin merekalasida!

Laulsid laglelinnukesed
Orasaare otsa peala,

- ⁵ Kübarsaare külje peala,
Langja nina nuka peala

rannarohtu süiatesa,
merevetta juuatesa.

Muhu. H II 6, 668/9 (38). 1890.

560

4.

Nõndap laulvad meie mehed
kui need käud kukkelevad,
käud kukvad, linnud laulvad,
hüiavad hülged meresta,

- ⁵ karjuvad merekajakad,
kisendavad merekilgid.

Tori. H II 21, 581 (17). 1888.

561

5.

Hüüab hüüp ja laulab lagle,
kõerutab merekajakas
merevetta juuessagi,
rannarohtu süüessagi.

- ⁵ Meres oli vesi mesine,
randas oli rohe rasvane.

Kust oli meres vesi mesine?
Sest et meres kalad kasuvad.
Kust oli randas rohe rasvane?
¹⁰ Sest et randas maa rammusa.

Pärnu. ÕES, EK 80, 39 (41). 1844.

236. KURG JA VARES.

562

1.

Kurg see karjus valjuete:
«Tühi võtku tütarlapsed,
kes söövad marjad soosta,
jõhvikad jõe arusta!»

- ⁵ Vares vastu vaidlema:
«Saagu, saagu tütarlapsi,
saagu neid mitmed tuhanded!
Tulgu kosjad, tõusku pulmad —

- siis saab neidu perenaeseks,
¹⁰ lammas lauku tapetakse,
kohejäär see kopsitakse —
siis saan soolikad omale
ja panen maksad oma mause!»

Tõstamaa. E 6735 (2). 1894.

563

2.

Kurg nutab kurjal healel,
pahandab meelepahala:
«Võtku tühi tütarlapsed,
kadugu kodukanased!

- ⁵ Ära viivad urvad puusta,
urvad puusta, marjad maasta,
sinikad soo seesta,

- pohlad poole versta pealta,
jõhvikad jõe taganta!»

- ¹⁰ Vares palus palveida,
heitis hellida sanuda:
«Jumal hoidku tütarlapsi,
hoidku neida hooneida,
kaitsku neida katukseida,

15 kus on tütered ko'ossa,
 hellikud ema eessa,
 lapsed varjule vanemba!
 Saab suvi, jõuab sügise,
 pärast marti päeva kaks —
 20 saavad saanid sõitamaie,
 reetallad tantsimaie,
 tütar viiakse mehele,
 härga tuuakse tubaje,

25 siga suuri surmatakse,
 nuumikud noasse panna.
 Siis viia sooled soo tahaje,
 magu metsa kaldasse.
 Sealt saab vares vatsatäie,
 pajulind saab paunatäie,
 30 harakas habemetäie,
 must lind saab muidu süia.»

Vaivara. H II 7, 139/40 (31). 1889.

3.

564

Kurgi huiki, kurgi hõiki!
 «Lõpku tühjä tütarlatsi,
 kiä süü maasikõ mäest,
 kurõmarja mätteist!»
 5 Vana varõs kuulatia:
 «Jumal hoitku tütarlatsi,
 kasugu imekananõ,

tütar ülesse kasugu,
 imekananõ elägü!
 10 Tütärd mihele viiäs,
 talul härgä tapõtas,
 kuhioinas kopsatas,
 mullõ osa hoidõnõs,
 mullõ pala pandõnõs!»

Sangaste. H II 5, 508 (7). 1877.

237. VARESEMUNAD.

1.

565

Vares vaagub vahterasse,
 peksab perset pihlakasse,
 topib nokka toomingasse.
 Munad kuksid mulgu alla,
 5 külanaised noppimaie.
 Piret läks pika põllega,
 vana Maret vakaga,

Suitsu Mari sukaga.
 Piret sai pika põlletäie,
 10 vana Maret vakatäie,
 Suitsu Mari sukatäie.

Kolga-Jaani. H II 49, 959/60 (8).
 1893.

2.

566

Vares vaga linnukene,
 munes munad mulgu alla,
 kutsus neidu noppimaie.
 Neidu noppis rüpetäie,
 Piret pika põlletäie,

5 Maret Mardi särgitäie,
 külamees kübaratäie.

Järva-Madise. EÜS VII 1642 (182).
 1910.

Ma läksin metsa luudelema,
 oma aega viitelema;
 kuulin mina metsas kabina,
 pajupõõsas sadina:
 5 harak ja kiive hagulesid,

harak löi kiive külje pihta,
 kiive kukkus küljeli.

Kuressaare. SKS Niemi I, nr. 759.
 1898.

239. KURG KÜNDMAS.

Läksin metsa kondimaie
 pühapäeva hommikulla.
 Vottin koerad kaasa'assa,
 rakikesed raasa'asse.
 5 Koerad kondisid sooda mööda,
 rakid teerade mööda,
 mina ise teeda mööda.

Kuulin koera haugatama,
 rakikese raugatama,
 10 peene linnu piuksatama.

Löüsin kured kündemasta,
 harakad äästamasta,
 vareksed vagu ajamasta.
 Vottin kaskise kalika,
 15 pihlakase peene vitsa,
 mil lõin kure kõrva pääle.
 Kurg läks kummuli mahaje,
 mina pääle põlviliste.

Oli mul üks poisikane,
 20 saadin koo hobusi tooma.

Too säält kolmi korpi ruuna,
 kaheksa karimärada,
 üheksa ülihoosta,
 kümme künniruunakesta.

25 Koo puile, koo maile,
 koo kuiva oue pääle.

Ain mina Anne lüpsemaie,
 Kadri kalli katsumaie,
 ei Anne nisijä löödänd,
 30 Kadri kallis katsujelles.

Läksin ise lüpsemaie,
 ma lüpsin lüpsikud täüsi,
 torutelin torred täüsi.
 Siel tegin kuusi koogikesta,
 35 viisi vieräsleivikesta,
 sada saiakakukesta.

Viru-Nigula. H II 34, 648/9 (308)
 1892.

Ma läksin Mikult tulla tooma,
 Miku kuidud minu peale,
 ma läksin Miku pinu peale —
 Miku pinu pilli-palla;
 5 siis läksin Annu aida peale —
 Annu aita raksatelles.
 Seal läksin Tooma toa pääle —
 Tooma tuba tümsatelles.

Hüppasin üle tänava —
 10 tänava aid varises.

Lendasin lepikusse —
 lepiku lehed lõdisesid.
 Kargasin kaasikusse —
 kaasiku kased kohisesid.

15 Seal nägin kure kündavat,
 harakase äestavat.

Ma lõin kurel küüru pihta,
harakasel aote pihta,
tedrel teise tiiva pihta.

20 Hakkasin kurge lüpsemaie.
Kurg mul lüpsis kulbitäie,
saunaahju söame täie,
kadakase kapa täie.

25 Hakkasin piima kurnamaie,
tuli külast vaenelapsi,
ajas sõrmed piima sisse.
Ma lõin lapsel sõrme pihta.

Laps läks nurka nuttemaie,
ahju ette halisema.

30 Ma hakkasin lasta vaigistama:
«Ole vait sa, vaenelapsi,
sul tuleb isa homme koju,
ema tuleb ülehomme.
35 Toob sul kindas kuldraha,
hõlmas toob sul hõberaha,
vaka sees toob vaskraha,
pöös toob sul püülijahu,
kamalus toob kallist rohtu!»

Muhu. A 884 (1). 1922.

3.

570

Läksin metsa kõndimaie
pühapäeva homikul,
argipäeva aegudelle.

5 Leidsin kure kündemasta,
haraka äestamasta,
tedre tööda tegemasta.

Lõin ma kure kõrva peale,

haraka habeme peale,
tedre teise tiiva peale.

10 Kurg läks maha kopsates,
harak maha apsates,
teder maha tepsates.

Laiuse. H, Ostrov 212 (35). 1887.

240. TIKK JA VARBLANE.

571

Tikk oli tige sulane,
valetas vaese varblase peale.
Varblane vaene viidi vangl,
tükka-täkkä tõmmati,

5 seljanahka siiluti,
nonni nina sai nuusatud.

Kärkla. SKS Niemi I, nr. 149. 1898.

241. LINDUDE ÖLU.

572

Ma tegin soosse pulmakesed,
mätta otsa mängikesed.

Kis aga tegi õluta?
Tihane tegi õluta.

5 Kis aga kandis õlle vett?
Karjalindu kandis vett.

Kis aga pani humalaid?
Pajulind pani humalaid.

10 Kis siis kokaks kutsutie?
Kägu kokaks kutsutie.

Kägu keetis keeva leeme,
hiljkeest pani ingervärki,
sagedast pani sapirohtu:
15 ajas aga sae sõiteleva,
saenaised naakeleva.

Koeru. H IV 1, 315/6 (2). 1889.

573

Vana vares, vennikene,
tegi valmis veiked varrud.
Kutsus Soomest, kutsus Saarest,
kutsus kokku koovitajad,
5 ajas kokku hallid linnud,
jättis kulli kutsumata.

Kull oli kuri kiskumaie:

574

Tule koju, peasukene!
Juba su venda võttis naise,
teine vend läks võttemaie.

Tihane tegi õluta,
5 västeriku vinnas vetta,
pajulind pani humalaid.

Kutsus värvud võeruselle —
värb oli kuri riidlemaie,
riidlemaie, ruadlemaie.

575

Andres tegi aru õlut,
siiski sika sarve täie,
vana kitse kõrva täie.

Tegi õhtuks õlle valmis,
5 kutsus kokku kurvad linnud,
jättis kulli kutsumata.

Kull oli kuri riidlema,

576

Poiss tegi pulma, saks tegi saaja,
kodanik tegi õllekua.

Kana, vaene, kandis vett,
lõokene lõhkis puid.

5 Sis sai õlu valmis.
Mindi hõimu kutsumaie:
«Kutsu, kutsu kuldalindu,
aja kokku hahkalindu!
Ära kutsu kullikesta —
10 kull om kuri kakkelema!»

1.

kiskus kure uue kuue,
rähni raudase kübara,
10 tihase tinutud riide,
värvu vana vammusse,
pardipoja purjepaelad.

Kose. H II 16, 15 (3). 1885—87.

2.

10 Värvu tukka tõmbatie,
peäsu pea löödi verele.

Aeti sinna arstisida,
toodi kokku tohterida,
15 pandi kokku palvesida,
enam hellada sõnuda.

Ambla. H II 46, 776/7 (1). 1894.

3.

vali teisi vakustama.
Kanad tema ajas katusele,
10 pojad jätsid järele.

Viik-vaak vana kana,
siuk-säuk pojukene.

Risti. H I 4, 149 (30). 1875.

4.

Kurg läts Riiga kohtude.

Kurel kohus mõisteti:

hani habe aeti,
lõo keele lõigati.

15 Mine, harak, otsi keppi,
vares, otsi vannivitsa!
Sis sai kurge kupatada,
hahkalindu havvutada.

Kanepi. H III 22, 291 (6). 1895.

A 1.

577

Kotkas oli kurja lindu,
tihane tigeda lindu,
pani tööle teised linnud.

Pani kured kündemaie,
5 harakad äästamaie,
kännilinnud külvamaie,
lepalinnud leikamaie,
pääsud päida noppimaie,
haned reie ahtemaie,
10 pardid pahmast tallamaie,

koovid kokkuje ajama.
Pani püüd pühkimaie,
tuikesed tuulamaie,
värud vakkaje ajama.
15 Vesilind läks veski'elle,
jänes tõi jahud kojuje,
kana säadis kal'la põhja,
kukk pani kurni jooksemaie.

Simuna. H II 53, 625/6 (82). 1895.

A 2.

578

Oh sa kulli, kurje lindu —
pani tööle tõised linnud:
pani kured kündemaie,
varessed vagu ajama,
5 mustad linnud muule tööle.

Lõokene lõikas rukkit,

hunt oli usin ette andma,
karu kange kätte kandma,
kull oli kuhjade tegija,
10 pääsukene pea paniija.

Äksi. H II 28, 57 (10). 1888.

B 1.

579

Kinni võtsin keevitaja,
linna viisin liivitaja,
koju tõin ma koovitaja,
tutilinnu tõin tubaje.

5 Peasuke pesi padada,
lõukene lõhkus puid,
varblane kandis vett.

Kose. H II 40, 794 (3). 1892.

B 2.

580

Tedrega ma lätsi teole,
mõtussege mõisa'esse.

Teder tei mul teopäevad,
mõtus masse mõisamassud,
5 künnilinnud kümnusida.
Koduhoidjas jätsi kuke,
värativahis varesse.

Tulli kodu, lõusi kuke,
lõusi kuke kurja päälta,
10 varese vana vargi'elta,
käo kelmi keldri'esta,
ööpiku õunaaiaasta.

Halliste. H III 19, 274 (8). 1894.

C 1.

581

Läksin külas vaatemaie,
mis sääl külas tehtanese:

hunt sääl tegi ummiskingu,
karu tampis tainast-leiba,

5 lõukene lõhkus puida,
pääsukene pesis pada,

tihane tegi õluta,
kana vaene kandis vetta.

Pärnu. H I 2, 88/9 (16). 1888.

582

C 2.

Olin enne nuori miesi,
läksin metsa kõndimaie
pühapäeva hommikulla,
aripäeva aegadella.

5 Võtsin selga pika püssi,
pika püssi, piene püssi,
laia ja jämeda püssi.

Sain siis Saku välja alla:
seal olid hundil odratalgud,
10 karul kallid kaeratalgud,
ilveksel linadetalgud.
Jänes treis taldrekuida,
vares valas vaagenaida,

tihane tõi tüki rasva,

15 kull tõi kuke küisissagi.

Hakkasid võidu viina jooma,
hunt jõi toobi, karu jõi kaksi,
rebane jõi puole tuopi,
hunt jõi ennast juobuneksi,
20 karu võttis hundi karust kinni,
viskas hundi uksest õue.

Hunt läks otsekohe edasi,
kiskus Kõrve kõrtsi kitse,
murdis Matsu musta härja,
25 Sagadi sahad varastas.

Kadrina. EÜS VII 259/60 (4). 1910.

583

244. KULL VIIB KUKKE.

Hurja hunti, tõhu tonti,
mis sa mede metsa otsid?

Sa mo tal'sid tantsitama,
hobusevarssu vaatamaie,
5 seapõrsaid küünistama,
lehmamullikast näpistama,
härjavärssa raputama,
lammatal'sid pinustama!

Hui, hui, hui, uni tuli peale,
10 kull viis kuke kapsaaeda,

poead ta napsis lepikusta,
kana läks kõrudes õrrele!

Oh sa kurja kullikene,
kussa mede kuke viid,
15 kes meid hommigu ülesse aeab;
ja mo kasupoead panid,
neist ollas saanud kirikumaksu,
mõisahärral meelegead.

Pärnu-Jaagupi. H II 41, 941 (5). 1889.

245. KOLM KOTKAST.

584

1.

Virumaad on vilja täisi,
Harjumaad haguda täisi,

meie maad mägida täisi,
mäed on täisa männikuida,

- 5 männikud käbida täisa,
käbid on täisa kotka'aida:
üks on kotkas kuldatiiba,
teine on hõbedatiiba,
kolmas vana vaskitiiba.
- 10 Mis on kotkas kuldatiiba —
sie on noorte mieste tiiba,

- mis on kotkas hõbedatiiba —
sie on noorte neitsikeste,
mis on vana vaskitiiba —
15 sie on vana naiste tiiba.

Haljala. H II 9, 234 (11). 1889.

2.

585

- Ma lähen Kõppu kõndimaie,
Kõpu maida mõõtemaie,
maadel teisa mändasida,
mändel teisa pesasida,
5 igal pesal kolmi kotkast.
Ühest sai hülglia meresse,

teisest luke taeva alla,
kolmandast sai jumala kukke.

- Hüüdis hülglia meresse,
10 laulis luke taeva alla,
kõõrutas jumala kukke.

Vändra. H III 19, 221 (a). 1894.

H. PUTUKAD

586

246. MESILANE.

Mesilane, linnukene,
parm oli teiseks poisikene,
roomab aga rohtu mööda,

lendab metsa lehti mööda,
⁵ kõnnib õlekõrsi mööda.

Ambla. EÜS VII 2407 (275). 1910.

587

247. TOOGE METT.

Mesilased — meie linnud,
herilased — eide linnud.
Mesilased, tooge metta,
herilased, herne'eida,

⁵ sipelgad, sealihada,
kanad, katsuge munedal

Järva-Jaani. H II 57, 645 (31b). 1897.

248. MESILASTEL PALJU PERET.

588

1.

Mesilise teive metta,
käsilise kandsev kär'e.
Neil olli pailu pereta:

puu-olli-oksad poigi täüsi.
⁵ kaseladva latsi täüsi.

Halliste. H II 22, 191 (76). 1889.

589

2.

Mesilindu tillukene,
vahajalga vaimukene!
Mesil oli palju pereda,
kaseladvad latsi täüsi,
⁵ puuoksad poegi täüsi.

Kust see mesi mee võttis,
vaabsikud vaha veavad,
mesilased kandvad kõrred?
Alta käisid halva metsa,
¹⁰ tullid kohalt kuusemetsa,

tullid vahelt varikmetsa:
üks oli pikka piirumetsa,
üks oli laia laanemetsa;
vahelt tuleb varvametsa.

¹⁵ Sarapuul olid suured salgad,
pihlapuul olid pikad oksad,
haavik hallil' koorella.

Viljandimaa. EKS 4° 3, 541 (16).

249. MESILANE OOTAB KOJU.

590

Mesilane, linnukene,
herilane teine lindu,
kärbes kodu kolmas lindu —

need mind kodu ootavad
⁵ ja mind kodu kaivavad.

Tori. H II 42, 175 (7). 1893.

250. MESILANE TOOB METT HAAVALE.

591

Mesilane, linnukene,
õrilane tõine lindu,
tullid metsast mauratessa,
rohtu kaudu roomatessa.
⁵ Tõid metta mõnesugusta

neiu haige haava pääle,
pakatand prao vahele.

Muhu. H II 6, 651/2 (25). 1890.

251. KIHULASE LAUL.

592

Mina mees mihkclipäini,
parm pask jaanipäini,
sääsk sitt sügiseni.

Nairid alles kiskumata,
⁵ naese perse nägimata!

Tori. H II 21, 971 (8). 1889.

252. PUTUKAD KIUŠAVAD.

593

Oiu-võiu, võtkad söövad,
tüitud täid närivad,
lutikad luud imevad,
kerbud kiuste hammustavad.

parmud panna pannelisse,
kerbud seada kammitsasse!

⁵ Eks võind kerpu kinni võtta,
lutikad ära lugeda,

Väike-Maarja. H III 17, 495 (146).
1895.

253. PUTUKATE TAPJA.

594

Jüri oli jürna, herne purna,
parmude paras hobune,

sääskedele sõidulooma,
kihulastel kiidetud ruuna.

- 5 Ta tegi vaeva väätimaile,
viga kõige vähemaile,
piinas pisukesti elajaida:
parmu tema pistis püksitasku,
sääse säadis särgipõue,
10 kihulase kingakanda,

sitikaid ta sidus kinni,
putukaga mängis tunni,
võttis ta kärpsid kägistada,
porikärpsid pigistada.

Hageri. H III 3, 391/2 (4). 1889.

595

254. SÄÄSK JA PARM LEHMAKS.

- Oli mul kaks heada lehma:
üks oli sääsk ja teine parm.
Parm mul andis paelu piima,
sääska seitse ainust toopi.
5 Mini läks piima ära tooma,
laps lõi käpu piima sisse,
mini lõi käpsel käpu pihta,
laps läks nuttes nurga poole,
karides kamre lääbe ette.

- 10 Mina lasta vaigistama:
«Ole vaid, ole vaid, lapsukene!
Tuleb jumal, tõstab tuule,
viib aga parmu põõsa'asse,
sääse siperdes järele,
15 jätab ta vee varale,
taarikapa tarvitajaks.»

Pärnu. H II 20, 297 (31). 1889.

I. LOOMAD

255. VANA HUNT.

1.

596

Ollin enne noori meesi,
seda enne poisikene:
sada sõin mina sarvikid,
tuhand sõin mina tatikud,

⁵ viisikümmend vibonõnad,
kuusikümmend kompajalga —
nüüd olen vajunu vanaje!

Liibavi. ÕES, EK 226, 2 (2). 1885.

2.

597

Mies, mis sa mu'st taga ajad,
ma pole sulle kurja teht?
Tuhat sõin mina tuutipäidä,
sada sõin mina sarvipäidä,

⁵ viiskümmend vingunenä,
kuuskümmend kompajalga.

Kuusalu. H IV 6, 252. 1894.

256. HUNT KARJA JÄREL.

1.

598

Tirkane, tirkane teeda mööda,
kargane karjaste järele:
ehk on jäänud jäärukesi,

⁵ uinund utetallekesi,
võibunud vasikukesi!

Kadrina. EÜS X 2647 (179). 1913.

2.

599

Tirkam, tärkam teeda kaudu,
kargan karjaste järele:

ehk on unund utekesi,
jäänud maha tallekesi,

⁵ kadund karjapunukesi,
venind vana veise'aida!

Hammas ei hakka, jalg ei jaksa
libeda jeä peal, lageda soo peal.

Audru. H I 2, 41 (22). 1889.

600

3.

Sörgin, sörgin, vennikene,
sörgin karjastel järele:
ehk o jäänü jäärikesi,
ehk o tabund tallekesi,

Sörgin, sörgin, vennikene,
sörgin karjastel järele!

⁵ kivi otsa kitsipoigi!

Halliste. H II 42, 253 (1). 1892.

601

257. HUNT HULGUB PAJUS.

Hunt aga hulkus pajussa,
paar oli pakkuda jalassa;

hakkas aga kitse kimbutama,
vaga hinge vapustama.

Rakvere. H II 65, 10 (24). 1894—95.

602

258. HUNDI SELJAS KONDID.

Hunt see sörkis sooda mööda,
luusis laia ilma mööda,
kimp tal seljas kitsiluida,
vakk tal seljas varsaluida,
⁵ kolmandik tal koerakonta,
kargas karjaste järele,

kas ehk uinund utekene
või ehk jäänud jäärakene,
vaibund vaeseme'e vasikakene.

Suure-Jaani. H IV 3, 606/7 (32). 1889.

603

259. HUNT JA KARJANE.

Susi:

Satu, vihma, saa maata,
heida, udsu, sis saa uinatal!

Udsu om minu onu,
vihm minu veli,

⁵ kastõ minu kaalalõikaja,
kastõ minu äraandija.

Karjus:

Tohi eih susi siiä tulla,
ei kahru siiä kaeda!

Siin om suurta soemõtsa,
¹⁰ kahariku kahruvariku.

Siin susi surma saa,
kahru käänd kaala.

Otepää. H II 31, 655 (7). 1890.

604

260. HUNT JA JÄNES.

Hunt:

Es söö mina midagi,

Refr.: vou, vou!

sada sõin mina sarvilista,

5 tuhat tudipääkesta,
kuuskümmend kompujalga,
viiskümmend vibinhända,
seitsekümmend seasõrga.
Jänes:

Es söö mina midagi,

Refr.: keps, keps!
pisut sein rükkiorasta,
haavaokse oime'alta,
10 nõmme latva lauke'elta.

Halliste. H II 22, 426 (3). 1889.

261. HULL HUNT.

605

Hunt oli hullu, perse musta,
ta pani päkad päeva poole,
koivad kurja ilma poole,

5 saba seadis vastu sadu,
lokatimad lõuna poole.

Jüri. H II 65, 735 (4). 1898.

262. HUNT POJALE.

606

5 Susi opas oma poiga,
karu katte latsekest:
«Mine üles Jaani mäele,
kae, kos kari kallunessa,
kae, kos vas'ka vaunessa,

kae, kos lamba lamenessa,
kae, kos kitse kirgenessa!»

Karula. EÜS VI 257 (40a). 1909.

263. HUNT LUURAB HOBUST.

607

5 Susi suuda urvelie,
palu päällä pillelie.
Mõtsi hobu koolavata,
linalakka lammevata.

linalakka siiä ei lamme.
Hobu kooles kuiva pääle,
linalakka liiva pääle.

5 Egas hobu siiä ei koole,

Sangaste. H II 31, 767 (3). 1888.

264. HUNT KUKELE.

1.

608

«Tere, tere, tipajalga!»
«Jumalime, lämpajalga!»
«Kas koonukas kodus on?»
«Koonukas külas kullerdamas!»

«Käse kärssa siia tulla,
onu ootab aia taga!»

Kolga-Jaani. A 741 (4). 1922.

«Tere, tere, tiipäjalga!»
 «Jumalime, läapäjalga!»
 «Kas koonukad ka kodus on?
 Vanamees vahib väräva vahel,

2.

¹⁰ onu ootab aia taga,
 käsib kärssä käimä tulla!»
 Viljandi. H, Peet 381 (391). 1879.

Tere, tiipa, käime, lämpa:
 kas koeruksed koduje.
 Kui pole koeruksed koduje,
 siis kässi kärtsa käima tulla.

3.

⁵ Ma annan uued uumiskingad,
 paelutan paelad punased.
 Ei ole koeruksed koduje,
 ei või kärtsa käima tulla.

Kose. H I 7, 106 (19). 1895.

265. HUNT KITSELE.

Susi hüidis suures metsas,
 karu karjus kõrbes-laanes:
 «Susi sööb soetud ruunad,
 karu sööb kammitud hobused,
⁵ seda'p söö sinda vaesta lasta,
 kevadista kitutalle!»

Keki, keki, kitsekene,
 tantsi, tantsi, tallekene.
 Külab kuits sind omaks võtab,
¹⁰ pajupuhkas paneb nahka.

Muhu. H IV 2, 416 (10). 1888.

266. HUNT JA KITS.

Kits läks kiideldes mäele,
 hunt läks hoobeldes järele:
 «Tule mulle, kitsekene!
 Ma toon sulle kolmed kingad:
⁵ ühed luused, teised puused,
 kolmandad veel kivised kengad!
 Sisse seon siidilindid,
 peale panen punased paelad!
 Kivised kengad kirikus käia,
¹⁰ luused kengad lusti lüüa,
 puused kengad pulmis käia!»

1.

Jänes kuuli, jänes kosti:
 «Ära usu hundi juttu,
 ära usu, kitsekene!
¹⁵ Hundile on hullud jutud,
 hunt on petis poisikene!
 Hambad sinu kivikingad,
 sarved sinu luuingad,
 sõrad sinu puuingad!»
 Vaivara. H II 36, 343/4 (4). 1893.

Kitsekene, neitsikene,
kits läks hüpates üle jõe,
tuli siis vastu hundikene,
hakkas kitse kauplema:

«Kitsekene, neitsikene,
eks sina tule minule!
Ma teen sul karvatud kasuka,
panen aga pääle punased paelad,
ostan sulle siidepaelad.»

Vares oli vana vaga lindu,
istus haava oksa peal:

«Kitsekene, neitsikene,
ära sina usu hundi juttu,
hundil on need hullud jutud,
kahekeelsed kavalad jutud.
Nahk, see karvatud kasukas,
veri, see su punased paelad,
sooned, need so siidepaelad,
sarved alla apsakad.»

Risti. EKS 4° 5, 626/7 (48). 1887.

3.

Kits tan'ss kivi otsan,
susi pallel pajostigun:
«Tule tännä, kitsekene,
mina sulle umble uuve kangä,

kabluta kabla käbedä,
värvi sulle verevä rihma!»

Otepää. H II 44, 624 (76). 1893.

267. KARULAANED.

1.

Soo siin suuri sutevõsu,
laas laia karulaane.
Siia susi tennu surma,
siia karu käänden kaala.

Maha jäänu massatüki,
söödule söametüki.

Halliste. H, Kase 26a (70). 1868.

2.

Siin on suuri susõmõtsa,
kaharikku kahrumõtsa.
Tohe suti siia tulla,
kahõr siia kaeda:

maha lasõ soe mao,
söödule kahru süäme.

Sangaste. H II 5, 549 (1). 1877.

268. ANDRES, ARUREBANE.

1.

Andres, see arurebane,
murdis kõik muu rebase.
Jättis üte jännikese

oma usse hoidijasse,
kaltsakabla köütijasse.

Tarvastu. EKS 8° 3, 671 (7). 1876.

Hindrik olle elurebane,
murdis kik muud rebased,
jättis jänesed järele,

oma aasa hoidijaks,
5 oma karja kaitsejaks.

Ridala. H II 41, 170 (6). 1888.

269. LOOMAD TÖÖL.

619

A 1.

Lähme reiele, rebased,
odrareiele, oravad!

Rebane meil reiepappi,
harakas oli hangumeesi,
5 part oli parrepoisikene,
sisalik meil lükka sisse,

hunt oli vihuvedaja,
karu oli kange kirjutama,
mõistis mõeta mõisa viljad,
10 saatis aita suured viljad.

Koeru. EÜS VI 1415/6 (77). 1909.

620

A 2.

Hunt oli uhke, moek oli vöölla,
siga läks metsa, sirp oli vöölla,
kits läks karja, kiim oli vöölla,
karul olid kannuksed jalassa,

5 hunt oli otsas, karu oli kaasas,
ma ain pilli uuta-puuta.

Kuusalu. H II 34, 653 (318). 1892.

621

A 3.

Hunt oli Uukses hoostepoisiks,
karu oli Laitses karjatseksi,
jänes oli Jännil kubja'aksi,

täi oli Tallinna voorimiesi
5 ja kirp oli Keila kirikuherra.

Kose. H II 37, 475 (28). 1892.

622

B.

Ei mina viitsind tehja tööda:
panin härjad heina niitma,
lehmad taha loogu võtma,
puki põldu kündemaie,
5 emikse äestamaie,
kuke aita vilja mõetma,

kana kotti kinni hoidma,
kirbu kinni sidumaie,
täi panen Tallina voorime'ks,
10 ise Ambla aidame'ks.

Väike-Maarja. H II 11, 662 (18). 1889.

623

C 1.

Või imeta, või imeta,
mis mina nägin!

Siga oli töös ja mõök oli vöös,
kassil olid kannusad jalasse;

5 lammas läks laudile munele,
kanal oli kaks tallekesta,
härg oli karjas, kampsul seljas;

nirki-kärpa nirkutasid
teine teisel pool jõgeda.

Viljandi. EÜS XII 545 (97). 1915.

C 2.

624

Läksin külas vaatemaie,
mis sääl külas tehtanesse.

Hunt sääl tegi ummiskingu,
karu tampis tainast-leiba,

5 lõukene lõhkus puida,

pääsukene pesis pada,
tihane tegi õluta,
kana vaene kandis vetta.

Pärnu. H I 2, 88/9 (16). 1888.

270. MIS SAI ROTINAHAST.

625

Rui-rui, rui-rui rotinahka,
kostas rotti kätte saia?

Rotist saie roomanahka,
kärsa päält sai näiu kangä,

5 turja päält sai näiu tulupe,
hännast sai hädäpasune,
vanast vitust vilespilli.

Helme. H II 43, 19/20 (9). 1892.

271. HIIRE PULM.

626

Ui-ui, ui-ui, rotil pulmad,
kassil kahed kiheldused:
hiire tütar sai mehele,
nirgi noorema pojale.

5 Seal olid uhked pulmalised,
sinna kutsuti kuultsad saksad.
Kes olid uhked pulmalised,
kustpoolt kutsuti kuultsad saksad?

10 Kukk oli kuldakannuksiga,
kana oli siidikleitidega,
rott oli raudarietega,
rebane rautse rinnaga,
vares oli viksit saabastega,
tikk oli tinakübaraga,
15 harak oli halli habemega,

part oli pärssis persse'ega,
korp oli musta kuuega.

Kes siis keetis pulmaleeme?
20 Lõukene keetis pulmaleeme.
Saand siis leeme ära söödud,
õlled-viinad peale joodud,
vat siis haksid riidlema:
siis varese vatti vauti
ja haraka habent aeti,
25 tika tütti tümati
ja lõu lotti leigeti,
pardi perset paigeti
ning korbi külge kopsiti.

Jämaja. E 30823/5 (81). 1897.

Ära ike, hiirekene,
ära karju, kassikene,
nuta, noori rotikene!

Hiire tütar saab mehele
nirgi noorele pojale,
kärgi toisesse kälusse.

Sääl olid uhked pulmalised:
hunt oli saaja oldermanni,
karu musta saanitätku,
jänes pikka peiupoissi,
rebane roa tegija,
tihane tegi õluta,
varbline vaene kanni vetta,

628

Oi-roi, roi-roi, rotil pulmad,
kassil kahed kiheldused:
hiiri tütar sai mehele
nirgi noorema pojale.

Sääl olid uhked pulmalised:
hunt oli viie viiuliga,
karu kahe kanneliga,
vares vaskse-saabastega,
kiitsakas kirju kuuega,
tihane tinariietega.

629

Ruti-ruti, roti pulmad,
hiire tütar läks mehele
nirgi noorema pojale.

Siis tulid uhked pulmalised:
vares tuli vaskse saabastega,
kaarna kullast kaarikuga,
kurg tuli kuldkübaraga,
tihane tinareega,
kirp kirju vestiga,
täi täie kuuega.

Sööditükk oli söögilauda,
põllupeenar pengissa.

Siis hiir hüppas, kass kargas,

2.

kiilaspää vihuti tulda,
paljaspää pani humalida.

Kutsuti kure ja kästi käre,
kutsuti kure võõruselle,
kästi käre käima tulla.

Kulli jätt' ta kutsumeta,
kull oli kurja kiskumaie,
kisk' ta kure uue kuue,
rähni rauatse kübare,
varblise vana vamusse.

Halliste. E 20480/1 (3). 1895.

3.

Rebane pandi rooga tegema.
Rebane keetis keeva leeme,
pani palju pipart pääle,
oli väga soolane.

Aeti vaese varblase süüks:
vaene varblane viidi vangi,
puu-aga-pakk tal jalga pandi.

Kuressaare. A 1357 (13). 1922.

vana karu lõi trummi,
tallekene tantsis,
vana lammast laulis,
kirp aknast välja,
nahkpüksid jalga —
võeraid vasta võtma.

Tulge, armsad võerad,
meil on homme pulmad,
pulumahärg on tapetud,
pulumasöökk on keedetud.

Koeru. H, Asper 34 (54). 1893.

Oi-oi-oi, odrad, kaerad —
kes teid lõikab teise aasta?

Viiu viiakse mehele

Mürgi noorema pojale.

5 Kes seal pulmas olid ka?

Rott oli raudratastega,

vareksel olid vasksid saapad,

kiitsakas kirju kuuega,

harakas halli habemega,

10 tihane tinakübaraga,

muusträästas musta kleidiga.

Saaremaa. A 1366 (11). 1922.

6.

631

Hingu, hingu, hiirekene,
kangu, kangu, kassikene,
tütär viiakse mehele
nirgi noorema pojale.

5 Mis seal pulmas söödaneksi?

Kerbu kül'led, sääse sääred,

hobupea padaje pandi,

saba sanga sõlmitie!

Haljala. E 6937 (4). 1893.

272. HIIR NUTTIS.

632

Hiir sääl nuttis herneas'tas;

kass läks astja ääre pääle:

«Mis sa nutad, hiirekene?»

«Mis ma nutan, kassikene!

5 Kus mu kuusi kulda poega?

Kõik sinu keerussa keressa,

nirra-nurra nahka'essa!»

Lääne-Nigula. H I 9, 96 (68). 1897.

273. HIIR KASSILE.

1.

633

Kassikene, kaasakene,
tiperjalga tiisikene,
käpa kui kääriperäkese,
händ kui siidipaelukene,
5 kõrva kui leerilehekese:

sina vana kühmaselga,
seid minu seitse poiga!

Räpina. H II 51, 518 (8). 1894.

2.

634

Paras, paras, kassike,
tiiss-tiiss, tindermann.
Kassi esä ärä koolu,
kassi emä ärä koolu,
5 matet Maari mulla sisse.

Paras, paras, kassikene,
seid mu esä, seid mu emä,
seid mu viisi hellä velle,
kuus mu kullasta sõsarta.

Karksi. H II 5, 333 (16). 1885.

Kassikene, kaemukene,
 nel'lajalgne neitsikene,
 silmad kui sibulakesed,
 kõrvad kui kõrinakesed,

⁵ nina kui naeste nõelatoosi,
 händ kui saksa kepikene.

Tori. H I 2, 24 (15). 1888.

275. JÄNESE ÕHKAMINE.

636

1.

Isa olli jänes, ema olli jänes.

Isa ütles: «Jänes-poega!»,

ema ütles: «Jänes-poega!

Mine sina alla kopelisse,

⁵ poe sina pajupõõsa'asse,

kus ei kuule koera hauku,

koera hauku, püssi pauku!»

Jänes ei kuuland isa sõna,

jänes ei kuuland ema sõna.

¹⁰ Jänes läks mäele mängimaie,

kivi ääre kepsu lööma.

Tullid jäägrid metsast välja

püssid põigiti peossa:

higijad-hagijad haukumaie,

¹⁵ hurdad nibisid-nabisid kinni;
 siis viidi mõisa koka kätte.

Tuss sai toatüdrukulle,

süda sai armas aedame'ele,

munnid said mõisa mölderille,

²⁰ kellad said kena Villemille,

saba sai salvepühkijalle,

nahk sai Narva sundijalle,

rasv sai ranna rakidelle,

veri sai Viru varestelle.

²⁵ Lihavaks said linna linnud,

ramusaks said rannarakid,

vägevaks Viru varesed!

Simuna. H, Ostrov 257/8 (6). 1887.

637

2.

Mina, pisukene linnukene,

olin paksu pajuräga sees.

Hurt ei näinud, jääger nägi.

Jääger laskis püssiga,

⁵ oskas pika odaga —

veri aga välja vurtsti!

Hurt viis siis ju jäägri kätte,

pandi sadulakoljode pääle,

viidi mõisa koka kätte.

¹⁰ Kokk hakkas mind jo nülgima,

mina kokka paluma:

«Kulla kokk, rasvamokk!

Ära nülli kibedasti,

ära paista palavasti!

¹⁵ Muud kurja pole ma teinud —
 orast olen vähe sõõnud,
 haavaraagu närinud,
 nisuorast nälpinud!»

Kokk ei võtt sest kuuldavakse!

²⁰ Lingud, lingud, langukesed,

kui teie lähte sinnapoole,

kallage Kadrina poole,

viige mo isale täada,

viige mo emale täada,

²⁵ viige mo viie vennalegi,

viige mo nelja naeselegi:

nüüd ma olen otsa saanud,

püssiga mind lastud,

30 odaga mind pistetud,
pandud sadulakoljode pääle,
viidud mõisa koka kätte,

Olli mina vaene valge jänese,
keväjäne kerge jänese.

5 Lätsi orgo orassele,
tulli küti kümnekeste —
lasi minno plinn ja plönn.

Mina maha tirdsati,
veri väl'lä virdsati.

Viidi kodo koke kätte.
Kokk sis praatse palavaste,
10 kiitse minno kibedaste.

Mina kokke pallemas:
«Kokekene paikene!
Ära keeda kibedaste,
ära praadi palavaste!»

kokk mind ära nülginud,
kokk mind ära praadinud!

Kolga-Jaani. H II 55, 833/5 (17).
1896.

3.

638

15 Kokk es kuule mino sõnna.
Mina kokke sõimama:
«Kokk, kokk, kooremokk,
vana ratta rasvamokk!»

20 Saksa latse — padakonna —
seiva minno niuht ja näuht
kolme kivikausi päält.

Taretütrük, hää tütrük —
korjas mino luu kokku,
viie mõtsa kannu pääle.

25 Säält sai jälle jäneski
nii kui enne vanastki.

Kanepi. EKS 8° 3, 227/8 (2). 1877.

276. LOOMADE RIID.

639

Nugis tuleb, nuga kähena,
karu tuleb, kirves kainelenna,
hunt tulli, oda peonna:
nirki-kärki kakelesid,

5 tõine tõisel puul jõgeda,
tõine tõise kuuse ots.

Saarde. H II 24, 780 (4). 1889.

277. LOOMAD VILJA SÖÖNUD.

1.

640

Jüri jutustas minule,
ütles põdra põllul käinud,
karu kaera-aunallagi.
Ma võtsin püssi põimirauda —

5 lassin põdra põrna peale,
karu karvade vahele.

Rapla. EKS 8° 1, 228 (12). 1878.

2.

641

Lätsi mõtsa hommukulla.
Mis ma löüsi mõtsastegi?

Löösi hulga uibu'eida,
tõise salga sarapuida,

5 kolmanda salga kuhlapuida.
Egän tipun säääl tiane,
egän ladvan laululind.

Lätsi jälle tüki tiida,
tüki tiida, margu maada,
10 löüsi kaara kasva'esta,
tõuvil'lä tõusumesta.

Sis näi karu kaarastegi,
põtra põlluvil'lästegi,
nugist nurme keske'elta,
15 ilvesse ma heinämaalta.

642

Meie mua mehed madalad,
odrakandijad kavalad,
tegid linad liivakule,
kaerad välja kallakulle,
5 odrad välja orgudesse.

Tuli kulli Kuramaalta,

643

Tuli siis pukka Poolamaalt,
hüppas meie õueaeda,
kargas meie kaeu piale.

Mina siis pukka püüdema:
5 võtsin püssi penigilt,
haavled aeda lae alt,
rohu võtsin roobi alt,
andsin pukal kül'le pihta,
pukk siis kukkus pikali,

644

Meie maa mehed madalad,
adrakandijad kavalad,
tegid linad liivakulle,
kaerad järve kallakulle,

Võti piuu pikä vitsa,
kandilise kaseladva,
sis lei hundil huule pääle,
karul kaalaluu pääle,
20 nugisselle nuki pääle,
ilvesselle ihu pääle.

Hunt läits mõtsa ulve'enna,
karu perrä karjunenna,
nugis nukki hoide'enna,
25 ilves mõtsa ikke'enna.

Karksi. H II 42, 712/3 (10). 1892.

3.

halli lindu Harjumaalta,
sõid nemad linad liivakulta,
sõid nemad odrad orgudesta,
10 karu sõi kaerad kallakulta.

Põltsamaa. H I 2, 194 (19). 1889.

278. PÖDRATAPJA.

1.

10 oma reisa siputama,
oma jalgu viputama.

Mina siis põlvili piale:
«Jookse, tüdruk, tuo mul pütti,
tule, kokk, ja võta rasva,
15 teeme nüid käkid ju käredad
ja nii mukid ju muredad,
mis oli muiste sakstel süia!»

Tori. H II 21, 493/4 (6). 1888.

2.

5 rukkid välja rinnakulle,
odrad välja orgudesse.
Tegid õue õllesooned,
kaevu äärde kaljasooned,

10 väravasse viinasooned.
Õlut sai hobuste juua,
viina sai veiste juua,
kalja kõigel karjal juua.

15 Tuli pulli Poolamaalta,
sinisarve Saksamaalta,
sõi ta linad liivakulta,
kaerad järve kallakulta,
rukkid välja rinnakulta,
20 odrad välja orgudesta.
Jõi tema õuest õllesooned,
kaevu äärest kaljasooned,
väravista viinasooned.

Läksin pulli tapemaie.
Pull läks maha püksatades.
Hakkasin aru pidama,
25 mis sest pullist saadanessa?
Pää saab Pärnu päälilikulle,
jalad jaama kutsarille,
saba salve pühkijalle.

30 Mis sest sarvest saadanessa?
Viisin Viru sepa kätte:

«Viru sepp, mul vennikene,
tee mul sarvesta sadula,
sarveotsasta hobune!»
35 Sepp tegi sarvesta sadula,
sarveotsasta hobuse.

Läksin maale sõitemaie.
Kesse mul vastu tuleksi?
Tuli vastu kümme meesta.
Kõik ma need mehed tunneksin:
40 üks oli Hintsu, teine Hantsu;
üks oli Hintsu Hiiumaalta,
teine Hantsu Harjumaalta,
kolmas koskede külasta,
neljas neu toomingasta,
45 viies viidingas meressa,
kuues Kurpi, Kärpi kässe,
seitsmes sebu kübara,
kaheksamas karjajalga,
üheksamas hürgasukka,
50 kümnes külakubijas.

Kolga-Jaani. H II 49, 967/8 (15). 1893.

3.

645

Enne kängi aujala,
pääle kängi päävajala.
Lätsi mina mõtsa kõndima:
näie põtra põllu pääl,
5 kahru kaararõugu pääl.
Panni põdra põllu pääle,
kahru kaararõugu pääle.
Panni Anne nilguma,
pini kinni pidama.

10 Es saa Annel nilutus,
es saa pinil kinni peetus.
Panni Annel sõrmi pitten,
pinil pikkä nõnna pitten.
Ann läts nulka — nuutsati,
15 pini perrä piitsati.
Triu, Triu, Triu!

Rõuge. H I 2, 607 (1). 1889.

279. KUS HÜLGED UJUVA.

646

Ööse mul unes öötenesa,
kus need hülged jo ojuvad,
merikoerad kükitavad.

5 Lembe all seal allikal,
sääre silmas seal sügavas,

Paigu lao parde'es —
seal need hülged jo ojuvad,
merikoerad kükitavad.

Karja. H II 35, 574 (5). 1892.

Kalad kallid kasvamaies,
vimmad veesta tõusemas,
haugid pikad, pead jämedad,
lutsud laiad, laugud otsas,
5 siiad suured; seljad mustad —

need lõid laksu lainedesse,
laksu laenete vahele
ja lõid pauku paatidesse
ja pauku paatide vahele.

Märjamaa. H II 17, 66 (73), 1889.

281. KALAJÕGI.

Kuuske kasvis Kuuramaale
ja kaske Harju karjamaale,
leppa linna uulitsalle
ja tamme Tartu teerajalla.
5 Ühte jooksid nende juured,
ühte kasvid nende kannud,
ühte oksad õigenevad,
ühte ladvad langenevad.

1.

Jõgi jookseb juure alta,
10 jõe kallas kannu alta.

Seal jões kalad kavalad,
siiad suured; seljad mustad,
hauvid pitkad, pead jämedad,
lõhed laiad, laugud otsas.

Haljala. H II 9, 424 (21). 1889.

Kust me saame, kullad, kokku,
kust me saame, hellad, ühte,
kullad, kokku kukkumaie,
hellad, ühte helkimaie?
5 Kuusikud meie kohala,
vaarikud meie vahela,
kesapõllud keske'ella.

Sul on venda, mul on venda.
Pane sa oma kündemaie,
10 ma panen oma raiumaie.
Raiub varvikud vahelta,
kuusikud meie kohalta,
künnab kesad keske'elta.

Siis me saame, kullad, kokku,
15 kullad kokku, hellad ühte,
kullad, kokku kukkumaie,
hellad, ühte helkimaie.

Teie õues, meie õues,

2.

teie õues kumer kuuske,
20 meie õues kahar kaske.

Ühte nii oksad ujuvad,
ühte nii harud ajavad,
ühte ladvad langenevad,
ühte lehed lendenevad.

25 Jõgi jookseb juure alta,
kalad kuldesed jõessa,
hõbedased lutsukesed,
purikad, pugalad kül'led,
siiad suured, seljad mustad,
30 havid laiad, laugud otsas.

Lähvad kuivale kudema,
maale marja heitemaie.
Kuival saab kude kõvema,
maal saab mari sitke'ema.

Äksi. H II 28, 268 (4). 1889.

Puud ol', puud ol', hellad velled,
puud ol' täis putukida,
oskih palju oravida,
ladvan laanelindusida.

5 Jõgi jooksis juurte alta,

jõen kullatse havvõ,
haugil suure laugi otsan,
purikatel kirjad küllen.

Räpina. A 625 (5). 1922.

282. TÄID KALADEKS.

1.

651

Mina mees, meremehe poega,
kallis mees, kalamehe poega,
istsin paadi parda pääle
valge vammus mul käesse,
5 nopin täia vammusesta:
suuremad pistan suhuje,
pisemad pillun meresse.

Säält siis saavad suured kalad,
suured havid, armid kül'led,

10 lõhed laiad, laugud otsad,
purikad, pugalad kül'led.

Need seisvad serviti meresse,
lippi-lappi lainetessa,
küli külma allikassa,
15 liigutavad, lõigutavad,
oma okkid kõigutavad.

Pärnu. H II 20, 233 (2). 1889.

2.

652

Jüri oli julge, pea oli valge,
istus paadi parda peal,
otsis aga ussa särgi seest.
Mis oli suurem — pistis suhu,
5 mis oli vähem — viskas vette.
Sellest siid sigisid,

laiad lestad lagusid,
suured siiad, sinised seljad,
laiad lestad, laugid hännad.

Kaarma. H II 18, 680 (14). 1889.

283. HOMMIKUL VEES, ÕHTUL KATLAS.

1.

653

Oi mina mõne nägija,
kala kõige kannataja;
hommiku ujun meressa,
lõuna'al lõõritan jõessa,
5 õhta ke'en katelassa,
öösse saksa laua peala.

Sealt ma tantsin taldrekussa,
lõön lupsu lusikassa,
suu sees teen sulpsukese.

Viru-Jaagupi. H II 65, 22 (5). 1894.

Oh sina vähi vägeva
ja sina kala kabala;
hommiku ojud meresse,
lõuna laksud lainetesse,

Kohakene, kulda oime,
haavikene, hal'las kala:
homigu oed meressa,

Hommiku ujun meressa,
lõuna'al lõõritan jõessa —
õhta keen mina katelassa.
Sealt saan saksa laua peale,

õhtu keed sina katilisse,
praed aga härra panni peal
ja vanahärra vanni sees.

Paide. H I 7, 54 (49). 1894.

lõuna laksud laene'essa,
õhtu keed katelussa.

Audru. H III 22, 313 (1).

siis lõõn lupsu lusikassa,
suu sees teen sulpsukese.

Rakvere. H II 65, 7 (13). 1894—95.

J. TALUPOJA LOOMAD

284. KUKK JA KANA.

657

Kukk läks kõõruten kuale,
kana läks kõõruten järele.

Kukel olli kubu kurgu all,
kukel lõke lõua all,
5 lihaliud pää otsan.

Kukk läts kulla õrre pääle,
kana läts vaski varva pääle.
Kukk läks kulda kirgimaie,
kana vaski vaakumaie.

Helme. H I 7, 522 (20). 1895.

285. KUKK JA KANA SIBLIMAS.

1.

658

Kukekene, kanakene!
Lähme rikka aida alla,
siblitseme sada tera,

üks saab mulle, teine sulle,
5 kolmas kuke kannusselle.

Viljandi. H III 7, 36 (3). 1889.

2.

659

Kukk ja kana, noor ja vana,
lähme võidu siblima
rikka mehe reie alla,
kehva mehe kirstu alla!

kana kaksi kaeratera,
sest sai tegu õlut tehtud,
saajapäev sai ausast peetud.

Jõhvi. H II 7, 713 (16). 1889.

3.

660

Kukekene, kanakene,
läksivad võidu siblima.

Kukk läks rikka reie alla,
kana kehva kõlkalattu.

- 5 Kukk sai ühe odraiva,
kana sai kaks kaeratera.
Panivad palaka peale,
veeretasi veskielle,
maksid matti mölderille,
10 teise kolu kallajalle.

661

Kukk läks pillides pinule,
kana kõerutes järele.

- Lähme rikka meh' rehale,
lähme vaese meh' varale,
5 kehva kõlkud kergitama,
sandi sassid saputama.

Kukk leidis ühe odraiva,
kana kaks kaeraiva.

- Siis tegid teo õluta,
10 tegid teo leibusida,
kaksi tegu saiusida.
Munakoor oli keedukatlaks,
tammetüru käimatürreks.
Siis sai soku sarve täve,
15 kitutalle kõrva täve.

Kes siis pulma kutsuti?
Kutsus Soimest, kutsus Soarest.
Kurg siis pulma kutsuti.
Kurel põle aega pulma tulla,
20 kurel kangas kududa.

662

- Kukk see kutsus kanakesta,
läksid välja siblimaie.
Kukk see leidis kuusi odra,
kana kaks kaeratera.
5 Tegid kokku teu õlut,
teise vaadi viinukesta.
Said sealt sikusarve täie,
emakitsi kõrva täie.

Kutsid kokku kurvad linnud,

Hakkasid õlut tegema —
said ühe sikusarve täie,
ühe kitsekõrva täie.

Ambla. EÜS VII 2342/3 (142). 1910.

4.

Kes siis pulma kutsuti?
Nirk siis pulma kutsuti.
Nirgil põle aega pulma tulla,
nirgil olid niied kokku panna.

- 25 Kes siis pulma kutsuti?
Rebane pulma kutsuti.
Rebasel põle aega pulma tulla,
rebasel regi ehita.

- Kes siis pulma kutsuti?
30 Jänes pulma kutsuti.
Jänesel põle aega pulma tulla,
jänesel põllud jagada.

- Kes siis pulma kutsuti?
Kull siis pulma kutsuti.
35 Ära ta lõhkus lõo pea,
haraka habe aeti,
tika tukka tõmmati,
lõu lakka lõigati.

Muhu H II 65, 137/8 (3). 1890.

5.

- 10 aeasid kokku hallid linnud,
jätsid kulli kutsumata.
Kull olli kuri raiumaie,
raius kure uue kuue,
rähni raudase kasuka,
15 tedre tikitud kübara,
varese vana vammuse.

Vändra. H II 20, 818 (4) 1889.

Kikas ütles kanalõ:
«Lääme mõtsa sabima,
terä mullõ, tõine sullõ,
kolmas koti kandjalõ!»

5 Kikas ütles kanalõ:

«Kos me lääme magama?
Lumi sügav, jala liikkõ,
ei saa külä küüni minna!»

Räpina. A 625 (4). 1922.

287. EI VÕI TAPPA KUKKEKEST.

664

Eidekene, taadikene,
tapa ära kukekene,
kukekene, kanakene,
lakast laululinnukene!

5 Kuulen ilma kuketagi,
ärkan ilma hääletagi,
lakast laululinnutagi.

Ei või tappa, tütrekene,
ei või tappa kukekesta,

10 kukekesta, kanakesta,
lakast laululinnukesta.

Kukk on pandud kuningaks,
öövahiks, valvajaks,
homikuseks hoidejaks,
15 uue pääva püüdejaks,
inimese äratajaks,
valguse vastuvõtjaks,
kõige kurja kaitsejaksi.

Pilistvere. H II 13, 384/5 (5). 1888.

288. KUKKE LAUL.

665

Hilja aga laulsid meie kuked,
hilja nemad laulsid, palju nemad
teadsid:

laskem laisad jo magada,
hil'luksed hingata,
5 kosjakäijad koju tulla!

Koit on kople mulgu pääl,
kuu oli keerand kummuli,
seitse tähte seljali,
vardatähed vastu maad.

Risti. H I 4, 149 (32). 1875.

289. PART.

666

Part tuli pajust pita-päta,
suu sinine, pea punane,
saba saksa kuue karva.
See tegi pesa penni peale,

5 munes munad murde alla,
ulu alla, õlge sisse,
suure kärja katuksele.

Risti. H I 7, 175/6 (5). 1896.

667

Oh mo krantsi koerukesta,
rõngassaba hallikesta,
ajas halli jänesta
pikusta Piibe mägeda.

1.

⁵ Pea paistis Pädekülasse,
kolu taguse kohtadesse,
hambad Alutaguse talusse.

Laiuse. H II 50, 183 (14). 1894.

668

Ah minu kulda koerakeine,
raudahändä rakukeine:
suves tõi soe koduje,
talve tõi talvejänesse,
⁵ keväjel kenä rebäse!

2.

Kui mul koera koolenesse —
silmad lõpvad nuttessagi;
kui mul naine koolenesse —
naba kakkeb naarte'enna.

Halliste. H II 22, 105 (33). 1889.

669

291. KOERTELE.

Hurda, olge usine,
käüge, kiire karjakoera,
võtke karu kaarastegi,
põder põllupeenarest!

⁵ Liha saagu jo teile,
sarve saagu jo minule.

Karksi. H II 23, 32 (7) 1889.

292. OMA JA KÜLA KOERAD.

670

Kas onvad kodused kuerad,
vai on palgatud külasta?

Kui onvad kodused kuerad —
andke neile haugutusta,
⁵ tooge torreloputusta!

1.

Kui onvad külatsed kuerad —
andke neile ahjuharki,
tooge neile tooverpuuda,
kandke neile kaevukouku!

Haljala. H II 9, 780 (52). 1890.

671

Vennakesed hellakesed,
kas need o te oma koerad,
mis sääl aedas hauguvad?

Viige neile viilukida,
⁵ kandke neile kanikida,

2.

andke nahka hapatsida,
töstke tõrreloputsida.

Saarde. EKS 4° 3, 107 (33). 1876.

Oh te hullud hurdakoerad,
kirjud kihelkonna koerad,
mustad Murikatsi koerad,
valged Valga linna koerad,
5 kõrvid kurjad kõrtsikoerad,
lapilised laanehaukjad!

Kisside mo kirju lehma,
murdsid maha musta lehma.
Siis seide liha seitse päeva:

10 sooleid soo veeredenna,
pää viiside Põdramäele,
sarved sarapuu oksadesse,
kintsu kase kül'le alla,
15 massa marjavarredele,
karvad karuohakisse.

Halliste. H III 19, 315/6 (42). 1894.

294. PERENAINE PEKSIS KASSI.

673

Perenaene peksis kassi,
vabatnaene vandus kassi.
Mis see kassi kurja tegi?
Kassi kiskus teista kassi

5 kahe kambri vahela,
uue aida ukse ees.

Koeru. EÜS VI 1569 (323). 1909.

295. KASSIJAHT.

1.

674

Oh ma vaene vaimulaps,
sukad katki, kingad katki.

Sain ma kõrge mäe peale,
tuli metsast musta kassi,
5 võttis minu parema paiga ära.

Mina kassi taga ajama,
kassi jooksis proua tuppa,
mina tagast järele.
Proua mulle kulbiga,

10 mina proual tukiga,
prou mats maha,
mina — lips välja,
kodauks tegi: kolksti!,
aiateivas tegi: aa!

Maarja-Magdaleena. H II 28, 349
(12). 1888.

2.

675

Muiste ma olin mõisamees —
silgud-leivad seisid ees;
nüüd mina vaene talumees —
künnan suure laane sees,
5 sukad, pastlad, paelad katki,
katki on kõik kapukad.

Istun maha kännu otsa,

hakkan sukke nõelumaie,
pastleid kinni lappimaie.
10 Ta tuli mõisa musta kassi —
viis minu suka, nõela, lõnga
ja minu kingalapi nõöri.

Mina kassi taga a'ama.
Kass läks joostes härra kotta,

15 mina joostes järele.
 Sealt tema jooksis proua kotta,
 mina karates järele.
 Proua keetis marjamoosi.
 Arvates — nüüd saan ma noosi —
 20 mekin esteks mokaga,
 pärast katsun käpaga.
 Tüdruk jooksis tukiga,

proua ahjuhargiga.
 Mina kähku plagama —
 25 jätan nemad öhkama.
 Ei ma kassi kätte suand,
 pastlad-sukad katki jäänd.

Järva-Jaani. H I 1, 219/20 (71). 1888.

296. KASS KAEVUS.

676

1.

Perenaene peksis kassi.
 Mis see kassi kurja tegi?
 Kassi kiskus koorekirnu,
 perenaese piimapütti.

5 Kass läks alla kaevu poole,
 viskas hända aida poole.

Kassi kaevu upunessa.
 Kahju kaevust, kahju kassist,
 veel enam kahju veesta.

Töstamaa. H II 19, 766/7 (3). 1890.

677

2.

Peretütar liiga pikka,
 liiga pikka, liiga laiska,
 aas ta kassi vetta tooma.

Kass läks kaevust vetta tooma
 5 oma peenila jalula,
 sirge'ella sääredella.

Kassi kaevu ju sadasi.
 Mina nutsin kassikesta,
 küla see nuttis kaevukesta.

10 «Oh minu kallist kassikesta,
 kuldapeada kiisukesta:
 keetis mul leeme, kattis laua
 oma peenila jalula,
 sirge'ella sääredella!»

15 Kuda kassi kätte saada?
 Kubjalt tuli kuusi meesta,
 Vardijalt tuli viisi vaimu,
 Nigulalt toodi niinest köied
 kassi kaevust välja võtma.

20 Katki läksid kanepiköied,
 nikastasid niinest köied.

Hiired naersid nuka alta:
 «At-at, at-at, kassikene!
 Kus minu kuusi kullast poega,
 25 viisi mu vaderi lasta —
 kõik on kassi kõhunna,
 halli makerja maonna!»

Pilistvere. H II 43, 458/60 (4). 1893.

678

3.

Aeti asjata külasse,
 enne valgeda vainu'elle.
 Läksin sisse Siimulegi.

Siimul härga tapetie,
 5 musta pulli puudanesse.
 Mulle liha annetesse,

viisin ma liha koduje,
pannin liha kuivemaie,
rasva välja nõrgumaie.

10 Kes tuli liha vargile?
Tuli kassi, keerussilma,
keerussilma, nõelahända.

Mina kassi kimbutama,
kassi jooksis kaevussegi.

15 Mina külast kõisi otsma,
külast kõisi, perest poissa.

Kangurilt sain kanepiköied,
Nigulalt sain niineköied,
Tõnurilt sain tõrvaköie.

20 Katki läks kanepikõisi,
niks-naks niinekõisi,
tõmbas välja tõrvakõisi.

Sai see kassi välja tulnud,
hiiri naeris nurga alta:

25 «Paras, paras, kassikene!

Kus mu kuusi kullast poega,

kus mu seitse selget sõpra,
kus mu viisi vaderida?»

30 Sai see kassi kuivanenud,
hiir läks kassi palveile:

«Ilus kitu, kena kitu,
valgepea valitu kitu,
kitu silmad kui sibulad,
kõrvad kõiki-lõkikesed,
35 palged paistekakukesed,
käpad kärma neitsikesed,
saba kullarõngakene.

Kassikene, kaimukene,
meie meeste hõimukene,
40 kõrva kuulda kõpsukene,
silma näha näpsukene,
silmad kui sibulakesed,
kõrvad tipi-nipikesed,
saba saksa kepikene!»

Kolga-Jaani. H II 49, 963/4 (12). 1893.

4.

679

Merele, merele, mehed,
kaksi meesta mõrrale,
paneme mõrrad mõisa poole,
mõrra ääre härra poole,
5 mõrra saba saksa poole!
Püiame kullasta kalada.

Panin ma kalad veerendise,
havid alla kelderise,
jo aga kuri kassi sisse,
10 sõi minu kalad veerendista,
havid alta kelderista.

Ma haksi kassi peksema,
kass läks karates kaose.

Mis nõu minu mehele?
15 Külast kõis ja perest mees
kassi üles vedama.

Mis sest kassist tehtaneksa?
Pea pealt sai peiuingad,
nina pealt sai neiuingad,
20 külje pealt sai künnikingad,
selja pealt sai sõidusaapad.

Jaani. H II 35, 61/2 (27). 1892.

297. KASSIPOJAD PÖLENUD.

680

Kass oli libe linnukene,
ta tegi ahju kolmi poega:
üks oli säuku, teine näuku,
kolmas piimade pirina.

5 Ta pani pirina pää alla
ja läks metsast toitu tooma.

Hiired ta heitis ette rongi,
rotid ta rookis taha rongi,
linnud sabasse lehvutama.

10 Siis tuli tuppa turtsudes,
ahju ette aevastades,
ärkas ahju nägema:

ahi oli pooleli põlenud,
säugud-näugud sisse jäänud,

¹⁵ säugu sääred olid põlenud,
näugu kapid kärtsunud.

Hanila. H I 7, 349 (17). 1896.

681

298. PUUST HOBUNE.

Oleks minu olemine,
teiseks minu tegemine,
küll ma teaksin, mis ma teeksin:
ma teeks puust hobuse,
⁵ mis ei hirnu heinusida

ega karju kaerasida;
hirnub selga istujaid,
karjub selga kargajaid.

Koeru. EÜS VI 1504 (227). 1909.

682

299. HOBUSEPOEG.

Oh mina hobusepoega,
tiuruuna titikene,
laugi ruuna lapsukene,
vana mära mängikene!

⁵ Hobune minu imetas,

tiuruuna tissitelles,
lauki ruuna lakutelles,
vana mära mängitelles.

Kadrina. EÜS VII 350 (138). 1896.

300. VARSS VAESLAPSEKS.

683

1.

Jaanikene koanikene,
uakauna ussikene!
Tappis täku tammikusse,
vana mära männikusse,
⁵ eksitas ema hobuse,
jättis varsa vaesekslapseks.

Varsast sai vana hobune,
tõusis tõllaruunukene,
kasvis kaubatäkukene.

Juuru. H II 15, 599 (108). 1889.

684

2.

Jürikene, jäärakene,
viis aga mära männikusse,
jättis varsa vaese'eksa.

⁵ Varsast sai vana hobune,
tõusis tõllaruunakene,
noorde meeste kosjaruuna.
Kes tuli hoosta ostemaie?

Hunt tuli hoosta ostemaie.
Lõin aga lopsu kõrva pihta,
¹⁰ teise lopsu teine poole.
Hunt aga ise hirvetelle,
hundi naene naeratelle.

Vändra. EKS 4° 2, 780 (97). 1878.

Vares vaga linnuke,
noore nonni pojake
tappis emä tammikusse,

5 musta märä männikusse,
varsa jättis vaeses lapses.

Kullamaa. H II 54, 511 (204). 1896.

301. VARES OOTAB HOBUSE SURMA.

1.

686

Vares vaakus, pea vabises,
tukkus turva männi otsas,
ootas mu hobu surema,
linalakka langema,
5 kõrvi ruuna kõngema.
Ma viisin kõrvi koppelisse,
halli alla heinamaale.

Kõrv sõi häida härjapäida,
hall sõi hapuoblikaida,
10 kena kullerkuppusida,
sinilille silmasida,
jaanikanni topsusida.

Kose, Rapla. H I 7, 111 (43). 1895.

2.

687

Vares oli vaga halli lindu,
istus elu harja peal,
tantsis talli katusel,
koputas pto kül'le peal,
5 ootas kõrvi kõngevat,
lina-või-lakka langevat,
musta murule minevat.

Meil olid targad tallipoisid,
söötsid kõrvi, jootsid kõrvi,
10 söötsid kõrvi kaertega,
lina-või-lakka linnastega
ja musta muruheintega.

Noarootsi. H II 17, 945 (6). 1888.

3.

688

Vares vana ja kavala
istub aiasteiba otsas
hallid rätikud jalana,
sinilille varba'anne,
5 ootab mo hobest surema,
linalaka langemaie.
Ei aga sure mo hobene

ega lange lauku ruuna!
Meil on targad tallipoisid:
10 söötvad pihust pipperida,
kamalusta kaerusida.

Maarja-Magdaleena. H II 28, 64 (5).
1888.

302. HÜPPELIK HOBU.

689

Hüppelik on minu hobu,
täppelik oli täkukene,
hüppelik on hiiehalli.

kiviline, künkeline,
mäeline, mättaline.

5 Minu tee oli tiiduline,
tiiduline, viiduline,

Koeru. EÜS VI 1513 (250). 1909.

303. HIRNUB SELGAISTUJAJD.

690

Hirnu, hirnu, hiiehalli,
karju, karju, kaubakõrbi!

Mis sina hirnud, hiiehalli,
või mis karjud, kaubatäkku?

⁵ Hirnud selgaistujaid,
karjud selgakargajaid,
karjud kange-valja'aida.

1.

Kas nägid minu hoosta?
Missugune sinu hobune?

¹⁰ Hommikul oravakarva,
päeva tõustes tõmmukarva,
lõuna a'al oli lõhekarva,
õhta mu enese karva.

Järva-Jaani. EÜS VI 1608 (29). 1909.

691

Jeesus tuli maale sõitemaie
jõulu pikile pühale,
suise suurele ajale.

Viisi halli tal eessa.
⁵ Ei need hirnu heenusida,

2.

ei need karju kaerusida.
Hirnub selgaistujada,
karjub selgakargajada,
hirnub hiupäitse'aida.

Suure-Jaani. H II 26, 292 (7). 1889.

304. HOBU ENNE TÖÖL KUI PULMAS.

692

Hobu ütel ennemuste:
«Enne tiiss teonädäli,
köödsutas ma Riia oori,
sirutas ma sitaoori,
⁵ enne tiiss pika papipäevä,
enne kui sõidas saajusile:
suu mul kistas, pää mul kistas.

1.

Suu mul kistas suitsi'ile,
pää mul kistas päitsi'ile,
¹⁰ huule ummisrõngi'ile.
Ikka tuleb ruuska tuline,
sadab kui säde sinine.»

Paistu. H I 7, 463 (1). 1895.

693

Seda hoidagu jumala,
kaitsku kallis Maarijani,
kes saab saaja sõitemaie,
pikka otsa pildumaie,
⁵ noorikida noppimaie.

Suu mul kisti, pää mul kisti,
suu mul kisti suitse'esse,
pää mul pandi päitse'esse,

2.

kaala kangival'liesse,
¹⁰ suule ummisrõngiesse.

Enne tiiss teunädali,
kannas kurja karjakõrra —
enne kui sõidas saajasida.

Tarvastu. E 42818 (13). 1902.

Hüppa, halli, krõpsi, kõrvi,
 viereta, veripunane,
 rapsi, rauakarvaline!
 Kodu heinad, kodu kaerad,
 5 kodu sulpi suuperasta,
 kodu rokka rohke'esta,

annab mu hobuse juua,
 annab halli haisutella,
 mustakese muisutella.

Lüganuse. H II 3, 635 (232). 1887.

306. ÄRA VEA VIIDAKUSSE.

695

Sõida, sõida, hallikene,
 krõpsi, kõrviruunakene!
 Ära vea viidakuie,
 aja aia käänikuie!

5 Viidak teeb viga minule,
 aiakäänik haige'eida.

Jõhvi. H II 1, 290 (430). 1888.

307. TEOHOBUSE SÖÖK.

1.

696

Hoidut-toidut turna heina,
 ubaleht oli õrna heina,
 sooheina — sinine heina,
 aruheina — hal'las heina
 kasvis jõe kalda'asse,
 5 Emajõe ääre peale.

haesutand ju herra halli.
 Tuli aga teolt tõntsi ruuna,
 see sõi, et ta sõgenes,
 10 silmakulmud kukkunesid,
 silmalaud langenesid.

Ei teda söönud sõiduruuna,

Pilistvere. EÜS IV 1586 (44). 1907.

2.

697

Uide-tuide, turbaheina,
 ubaleht oli õrna heina,
 niidin viie väkatiga,
 saesin saja rihaga.
 5 Sai küll sada saadukesta,
 viisi, kuusi kuhjakesta.

Ei siin söönud äia härjad,
 äia härjad, ämma lehmad.
 Las tuleb teu tõlpi kodu,
 10 kes siin söönud mustad heinad,
 krõmpsutab kõrred kõverad.

Äksi. H I 3, 532 (9). 1888.

308. KIIDAN TEOHOBUST.

1.

698

Isand kiitis hiie halli,
 kuningas ju kulda kõrbi.

Ma kiidan teohoosta,
 mädaturjada märada:

- ⁵ künnab tükid, kannab varsad,
see viib neiuksed mehele,

kannab neiud noorikuksi,
harjapead ju päälikuksi.

Koeru. EÜS VI 1481 (174). 1909.

699

2.

Muud aga kiitsid kimmelida,
härrad häida telderida.

ja saadab saksale rahada,
kuningalle kopikuida.

Mis kiidan mina vaene?

Ma kiidan märahobusid:

- ⁵ künnab maad ja kannab varsad

Laiuse. EKS 8° 2, 679 (19). 1879.

700

3.

Muudel mustad, kõigil kõrvid —
mul vaesel valge märake.

- ⁵ saadab tüttered mehele.
poegi naesi võttemaie.

Künnab maad ja kannab odrad,
künnab sood, kasvab sinikad,

Vaivara. H II 1, 117 (161). 1888.

309. HOBU JOOKSEB OHJA TÕTTU.

701

1.

Hobu mul jookseb ohja tõttu,
peenikese piitsa tõttu,
läeb laia laksu tõttu.

ei peenikese piitsa tõttu,
ei lao laia laksu tõttu.

Et las ütlen ümber jälle,

- ⁵ las laulan tagasi jälle:

hobu ei jookse ohja tõttu,

- ¹⁰ Hobu jookseb hoole tõttu,
kargab kaeravaka tõttu,
nooremehe meele tõttu.

Järva-Jaani. EÜS VII 1715 (310).
1910.

702

2.

Hobuse otsin Ohtla vallast,
rangid Rapla kihelkonnast,
päitsed Päri kubja kääst.

nooremehe meele tõttu,
noore naese naeru tõttu.

Hobu mul jooksis ohja tõttu,

- ⁵ kargas kaeravaka tõttu,

Karuse. H III 4, 524 (3). 1890.

310. EHITUD HOBUNE.

1.

703

Oli mul kolmi korbi ruuna:
üks oli siidije siutud,
teine oli niidije niotud,
kolmas oli pandud pandelassa.

mis oli niideje niotud,
see minu kirikuskäia,
mis oli pandud pandelasse,
see minu tiuhobune.

5 Mis oli siidije siotud,
see minu kosjahobune,

10 Kuusalu. H II 34, 475 (50). 1892.

2.

704

Hobu oli halli hellal vennal,
hobu oli halli, lehte lauku,
kabjad olid kullakirjalised,
saba oli siidije seutud,

5 pea oli pandud pandelisse,
kõrvad kõrki rõngastesse.

Järva-Jaani. H I 1, 140 (5). 1888.

3.

705

Lähme kodu kolmekesi,
üle väl'la viiekesi!
Mis seält väl'lält vasta tulli?
Poeste ostetud hobene:
5 pea oli pantud pannelisse,

silmad siidituttidesse,
nina niidinarmastesse,
kõrbad kuldarõngastesse.

Suure-Jaani. H II 26, 550 (12). 1891.

311. HOBUSE KASVATAMINE.

706

Hääst ma hobusid kasvasin,
ammust ajast hallisida,
tunamullu tulipunasid.

Halli panin aiste vahele,
5 musta panin muidu jooksma.

Suure-Jaani. H III 7, 411 (8). 1889.

312. HOBUSE SUITS.

707

Mehed mõtlid metsa suitsu,
tütered alete suitsu,
naesed Narva liina suitsu,
poisid puieraie suitsu.

korbeb korgi mehe hobene
üles mäkke minnena,
alla orgu tullena.

5 Mina mõistin, mes oli suitsu?
Suitseb suure mehe hobene,

Võnnu. H II 56, 608/9 (5). 1895.

Õitselised, päitselised,
kas nägid minu hoosta?

Misuke sinu hobune?

Pisikene, punasekene,
5 linalehte lauku ruuna,

val'lad vaskised peassa,
hõbedane ohelikene,
kammitis kardane jalassa!

Vaivara. H II 1, 51 (60). 1888.

Minu vellel suure ruuna,
suure ruuna, kõrge kõrvi.
Pää neil puttub taivalani,
perse puttub pilvedesse.

5 Seiva haina taiva alta,
jõiva vetta vikerkaarest.

Rannu. H III 10, 106 (10). 1888.

315. HOBU JA HÄRJA TÜLI.

Hobu-härga tappelesid,
teine teist seal sõimelesid.

Hobu ütles härjale:

«Oh sina härga, kõlgaskõhtu,

5 tuled sa tööltä tüdinud,

välja otsasta väsinud —

jalad sul käivad liipa-laapa.

Siis sind seinale seuti,

heinad sul ette annetie,

10 kõlkad sul kätte kannetie,

sasid ette saadeneksi.

Kui sa vabuned vanaksa —

liha saab oma perele,

kondid koerte närida!»

15 Härga ütleb hobusele:

«Oh sina hobu, pebreperse,

pebreperse, kaerakõhtu,

tulid sa tööltä tüdinud,

välja otsasta väsinud —

20 jalad sul käivad kompa-kampa.

Siis sind sõimele seuti,

heinad sul ette annetie,

kaerad sul kätte kannetie,

rokatoober tõstetie.

25 Kui sa vabuned vanaksa,

siis sind soode viide'akse,

soo sisse, tüma maase,

rabamätaste vahele.

Liha sul söövad linna linnud,

30 rasva söövad rannarakid,

vere jõid viru varesed.

Lihavaks said linna linnud,

rasvaseks said ranna rakid,

vägevaks viru varesed!»

Väike-Maarja. H III 12, 359/61 (1).
1893.

Hobu-härga tappelesid,
tõinetõista sõimelesid.

Hobu ütles härjalegi:

«Oh sina vana tõlguskõhtu!»

5 Härğa mõistis, vasta kostis:
«Oh sina vana pebreperse,
sest sind heinul söödetakse,
et sind suanil söidetakse,
10 rokatoover toodanekse,
kaerad ette kannetakse.
Kui sina ära sureksid,

Hobu-härğa tappelesid,
teine teista söimelesid:
«Oh sina hobu, hoorapoega,
tuled väljalta väsinud —
5 heinad ette annetakse,

siis on kikkis koera kõrvad,
itsikul hundi igemed.

15 Kui mind ära tapetakse —
pea saab Pernu päälükule,
veri mul toobil mõedetakse,
liha lipsu lõigatakse,
sarved saare junkurile!»

Põltsamaa, H I 2, 301 (14). 1889.

3.

kaerad ette kannetakse,
rokatoover toodanekse.

Ma tulen väljalta väsinud,
10 õled ette annetakse,
veetoover toodanekse.»

Laiuse. EKS 8° 2, 694/5 (60). 1879.

316. PULLI HÄÄL.

Luika, luika, pullikene,
sul o ilus häälekene.
Ära sa võidad pillihääled,
pillihääled, piuguhääled,
5 saksa suured sarvehääled,

Pärnumaa päris pasunad,
Tallinamaa tasased pillid,
Riiamaa rõõmuhääled.

Vigala. H II 20, 288 (3). 1889.

317. HÄRG EI LUIKA LUSTI PÄRAST.

Luika, luika, härrike,
luika, luika, luine kurku,
hõbedane ikkenukk!

5 Ei sa luika lusti pärast,
sa küll luikad häda pärast,

selle sandi saksa pärast,
selle kurja kupja pärast
ja selle tigeda teume pärast.

Märjamaa. H II 17, 50 (35). 1889.

318. HÄRJAD OOTAVAD PÜHI.

1.

Härjad orjada palusid,
luusarved luba küsisid:
«Orjapoiss, sina poisikene!

5 Kas tuleb pikkija pühija,
palju palvereede'eida?
Siis saavad sarved seisamaie,

712

713

714

715

ikeotsad hingamaie,
jutad joru laskemaie,

10 mokad muru närimaie,
keel saab lehti lõikamaie!»

Jõhvi. H II 1, 295 (437). 1888.

716

Härjä orjalta küsisiv:
«Kunas ni püha tuleve,
kunas ni jõulu jõuave?
Sis saave sarve seisamaie,

2.

5 ikkeotsa hengämaie,
kuldajutta kurtamaie!»

Halliste. H IV 4, 268 (6). 1893.

717

Härja orjalta küsüva:
«Konas no püha tuleva,
konas no jõulu jõudanessa,
konas kaldu kalli aja?

3.

«Hommen no püha tuleva,
hommen no jõulu jõudanessa,
hommen kaldu kalli aja.

5 Konas saa sarve saisamaie,
ikkeotsa hengämaie?»

10 Hommen saa sarve saisamaie,
ikkeotsa hengämaie!»

Sangaste. H II 31, 600 (56). 1890.

718

319. HÄRJAD TEOTAVAD POISSI.

Härjad teotavad poissi:
«Orjapoiss, poisikene!
Sul on pikem piitsukene,
pihlakane piitsavarsi,

5 sellega laksusid laudijanna,
seljasta sõid meil lihada,
imesid pekki perse'esta!»

Jõhvi. H II 1, 295 (438). 1888.

320. LEHM AMMUB HÄRGI.

719

Mis sa ammud, aher lehma,
tiheled sa, tiine lehma,
puheled, vana punane!
Ammud arust härgasida,
5 punapul'la põesa'asta,

1.

sinisõnni sõnnikulta,
magu sul jookseb mööda maada,
kõht sul jookseb mööda kõrta!

Järva-Madise. H II 57, 592 (3). 1896.

720

Mis sa ammud, aher lehma,
puikad, sa vana pugala,

2.

üle soo sõnnikesta,
üle valla värsikesta?

5 Mede härgel põle aega,
mede härjad äestavad,
sõnnid sõnikud viavad,
pullid puida ju viavad.

10 Olgu olla, jäägu jälle,
olgu olla hoome'esse,

tulevasse teisibasse,
siis tuleb aega mede härgel,
siis tuleb sõnni seisuaega,
siis tuleb pulli puhkeaega.

Tori. H II 21, 110/11 (35). 1889.

321. TULE ÕUE ALLA.

721

Ammus memme halli lehma,
inises eide punane.

Tule meie õue alla —
seal on sõnnid sõitemas,
5 kohehärjad kuulamas,

värvised ju vaatamas.

Mullikad on moosekandid,
kellad kaelas kuulusemad.

Paide. H, GrQu 188 (82). 1892.

322. LOOJA LEHM SÕI HEINAD.

722

Lähme loogu võttemaie,
teeme soosse suured kuhjad,
arule saod saledad!

Jumalal oli joodik lehma,
5 Marial maokas lehma —

see sõi soosta suured kuhjad,
arulta saod saledad.

Väike-Maarja. H II 11, 587 (4). 1889.

323. KIIDAME KITSE.

723

Isand kitt oma emandit,
emand kitt oma eluda,
peni kitt oma pesada,
hani kitt haljast muruda,
5 lammas kitt laget kesada,
siga kitt suurta songermaada!

Mis kitame meie vaese?

Meie kitame kitsikesta,
anname au sarvikulle.

10 Sarvik saat meid mehesse,
kits me'd kirve kandijassee.

Halliste. H II 22, 428/9 (8). 1889.

324. KITS ÄHVARDAB.

1.

724

Kits oli kena neitsikene,
tuli karjasta kojuje,

lei küüned küünikse,
sarved sauna katuse.

725

- 5 «Peremies, peremehike,
perenaine, naisuke,
anna mulle heinu süüa,
heinu süüa, kaeru süüa,
jahurokka, juomaaega!
- 10 Kui ei anna heinu süüa,
heinu süüa, kaeru süüa,

726

- Kits olli kerge linnukeine,
tuusis tuule tõuseveta,
paha'ga ilma paisuveta.
- Jooss ta karjasta koduje,
5 leie põksu põrmandulle,
tantsu lei tare lävele:
«Peremees, peremehike,
perenaine, naisekene,
anna mulle heinusida,
- Kits oli kerge linnukene,
nägi tuule tõusevada,
paha ilma paisuvada —
läks ta küla kaapsaaeda.
- 5 Küla's jõua kurja kannatada,
vald ei vaeva vähendada.
Vald läks kaebamaie,
küla järgi kuulamaie,

727

- Kits tuli õhtul karjast kodu,
pani sarved seina peale,
varbad värava peale.
- «Perenaine, naisukene,
5 too mulle heinasida,
katsu mulle kaarasida!
Kui sa ei too mul heinasida,
ei ka katsu kaerasida —
siis ma hüppan oaaeda,
10 tare taha tapuaeda.

jahurokka, juomaaega,
hüppan su humalaaeda,
kargan sinu kapsaaeda,
15 hukkan su head humalad,
raiskan sinu kallid kapsad!»

Vaivara. H II 1, 23 (24). 1888.

2.

- 10 kaku mulle kaerusida!
Kui sa'i anna heinusida,
kaku ei mulle kaerusida,
mina karga kapsaaida,
hukkan su humalaaiad,
15 et ei saa pühisõ õluta,
kallis aeas kal'lakesta.»

Halliste. H II 24, 758/9 (17). 1889.

3.

- Kellel õigus annetie,
10 kellel kohut kannetie?
Mis sest kitsist tehtanesse?
Kohus kohe kostanesse:
«Seda on ju enne olnud,
et need kitsid kargelevad,
15 üle aia hüppelevad!»

Häädemeeste. H II 24, 662 (10). 1889.

4.

- Ära mina süön kõik oalõkad,
tare tagast taputilgad.»
«Tule alla, kitsekene,
tule alla koa manu!
- 15 Seal sul annan pudruuhted,
pudruuhted, kapsauhted,
vaagna-lusika loputused!»

Puhja. A 1027 (18). 1923.

Mul oli rikas ristipapa,
mul oli rikas ristimamma,
kinksid mulle kitsekese,
kitse kaula krapikese.

5 Kits läks oue hulkumaie,
oma asjuda ajama;
tuli aga hunti lepikusta —
vottas kitse, krapp jäi mulle.

Mida pean mina vaene tegema?
10 Panin mina krapu kuera kaula,
kuer läks oue hulkumaie,
oma asjuda ajama.
Juba tuli hunti lepikusta —
vottas kuera, krapp jäi mulle!

15 Mida pean mina vaene tegema?
Panin mina krapu kassi kaula,
kass läks oue hulkumaie,
aida alla vahtimaie.
Juba tuli hunti lepikusta,
20 vottas kassi, krapp jäi mulle!

Mida pean mina vaene tegema?
Juba tuli külast kümme kassi —
mina vottasin ühe hulgasta omale,
panin mina krapu kassi kaula,
25 kass läks oue hulkumaie,
kaivu ääre mängimaie.
Siis tuli rottu rüömakilla
ja hiiri neljatöllakilla,
siis kass sie hakkas kartama
30 ja juba ta vaine kukkus kaivu.

Mida pean mina vaene tegema?
Nigulalt sain niinekõie,
Toru Jürilt torvatouvi,
miska kassi vinnatie.
35 Tuhat meest said turjast kinni,
sada meest said savast kinni,
siis sai kassi kaivu ääre,
kaivu ääre kuivamaie.

Viru-Nigula. H II 34, 24/5 (9). 1892.

326. KITS ANNAB PALJU PIIMA.

729

Sõera, sõera, sõge lehma,
anna piima, pime lehma!

Külanas'tel kümme lehma —
ei saa piima, ei saa võida;
5 mul on kirju kitsekene —
saan aga piima, saan aga võida.
Seegi läheb lennates külasse.

Külanaesed lüpsid kitse:
saivad piima, saivad võida,
10 saivad piima pütitäie,
kusta kulla kernutäie.

Kursi. H III 8, 113/4 (5). 1889.

327. KOER JA SIGA.

730

Koer oli kikki, saba vikki,
ei liha kõlba kuhugi.

Siga silmista rumala,
lammas lampi palge'esta —

5 ometi osa magusa,
sünnib süia, sünnib müia,
kõlbab kõigile kõhusse.

Koeru. H II 13, 260/1 (26). 1889.

Rähni raius pailo puida —
ei saand pikkada pinuda,
ei saand sülda suuremada,
et oleks harvast ahjo kütnud.

⁵ Siga tustis palju maada —
ei saand jõuluki õluta,

pühadeks ei püülikeiba,
kalliks ajaks kalja teha,
magi mardiohta'aksi.

Koeru. H II 13, 210 (37). 1889.

329. PISIKE PUNANE PÕRSAS.

732

1.

Pisike punane põrsas
kõneles suurele seale:

«Tuhni maada, toida peada,
ära mine võera viljaaeda,
⁵ ära mine küla karjaaeda,
talunaiste naeriaeda —

võeras tuleb, võllas seilas,
teine võeras, teivas seilas,
kolmas veel koeraga järele.

¹⁰ See teeb niuded nika-naka,
mina lään koju kilka-kalka!»

Viru-Jaagupi. H II 10, 703 (11). 1889.

733

2.

Perenaine pettis minda,
pani vetta piima sekka;
a' mina peti perenaista —
aia ma tei ja augu jätti.

⁵ Pisukene punane põrsas
kõneles suurele seale,

valets' vana emisele:
«Aid om tett, auk om jäet —
lääme väl'la läätsa sisse,
tükim turgioa sisse!»

Karksi. H III 13, 739 (2). 1891.

734

330. SÖÖ, SIGA, TUSTI MÄED!

Sööt siga, orikaspõrsas,
armas hallivöödiline,
kuldaharja kuldikene,
raudaharja rakikene!

⁵ Mine metsa tustimaie,
tusti mäed, tusti männid,

tusti kuused kummulisti,
pädakad ja perselisti.

¹⁰ Tule jõuluksi kojuje,
vaks too valgeda lihada,
kükunar pekki perse'essa.

Järva-Jaani. EÜS VI 1682/3 (133).
1909.

Tsia tsiiri, hauda tsõõri,
nisa nirki, kõrva kirki,
nisa nirki niidu poole,
kõrva kirki kõrte poole.

⁵ Tsiga handa tsiirutas,
orik handa hõõrutäs.

Otepää. H II 44, 638 (121). 1893.

332. SIGA PÖLLUL.

736

Oh, ma vaene siakene,
lätsi mõtsa songimaie,
odrapäidä otsimaie,
kesvapäidä kerjamaie.

⁵ Tuli sundijas sulane,
paharäti palgapoissi,
lei mu kondi kimba-komba,
lei mu niude nika-naka.

Tuli komberdan koduja,
¹⁰ tamberdan tare lävele:
«Oh mu peenu perenaine,
anna mul haganasüömä,
pane pääle sõkelida!»
.

Paistu. H II 68, 404/5 (47). 1898.

333. SIGA SUVEL SUURELINE.

1.

737

O porsas, pabalaperse,
küll oled suvel suureline,
küll talvel tagasi annad,

kui tuled uksele ulgumaie,
⁵ verävälle vingumaie.

Kuusalu. H II 40, 705 (28). 1892.

2.

738

Nutab siga siidisilma,
ulub kultu kuldamunni.
Suvel on siga suureline,
et on talvel toidetava.
⁵ «Peretütar, neitsikene,
talutütar, taimekene,

keeda mulle keerooga,
hau mulle aganaid süia!»
Tuleb sui, jõuab sügise,
¹⁰ ehk saame liha leeme sisse,
vahestagi varrul viia.

Juuru. H II 15, 562 (51). 1889.

3.

739

Oot-oot, siga siidisilma,
nooru kultu, kuldamunni,
sa oled suvel suureline!

Küll sa talvel lääd tagasi,
⁵ küll sa ulud ukse taga,
küll sa palud paku taga,

küll sa seisad seina taga:
 «Peremees, peremehikene,
 perenaine, naisukene,
 keeda mulle kiepudru,
 hau mulle aganapudru,
 sõtku sita söömaaga!
 Meist saab liha leeme sisse,

15 pulmaliha saab poolikusse,
 varruliha vaagenassa,
 sealt saab poistel pulmi teha,
 tütarde minna mehele!»

Järva-Madise. EÜS II 1031/2 (13).
 1905.

334. SEATAPMINE.

740

Tsiga kõnde Kõnnu tiid,
 kõndõ Kõnnu kopelihe.

Kõnnu mehe oodativa,
 oodativa, nunnutiva:
 5 «Ooda, tsiga, nu-nu, tsiga.
 las ku tule süküs kätte.
 Kutsu or'ä otsa lüümä,
 päivilise päähä lüümä.»

10 Es tulõ ori otsa lüümä,
 päiviline päähä lüümä.
 Tullõ küläst Vana Aado,
 seo sös tsialõ päähä lõi.

1.

Tsiga maha madsahti,
 Aado pääle padsahti.

15 Joosõ, Liiso, tuu livvakut!
 Joosõ, Anne, tuu anomat!
 Siist saa verda veidikese,
 rasva saasõ raasukõsõ,
 20 kākū saava karedä,
 verivorsti verevā.
 Kākū saava kellerisse,
 verivorsti kammõrisse.

Põlva. H II 32, 585 (12). 1889.

741

Minu vend oli väike mees,
 ei ta tohtind siga tappa,
 andis noa naese kätte —
 ma lähen küläst kõisi tooma,
 5 seume sea jalad kinni,
 pistame kohe kopsu sisse,

2.

veri siis jookseb vurinal,
 kākid keevad kārinal.

10 Siis saab süüa sagedaste,
 iga päev saab sealiha,
 kui me sea vastu saame.

Karuse. H II 33, 130 (89). 1889.

742

Tsiga kõndis Kõnnu metsas,
 Kõnnu mehe nonnotiva:

3.

«Nonno, nonno, tsiakene,
 las kui tule sügisekene,

5 siis võta orja otsa lööma,
päivilise pähe lööma!»

Ori leie otsa ette,
kopsas kurja kõrva pääle,
siga maha madsahti,
10 ise pääle padsahti,

Liis, too livvakut,
Ann, too anomat.
Siis saase verdä veidikese,
rasva saase natukese.

15 Keedi ma kaku kareda,
vali ma vorsti voreda,
pani ma kaku keldrisse,
vorsti aita laudele.

Siis tuli külast kirju kass,

20 sieie kaku keldrist,
vorsti aidast laudelt.
Kutsi ma külast kümme köüstä,
vana pika Piiri Antsu
kriimu kassi kinni võtma.

25 Kass karas kaevu poole,
heitis hända aida poole.
Hiire lauli hurmi-harmi,
kirstu tagan kirju koera:
«Tsiih-tsaah, kassikene,
30 kes käsk kassil kurja teha,
kaku süüa kelderist,
vorsti aidast laudelt!»

Võnnu. A 858 (20). 1922.

335. HÄRJATAPMINE.

743

Ära'p ma tapi härra härja,
härra härja, roua lehma,
viisi soolika soosse,
kabjad küla karjasmaale,
5 põkad põllupeenerisse.

Mede kubjal kurja koira,
tõive soolika soosta,
kabjad küla karjasmaalta,
põkad põllu peenerista.

Paistu. H II 25, 1089 (5). 1889.

336. LAMBATAPP.

744

Lammas läks lauldes külase,
perset öörites perese,
pööris sisse silla otsa,
seal teda kuruse kutsuti,
5 heina ede heideti.

Siis peremees tõi pitka pengi,
sulane tõi suure noa,
Viiu see tõi verepüti.

10 Nüüd soame varsti sooja makki,
korda kaks verekäksi,

saame süia värsked liha,
metsas lüia heina maha.

Vana Reet sööb reieliha,
Ann aga katkub kaelaliha,
15 peremees sööb pealiha,
sulane sööb lihasuppi,
nõnda saab siis lammas lõppi.

Saaremaa. H II 35, 533/4 (17). 1892.

337. KEDA TAPAN.

1.

745

Emändita, isändita,
tõine tõisen kammerenna,

üte mõtte neil mõlembil:
«Lääme härgä tappemaie!»

5 Härg võtt keelile kõnelde:

«Ära minnu ära tapa,
ma tee talvel sõnnikuta!»

Emänditä, isänditä,

tõine tõisen kammerinna,

10 üte mõtte neil mõlembil:

«Lääme hobest tappemaie!»

Hobu võtt keelile kõnelde:

«Ärä minnu ärä tapa,

ma künnä suvel suure põllu,

15 talvel tee ma sõnnikuta!»

Emändita, isändita.

tõine tõisen kammerinna,

üte mõtte neil mõlembil:

20 «Läämi talle tappemaie!»

Tall võtt keelile kõnelde:

«Ärä minnu ärä tapa,

talvel tuu kaksi tallekestä,

suvel anna suure villa!»

Helme. H II 43, 63/4 (81). 1892.

2.

Tuleb sui, saab sügise,
annab jumal uued odrad,
uued odrad, keerud kaerad,
varsti valmivad humalad.

5 Siis mu venda võtab naise,
teine venda teise naise,
kolmas kosib kauge'elta.

Hakkasin pulmi pidama.

Mis mina ära tapaksin?

10 Läksin härga tappemaie,
härg aga vastu pallemäie:

«Peremees, peremeheke,

perenaine, naesukene,

mis tapad sina minusta!

15 Sui sul künnan kütismaada,
talve toon ma riidad õue —
tapa vana lehma, hangusarve.»

Läksin lehma tappemaie,

lehm aga vastu pallemäie:

20 «Peremees, peremeheke,

perenaine, naisukene,

mis tapad sina minusta!

Sui sul lüpsan lüpsikusse,

talve toon härivasika —

25 tapa see lammas, laialõuga.»

Läksin lammast tappemaie,

lammas vastu pallemäie:

«Peremees, peremeheke,

perenaine, naisukene,

30 mis tapad sina minusta!

Sui toon sulle suure villa,

talve kaksi utektalle —

tapa see vana oorikas!

See teeb sulle kuusi kurja,

35 kuusi kurja, viisi paha:

sui tema ajab aiaaugud,

läeb läbi küla väljale,

sinna sina maksad matitäie,

küla tahab külimitu.»

Suure-Jaani. H II 26, 625/6 (6). 1889.

K. MÕISTATUSLAULUD

338. MÕISTATUSLAUL.

1.

747

Mõistke, mõistke, mehed noored,
teadke, teadke, naesed targad:
mis sealt tõuseb soost sinine,
soost sinine, maast punane,
5 üle metsa ümmargune,
tagant taevaja tasane?
Mina mõistan, miks ei mõista:
kuu sealt tõuseb soost sinine,
soost sinine, maast punane,
10 üle metsa ümmargune,
tagant taevaja tasane.

Mõistke, mõistke, mehed noored,
teadke, teadke, naesed targad:
kes see joob meresta vetta,
15 katsub vetta kaevustana,
maitseb Marti allikasta?
Mina mõistan, miks ei mõista:
vikerkaar kui loogukene,
see'p see joob meresta vetta,

20 katsub vetta kaevustana,
maitseb Marti allikasta.
Mõistke, mõistke, mehed noored,
teadke, teadke, naesed targad:
kesse kõnnib kõrta mööda,
25 astub aia äärta mööda,
piigub pilliroogu mööda,
ilma piimata elakse,
ilma võita võõrunekse?
Mina mõistan, miks ei mõista:
30 herilane hellakene,
mesilane linnukene,
kärbene kodukanane,
see'p see kõnnib kõrta mööda,
astub aia äärta mööda,
35 piigub pilliroogu mööda,
ilma piimata elakse,
ilma võita võõrunekse!

Kadrina. ÕES, EK 62, 136/7 (1).
1815—18.

2.

748

Mõista, mõista, tea, tea,
kes on metsas musta kukke?
Mina mõistan, miks ei mõista —
metsis metsas musta kukke.

5 Kes on kaasiku kanane?
Tedre kaasiku kanane.
Kes see nõmme neitsikene?
Karu nõmme .neitsikene.

Kes see soossa solgutaja?
10 Hunti soossa solgutaja.
Kes see väljal välgutaja?
Jänes väljal välgutaja.

749

Mul oli kodu kümme poega:
üks oli ilus ümmargune,
teine lai ja latergune,
kolmas pisut pikergune,
5 neljas kolmetahuline,
viierendal siidisärki selgas,
kuuendal pikad püksid jalgas,
seitsmes, kaheksas karvajalga,
üheksas ihualasti,
10 kümnendal moodis mütsikene.
Siis uuest ütlen ümber jälle:

750

«Mõista, mõista, õekene,
kosta, kulla linnukene:
Mis on üsna ümmargune,
mis on pisut pikerkuine,
5 mis on laia laterkuine,
mis on kolmetahuline?»
«Mis sest mõista, vennikene,
kosta sest, kulla õekene!
Hernes üsna ümmargune,
10 uba pisut pikerkuine,
läätses lai ja laterkuine,
tatar kolmetahuline.»
«Mõista, mõista, õekene,
kosta, kulla linnukene!
15 Kesse solgib sooda mööda,
kesse kukub kuuse otsas,
kesse laulab lepametsas,
kes seal männikus müdistab,

751

Mõistke, mõistke, mehed noored,
teadke, teadke, naesed targad,

Kes sie kuuse kassikene?
Orav kuuse kassikene.

Kadrina. EÜS VII 346 (129). 1910.

3.

hernes ilus ümmargune,
lääts on lai latergune,
uba pisut pikergune,
15 tater kolmetahuline,
linal siidisärki selgas,
odral pikad püksid jalgas,
kaer ja kanep oli karvajalga.
nisu on ihualasti,
20 rukil moodis mütsikene.

Väike-Maarja. H II 11, 252 (9). 1889.

4.

pajupadrikus padistab?»
20 «Mis sest mõista, vennikene,
mis sest kosta, kullakene!
Madu marsib maada mööda,
susi songib sooda mööda,
kägu kukub kuuse otsas,
25 ööpik laulab lepametsas,
mötus männikus müdistab,
part see paatsikus padistab.»
«Mõista, mõista, mõnna-sõnna,
see sõnna sõsera sõnna,
30 seitse sõnna vastakute?»
«Mis sest mõista, vennikene,
mis sest kosta, kullakene,
ahelad aru saadaval!»

Viru-Jaagupi. H II 10, 432 (193). 1889.

5.

arvake, valla vanemad:
mis siin suos tõuseb sinine,

5 suos sinine, muas punane,
üle metsa ümmargune,
läbi luane latergune?

Mis on sesta mõisteleda:
päeva tõuseb suos sinine,

10 suos sinine, muas punane,
üle aga metsa ümmargune,
läbi luane latergune,

Ambla. H II 14, 313 (12). 1889.

6.

752

Kes oli pisut pikergune?
Uba pisut pikergune.

Kes oli üsna ümmargune?
Hernes üsna ümmargune.

5 Kes oli laia latergune?
Lääts o laia latergune.

Kelle jalas pikad püksid?
Kaera jalas pikad püksid.

Kellel ruuge'ed hiuksed?

10 Rukkil ruuge'ed hiuksed.

Kelle seljas siidisärki?

Nisu seljas siidisärki.

Kelle peas o moorimütsi?

Odra peas o moorimütsi.

Ambla. H II 14, 439 (1). 1889.

7.

753

Kessi tõuseb soost sinine,
soost sinine, maast punane,
üle metsa ümmargune,
läbi laane latergune?

5 Kuu tõuseb soost sinine,

soost sinine, maast punane,
üle metsa ümmargune,
läbi laane latergune.

Järva-Madise. EÜS II 1034 (19). 1905.

8.

754

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kellel kuldene kübara?
Mina mõistan, miks ei mõista:
kuusel kuldene kübara.

5 Mõistke, mõistke, mehed noored:
kellel valgeje kasukas?
Kasel valgeje kasukas.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kelle peas on laia lakka?

10 Kadaka peas on laia lakka.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kelle seljas leinarüüdi?
Lepa seljas leinarüüdi.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
15 kellel see pea punane?

Pihlakal pea punane.

Mõistke, mõistke, mehed noored:

kellel mustad silmakulmud?
Toomingal mustad silmakulmud.

20 Mõistke, mõistke, mehed noored:
kellel seilas siidisärki?
Paju seilas siidisärki.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes on valge väila peale?

25 Odra valge väila peale.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes on keerdus koppelis?
Kaer on keerdus koppelis.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
30 kes on ruugeje mäele?
Rukki ruugeje mäele.

Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli kolmekandiline?
Tater kolmekandiline.

- 35 Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli neljanurgeline?
Nisu neljanurgeline.
- Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli pisut pikergune?
- 40 Uba pisut pikergune.
- Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli laia latergune?
Läätsi laia latergune.
- Mõistke, mõistke, mehed noored:
45 kes oli kõrve karjapoissi?
Karu oli kõrve karjapoissi.

755

Mõni mees mõnesugune:
mõni üsna ümmargune,
mõni lai ja latergune,
mõne peas on moorimütsi,
5 mõne jalas pikad püksid,
mõnel ruugemad juuksed,
mõne seljas siidisärki.

Ütlen jälle ümberille,
teise korra teisipidi:

756

- Mõista, mõista, mu sõsarad,
kes käib teella ripa-rapa?
- Miks ep mõista, mu sõsarad,
regi käib teella ripa-rapa.
- 5 Mõista, mõista, mu sõsarad,
kes käib teella kimpa-kompa?
- Miks ep mõista, mu sõsarad,
hobu käib teella kimpa-kompa.
- Mõista, mõista, mu sõsarad,
10 mis on pealla punterikuks?
- Miks ep mõista, mu sõsarad,
heinad pealla punterikuks.

- Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli Lääne lambuline?
Hunt oli Lääne lambuline.
- 50 Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli kuusiku kuningas?
Orav oli kuusiku kuningas.
- Mõistke, mõistke, mehed noored:
kes oli haaviku emanda?
- 55 Jänes haaviku emanda.

Peetri. ÕES, EK 72, 43/4 (28). 1828.

9.

- 10 hernes üsna ümmargune,
leatsi lai ja latergune,
ohra peas on moorimütsi,
kaera jalas pikad püksid,
rukkiil ruugemad juuksed,
15 nisu seljas siidisärki.

Harju-Jaani. H II 15, 481/2 (90). 1889.

10.

- Mõista, mõista, mu sõsarad,
kes on nõmme neitsikene?
- 15 Miks ep mõista, mu sõsarad,
tedre nõmme neitsikene.
- Mõista, mõista, mu sõsarad,
kes on haaviku emanda?
- Miks ep mõista, mu sõsarad,
20 jänes on haaviku emanda.
- Mõista, mõista, mu sõsarad,
kes on kõrve karjanaene?
- Miks ep mõista, mu sõsarad,
karu on kõrve karjanaene.

Harju-Jaani. EÜS IX 850/1 (14). 1912.

Mõista, mõista, Otukene,
mis on metsa kukekene?

Mina'p ei mõista, miks ei mõista,
mis sest mõistatada on —
5 käge oli metsa kukekene.

Mõista, mõista, Otukene,
mis oli haaviku emanda?

Mina'p ei mõista, miks ei mõista,

mis sest mõistatada on —
10 jänes oli haaviku emanda.

Mõista, mõista, Otukene,
mis on nõmme neitsikene?

Mina'p ei mõista, miks ei mõista,
mis sest on siis mõistatada —
15 tedre oli nõmme neitsikene.

Keila. EÜS I 901 (42). 1904.

12.

758

Külatüdrukud, õeksed,
külaneiud, neitsikesed!
Mõistke minu mõistatused,
kõik mu kulda kõistatused.

5 Mis o tamme Riia tamme,
Riia tamme, risti tamme,
mis o tamme Kura tamme,
Kura tamme, kuiva tamme,
ulu alla uusi tamme,
10 väljale kased valusad,
kerapõhad põkasjalad?

Küll ma mõistan, õeke,
mõistan sinu mõistatused,
kõik su kulda kõistatused!

15 Mis o tamme Riia tamme,
Riia tamme, risti tamme —
sie minu hella taadike;
mis o tamme Kura tamme,
Kura tamme, kuiva tamme —
20 sie minu hella eideke;
ulu alla uusi tamme —
sie minu virve vennike;
väljale kased valusad —
sie minu hella õeke;
25 kerapõhad põkasjalad —
nied mu virve vennalapsed.

Karuse. H II 2, 355 (480). 1889.

13.

759

Mõista, mõista, õekene,
mõista minu mõistatused,
arva minu arvamised!

5 Mis on kätte käpiline,
mis on üsna ümargune,
mis on piossa pinnuline,
mis on laia latergune,
mis on pisut pikergune,
mis on kolmetahaline,
10 mis on puparpea põllale;
kellel siidisärki seljas,
kellel pikad püksid jalgas,
kellel kurdus kuuekene,

kellel rudujad juuksed,
15 kellel halli mantelida,
kellel valge kasukas,
kellel keerud kingapaelad,
kellel mätasmütsikene,
kellel kuldatutikene,
20 kes o väl'lale vileda,
kes lääb tee te timba-tomba,
kes lääb soosse solga-salga,
kes lääb metsa müta-mäta,
kes o haaviku emanda,
25 kes o nõmme neitsikene,
kes o kodu kamri kasja

või kes kodu aida kasja,
kes o kodu väravavääät
või kes põllul põllutõugud?

30 Küll mina mõistan, õekene,
mõistan sinu mõistatused
arvan sinu arvamised.

Kinnas kätte käpiline,
piitsa peos o pinnuline,
35 hernes üsna ümargune,
lääts on laia latergune,
uba pisut pikergune,
tater kolmetahuline.

Lina o puparpea põllule,
40 rukkil o rudujad juuksed,
odral kurdus kuuekene,
nisul o siidisärki seljas,
kaeral pitkad püksid jalgas,

760

Mõista, mõista, mu õeke!
Mõista minu mõistatused,
arva minu arvamised.

Mis seal mätiku mäela,
5 kadariku kaldadela,
mis seal hüüdvad ümberkauda,
mis seal sihes singuvad,
mis seal pitkile linula,
mis seal valgila raela,
10 mis seal kõrgila kübaral,
mis seal mustas mantelisa?

761

Mis on ees irmi-armi,
mis on peas püstikesed,
mis on juurile seotud,
mis seal kannusel kahistab,
5 mis on peal ülba-alba,
mis on ümber nilba-nalba?

Härjad ees on irmi-armi,

haavel halli mantelida,
45 kasel valge kasukas,
pajul keerud kingapaelad,
männal mätasmütsikene,
kuusel kuldatutikene.

Tuul o väl'lale vileda,
50 hobu lääb teeles timba-tomba,
hunt lääb soosse solga-salga,
karu lääb metsa müta-mäta.

Uss o kuusiku kuningas,
rebane nõmme neitsikene,
55 perenaene kodu kamri kasja,
aida võti aida kasja,
koera õues väravavääät,
härjad põllul põllutõugud.

Hanila. EÜS IV 1880/3 (1). 1907.

14.

Mis mul sesta mõistatele
ehk on sesta arvatele —
kerk seal mätiku mäela,

15 kadariku kaldadela,
kellad seal hüüdvad ümberkauda,
rahva sihes singuvad,
naised pitkila linula,
neiud valgila raela,
20 mehed kõrgila kübaral,
õpetaja mustas mantelisa!

Pöide. H II 35, 344/5 (201). 1892.

15.

sarved peas on püstikesed,
jutad juurile seotud,
10 regi kannusel kahistab,
koorm on peal ülba-alba,
kõis on ümber nilba-nalba.

Anseküla. H I 3, 70 (1). 1890.

Mõistata mul mõistatusi!
 Mul on metsas mita-mäta,
 mul on korbes karjapoissi,
 mul on laanes lambapoissi,
 5 mul on koplis timpa-tõmpa,
 mul on õues väravavahti,
 mul on halli aja all,
 mul on tuas tuline tulk,
 mul on nurkas nirra-nurra.
 10 Mis mul sest on mõistatada!

Hunt on metsas mita-mäta,
 karu kõrbes karjapoissi,
 jänene laanes lambapoissi,
 hobune koplis timpa-tõmpa,
 15 koer on õues väravavahti,
 uss on halli aja all,
 kass on tuas tuline tulk,
 kivi on nurkas nirra-nurra.
 Mustjala. H II 18, 727 (5). 1889.

17.

763

Mõista, mõista, mu õeke:
 mis uo meil õues uusi turku,
 mis uo meil õues suuri suari,
 mis uo vana alevi,
 5 mis uo languksi lävela,
 mis meil õues möllermüiri?
 Mis uo lepiku libaja
 ehk uo tammiku magaja
 ehk aab raad randudese
 10 ehk aga rikub Riia ranna?
 Mis sest mõista, mu õeke!

Tuba meil õues uusi turku,
 saun meil õues suuri suari,
 ahi uo vana alevi,
 15 laps uo languksi lävela,
 küök meil õues möllermüiri,
 lehm uo lepiku libaja,
 härg uo tammiku magaja,
 hani aab raad raududese,
 20 siga aga rikub Riia ranna.
 Muhu. H II 6, 467/8 (111). 1890.

18.

764

Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mis o ütsi ümarikku?
 Mi meil viga mõistatelle —
 5 ubin ütsi ümarikku!
 Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mi o laia laberikku?
 Mi meil viga mõistatelle —
 10 naaris laia laberikku!
 Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mi o siilu-viiluline?
 Mi meil viga mõistatelle —
 15 sibul siilu-viiluline!

Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mi o neljanurgeline?
 Mi meil viga mõistatelle —
 20 nisu neljanurgeline!
 Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mi o kuuekandiline?
 Mi meil viga mõistatelle —
 25 kesu kuuekandiline!
 Mõistke, mõistke, noore mehe,
 täädge, täädge, poisi targa:
 mi o kolmetahiline?
 Mi meil viga mõistatelle —
 30 tater kolmetahiline!

Mõistke, mõistke, noore mehe,
täädge, täädge, poisi targa:
mi o ilus ehte'enna?
Mi meil viga mõistatelle —
35 hernes ilus ehte'enna!

Mõistke, mõistke, noore mehe,
täädge, täädge, poisi targa:
mi o musta mantelenna?
Mi meil viga mõistatelle —
40 uba musta mantelenna!

Mõistke, mõistke, noore mehe,

765

Vanemb sõsar:

«Mõista, mõista, mu sõsar noori,

Refr.: üle!

kes om nurme nukukene?»

Noorem sõsar:

«Mis mul viga mõistateli,
naber nurme nukukene.»

5 «Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om põllu põdrakene?»
«Mis mul viga mõistateli,
oder põllu põdrakene.»

10 «Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om niidu nirgikene?»
«Mis mul viga mõistateli,
vikat niidu nirgikene.»

«Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om kääru kärgikene?»

15 «Mis mul viga mõistateli,
riha kääru kärgikene.»

766

Mõistke, mõistke, mihe noore,
tantske, tantske, poesi targa!
Kesse püksete pesänä?

5 Mis säält mõista mõteldele —
peni om püksete pesänä.

Mõistke, mõistke, mihe noore,
tantske jälle, poesi targa!
Kesse kalsute lavala?

täädge, täädge, poisi targa:
mi o lipu-lapuline?

45 Mi meil viga mõistatelle —
kapust lipu-lapuline!

Mõistke, mõistke, noore mehe,
täädge, täädge, poisi targa:
mi o kateharuline?

50 Mi meil viga mõistatelle —
kaar o kateharuline.

Halliste. H, Kase 25a/6 (66). 1868.

19.

«Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om kuusiku kuningas?»

20 «Mis mul viga mõistateli,
hunt om kuusiku kuningas.»

«Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om pedaku peremees?»

«Mis mul viga mõistateli,
rebane pedaku peremees.»

25 «Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om haaviku emandike?»

«Mis mul viga mõistateli,
jānes om haaviku emandike.»

30 «Mõista, mõista, mu sõsar noori,
kes om nõmme neitsikene?»

«Mis mul viga mõistateli,
uisk om nõmme neitsikene.»

Halliste. H III 13, 693/5 (6). 1893.

20.

10 Mis säält mõista mõteldele —
kass om kalsute lavala.

Mõistke, mõistke, mihe noore,
tantske jälle, poesi targa!
Kes om vööda voodienna?

15 Mis säält mõista mõteldele —
siga om vööda voodienna.

Helme. H II 25, 179 (66). 1890.

Mis küll poisi neegi olli
nii kui müti mättäen,
siili sammalde sihena,
roti rüü tukkumen.

5 Üts om üte ümārik,
tōne laia laberik,
kolmas kolmekandiline,
nellās nellānurgeline.

Mōistke, mōistke, mihe noore,
tiadke, tiadke, poisi targa?
Mis olli valge vaalimata,
mis olli puhas puserdemata?

Uba pisut pikergune,
herne üsna ümargune,
tatar kolmekandiline,
nisu ihualasti,
5 rukkil siidiriided seljas,

Mōisapoiisi lääva niitma —
mōnel pikā püksi jalan,
mōnel siidisārki sāl'lān,
mōnel raudaküpar pääнна,
5 mōni om ihualaste.

Jälle ma laula tōisite,
kōrra tōisite kōnela:
kaaral pikā püksi jalan,
rüal siidisārki sāl'lān,

Tiidke, tiidke, poisi targa,
kelles kulladu kübāre?
Kuusōl kulladu kübāre.

5 Kelles kõlladu juusō?
Kōol kõlladu juusō.

Veli, hella vellekene!

10 Ega mina teile ei ütle —
herne om üte ümārigu,
läätsā laia laberiku,
tatar kolmekandiline,
nisu nellānurgeline.

Helme. H I 7, 517 (13). 1895.

5 Päev olli valge vaalimata,
kōu puhas puserdemata,
agu hal'las hōōrumata.

Tarvastu. H II 25, 814/5 (182). 1890.

kaeral pikad püksid jalas,
ōdral piassa raudamütsi,
kardane kasuk kaelassa.

Laiuse. H III 9, 168 (7). 1888.

10 kesväl raudaküpar pääнна,
nisu om ihualaste.

Jälle ma laula tōisite,
kōrra tōisite kōnela:
15 tatrik kolmekandiline,
kapust kümnekorraline,
kartohvel all porine.

Otepää. H II 31, 588 (36). 1890.

Kelles olli kardakängä?
Kadajōl olli kardakängä.

Urvaste, Karula. H II 36, 198 (257).
1893.

Kaks rinda. Rinnad käivad teineteise vasta, kummarduvad ja laulavad.

Mõista, mõista, meelitarka,
mis meil keräkos morola?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
pini iks keräkos morola.

5 Mõista, mõista, meelitarka,
miä öks lälläkos lävelä?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
lammas lälläkos lävelä.

10 Mõista, mõista, meelitarka,
miä meil jalolda tarõh?

Küll ma'ks taia, loonatarka —
häll öks jalolda tarõh.

Mõista, mõista, meelitarka,
kiä öks meelelda seeh?

15 Küll ma'ks taia, loonatarka,
lat's om meelelda seeh.

Mõista, mõista, meelitarka,
miä öks meil paisikos tulõla?

20 Küll ma'ks taia, loonatarka,
pada om paisikos tulõla.

Mõista, mõista, meelitarka,
kiä om mahkas aho iih?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
pernaenõ mahkas aho iih.

25 Mõista, mõista, meelitarka,

lätsi öks ma ussõ kaema —
miä kiri nurmõ pääl?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
kari kiri nurmõ pääl.

30 Mõista, mõista, meelitarka,
miä öks kar'äst korgõb?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
kar'üs om öks kar'äst korgõb.

35 Mõista', mõista', meelitarka,
mis öks kar'üsöst korgõb?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
vits om ka'rüsöst korgõb.

Mõista, mõista, meelitarka,
kiä öks sõit müüdä tumbä-tämbä?

40 Küll ma'ks taia, loonatarka,
hopõn sõit müüdä tumbä-tämbä.

Mõista, mõista, meelitarka,
miä öks takah livva-lavvõh?

45 Küll ma'ks taia, loonatarka,
regi takah livva-lavvõh.

Mõista, mõista, meelitarka,
kükäts seeh, nohkats käeh?

Küll ma'ks taia, loonatarka,
miis öks seeh, ruuska käeh!

Setu. ARS 1, 492/5 (7). 1927.

Академия наук Эстонской ССР
Институт языка и литературы
ЭСТОНСКИЕ НАРОДНЫЕ ПЕСНИ
Антология
Том I
Выпуск I

Под редакцией Ю. Тедре
На эстонском языке
Оформление: Э. Парис
Издательство «Ээсти раамат»,
Таллин, Пярнуское шоссе, 10.

•
Toimetaja E. Priidel
Kunstiline toimetaja A. Raja
Tehnilised toimetajad M. Kalamäe ja E. Lumet
Korrektorid A. Nurmoja ja M. Sepp

Laduda antud 3. VII 1968. Trükkida antud 10. IV 1969. Paber 70×90/16. Trükipaber nr. 1.
Stalcele Paberivabrik, Läti NSV. Trükipoognaid 17,75. Tingtrükipoognaid 20,77. Arvestus-
poognaid 23,4. Trüklarv 12 000. Tellimise nr. 4047. MB-01757. Hans Heldemannl nimeline
trükikoda, Tartu, Olikooli 17/19. II

Hind rbl. 1,40

Rbl. 1.40